LJEKOVITO BILJE

20009

LJEKOVITO BILJE
I NJEGOVA UPOTREBA U BOLESTI

SASTAVIO:
IVAN MIGIĆ
NASTAVNIK U MIRU

PROŠIRENO IZDANJE

CIJENA DIN. 80·—

„LIDIJA" LJEKOVITO BILJE — ZAGREB

ZADRUŽNA ŠTAMPARIJA — ZAGREB

PREDGOVOR

Nama je svima poznato, da je svaki od nas podložan raznim bolestima, pa je čovjek još od davnih vremena i svog prvog spoznanstva — tražio da u prirodnom blagu, što mu ga je dragi Bog stvorio — nadje i lijeka. Pa kada je tražio i našao je biljke, to zemaljsko blago, te se s njima i liječio, pa je tim liječenjem i postizavao duboku starost.

Ljekovitog bilja imade po svuda. Kamogod se okreneš, naći ćeš ga! I baš zato, što nam ga priroda pruža u tolikoj mjeri, da nam skoro i smeta, čini nam se, kao da je beskorisno. Rekli bismo, kao da ništa i ne vrijedi, jer ništa ne stoji

Mnogi, pogotovo moderniji svijet misli, da je samo ono dobro i korisno, što je skupo. Takovi ljudi, kada su u potrazi za zdravljem i potrošili svu silu novaca za razne otrove i savjete, primaju se rado liječenja s »travama«.

Životinje kad obole, ne traže i ne čekaju na ničiju pomoć. One su u mnogo slučajeva, same svoj liječnik. Čovjek, naprotiv, kao da želi nadkriliti i samu prirodu, hvata se sve mogućih umjetnih sredstava, koje često nemaju prave vrijednosti.

Pomoću neotrovnog, ljekovitog bilja, čistimo iz tijela sve one loše tvari, koje su se u njem kroz dulje vremena sabrale. Tijelo naime, nije te suvišne, često škodljive tvari, kroz znojenje, disanje ili putem mokraće, stolice itd. dovoljno izlučivalo, pa su se iste slegle na pojedine organe u nutrini tijela kao n. pr. oko želudca, plućiju, crijeva, mozga, srca, bubrega, jetara itd. i tu prouzrokovale smetnje i boli. Naravski, da se kod nekoga nakupilo manje, kod drugoga više tih tvari, prema čemu će jedan trebati dulje, a drugi kraće vrijeme, dok se bolesti, odnosno tih tvari iz tijela riješi. Bilinskim liječenjem ne samo da se tijelo od tih tvari sve to više čisti; ono ga i jača a i čini otpornim protiv raznim opasnim i kroničnim bolestima, pogotovo onima, koje se pojavljuju pod starost.

Bilinske čajeve korisno je stoga češće piti — dakle i onda kada smo još zdravi — da zlu predusretnemo, ne čekajući dok nastane prijeka nužda, pogotovo onda, kada se ne osjećamo dobro, dakle u početku razvijanja stanovite bolesti.

I tako su biljke upotrebljavali sa velikim iskustvom kao pouzdan lijek pri svakoj bolesti, pa i u današnje moderno doba ima više i primitivnih i školovanih ljudi, koji traže u biljkama lijeka svojoj bolesti.

Svugdje, gdje živi ljudski rod, mnogi se zanimaju i zalaze u prirodu i u prirodi traže s velikim interesom bilje za liječenje, a koje se liječenje danas najviše odrazuje u zapadnim kulturnim državama. S toga se i kod nas već odavna osjećala potreba jedne narodne priručno-poučne knjige, koja nam je vrlo potrebna u svakoj pa i u najmanjoj bolesti.

Da udovoljimo tolikoj potražnji štampali smo u vlastitoj nakladi ovu knjigu.

Najnoviji rezultat nauke govori, da su čajevi za stolicu i bubrege kud i kamo bolji za izbacivanje iz tijela raznih otrova, koji se udišu prigodom rada — i od mlijeka, koje se do sada najčešće u tu svrhu upotrebljavalo.

LJEKOVITO BILJE I NJEGOVA UPOTREBA PRI RAZNIM BOLESTIMA

U ovoj knjizi su na lagan način, da svako razumije, prikazane bolesti, te kako se iste mogu sa biljem spriječiti i liječiti, a koji lijekovi lakše i brže djeluju od svih fabričkih ljekarija, a da i ne spominjemo, kako su mnogo jeftiniji od skupih kemičkih tvorevina.

Svaka biljka navedena u ovoj knjizi nosi pored narodnog imena i svoje naučno ime na latinskom jeziku, po kome se može kod nas kao i u svakoj apoteci nabaviti. Skoro sve biljke s malim izuzetkom, rastu u našoj domovini.

Uvijek smo nastojali u knjizi označiti i koji se dio biljke upotrebljava kao: korijen, stablo, kora, list, cvijet, sjeme i plod. Kod nas svako ne pozna ljekovito bilje, pa prema tome neka beru biljke samo oni, koji ga dobro poznaju, dočim koji ga ne poznaju, bolje će učiniti, da ga nabave u drogerijama ili apotekama. Isto vrijedi i za ono bilje, koje ne raste kod nas, nego se uvozi iz inostranstva.

NAPOMENA

Prije upotrebe svakog liječenja, pa bilo to ljekovitim biljem ili kemijskim ljekarijama, vrlo je potrebno, da se svaka osoba pregleda od strane iskusna liječnika, koji će svakako ustanoviti njegovu bolest i odrediti mu lijekove, pa bili to biljevni ili koji drugi. Prema tome će upotrebljavati i biljke, koje i odgovaraju njegovoj bolesti — a da i ne spominjemo, kako će jeftinije proći sa nabavom istih. Ako pak nije moguće doći do liječnika, onda je najbolje uzimati lijekove prema vlastitoj uputi i onim uputama, koje se nalaze u ovoj knjizi. Sva ljekovita bilja označena u ovoj knjizi propisana su po iskusnim i čuvenim liječnicima svjetskog glasa.

HRANA I NJEGA BOLESNIKA

Dokle god ne dobije bolesnik pravog teka nije dobro, da ga se sili ikakovom hranom, pogotovo ne mesom. Kad osjeća glad, može mu se dati po koje meko kuhano jaje, ili riža, krupica (gris), presno ili kuhano voće s kruhom, mlijeko, varivo, pečena tjestenina itd. Za žeđju je najbolja limunada, malinovac, hladni čaj ili čista voda.

Bolesnik treba da se češće kupa, u vodi ne prehladnoj a ni prevrućoj (32—36 stup. C.) Sobu bolesnikovu ne valja previše ložiti (jedino kad se kupa ili presvlači), već ju treba što češće prozračiti. Ne može li bolesnik u kupke, dobro je, ako ga operemo mokrom krpom namočenom u čistu vodu, ili u razredjeni ocat, što će ga osvježiti.

U TEŽIM SLUČAJEVIMA BOLESTI

ne smijemo propustiti, a da ne pozovemo liječnika. Oboli li netko naglo, pa osjeća vrućinu, (makar u glavi, plućima, trbuhu itd.) neka mu se, dok liječnik stigne, ili dokle mu pripravimo kakav lijek, stavi hladni čvrsto ožeti oblog (Umschlag) na trbuh, koji se mora još suhom krpom dobro prekriti. Bolesnik treba da legne i da bude dobro pokriven da do obloga ne dopire hladan zrak. Kad je oblog vruć, skinemo ga (sa trbuha), ponovno u vodi ohladimo, ožmemo i stavimo opet na trbuh. Kod jače vrućine opetuje se tako više puta.

LJEKOVITO BILJE I NJEGOVA UPORABA

Od svake biljke možemo praviti:

1. **Alkoholoture,** 2. **Tinkture,** 3. **Čajeve (tejove),** 4. **Praškove,** 5. **Ulja (zejtine)** i 6. **Sokove (Ekstrakte).**

1. **Alkoholotura** se pravi samo od svježih biljki i to jednu trećinu biljki i dvije trećine alkohola jakog 50%, ili jake rakije ili dobrog vina. To se mora dobro začepiti u staklenoj boci, pa da stoji desetak dana na suncu ili toplom mjestu. Poslije toga vremena valja se to procijediti kroz gusto platno i saliti u bocu. Prema potrebi valja ovoga uzimati onako, kako je označeno u ovoj knjizi.

2. **Tinktura** se pravi isto tako kao i alkoholotura, ali samo od suhih biljki.

Tinkture i alkoholoture se pripravljaju od slijedećih biljki, a koje su vrlo ljekovite i svaki čas su od velike koristi u kućanstvu: Aloje, Angelike, Aniša, Arnike, Bedrenike, Šikaline, Brusnica, Hrastove kore, Idirota, Lincure, Nevena, Očajnice, Omana, Pelina, Smrekove bobe, Trave od srca, Valerijane i Vilina sita.

3. **Čaj, uvarak, tej** — pravi se od lišća i cvijeta, da se stanovita količina biljke popari ključalom vodom i pokrije tanjurom jedno desetak minuta. Na ovaj način poparenu biljku valja procijediti i piti. Da je ugodnije piti, mora se zasladiti šećerom, medom, već prema okusu pojedinaca.

Sve čajeve treba piti najmanje 4 do 6 sedmica i to u ujutro prije jela, o podne prije ili poslije jela, a u večer prije spavanja, kako je to predvidjeno kod pojedinih bolesti, a može se piti i kraće vrijeme ako osobi ne prija.

Čajeve gorkog okusa ne treba šećeriti, jer tada postaju bljutavo gorkog okusa.

Korjenje, kore, mlade biljke, plodove, osobito ako je osušeno, treba prije uporabe sitno isjecati (kod nas se ovo sve isjecano prodaje) na sitne komadiće, tada ih staviti u hladnu vodu da stoji deset sati, što je potrebno, da se dovoljno raskiseli, kako će se iz njih moći izvući sve ljekovite sastojine. Poslije toga valja sve to kuhati jedan sat sa vodom u kojoj smo sve to najprije nakvasili — te po tom procijediti i piti na način, kako je u ovoj knjizi napomenuto.

4. **Prašci** od biljki prave se, kada se pojedini dijelovi biljke dobro osuše, pa sitno samelju ili istucaju u avanu (mužaru) te se upućuje uzimati u količinama za tu svrhu u ovoj knjizi već označenim. Prašci neugodnog okusa mogu se i zasladiti.

5. **Ulja (zejtin),** prave se, ako se sitno istučena biljka stavi u ulje (najbolje je maslinovo) i ovo se poslije dvadeset dana upotrebljuje prema naznačenoj uputi.

6. **Sokovi (ekstrakti)** od biljki prave se, ako se sitno isijeće i kuha jakom rakijom ili alkoholom (jačine 50%) i to sve dotle, dok se polovina tečnosti uvari. Ovo valja staviti u bocu desetak dana, procijediti kroz fino platno, saliti u bocu i pije se prema potrebi. Ko ne može podnašati rakiju, može upotrebiti i vodu sa šećerom, kao što se prave slatki gusti kompoti.

Sokovi se prigotovljavaju od: Božije plahtice, Gorke djeteline, Idjirota, Lincure, Malina, Ribizla, Narančine kore i Višanja.

Sirupi su isto tako svaki čas potrebni, a pripravljaju se od: Crvenog luka, Islandskog lišaja, Ljubice, Maslačka, Paprene metvice, Očajnice, Pelina, Rabarbare, Sljeza i Smrekovih boba.

Senino lišće ne smije se pariti, nego samo namočiti u mlaku vodu i poslije 6 sati ovakovog močenja valja piti samu tu vodu.

Ljuske od pasulja (mahune) treba za čajeve uzeti dozrele komuške, ne zelene, a niti prezrele.

Čajeve protiv nesanice treba uzimati prije spavanja i to tople, a koji put i sasvim vruće, osobito u tom slučaju, kada treba postići znojenje. Čajevi pripravljeni od maljavih i dlakavih biljki, moraju se procijediti kroz gusto platno.

Napominje se, da se čajevi, ekstrakti, sokovi (sirupi) ne smiju kuhati u bakrenom ili gvozdenom posudju, jer gube mnogo od svojih sastojina. Preporuča se svakako kuhati u zemljanoj ili emajliranoj posudi.

NB. Kako se pripremaju alkoholoture, tinkture, sokovi i sirupi označeno je u stražnjem dijelu ove knjige.

KORISTI I VAŽNOSTI LJEKOVITOG BILJA

Cijeli svijet obuhvaća tri prirodna carstva ili područja: Životinjsko carstvo, biljno carstvo, te carstvo ruda ili anorganski dio svijeta.

Čovjek vrši svoje gospodstvo svijetom u najužem kontaktu sa biljnim carstvom, jer sve što na svijetu živi, ovisno je od bilja. Biljke stvaraju kisik, taj najvažniji uslov svega života. No i u mnogom drugom pogledu je čovječiji bitak uslovljen biljkama. One mu daju hranu, kuću, odjeću itd. U biljnom carstvu otkrila nam je priroda svu svoju stvaralačku snagu i ljepotu. Tu vidimo najljepše boje, najsavršenije oblike, najplemenitije mirise, predmete najfinijeg okusa itd.

Vrlo važnu zadaću vrše biljke u ljekarstvu. Naš se narod od davnine liječi ljekovitim biljem i sakuplja ga u zdravstvene svrhe. Poznaje ga i cijeni, dao mu je najljepša imena i opjevao ga je u svojim narodnim pjesmama.

U našoj domovini rastu mnoge ljekovite biljke, samo se tome dosada nije posvećivalo dovoljno pažnje. Ova knjiga ima da služi kao uputa za poznavanje tih ljekovitih biljki, kako ih treba sakupljati, sušiti i spremati, da se uzmognu korisno unovčiti. U današnja teška vremena ova grana privrede mogla bi i te kako pomoći malom čovjeku, da si olakša život. Sakupljanjem ljekovitih biljki mogu se baviti djeca, starci, invalidi, kojima su druge grane zarade zatvorene.

Sve smo to imali u vidu, kad se kao domaća tvrdka, koja se u našoj domovini bavi tom poslovnom granom — odlučila da dadne narodu ovu uputu. Potreba naših apoteka danas se još u mnogom podmiruje uvozom ljekovitog bilja iz inozemstva, a koje bi se i kod nas mogle nabaviti. No, ta bi se grana mogla lako i tako pojačati, da postane važan faktor našeg izvoza, čime bi se znatno pomoglo i pojačanju naše narodne valute.

Kad bi naši gospodari, pa i svi oni, koji danas nemaju posla, znali, koliko novaca leži u ljekovitom bilju, sigurno bi ih se našlo mnogo, koji bi sabirali to bilje. Oni to ne znadu, i odkud bi to znali? Za poznavanje i sabiranje ljekovitog bilja, kojeg ima u našoj prostranoj domovini u dovoljnoj količini u svim našim šumama, livadama, putevima, krševima i t. d. — nije ništa učinjeno. Tu tek i tamo nekoliko djece i starijih ljudi polaze u šume i tamo traže ljekovito bilje, pa niti ga dobro uberu, a niti ga valjano osuše, a najgore je što rdjavo spreme, pa zato i dobivaju lošu cijenu. U ovo teško doba dodje svaka para vrlo dobro, pa bi trebalo nešto i učiniti i pokrenuti akciju oko poznavanja i sabiranja ljekovitog bilja.

Ova knjiga sa svojom uputom nastoji, da u narodu pobudi interes za sakupljanje i upotrebu ljekovitog bilja. Pa kada će se sakupljači točno držati uputa ove knjige, moći će se nabaviti prvorazredna roba, koja će se plaćati po najvišim cijenama, a naše će pak tržište u svjetskoj trgovini u ovoj poslovnoj grani zauzeti ono mjesto, koje zaslužuje po vrijednosti, kvaliteti i količini toga našeg prirodnog dara Božijeg.

ŠTO MORA ZNATI SABIRAČ LJEKOVITOG BILJA?

Sakupljač bilja mora da zna:

Koje se vrsti ljekovitog bilja traže i koje se najbolje plaćaju.

Koji dio biljke ima ljekovitu moć i koji se za lijek upotrebljava.

Da dotične dijelove dobro osuši, jer se gotovo nijedna biljka u zelenom stanju ne upotrebljava.

Biljka mora po mogućnosti da zadrži svoju naravnu boju i izgled, jer se prema tome i plaća.

Da se postigne dobro sušenje, valja paziti na slijedeće:

Ljekovito bilje valja sakupljati po sasvim suhom vremenu po mogućnosti kad je rosa već prošla, jer od kiše i rose rado popljesnivi, potamni i dobije pjege.

Bilje se ne smije sušiti ni na zemlji niti na travi, jer lako pocrni.

Na suncu se može sušiti samo debelo korijenje, lišće i cvijeće suši se u sjeni, da zadrži boju.

Kod sušenja mora biti dovoljno zraka, odnosno promaje, da se bilje dobro osuši. Najbolje je sušiti na tavanu, jer je tamo čovjek neovisan o vremenu. Tavan mora biti bez dima. Sve ljekovito bilje mora biti tako suho kao sijeno.

Plodovi za sušenje beru se, kada još nisu sasvim dobro dozreli.

Zrno i sjeme bere se potpuno zrelo.

Cvijetovi i granje sa cvijećem beru se samo u sunčane dane i to poslije rose, pa ih treba brzo osušiti, ali ne na suncu.

Pupoljci se beru prije njihova razvitka.

Lišće i cijela biljka se bere u sunčane dane prije rose i to samo pred cvjetanje.

Korijenje se vadi samo od jednogodišnje biljke prije cvjetanja, a ostalo od dvogodišnjih biljki i to samo u jeseni.

Sve biljke valja s velikom pažnjom spremiti u vrećice i držati ih na suhu mjestu.

Zapamti dobro, da biljke za uporabu valja držati samo jednu godinu, jer poslije izgube svoju djelotvornu moć i treba ih zamijeniti s drugim.

LIJEČENJE LJEKOVITIM BILJKAMA JE PRIRODNO

Svakom čovječjem organizmu je najbliže prirodno liječenje. Ono traži vezu sa drugim čimbenicima (faktorima) kao što je zrak, voda, svjetlo, masaža, tjelovježba kao i ostale duševne vježbe. Svi su ti faktori zajedno povezani i po tom daju jednu punu zaokruženu formu prirodnom liječenju.

Biljke su neotrovne, poluotrovne i otrovne.

NEOTROVNE BILJKE

Sve neotrovne biljke privode k tijelu samo one tvari koje se već po prirodi nalaze u ljudskom organizmu. Nastupi li bolest, onda ove tvari u tijelu bivaju ili smanjene ili izmijenjene. Svojom kemijskom srodnošću sve neotrovne biljke ispunjuju bolesne dijelove tijela sa svojim hranjivim sastojinama, pa se postepeno vraćaju u normalno stanje zdravlja, te djeluju na svaki organizam, da bude zdrav.

OTROVNE BILJKE

One su po svom razornom djelovanju ravne kemijskim lijekovima i primijenjuju se u cilju radi uništavanja spoljnih i izvjesnih bolesnih stanja kao: povišenje temperature (vrućine), kašalj, proljev, povraćanje i t. d. pa mora razorno djelovati i ne smiju se upotrebljavati bez prethodnog odobrenja iskusnih liječnika.

One su u popisu označene sa krstićem i mogu ih dobiti samo liječnici i apotekari, drogerije, a privatnicima ih ne prodajemo.

Sa zvijezdicom su označene one biljke, koje valja uzimati u manjim količinama.

POJEDINAČNE BILJKE

Djelovanje pojedinih biljki zaostaje mnogo za djelovanjem, koje imaju mješavine većeg broja biljki. Pojedine biljke djeluju jednostrano za pojedine elemente tkiva. Čim ih zasite svojim djelovanjem — gube moć, dok su drugi elementi još u stanju bolesti, — za to je kombinacija većeg broja biljki punija, raznolikija i ravnomjernija po svom djelovanju.

Mnogobrojni čajevi najstarije narodne medicine sastavljeni su u tom smislu. Naravno i tu ima izuzetaka, kao što će se dalje moći lako razabrati.

MJEŠAVINE

Svakako moramo znati, da djelovanje pojedinih biljki mnogo zaostaje u djelovanju, koje sadrže mješavine sastavljene od više biljki skupa. Svaka biljka djeluje jednostrano na pojedine elemente tkiva. Čim se zasite, gube svoju moć, dok druge biljke u mješavini (kombinaciji) su punijeg i različitog djelovanja. Svi čajevi navedeni u ovoj knjizi sastavljeni su po receptima i uputama iskusnih liječnika, pa se mogu i bez ikakova otezanja upotrebljavati.

DOZIRANJE (KOLIČINA)

Količina biljki, koja se dnevno uzima različita je i zavisi od starosti osobe. Za djecu do jedne godine dovoljno je uzeti do tri grama mješavine bilja označeno u ovoj knjizi. Za stariju djecu do 5 godina oko 15 gr., a za odrasle i preko 20 gr. Iskusni praktičari prekoračit će i ove količine.

Koliko je biljki potrebno za svaku mješavinu i koliko treba od svake količine uzeti ovisi od učinka, djelovanja kao i okusa pojedine biljke. Ako se uzmu mješavine, treba od svake uzeti do 5 grama, već prema tome da li su neotrovne, poluotrovne ili otrovne.

DIETA

Da bi se ljekovite biljke moglo što korisnije upotrebiti za liječenje, potrebno je znati, da se kod niže navedenih bolesti za vrijeme pijenja čajeva, općenito ne smiju jesti, niti piti slijedeća jela i pića.

KOD ARTERIOSKLEROZE

Jela od mesa sa paprikom ili sa drugim razdražujućim začinima, meso od divljači, suha riba, rakovi, kavijar, kobasice i crna džigerica. Piti se može samo čista voda ili malo vina sa vodom.

KOD GOJAZNOSTI (DEBLJANJA)

Ovčetina, masti, jake juhe, maslo, sve lojave stvari, kobasice, mozak, džigerice, umaki, guske, patke, somovina, šaran, kajgana, sirovi, šunka, krompir pržen na masti, bob, kukuruzni hljeb, riža, grah, grašak, šargarepa, čokolada, kakao, kolači, makaroni, gljive, breskve, suho voće, grožđje, smokve, banane, šećer i šećerne stvari i t. d.

Od pića jaka vina, pivo i likeri.

KOD MRŠAVOSTI

Treba pored ostalih jela, kao što su mlijeko, mliječni proizvodi, grašak, jaja, špinat jesti i ona jela, koja su naprijed zabranjena kod debelih osoba.

KOD PLUĆNIH BOLESTI

Izbjegavati čvrsta, jaka i slana jela, nego samo čorbasta, tečna i kisela, prevreo sir, sirće, meso govedje i ovčije kao i kiselo vino.

KOD SRČANE BOLESTI BEZ OTEKLINA NA NOGAMA, U TRBUHU I NA JETRI

Divljač, konzerve od mesa, ili ribe, kobasice, kiseo kupus, jake sirove, mesne čorbe, umake i začine kao i mnogo osoljena jela. Svakako valja izbjegavati i pušenje duhana.

KOD SRČANIH BOLESTI SA OTEKLINAMA

Valja svakako smanjiti uzimanje bilo kakove tečnosti kao vode i drugih. Obustaviti solenje hrane ili sasvim ili samo malo soliti. Mlijeka se može uzimati do 1 i pol litre dnevno i to razdijeliti na obroke.

KOD LUPANJA SRCA

Ustegnuti se od kave, čaja, alkohola i svega drugog što razdražuje.

KOD SLABIH BUBREGA

Ne smije se jesti mozak od divljači, začine, kavijar, džigericu, soli vrlo malo a kavu ili čaj piti vrlo umjereno.

KOD ZAPALJENJA BUBREGA

Preporučuje se što više jesti biljevnu (vegetarijansku) hranu, a umanjiti što više mesnatu. Uživanje divljači i druga mesna jela u umaku opasno je, kao i kuhana jaja, alkoholna pića, meso i juhe od mesa.

KOD BOLESNA STOMAKA (ŽELUDCA)

Izbjegavati razne umake i začine, vruć hljeb, marinirane ribe jaja, masno meso, divljač, kobasice, kupus, zelene salate, slatka jela, sir, kiselo voće kao i alkohol.

KOD BOLESTI ŽELUDCA (MANJKAVOST ŽELUDČANE KISELINE)

Suho meso, ribu, divljač, povrtnu repu, šećerne tvari, razne poslastice, sir, sladoled, sirće, vino i jake čajeve.

KOD RANE U ŽELUDCU

Ne smije se jesti meso i ljuta jela. Preporuča se jesti jela samo u kašastom stanju kao pire i t. d.

KOD PROLJEVA, SRDOBOLJE ILI GRIŽE

Zabranjuje se kiselo mlijeko, kupus, salate, kompoti, težak hljeb, hladna pića, a preporuča se piti crno vino, čaj, sirutka, mladi sir, maslac, biljevna ulja, (najbolje je maslinovo) razne kaše od raži, ječma, te zeleno i zrelo povrće.

KOD ZATVORENOSTI

Ne smije se jesti meso u većoj količini, crno vino piti, kao i sva ostala alkoholna pića, čaj, kakao, čokolada, brašnene čorbe, svjež hljeb, meso sa umakom, začine, sir, kolači, paradajz.

KOD JETRENE BOLESTI (CRNE DŽIGERICE)

Ne rabi nikada zeleno povrće kao i kuhani kupus, rotkvu, repu, krastavce, luk i špinat.

KOD ŽUTICE

Ne uzimaj hljeb, jaja, maslo, kajmak (vrhnje), masna jela, meso i alkohol.

KOD KAMENCA U ŽUČI I ŽUČNOM KANALU

Ne jedi masne čorbe sa kupusom i začinima, mlijeko sa vrhnjem, maslac, zaprške, ribe, grašak, karfiol, kao i sve kobasičarske proizvode, žutanjak od jaja i sirove.

Od tijesta zabranjuje se jesti pite, gibanice, palačinke, kao i sve ostale poslastice. Od pića rakija, liker i drugi napitci za apetit.

Za vrijeme napada bolova i grčeva ne treba ništa jesti. Voda se smije piti. Poslije grčeva valja uzimati mlijeko bez vrhnja, pa ga piti po malo i češće, a kasnije redovnu dietnu hranu.

KOD REUMATIZMA

Ne jedi meso naročito s večera, kobasičarske proizvode, meso od divljači, čokoladu. Od pića se zabranjuje sve osim čiste vode ili kiselice.

KOD GIHTA (PODAGRE) I BOLESTI ZGLOBOVA

Valja izbjegavati suha variva u većoj količini, meso treba smanjiti, žumanjci od jaja, mozak, špinat, vino, pivo, kava, čaj, kakao, meso od divljači, te sva alkoholna pića.

KOD BUBREŽNOG KAMENCA

Ne jedi mozak, meso od vratine, jaja, teletinu, lojavu debelu janjetinu, meso od živadi, šećer, slatkiše, pasulj, grašak, sočivo, bob, rižu, kestenje, makarone, rezance, špinat, mahune, čaj, kavu, čokoladu, kakao te alkohol.

Ako se jede meso onda samo bez umaka, t. j. samo kuhano u vodi. Čorbu valja jesti umjereno. Voće samo pečeno. Hljeba vrlo malo, vino s vodom.

KOD ŠEĆERNE BOLESTI

Kloni se uzimanja hljeba, brašnatih tvari, meda, šećera, riže, graška, boba, pasulja, sočiva, repe, ječma, kukuruznih jela, luka, blitve, groždja, smokava, trešanja, krušaka, bresaka, dinja, lubenica, kompota, slatka kao i slatka pića, piva, limonade, sladoleda i čokolade.

Mjesto šećera uzimaj saharin pomiješan s vodom i to samo jednu desetinu grama dnevno. Krompir se u manjoj količini može jesti.

KOD NERVNIH (ŽIVČANIH) BOLESTI

Zabranjuje se jesti premnogo, nego li samo toliko, da se utaži glad i žedj. Mesa jedi samo vrlo malo, jer razdražuje čovječiji organizam. Uzimaj što više mlijeka, jer umiruje živce. Troši mješovitu hranu sa što manje mesa a što više mlijeka i povrća. Uzimaj šećer u napitku ili sa kuhanim voćem. Kava, čaj, začini, zabranjeni su, te pića uzimaj vrlo malo i oprezno.

KOD ZARAZNIH BOLESTI, ŠARLAHA, TIFUSA, ZAPALJENJA PLUĆA, DIFTERIJE, BOGINJA I T. D.

Izbjegavaj davati bolesniku sva jela osim mlijeka, limunade, čaja od pravog ruskog čaja, kamilice, zove i lipe. Mlijeko se može pojačavati sa 2 do 4 jaja dnevno i to razlupano u njemu.

Dozvoljeni su kava, čaj, šampanjac, bijelo vino sa vodom ili sodom, a mjesto vode piju se hladni čajevi od kamilice, maline, ječma te sok od naranče sa vodom i drugo voće.

KOD ŠULJEVA (HEMAROIDA)

Zabranjeno je jahanje i sjedeći način života, a uz to jesti sva jela, koja izazivaju zatvorenu stolicu, začine kao biber, papriku, slačicu (senf), mošt, skupi sirovi, kobasičarski proizvodi, alkohol i meso.

Najbolja dieta ovdje jest mliječno-vegetarijanska hrana.

POPIS
LJEKOVITOG BILJA I NJEGOVA UPOTREBA U BOLESTI

Abdovina, Apatovina, Aptovina, Burjan korjen, smrdljiva zova, Sambucus ebulus: grm visok do 1 i pol metra. Nalazi se na vlažnim mjestima uz puteve kao i kraj šumskih rubova. Cvate mjeseca jula — augusta. Korijen se bere u jesen, a tako isto i **bobe.** Korijen se rabi protiv vodene bolesti, mokraćnog mjehura. Služi i za čišćenje bubrega.

Akacija, Acacia: Ima je svugdje u našoj Kraljevini. Naraste visoko do 10 metara. Cvate mjeseca maja u cvjetnatim grozdićima. Cvijet se rabi protiv proljeva i srcobolje.

Aloje, Aloides protiv neredovite probave, jakog zatvora kao i za brže dobivanje periode.

Ananas, Ananasa sativa kao vrlo hranivo sredstvo i vrlo jako sredstvo za tjeranje mokraće.

Anason, Aniš, Anisi pimpinella, raste u vrtu, višegodišnja biljka do 2 metra visoko. Sjeme dozrijeva mjeseca jula — augusta, te se rabi protiv bolova u stomaku, nadimanja, vjetrova i proljeva. Služi za dobivanje apetita. Aniš ne smije biti pomiješan sa otrovnim plodom kukute.

Angelika, Angelica arhangelica, naraste u čovječjoj visini po obalama rijeka, livadama i vlažnim mjestima. Cvate mjeseca jula — augusta. Sjeme i korijen rabi se protiv mlitava stomaka i krulenja u njemu, srčane bolesti i glavobolje. Čaj od lišća zagrijava stomak, čisti krv i mokraćni mjehur.

Artičoka, Cunara scolymus, sadi se po vrtovima osobito u Primorskim krajevima, lišće joj je kao i kod ćuvarkuće. Rabi se protiv žutice i oboljele jetre (crne džigerice), žučne bešike i slezene, pijeska u bubrezima, reume, gihta (podagare), bolesti bubrega, otoka i slabog mokrenja.

Ariš, Larix Europaea, naraste do 30 metra visoko drvo u Alpama. Iglice i plod rabi se protiv zatvorene stolice, te kao vrlo jako sredstvo za čišćenje.

Arnika, Veprinac, Moravka, Brđanka, Arnica montanea nalazi se na mokrim šumskim i gorskim livadama. Naraste do 60 cm, a cvate od juna do jula. Cvjetovi se sabiru bez **čaške,** a bere se za vrijeme cvatnje i brzo osuši. Nekoji beru i čitavu biljku dok je još mlada. Sakuplja se i podanak s korijenjem i to s proljeća i jeseni.

Aster alpinski, Aster alpinus izraste 10—15 cm visoko sa široko suličastim lišćem, koje je pri dnu u obliku rozete. Lijepi modri cvjetovi su 4—5 cm veliki. Rabi se kod više bolesti.

Badem gorki, Amygdalus amarus raste kao drvo u našoj Dalmaciji. Jezgra se rabi protiv groznice, bolesti stomaka, crijeva i umirenje srčanih bolova.

Badem slatki, Amygdalus dulcis raste isto u Dalmaciji. Jezgra se rabi protiv zamorenosti živaca i za osvježivanje.

Bazgovina, Crna zova, Sambucus nigra. Raste do 5 metara visoko grmlje. Nalazi se svugdje, osobito uz ograde. Cvate mjeseca maja — juna. Bobe dozrijevaju mjeseca septembra. Bere se cvijet, kora i plod. Rabi se protiv prehlade (za znojenje), kašlja, glavobolje, crvenog vjetra, kijavice, bolova od srca. Svježe lišće kao čaj otvara stolicu. Čaj od mladog lišća sa cvijetom čisti krv. Od bobica se pravi pekmez, koji je pomiješan sa vodom vrlo zdrav napitak.

Bedrenika velika, Velika siljevina, Jarčija trava, Pimpinella magna raste na suhim livadama, pašnjacima i okolo puteva do 50 cm visoko. Cvate mjeseca jula — oktobra crveno bijelim cvjetićima. Svojim sadržajem eteričnog ulja djeluje na upalu vrata, kronične katare, teško mokrenje, slabo žensko pranje i slabu probavu. Korijen se bere s proljeća i jeseni. Rabi se protiv astme, te čisti, jača krv i živce.

Bedrenika mala, Biberuša, Pimpinella saxi fraga, (slična bedreniki velikoj).

Betonika, Ranilist, Betonicca officinalle. Iz korijena potjeraju drški, a raste na suhim brdnim i šumskim livadama. Cvate jula — augusta. Lišće se rabi protiv slabih živaca, žutice, astme, padavice, reume, gihta, te vodene bolesti.

+ **Biskupska kapica, Evonymus europaea** raste izmedju grmlja i lisnatog drveća do 3 m visoki grm, grane su četverouglaste, te obrasle suprotno odugačkim lišćem. Cvate crveno, a plod ima isprva crven, a iza kratkog vremena požuti. Rabi se kao vrlo jako sredstvo za otvor. Otrovna je.

Blagovanj, Izop, Hysopus officinalis polugrm naraste do pola metra na sunčanim strminama. Cvate mjeseca jula — augusta. Upotrebljuju se listovi i gornji vršci biljke osušeni u naravnoj zelenoj boji. Rabi se protiv astme, kroničnog bronhitisa i za čišćenje krvi.

Bobovnik, Bobak, Veronika, Veronica beccabunga raste okolo izvora, potoka i graba do 60 cm dugim i pri zemlji spuštenim drščima, listove ima oduge i ovalne, a cvijetovi su grozdasti mali i plavi. Svježi sok tjera mokraću, tjera na stolicu i čisti krv.

Bogorodičina trava, Gorčac, Krv sv. Ivana, Ivanjska trava, Gospin cvijet, Hypericum perforatum naraste do jednog metra u visinu, a nalazi se na poljima, livadama, te šumskim rubovima i kamenitim sunčanim mjestima. Cvate mjeseca jula — au-

gusta. Upotrebljava se biljka naravno zelene boje i ne smije biti dulja od 30 do 50 cm bez korjena, a sabire se za vrijeme cvatnje. Upotrebljava se protiv običnog i krvavog proljeva, gljiste, jetre, bubrega, gihta i krvavog mokrenja.

Bokvica, Žilovnjak, Trputac, Plantago lanceolata nalazi se svugdje oniska biljka 10 do 15 cm visoka. Upotrebljava se samo zeleno lišće u zelenoj boji, a sakuplja se kroz cijelo ljeto. Upotrebljava se protiv krvavog mokrenja, kašlja i sušice.

Boldovo lišće, Boldoa chilensis upotrebljava se protiv kamena u mokraćnom mjehuru, reume, dispesije, tripera (kao alkoholotura od 1 do 5 grama, špricanje od 5 do 10 kapi).

Bor, jela, Pinus, Picea silvestris raste u visokim predjelima. Beru se pupoljci i iglice s proljeća. Upotrebljuje se protiv reume kao i obloga na bolno mjesto, slabih živaca i neurastenije, kod kupanja za ojačanje mekanih kostiju i tuberkuloze.

Borač, Borago officinalis upotrebljuje se protiv skrofuloze, za znojenje i bolje mokrenje kao i za čišćenje krvi.

Borovnica, Brusnice, u Bosni kažu Vrisinje, Vaccinium myrthilis. Raste do 30 cm visok grm po visokim predjelima Bosne, Like i Slovenije. Ima sitne listiće, bijele cvjetiće i crne bobe slatkog okusa. Vrlo zdravo je voće. Lišće se bere u proljeće, a plod mjeseca jula, koji treba dobro osušiti. Upotrebljuje se protiv šećerne i vodene bolesti, tifusa, krvarenja, šuljeva, povraćanja, za čišćenje krvi i grgljanje kod katara u grlu.

Bosiok divlji, Calamintha officinalis raste po šumama i tratinama uz ostalo bilje, a bere se cijela stabljika za vrijeme cvatnje mjeseca maja do augusta. Upotrebljava se protiv poremećenosti stomačnih nerva i nervoze.

Bosiok pitomi, Ocymum basilicum sije se sjeme i rasadjuje po gredicama i loncima. Ima ga širokolistnog i sitno listnog. Rabi se cijela biljka. Upotrebljuje se protiv nervoze, grčeva u stomaku, astme, nesvjestice, zapaljenja bubrega, držanje i jačanje živaca kao i za jačanje spolnog nagona (impotencije).

Božije drvce, Artemisia abrotanum naraste do 1 i pol metra visoko po obalama, neizgradjenim mjestima i t. d. Upotrebljuje se protiv mnogih kožnih bolesti (s polja), gljiste, guše (ispiranje), za kupanje kod slabih živaca i neurastenije.

Božur, Kukmača, Paeonia officinalis, sadi se kao podanak po vrtovima jednom i uvijek ostane na istom mjestu. Cvate bijelim ružičastim ili purpurno crvenim cvijetom. Upotrebljuje se korijen. cvijet i sjeme protiv bolesti **mokraćnih organa,** bubrega, grčeva u mjehuru, bolesnih živaca, epilepsije (padavice), moždana, groznice i srdobolje. Poljski božur je ljekovitiji.

Bradavičnjak, Babin tobolac, Tustika, Sedum fetheume, raste na pješčanim sunčanim pećinama i to 6 do 10 cm visokim drščima sa žutim cvjetićima. Upotrebljuje se lišće protiv rana, opeklina, prišteva, krvarenja iz nosa, bradavica (mazati sa sokom).

Breskva, Amygdalus persica, raste po vrtovima, voćnjacima i vinogradima od 4 do 5 metara visoka voćka. Cvate rano u proljeće marta — aprila bijelim ili ružičastim cvjetićima. Rabi se list, pupoljci i vršike grančica protiv crijevnih bolesti, rakrane, groznice i malarije.

Brest, Ulmus campestris, srednje visoko šumsko drvo, a rabi se cvijet protiv šećerne bolesti.

Breza, Betula alba raste u šumama sa ostalim bjelogoričinim drvećem, a sade ju kao ukrasno drvo po parkovima. Upotrebljuje se lišće i pupoljci protiv šećerne i vodene bolesti, zapaljenja bubrega, arterioskleroze, krvnog pritiska, teškoće pri mokrenju, grčeva u mjehuru, reume, gihta i plućnih bolesti.

Broć, Krap, Broćika, Rubia tinctorum, raste u našoj Hercegovini kao vrlo korisna industrijska biljka (radi crvene svoje boje), a lišće se upotrebljava protiv bolesti bubrega.

Bršljen, Hedera helix raste kao puzava biljka nametnica po drveću. Ima ga na svakom mjestu. Rabi se lišće, cvijet i bobe protiv bolesti slezene, polipa u nosu (srče se sok u nos), mekih kostiju, kamena i pijeska u bubrezima, jetre i mokraćnog mjehura. Preporuča se škrofuloznu i rahitičnu djecu kupati u odvaru lišća. Rane, koje teško zacijeljuju valja oblagati sa lišćem namočenim u vinskom octu.

Brusnice, Vaccinium Vitis Idaea, raste u visokim šumama Slovenije, Bosne kao niski grmić. Beru se bobe i lišće, koje treba dobro osušiti, a upotrebljava se protiv kašlja, bolesti mjehura, groznice, bolova želudca, zatvora, prsnog raka (kao oblozi od zgnječenih bobica).

Buhač, Buharica, Pyrethrum dalmaticus, raste kao kod nas ivanjčica po dalmatinskim krševitim i livadnim krajevima, te je od osobite važnosti u trgovini. Upotrebljava se cvijet samljeven u prašini protiv komaraca, muha, rusa i švaba. Vrlo je uspješno kaditi na žeravici.

Bukva, Fagus silvatica naše šumsko drvo, koje se najviše rabi kao gorivo. Upotrebljava se list i mlada kora kao vrlo dobro sredstvo za tjeranje mokraće.

Bundeva, Buča, Cucurbita pepo sade je izmedju kukuruza. Sjeme treba dobro na suncu osušiti a rabi se malo osoljena i pečena protiv pantljičarke (trakavice), te zapaljenja u crijevima i stomaku kao i za jačanje stomaka.

+ **Bunika, Baban, Konjski zub, Zubna trava, Hyosciamus niger.** To je smrdljiva i jako otrovna biljka, a naraste u visinu do jednog metra. Cvate ružičastim cvjetićima od maja do septembra. Nalazi se po bunjištima i ruševinama na suhim i kamenitim mjestima. List je jako ogavna mirisa, a kada je osušen, onda je bez mirisa. Sabire se prije cvjetanja. Upotrebljuje se sjeme, lišće protiv grčeva, za ublaživanje bolova kod neuralgije, živaca, nesanice, reume (kao tinkture po uputi liječnika) s polja kao oblozi protiv grčeva u želudcu.

Celer pitomi, Apium graveolens, sadi se po vrtovima i upotrebljuju ga kao salatu. List i korijen upotrebljuju protiv labavog stomaka, bubrežnih bolesti, teškoća pri mokrenju, reume, gihta i bolova u zglobovima.

Ciklama, Ciclamen europeum raste po našim višim šumskim predjelima. Cvate ružičastim mirisavim cvjetićima, kojeg mnogo prodavaju i po našim gradovima u proljeću i ljeti. Upotrebljuje se cvijet protiv arterioskleroze i nervnog zujanja.

Cimet, Cinnamonium cortex. To je biljka, koja raste u južnim toplijim krajevima u kojih se guli gora, koja je vrlo slatkog okusa. Dobiva se u trgovinama kao kora i kao prašak. Kora se rabi kao tinktura (10 gr na 50 gr alkohola, to neka stoji 15 dana, pa se uzima 3 puta dnevno po 20 kapi) za dobivanje apetita.

Cvijeće strašno, Muka Isusova, Pasiflora incarnata rabi se cijela biljka protiv redovitog prestanka periode kod žena (kao alkoholotura po 50 kapi dnevno), nesanice i neurastenije.

Crvotočina, Prašumljica, Zmijina mahovina, Lycopodium clavatum raste na šumskim livadama i pjeskovitim obroncima. Biljka ima razgranjenu stabljiku s uskim listovima, iz koje tjeraju u vis po dva žućkasto zelena klasa, koje nose na sebi trusnike pune žutog praha kao sumpor. Upotrebljuju se čaure s praškom protiv padavice, velikog kašlja, zapaljenja bubrega, grčeva i katara u mokraćnom mjehuru, za posipanje rana i vlažnih osipa — naročito kod djece.

Čuvarkuća, Sempervivum tectorum, trajna je biljka, koja raste u obliku rozete, mesnatog lišća, a iz sredine diže se držak sa cvijetom. Ponajčešće je drže na krovu kuća. Rabi se kao čaj protiv želudčanih čireva, za čišćenje menstruacije. Sok od zgnječenih listova rabi se za odstranjenje bradavica, kurjih očiju, gnojnih usta i upale vrata (kao ispiranje) i crvenog vjetra. Sok kuhan na laganoj vatri sa svinjskom mašću upotrebljuje se s uspjehom protiv sunčanih pjega.

Čelašica, Potentilla reptans, upotrebljuje se biljka i korjen protiv mnogih bolesti.

Čelebi grana, Solidago Virgo Aurea naraste do jednog metra visine po suhim brdskim šumama. Cvate mjeseca jula — septembra zlatno žutim grozdastim cvjetićima. Upotrebljuje se cvijet sa grančicom protiv bolesti crijeva, proljeva, bubrega i teškog mokrenja.

+ **Čemerika, Kukurijek bijeli, Kilavac, Veratrum album** je vrlo otrovna biljka i naraste do jednog metra visoko kraj potoka i vlažnih gorovitih livada izmedju grmlja. Cvate jula — augusta. U kasno proljeće pobire se podanak, kojeg treba od zemlje dobro očistiti, te ga uzduž razrezati da se lakše suši, a upotrebljuje se protiv nervnih bolesti (samo po uputi liječnika).

Čestoslavica, Trava od ušljeme, Veronica officinalis raste na suhim šumskim sunčanim predjelima. Cvate plavim cvjetićima mjeseca maja — juna, a upotrebljava se protiv mokrenja krvi, bolesnih organa za dihanje, slabe probave i želudčanih bolova, rana, čireva i bolesti kože.

Češljuga, Geranium Robertranum raste po nizinama i vlažnim krajevima, a rabi se u industrijske svrhe.

Čičak, lopuh, Lappa major biljka naraste do jednog metra visoko. Ima ga svugdje. U proljeće se vadi korijen od dvogodišnje biljke, kojeg valja odmah očistiti od zemlje. Upotrebljuje se korijen i sjeme protiv zapaljenja želudca, želudčanih čireva, reumatizma, sifilisa, gihta, vjetrova, krasta, oteklina, nečiste kože (kao oblozi) te u ulju protiv opadanja kose. Služi za dobru probavu, znojenje, mokrenje, te čisti i krv.

Čmelj blaženi, Šikalina, Čkalj, Cnicus benedictus je do 40 cm visoka samonikla kao i uzgajana, uglasta i dlačicama obrasla stabljika, na vršcima listova bodljikava, a cvate juna — augusta žuto bijelim baršunastim cvatom. Rabi se 10—15 gr na pola litre kljućale vode, za jačanje unutarnjih organa, liječi rak rane, dišne i unutarnje organe, čisti kožu, protiv groznice, upale pluća, astme, nervne slabosti, žutice, vodene bolesti, hipohondrije i melankolije. Ne smiju ga rabiti osobe, koje imaju zapaljenje bubrega.

Čubar vrtni, Saturea hortensis (montana) je jednogodišnja biljka modra cvijeta. Nalazi se u velikim količinama u Primorju, a sade ju i po vrtovima. Upotrebljuje se protiv gljista, za znojenje, umirenje živaca, te pomaže probavu.

+ **Dafina, Hajdučka oputa, Daphne meserum** mali grm naraste do jednog metra uz rubove bjelogoričinih šuma u Sloveniji, Bosni i Hrvatskoj. Cvate mjeseca februara — aprila, a sakuplja se zimi ili rano u proljeće prije cvjetanja. Koru valja guliti u dugačkim komadima koja je otrovna. Poslije jedne godine nije za uporabu. Upotrebljuje se protiv bolova u mjehuru i grčeva (po uputi liječnika).

Despik, Lavendula, Lavandula spica naraste kao polugrm do jednog metra, a ima ga svugdje. Cvate jula — augusta, vrlo ugodna mirisa. Upotrebljuje se protiv bolova srca, glavobolje, nesvjestice, vrtoglavice, navale krvi u glavu. Najbolje je cijelu biljku sitno izrezati i osušiti. Ulje sa lavendulom uzima se na šećeru po 15 kapi.

Dimnjača, Fumaria officinalis, raste na obradjenom zemljištu i vrtovima do 30 cm visoko, a cvate u grozdićima cijelog ljeta. Cijela se biljka upotrebljuje protiv šećerne bolesti, arterioskleroze i šuljeva.

Dinjica, Poteria, Sangvisorba officinalis raste svagdje na vlažnim livadama i po grmlju do 80 cm visoko. Cvate smedjim glavicama sa crveno smedjim cvjetićima mjeseca jula — augusta. Upotrebljuje se protiv običnog i krvavog proljeva, katara u želudcu kao proširenom i spuštenom želudcu.

Divizma, svijećnjak, Verbascum tapsus naraste i preko jednog metra visine, lišće joj je široko i bijelim dlačicama obraslo. Cvate mjeseca jula — augusta zlatno žutim cvjetićima. Upotrebljuje se list i cvijet protiv astme, kroničnog plućnog katara, tuberkuloze kao i za ispiranje nosa i grla.

Divlja tikva, Bryonica dioica upotrebljuje se cijela biljka za izazivanje periode, protiv bolova crijeva, šuljeva i proljeva.

Djetelina bijela, Trifolium praetense, raste po našim poljima i ima bijelu cvijetnu lopticu. Bere se cijele godine a upotrebljuje se protiv ženskog bijelog pranja i oteklina.

Djetelina crvena, Trifolium pratense, raste po ledinama, a i siju je za hranu blagu. Rabi se protiv raka u početku i čireva po tijelu, kao čaj za ispiranje.

Djetelina gorka, Grčica, Gorka trava, Menyanthes Trifolii fibrini raste na kiselim vodenim i močvarnim poljima u plitkoj vodi na tresetu u Liki, Posavini u grabama. Cvate u maju ružičasto bijelim cvjetićima. Upotrebljuje se čitava biljka kao i list bez peteljke protiv želudčanih nerva i nervoznih osoba, žutice, slabe probave u želudcu, skrofuloze, vodene bolesti i povratne groznice.

Dobričica, Koturac, Mjesečnjak, Samobajka, Glehoma hederacea malena biljka sa dugim puzavim četverobridnim stabljikama u grmlju, živicama, gajevima i vlažnim livadama. Cvate mjeseca aprila — maja, a upotrebljuje se cijela biljka protiv proširenju pluća, gljista, kamenca, čireva u bubrezima, škrofula, slezene, jetre, suznih očiju, glavobolje i onih, koji naginju tuberkulozi.

Dragoljub, Tropoeolum majus upotrebljuje se biljka protiv šlajma u plućima, kroničnog katara i za životnu energiju (spolnu) protiv impotencije kao alkoholotura.

Dragušac, Nasturcium officinalis, upotrebljuje se cijela biljka proti bolesti bubrega, skrofuloze, padavice, pomaže probavu, te čisti i prorijedjuje krv.

Drenak, Cornus mas ima ga po našim šumama, raste kao visoko grmlje. Cvate vrlo rano u proljeće žutim cvijetićima, a zreo plod mu je crven i kiseo sladak. Mnogo ga naše domaćice rabe za pekmez i slatko. Upotrebljuje se plod i korijen protiv groznice, malarije, a plod protiv svakog proljeva.

Dubčac, Gavranov kuk, Turčica, Iva trava, Džigeričnjak, Teucrium scordium, protiv katara i za dobru probavu.

Dud crni, murva, Morus nigra raste svugdje u našim krajevima po vrtovima i na rubu cesta. Upotrebljuje se kora protiv trakavice, a lišće za smanjivanje šećera u krvi kao i bolesti vrata.

Djumbir, Ingver, Zingiber officinalis upotrebljuje se protiv želudčanog katara i za probavu.

\+ **Djurdjica, Djurdjevak, Convalaria majalis** raste po našim sjenovitim bjelogoričnim šumama, a mnogo se gaji i u vrtovima. Naraste do 20 cm, a cvate mjeseca maja divnog mirisa. Sabire se cijela biljka sa cvijetom i upotrebljuje se protiv ubrzanog kolanja krvi i proširenja srca i srčane aorte, grčeva u srcu, te ojačava samo srce. Ne smije se više toga uzimati nego vrlo malo, jer je otrovna.

Eukaliptus, Eucalyptus upotrebljava se list protiv šećerne bolesti, bolesti pluća, grozničave glavobolje, te za kupanje, za jačanje slabih živaca i neurastenije.

Galgant, Galgana Alpina upotrebljuje se kora protiv žučnih napada, morske bolesti, loše menstruacije (periode) i loše probave.

Gavez, Symphytum officinale, raste na mokrim livadama kraj potoka do jednog metra u visinu. Cvate u kiticama ružičastim cvjetićima mjeseca maja — septembra. Korijen je izvana crn a iznutra bijel, a bere se rano u jesen ili u proljeće, od zemlje očisti, raskoli i osuši. Korijen se rabi protiv bolesti pluća, tuberkuloze, prekomjernog lučenja želudčanih sokova, velikog kašlja i grčeva.

\+ **Glavnica od raži, Claviceps purpurea,** otrovna i štetna biljka okolo zrna na klasu raži. Upotrebljuje se protiv mokraćnog mjehura (po uputi liječnika).

Glavni korjen, Radix primaria služi kao jačajuće sredstvo.

Glog bijeli, Crataegus oxyacantha raste okolo živica i po svim šumama. Cvate u kiticama bijelim mirisavim cvjetićima, koji su puni mednog soka, pa ih pčele vrlo rado obilaze. Plod su mu crvene bobe. Upotrebljuje se cvijet i plod protiv arterioskleroze, povišenog krvnog pritiska, gihta, za jačanje srca i nerva u starijih osoba.

Glog crni, trnina, Prunus spinosa vrlo raširen grm sa bodljikama. Cvate mjeseca aprila — maja. Upotrebljuje se cvijet i zrele bobe trnjine protiv svrbeža kože te nečistoće na koži, bubrega, mjehura i mokraćnih organa.

Gorčica, Smrduša, bijeli tertrijan, Slanovitak, Marrubium vulgare raste po zidovima i ruševinama, kamenju te na pješčarama najviše u Vojvodini. Cvate mjeseca juna — septembra, a upotrebljava se čitava biljka bez donjih debelih stabljika protiv astme, za izbacivanje šlajma te čisti vrlo dobro krv.

Gorka kitica, Kantarion, Gorčica, Jezernica, Grozničava trava, Kantarija, Erythraea centaurium raste na sunčanim livadama i oranicama, šumskim čistinama i obroncima do 40 cm visoko. Cvate mjeseca jula — septembra ružičastim cvjetićima. Treba brati biljku u punom cvatu i u hladu osušiti, da zadrži svoju zelenu boju. Upotrebljava se protiv običnog i krvavog proljeva, gljista, jetre, gihta i krvarenja.

Gorocvijet, Adonis aestivalis, rabi se protiv bolesti srca, jakog kucanja, lupanja i nepravilnog pulsa (bila). Liječi kao i naprstak (digitalis) cijela biljka u tinkturi, ali se mora po malo uzimati, jer je u većoj mjeri opasna po čovječji organizam.

Gorušica bijela i crna, Slačica, senf, Sinapis nigra, alba sije se u vrtovima, a sjeme se upotrebljuje protiv navale krvi u glavu, bolesne jetre, nesanice, kapi u mozgu (šlagiranja), grčeva u stomaku i prsima, dušnika, reume i žutice.

Gospina kosa, Adiantum capillus veneris upotrebljuje se protiv astme i kašlja.

Gospin plašt, Gorocvijet, Zečji mak, Adonis vernalis raste u Srijemu i Vojvodini na vapnenom sunčanom zemljištu, a izraste do 30 cm i cvate lijepim žutim cvijetom poput nevena, mjeseca maja — juna. Upotrebljava se protiv srčanih bolesti, jakog lupanja srca (tinktura kao i digitalis, oprezno postupati).

Gospin plašt, Alchemilla vulgaris raste na livadama i po obalama potoka do 30 cm visoko na dugačkom držku, a cvate sitnim cvjetićima. Rabi se protiv bijelog ženskog cvijeta.

Grab bijeli, Carpinus betulus, raste u bjelogoričinim šumama do 12 m visoko. Drvo mu je vrlo dobro kao gorivo, lišće mu je jajoliko na vrhu šiljasto, a cvjetovi mu vise izmedju lišća. Kora i list rabi se protiv ženskih bolesti.

Granat kora, Nar, Cortex granati raste kao veliko drvo u Hercegovini i Dalmaciji. Plod mu je kao jabuka pun ružičastih zrna, a upotrebljava se kora od ploda protiv svakog proljeva i trakavice.

Grašak, Pisum vulgare, raste kao i ostala grahorica do 1 i pol metra u visinu. Cvate u grozdićima plavkastim cvjetićima. Upotrebljuje se za pranje glave protiv peruti.

Grahorica poljska, Vicia sepium raste u ogradama i grmlju preko 1 i pol metra visoko. Lišće joj je u sedam parova, a cvijet grozdast i ljubičast. Rabi se protiv vodene, šećerne bolesti i arterioskleroze.

Grčka djetelina, Grčko sijeno, Djetelina kozja, Trigonella foenum graecum, naraste do 40 cm visoko kao i svaka druga djetelina. Cvate žutim ili bijelim cvijetićima mjeseca juna — jula, a upotrebljuje se protiv bolesti pluća, groznice i dišnih organa.

Gronica, Lepidium upotrebljuje se protiv katara u mokraćnom mjehuru.

Grožđe zrno, Racemus. Zrno, koje se nalazi u bobama grožđa upotrebljuje se istucano za jačanje prsobolnih.

Gvajakovo drvo, Sveto drvo, Guajacum off., raste kao grm ili manje drvo sa perastim listovima i plavim cvjetovima. Domovina mu je Amerika. Drvo se rabi za čišćenje krvi, protiv reume i bolesti kože.

Hajdučka trava, Achillea millefolium raste svugdje na tratinama i slabim pašnjacima na vapnenom tlu, a cvate cijelog ljeta sa bijelim cvijetićima u kitici. Upotrebljuje se cijela mlada biljka sa cvijetom protiv šuljeva, reume, malokrvnosti, prsobolje, plućnih bolesti, želudčanih bolesti, hipohondrije, bijelog pranja kod ženskih (piti i ispirati, klistirati), kao i prejake periode.

Hmelj, Humulus lupulus sade ga mnogo u Vojvodini, Srijemu i Sloveniji. Naraste preko 7 metara a biljka okiti sa laganim šišarkama, koje se upotrebljuju protiv katarnog želudčanog oboljenja, zapaljenja bubrega, bolesne jetre, žučnog kamenca, mokraćne bešike i slezene.

Hrast lužnjak, Quercus robur naraste do 50 metara u visinu. Plod mu je žir, a upotrebljuje se list i žir protiv bolesti mokraćnih organa i bubrega, krvarenja želudca i crijeva, katara dušnika, bijelog pranja kod ženskih, povratne groznice i skrofula.

Hren, Cochlearia armoracia raste po kultiviranom zemljištu do 70 cm dugačkim lišćem, korjen mu je bijel i pun jakih aromatičnih sastojaka, koji kod rezanja i ribanja tjeraju suze na oči. Rabi se protiv skorbuta, skrofula, za izbacivanje šlajma, za jačanje grudnih bolesnika, protiv teškoće pri mokrenju i t. d. (vidi dalje povrće).

Idjirot Acorus calamus raste u vodama stajaćicama i barama u cijeloj Jugoslaviji i izraste do jednog metra visoko, a cvate mjeseca juna — jula. Upotrebljava se podanak, koji se bere u proljeće ili u jesen. Valja ga raskoliti i dobro osušiti. Upotrebljava se protiv teškoće pri mokrenju, groznice, astme, kamenca i bolova u bubrezima, gihta, paralize jezika i usta. Za jačanje stomaka, apetita i povećanje mokrenja.

Imela, Viscum albi je biljka nametnica jer raste na drugom drveću žuto zelenih listića, žutim cvijetićima i plodom bijelim bobama pune ljepiva. Upotrebljuje se list, cvijet i plod protiv arterioskleroze, velikog krvarenja, gljista, bacanja krvi iz pluća (u prašku samo po jedan gram dnevno).

Islandska mahovina, Lichen islandica, nalazi se u svim sjevernim krajevima i na visokim planinama u Bosni, Sloveniji, Srbiji i Crnoj Gori, ima uspravnu grmu sličnu stelju zelene ili smedje boje. Bere se kroz cijelu godinu i dobro osuši a rabi se protiv tuberkuloze i kašlja, promuklosti i čireva u želudcu, proljeva i vodene bolesti.

Ivanje, Strašno zelje, Gospin cvijet, Hypericum perforatum raste na poljima, livadama kao i na šumskim rubovima i kamenitim mjestima do 1 metra, a cvate jula — augusta. Biljka se bere sa cvijetićima a upotrebljuje se protiv padavice, mokraćnih organa, bubrega, grčeva mokraćne bešike, bolesti živaca i moždine.

Jablan, Topola, Piramidalis populis svako ih pozna a upotrebljuje se kora i pupoljci protiv bolova u kukovima, a istučen i nakvašen u sirćetu kao vrlo dobar oblog. Pupoljci se rabe protiv opadanja kose.

\+ **Jaborandi lišće, Jaborandi folia,** jako sredstvo, koje tjera na znojenje (po uputi liječnika).

Jagoda šumska, Fragaria vesca, cvate rano u proljeće a dozrijeva mjeseca maja — juna sa mirisnim osvježujućim i veoma ljekovitim plodom. Upotrebljava se cijela biljka protiv bolesti krvnih sudova, arterioskleroze, žučnih, bubrežnih i mokraćnih bolesti. Vrlo dobro čisti krv.

Jagorčika, jaglika, Primula veris raste uz potoke na vlažnim mjestima i spada medju prve vijesnike proljeća. Cvate žutim cvije-

tovima, a upotrebljuje se list, korijen i cvijet protiv navale krvi u glavu, nesvjestice, kataralnog bronhita poslije gripe, lupanja srca, ubrzanog srčanog rada, njegova proširenja kao i aorte, paralize i t. d.

\+ **Jalapa, Radix Jalapi** korijen se rabi protiv tvrde stolice kao purgativ (po uputi liječnika).

Jasen bijeli, Fraxinus excelsior upotrebljuje se list protiv teškoće mokrenja, jake reume, protiv stvaranja kamenca u bubrežnim kanalima.

Jasen crni, Fraxinus ornis, upotrebljuje se kora i list protiv bolesti crijeva, za lagano tjeranje i čišćenje.

Jasenak, Dictambus albus, kora i list rabi se protiv grčeva u stomaku i nesvjestice.

Jasika, Trpetljika, Jagnjed, Populus nigra, naraste kao visoko drvo uz obale voda i vlažnih mjesta (močvarnim predjelima). Rabe se pupoljci (gemae) protiv zaudaranja iz usta koji zadah dolazi iz želudca, nadimanja u želudcu, poremećenih želudčanih nerva (kao ugalj od drveta u prahu).

Jasmin, Jasminium raste kao uresno grmlje po našim vrtovima, cvate bijelim cvijetom. Upotrebljava se lišće i cvijet protiv teškoće pri mokrenju, za jako znojenje i mokrenje pri reumatizmu.

\+ **Jedić, nalep, Aconitum napellus,** raste na visokim planinama u Sloveniji, Velebita i to na travnim vlažnim mjestima. Naraste visoko oko 1 i pol metra sa plavim cvijetnim zvončićima. Korijen se rabi protiv reume i neuralgije (kao tinktura po 30 kapi dnevno i to 6 puta po pet kapi) po uputi liječnika.

Jelenjak, mala paprat, Scolopendrium vulgare raste u sjenovitim gorskim klancima na kamenitu tlu po svim našim planinama, a najviše ga ima u Gorskom Kotaru. Sabire se mlado lišće, dok je još u uspravnom položaju a upotrebljuje se protiv bolesti jetre i slezene.

Jetrenka, Anemone hepatica naraste do 20 cm u gorskim šumama sa plavim cvjetićima u proljeću. Upotrebljuje se cijela biljka protiv kašlja i plućnih bolesti.

Jorgovan, Syringa vulgaris raste u vrtovima i cvate mjeseca aprila — maja u kiticama, ima ga bijelih, plavih i crvenkastih cvjetova. List i cvijet se upotrebljuje protiv reume i oboljelih nerva. Cvijet se rabi u ulju namočen.

Jova, Jošika, Alnus glutinosa raste po vlažnim mjestima kao visoko drvo. Kora se upotrebljuje protiv groznice i žutice.

Julijana, Hesperis matronalis upotrebljuje se protiv pijeska u bubrezima.

Kamilica, titrica, Chamomille vulgaris raste po svim krajevima Jugoslavije a najviše u Vojvodini. Hvala Bogu svi je poznajemo, pa se mnogo upotrebljuje protiv grčeva i bolova u želudcu, nadimanju, nervozne glavobolje, ženskih bolesti, nervoze i uzbudjenja živaca, crvenog vjetra. Pojačava apetit, a njome se ispira grlo i bolesne oči, osobito kod male djece kao i za znojenje.

Kamilica rimska, Chamomille Romana upotrebljuje se cvijet protiv labava stomaka i mokraćne bešike, za pranje kose i za dobivanje mjesečne periode kod ženskih.

Kaćunak, Salep, Orchis morio, raste na sunčanim i bregovitim livadama i šumama. Najviše ga ima u Travniku na Vlašić planini. Cvjeta mjeseca maja. Bere se podanak, koji se osuši i samelje u prah. Upotrebljuje se pripravljen kao čaj protiv svih plućnih bolesti, oboljenja stomaka, srdobolje. Prodaju ga u nekim dijelovima Jugoslavije i Arnauti.

Kalina, Lygustrum vulgaris rabi se cvijet protiv običnog i krvavog proljeva.

+ **Kandilica, Aquilea vulgaris** rabi se cijela biljka protiv šuge i vaši (samo izvana rabiti, jer je otrovna).

Karanfil divlji, Dianthus carthusianorum, ima usko i nasuprotno lišće te malobrojne mirisave cvjetove. Raste na livadama i suhim obroncima. Rabe se cvjetovi za umirenje živaca, pojačava kolanje krvi. Dobar je sirup od njeg, koji gasi žedj kod grozničavih osoba i tjera znoj. Korjen se rabi kao lijek kod kožnih bolesti i skrofula.

Karanfil kukavičji, Coronaria Lychnis, raste na vlažnim livadama i obalama do 60 cm visoko na tankom držku, pa svojim ružačastim cvijetom označuje lijep proljetni ures. Rabi se list i cvijet.

Kardamom, Elletaria Cardamonum, sjeme se rabi protiv gihta, nesvjestice, grčeva želudca i dezinfekcije.

Kaskara, Croton elutaria, rabi se kora za jačanje želudca.

Kesten divlji, Aesculus Hypocastanum raste kao visoko drvo po našim parkovima. Plod se rabi protiv šuljeva, katara pluća, zgusnute krvi, bacanje krvi (kao alkoholotura po 10 kapi u vodi) prije ručka i večere. Kora se rabi protiv dizenterije i krvnog proljeva, šuljeva. Cvijet se rabi za apetit, a pupoljci protiv reume, gihta i neuralgije (kao tinktura od cvijeta).

Kilavica, Herniaria glabra raste u Lici, Primorju na pjeskovitim poljima i suhim pašnjacima, te obraste po kamenu poput mahovine. Sabire se čitava biljka mjeseca juna — jula protiv bolesti bubrega i mokraćnih organa.

Kimel, Kumin, Carum carvi, sije se po vrtovima, a mnogi ga mijese u hljeb radi boljeg teka. Upotrebljava se sjeme protiv bolova u želudcu, proljeva, krijepi želudac, tjera vjetrove, zaustavlja štucavicu i nadimanje, pojačava probavu i otvara apetit.

Kininova kora. Radix Chinae upotrebljava se protiv groznice, proljeva, ispadanja kose i za grgljanje.

Kiparis, Cypresus sempervivus raste u Dalmaciji, a kod nas ga sade kao ukrasno grmlje po parkovima. Upotrebljuje se lišće i plod protiv neuredne periode, krvarenja maternice (tinktura od ploda 30 do 50 kapi dnevno prije jela).

Kiselica, Rumex acetosa raste po livadama a upotrebljuje se protiv rdjava mokrenja i čišćenja krvi.

Kokotac, Ždralika, Melilotus officinalis raste na livadama uz puteve, i na sunčanim strminama rijeka do 1 metar visine. Cvate u grozdastim cvjetovima vatreno žute boje. Upotrebljava se čitava biljka ali bez debelih stabljika. Cvjetovi se beru posebno protiv grčeva u crijevima, teškoća pri mokrenju, bolesnih bubrega, bijelog cvijeta kod ženskih, vjetrova, zapaljenja očnih kapaka i gnojenja (ispiranje), reume, gihta i glavobolje.

Kokotnik, Mladja, Corydalis cava raste u šumama medju grmljem i drugdje kadkad u velikim količinama. Kao trajna biljka ima u zemlji gomolj poput lješnika a bude i nešto veći, koji s vremenom postaje šupalj. Iz njega tjera niska stabljika, koja nosi dva trostruko i ponovno iscijepana lista. Cvjetovi su poput grozdića, na vrhu stabljike crvenkaste ili žućkaste boje sa ostrugom. Rabi se prah iz gomolja protiv gljista i za dezinfekciju crijeva.

Kola orah, Cola vera, rabi se protiv nervoze i nervnih bolova.

Kolombo korijen, Jatrorchiza palmata rabi se protiv običnog i krvavog proljeva.

Kolubrice, Aristolochia serpentaria korijen se rabi protiv bolesti nerva, histerije, padavice (kao prašak ili tinktura u vinu ili alkoholu). Vrlo dobro sredstvo za znojenje.

Komorač, Morač, Foeniculum officinalis sije se u vrtu a rabi se korijen i sjeme protiv bolesti stomaka, bubrega, mokraćnih organa, za jačanje želudca i apetita te tjeranje vjetrova.

Komonika, Pelin divlji, Artemisia vulgaris raste na obalama i neobradjenim mjestima do 1 i pol metra visine sa smedje zelenim cvjetićima. Rabi se list, cvijet i korijen protiv žutice, povratne groznice, vodene bolesti, grčeva, bljedoće, malokrvnosti, padavice (kao prašak od korjena).

Konoplja, Canabis sativa. Sije se kod nas, a najviše u Vojvodini sama za sebe ili s kukuruzima a rabi se protiv grčeva, za umirenje živaca, reumatizma (lišće kao čaj), zapaljenje srca, mokraćnog mjehura, kamenca i drugih zapaljenja (kao oblog od vršika biljke), kožnog osipa, bobuljica, majasila, tuberkuloze, kože (čaj za pranje).

Kondurango korjen, Radix Condurango rabi se protiv raka u želudcu. Kao raskis u vinu podaje apetit.

Konjorep, Rastavić, Preslica, Equisetum arvensis raste svugdje uz puteve i neobradjena zemljišta. Cijela se biljka bere u proljeće i upotrebljuje protiv teškoća mokrenja, katara mjehura, mokrenja krvi, bolesti srca, jetara i bubrega, vodene bolesti i gihta. Tjera na mokrenje i zaustavlja krvarenje.

Kopriva mrtva, Labium album raste po sjenovitim krajevima svugdje sa bijelim cvijetićima. Upotrebljuje se list i cvijet protiv krvarenja maternice kao tinktura, protiv staračkog kašlja i zaduhe.

Kopriva smrdljiva, Galeopsis dubia ochroleuca i ona raste kao i bijela a rabi se list protiv plućnog katara, staračkog bronhitisa, kao i kašlja.

Kopriva žara, Urtica dioica raste najviše okolo ograde i po okrajcima obala i drugih mjesta. Rabi se list i sjeme protiv proljeva, bijelog pranja, šuljeva, grčeva mokraćnih organa, mjehura, astme i nazebe, protiv peruti u kosi (pranje glave odvarom biljke i korijena) protiv ženskih bolesti, slezene, vodene bolesti, žutice, gljista (kuhano sjeme). Od korjena i biljke pravi se prašak, a u proljeće tinktura. Za grgljanje je vanredan lijek.

Kopitnjak, Asarum Europeum, raste u sjenovitim lisnatim šumama 5 do 10 cm visoko, bubrežasta lišća na puzavom podanku. Cijela biljka miriši po kamforu ili biberu. Upotrebljuje se protiv šlajma u plućima, proljeva (kao alkoholotura).

Koriander, Corriandrum sativum, sije se u vrtovima i na njimava a upotrebljuje se protiv bolova stomaka, bubrega, mokraćnih organa, za jačanje želudca, dobivanje apetita i tjeranje vjetrova.

Kozija krv, Orlovi nokti, Lonicera caprifolium, raste u srednjoj Evropi kao divlja, dočim se u Njemačkoj kultivira, naraste do 5 metara visoki grm, ovalnih listova, a cvate crveno svijetlo žutim do 3 cm dugim cvjetovima. Upotrebljuje se cvijet i kora protiv svake teškoće pri mokrenju, oteklina, plućnih bolesti, kašlja, sipnje (astme). Kora za otekline a cvijet za čaj.

+ **Kozlac, Arum maculatum,** raste u sjenovitim šumama 20 do 40 cm visoko sa smedje žutim lišćem, cvat mu je sličan lijevku i čudno zaudara. Upotrebljuje se cvijetni klip protiv uboja modrica i to (kao oblozi u jakom odvaru).

Koso cvijet, Cosso flores, upotrebljuje se protiv trakavice i crva (prašak od 15 do 20 grama za odrasle).

Kraljevac, Kravljak, Vilino sito, Carlina acaulis, raste u brdskim krajevima sa debelim korjenom. Cvate žuto bijelim cvijetom mjeseca jula — septembra. Korijen se u jeseni bere, suši i upotrebljava protiv kataralnog oboljenja stomaka sa bolovima kao proširenim i spuštenim stomakom.

Krastavac, Cucumis sativus svakome poznato povrće sije se po našim vrtovima. Sjeme se upotrebljuje protiv zapaljenja mokraćne bešike, labavog stomaka, te zapaljenje stomaka i crijeva modrica i to kao oblozi u jakom odvaru.

Krasuljak, Janja, Dragoljub, Bellis perenis raste kod nas na svakoj tratini po cijelo ljeto, a najviše ga ima u proljeće. Upotrebljuje se cijela biljka protiv zapaljenja maramice, za izbacivanje šlajma i stišavanje kašlja.

Kravojac, Divlja pirevina, Sveti korjen, Angelica arhangelica korijen potjera tek u drugoj godini i u čovječjoj visini biljku sa jajolikim listom te se nalazi po obalama rijeka, livadama i vlažnim močvarnim mjestima. Cvate mjeseca jula — augusta, a korijen se upotrebljava protiv povratne groznice, kroničnih bolesti, grčeva, povraćanja, opće slabosti i živčane bolesti. Čaj od lišća čisti krv i mokraćni mjehur.

Krestušac, Momčić kija, Polygala amara, raste po suhim livadama, brežuljcima i svijetlim sunčanim mjestima šuma, sa visokim lišćem. Cvate bijelim ili crvenim cvatom, a korijen se upotrebljuje protiv plućnih, prsnih i bubrežnih bolesti, kroničnog katara pluća. Izvrsno sredstvo za jačanje i osvježivanje (10 gr suha korjena kiseliti 10 sati u vodi i za toga kuhati u vodi pola sata sa jednom kašikom meda). Pije se triput dnevno.

Krika, Anagallis arvensis je mala jednogodišnja biljka sa višebridnim drščima i suprotnim listovima, najviše je ima u vinorodnim krajevima kao drač. Cvate mjeseca juna — oktobra svi-

jetlo crvenim cvijetom. Upotrebljuje se protiv pijeska i kamena u bubrezima, i mokraćnom mjehuru, žutice, vodene bolesti, za čišćenje jetra i mokrenje, za ispiranje i jačanje očnih živaca.

Krušina, Krkavina, Pasija lijeska, Rhamus frangula izraste kao grm do 4 metra visine u Sloveniji, Bosni i Hrvatskoj u šumama izmedju šikarja. Cvate mjeseca maja, a kora mu se guli prije listanja. Ta se kora upotrebljuje protiv jetre, žuči, slezene, vodene bolesti, te bolesti crijeva i šuljeva.

Kruška, Pirus comunis, upotrebljuje se mlado lišće protiv kamenca i pijeska u mokraćnoj i bubrežnoj bešiki.

Kubeba, Piper cubeba, biber protiv slabih živaca, naurastenije, tripera, padavice (kao čaj sa ružmarinom u vinu).

\+ **Kukolj, Ljulj, Agrostemna githago** raste u strnatom žitu do 90 cm visoko, duga lišća te do 2 i pol cm širokim purpurnim peterolatičnim cvijetom i čašicom. Sjeme je otrovno.

\+ **Kukurijek zeleni, Heleborus viridis,** raste u svijetlim šumama i medju grmljem sa zelenim cvjetovima. Jako sredstvo za čišćenje, protiv bolova srca i živaca. Oprezno je rabiti, po uputi liječnika, jer je jaki otrov.

Kukuruzna svila, Mais Zea, koja raste na kukuruznom klipu a rabi se protiv bolesti krvnih sudova, arterioskleroze i jakog krvnog pritiska, teškog mokrenja, šećerne bolesti, kašlja (od stučenih zrelih kukuruznih zrna kao punč sa žumancetom).

\+ **Kukuta, Conium maculatum** upotrebljuje se lišće i sjeme protiv nervnih bolesti, grčeva i nervoznih pokreta. Za piće tinktura od lišća i sjemena 10 do 30 kapi dnevno, a od alkoholoture 5 do 10 kapi dnevno (samo po uputi liječnika).

Kupina, Rubus fruticosus raste kao grm kod nas u svim šikarama i živicama sa dugim bodljikavim granama. Upotrebljuju se listovi u lijepoj zelenoj boji, koji se sakupljaju u junu i julu dok su mladi. Rabi se i zelen osušen plod a isto tako i zreli plodovi. Kod nas se rabi korjen, lišće i plod protiv zapaljenja krajnika i guše, za ispiranje i grgljanje rana u grlu i ždrijelu. Čisti krv. Korijen se rabi za dobro mokrenje i probavu, plod zelen osušen u prahu protiv šuljeva (uzimati samo na vrhu noža).

Kurjača, Impatiens noli me tangere, raste u sjenovitim šumama do 80 cm visoko staklenastih drška i jajasto dugoljastog lišća, a grozdasti su cvjetovi 3 cm dugi. Jako sredstvo za čišćenje.

Kurkuma, Curcuma longa, upotrebljuje se korijen protiv žutice (kao tinktura).

\+ **Kužnjak, tatula, Datura stramonium** je smrdljiva otrovna biljka, običan korov izraste preko jednog metra visoko. Cvate mjeseca maja — septembra. Uvijek se nalazi na bunjištima, ruševinama, selima, gnojništima, pašnjacima a rjedje na poljima. Upotrebljava se list bez peteljke, kada je svijetlo zelene boje prije cvatnje protiv astme (lišće se puši u cigareti, jedan gram ovog lišća na 10 grama obična duhana. Uzimanje tinkture samo po uputi liječnika).

Kvasija, Gorko drvo, Lignum quassiae, gorko drvo rabi se protiv bolova u želudcu, proljeva, općenite slaboće, gljista i šlajma. Vrlo dobro jačajuće sredstvo kod oporavljajućih osoba iza teže pretrpljelih bolesti, dugotrajne groznice, slabog znojenja (kao čaj ili tinktura 40 gr na četvrt litre jakog vina i jedna kašika šećera sa malo cimetove kore.

Laboda, Atripex hortensis siju je po vrtovima, jer se u kuhinji upotrebljuje kao i špinat. Ima je zelena i žuta lista. Plod se uzima protiv bljuvanja i zatvorene stolice.

Ladolež, Convolvulus sepium izraste do 4 metra visine, a cvate 7 do 9 cvjetova skupa dugi 3 do 4 cm bijeli, crvenkasti. Upotrebljuje se protiv bolesti jetre, žučne bešike, mjehura, slezene, reumatizma, želudca, vodene bolesti, zubobolje, krvave mokraće, arterioskleroze, nečiste kože. Od lišća se kuha čaj za čišćenje.

Lan, Linum usitatissimum industrijska biljka, koja se sije u našim krajevima. Naraste do jednog metra visine, a cvate lijepim plavim cvijetićima. Sjeme se rabi protiv prsobolje, plućnog katara i bacanja krvi. Kao čaj od sjemena jedna kašika kuha se sa jednom litrom vode 15 minuta i procijedi. Služi vrlo dobro protiv probadanja. Kuhano sjeme i pomiješano sa uljem služi kao oblog za otvaranje raznih tvrdih dijelova tijela kao micine i t. d.

Lanilist, Šeširić, Konpljanka, Linaria vulgaris raste na pustinjskim mjestima i okrajcima šuma oko 50 cm visoko, a cvate u krasnoj kitici zlatno žutim cvjetićima.

Lazarkinja, Asperula odorata izraste do 30 cm ugodna mirisa u sjenovitim bjelogoričinim šumama. Cvate od maja — augusta. Upotrebljava se čitava biljka sa cvjetićima protiv teškoća pri mokrenju, vodene bolesti, bolesti jetre, slezene i želudca.

Ledinjak, Strupnik, Bradavičnjak, Ficaria verna (ranunculus) raste po okrajcima graba i u vlažnom grmlju oko 20 cm visokom ležećom stabljikom, lišće ima bubrežasto srčani oblik sa žutim osmerolatičnim cvjetovima. Rabi se protiv reume, neuralgije, ćelavosti i drugih bolesti, kao i za liječenje groznice.

Lijeska, Coryllus avelana raste po malim šumicama a upotrebljuje se lišće i kora protiv rana i proširenih vena na nogama (kao odvar korena sa pola bijelog vina i pola vode).

Likvirit, Slatki korjen, Radix Liquiritae upotrebljava se protiv tvrde stolice.

Lincura, Srčenik, Raven, Gentiana lutea raste u visokim planinama, livadama i šumama u Sloveniji, na Velebitu, Bosni, koju nemilice iskorjenjuju, premda bi se mogla vrlo lako uzgajati. Visoka je jednog metra na dugačkim stabkama sa lišćem suprotnim, a cvate vatreno žućkastim krasnim cvjetom. Upotrebljuje se protiv krulenja u stomaku, malokrvnosti, oronulosti, dispesije, nepravilnog lučenja stomaka i stomačnih sokova. Odlično sredstvo protiv slabe probave, groznice (rabi se kao alkoholotura u rakiji ili kao prašak).

Lincura mala, Gentiana acaulis ima prizemne zašiljene listove iz kojih izraste do 10 cm visoka stepka na kojoj je jedan tamnoplavi cvijet u obliku čaše od 3—4 cm visine i do 2 cm širine. Rabi se kao lincura samo mnogo manje, jer joj je korjenje veoma tanko.

Lincura plućna, Gentiana pneumonanthes raste po nakvašenim livadama do 30 cm visoko, a plavi cvjetovi izrastu u obliku lijevka do 4 cm duljine. Rabi se kao čaj protiv plućnih bolesti.

Limun, Citrus limonium, plod se rabi protiv gihta, uloga, kostobolje, morske bolesti, zapaljenje vrata, za čišćenje, razredjivanje i pomladjivanje krvi, za povraćanje. Vrlo dobro sredstvo protiv groznice.

Lipa, Tilia europaea rabi se cvijet protiv nazebe, kašlja, malokrvnosti, padavice, vodene bolesti, grčevitog kašlja, bolova kod mokrenja. Čisti krv.

Lisičiji rep, E'chium vulgare naraste do 90 cm visoki piramidasti grm sa ružičastim cvjetićima, a rabi se za čišćenje krvi, skrofula sa osipom i za bolje lučenje bubrega.

+ **Lobelija, Lobeliae inflata** upotrebljuje se protiv teškog disanja — naročito kod astme kao i cigare za pušenje. Čaj po uputi liječnika.

Lokvanj, Nymphaea alba raste u stajaćim i slabo tekućim vodama do jednog metra u širinu sa plivajućim po vodi cvjetovima. Rabi se protiv muške i ženske razdražljivosti i pohote.

Loptirica, Globularia officinalis rabi se protiv zatvorene stolice.

Lopuh, Petasites offic. širokolisna biljka 15 do 20 cm, a cvate u gustim grozdastim cvjetovima. Korjen se rabi protiv reumatizma, padavice, prsobolje (kao čaj), gljista kod djece kao prašak.

Lovorika, Lauris nobilis raste po našim primorskim krajevima kao grmlje sa crnim bobicama. Rabi se i u kuhinji, a lišće se rabi protiv grčeva i razdraženosti živaca, ubrzanog rada srca (5 gr na 150 grama vrele vode). Masiranje se obavlja sa lovorikovim uljem.

Lubenica, Cucumis citrillus, plod se rabi protiv slabog lučenja mokraće, bubrežnih bolesti i za jako mokrenje, sjeme protiv slabog stomaka i crijeva (kao prašak od sjemena protiv zatvorene stolice).

Lucerna, Medicago sativa siju je na gnojnom i jakom zemljištu kao hranu blagu. Ima granastu stabljiku sa grozdastim sitnim cvjetićima, te prema jačine i plodnosti zemljišta može se godišnje kositi i po više puta. Pošto sadrži u sebi mnogo dušikovih tvari, to je blago vrlo rado jede, ali mu se u želudcu stvaraju mnogi plinovi, koji ga nadimaju, pa više puta se desi, da koje i ugine. Rabi se kao i crvena djetelina.

Lupina, Vučjak, Lupinus luteus siju je po pješčanim oranicama i naraste do 60 cm visoko sa lepirnastim cvjetovima. Plod se rabi pržen kao kava pa služi kao odličan nadomjestak mjesto kave.

Lječura, Milogled, Sanicula europaea rabi se cijela biljka protiv krvarenja, sluzi u plućima, crijevima i želudcu, čireva u grlu i ustima (za grgljanje), čireva u stomaku i crijevima (kao čaj od svježe biljke, 40 grama preliti sa 300 grama vrele vode), srdobolje, bacanja krvi, odliva krvi, katara pluća, tuberkuloze i žutice.

Ljiljan, Lilium vulgaris kao čaj za mokrenje.

Ljoskovac, Physalis alkekengi plod se rabi protiv teškoća pri mokrenju, pijeska i kamenca u mokraćnoj i bubrežnoj bešiki kao i kroničnog katara mokraćne bešike.

Ljubica dan i noć, Maćuhica, Viola tricolor raste svuda po poljima i suhim livadama na rubu šikara i gorama, a cvate od maja do jeseni. Upotrebljava se čitava biljka sa cvjetovima i stabljikom dok su obrasle zelenim lišćem protiv kožnih bolesti, skrofuloznih osipa, čišćenja bubrega sa kratkom uporabom, jer dulja upotreba tjera na proljev i povraćanje. Služi za znojenje i mokrenje, te protiv reumatizma.

Ljubica, Viola odorata, ima je svugdje kod nas, te je rani vijesnik proljeća. Cvjeta plavim a katkada i bijelim mirisavim cvije-

tom. Rabi se cvijet, list i korijen protiv zapaljenja u guši, grkljanu i dušniku, bronhija, krajnicima (za ispiranje), glavobolje, nesanice, za znojenje, povraćanje (20 g ljubice na 300 grama vode kuhati sve dotle, dok se ne izgubi do polovine tekućine), za čišćenje krvi.

Ljubčac, Selen Levisticum offic. biljka trajnog, mesnatog crvenkastog korjena po našim vrtovima, cvate žutim cvatom mjeseca juna — augusta. Upotrebljava se protiv nervoze, vodene bolesti, srca, grčeva, mokraćnog mjehura i kože, a djeluje i na cijelu utrobu.

Magno, Magnifera Indica, upotrebljuje se mlado lišće protiv astme i kroničnog katara.

Mahovina islandska, Lichen Islandicus ima uspravnu grmu sličnu steljku, zelene ili smedje boje, a bere se cijele godine. Upotrebljuje se protiv krvavog proljeva, krvavog mokrenja, bubrega i mokrenja krvi, za prsobolne i tuberkulozne osobe.

Mahovina plućnjak, Lichen pulmonaria lobarica ima ga svagdje na bukovu drveću, a treba ga brati samo u smedjoj zelenkastoj boji. Upotrebljava se protiv bolova u prsima, kašljanja, bacanja krvi kao čaj i kao alkoholotura po 10 kapi svaka dva sata.

Mahovina hrastova, Lichen Quercini nalazi se na hrastovom drveću zelenkaste boje, rabi se kao i drugi lišajevi.

Majkina dušica, Thymus serpilli nalazi se svugdje po pećinama, kamenitom i sunčanom tlu kod Jadranskog mora, te izraste kao polugrm do 40 cm visine, a cvate mjeseca maja — juna. Upotrebljava se protiv poremećenih želudčanih nerva i nervoznog stanja, slabokrvnosti i uvećanog lučenja žuči, vrtoglavice i mjehura, angine, difterije, gljista i nervoze od pića. Za kupanje kod slabih živaca i neurastenije.

Majoran, Origanum mojorana sije se po vrtovima, a ima je po Sjevernoj Africi i Južnoj Evropi kao i našem Primorju. Cvjeta mjeseca jula — augusta. Lišće se upotrebljava protiv živčanih bolova i grčeva, prehlade i malokrvnosti.

Majčino lišće, Senna folii, rabi se protiv tvrde stolice (treba u večer pokvasiti u čaši vode, pa tu vodu ujutro popiti).

Mak divlji, Papaver rhoeas raste po njivama i izmedju pšenice a i na drugim mjestima. Cvjeta krasno crvenim velikim laticama, a upotrebljava se za ispiranje krajnika u grlu, kroničnog bronhitisa, kao i grčeva stomaka.

Mak pitomi, Papaver somniferi, Afion naraste do 1 i pol metra visine, a cvjeta crveno bijelo ljubičastim laticama. Poslije cvatnje glavica bude puna sitnog sjemena, kojega rabe domaćice za pripravljanje kolača. U južnim dijelovima naše kraljevine narežu mu glavice, na koje navre mliječ, a koja se stvrdne. Tu tvrdu mliječ sabiru i od nje prave opojno sredstvo opium. Kod nas rabe plod skupa sa glavicom protiv grčeva u stomaku, crijevima i cijelom tijelu, nesanice. Za ispiranje guše (kao tinktura), proljeva, bubrega i mokraćnog mjehura.

Malina, Rubus Idaeus raste svukud po šikari kao bodljikasti grm, a cvate mjeseca maja — jula. Rodi crvenim plodom, od kojeg se pravi malinovac (himber). Rabi se lišće i plod protiv kroničnog stanja (oblozi od sirćeta maline), raka na jeziku i šuljeva. Čaj od lišća je vrlo dobro sredstvo protiv proljeva.

Marijine suze, Zvečac, Treslica, Briza media raste do 40 cm visoko na suhim livadama.

Maslačak, Taraxacum offic. nalazi se svugdje kao najobičniji naš korov tratina, vrtova, šetališta i t. d. Cvate mjeseca aprila do maja u žutim glavicama. Upotrebljava se list, cvijetne glavice i korijen protiv šuljeva, bolesne jetre, žučne bešike i kamenca, prišteva, bolesti mokraćnih organa — bešike, slezene, glavobolje, nečiste kože i za tjeranje mokraće. Prorijedjuje i čisti krv.

Maslina, Uljika, Olea Europaea raste po našim primorskim krajevima kao visoko i dugogodišnje drvo. Ulje se rabi protiv žučnog kamenca, kašlja, promuklosti i zapaljenja ždrijela (jednu polovinu šalice ulja sa jednim žumancetom i malo žutog šećera, kandis). Rahitična djeca neka uzimaju poslije jela po jednu kavenu kašiku ulja. Lišće i kora rabi se protiv vatrušine (kao piće na 50 grama lišća ili kore staviti jedan litar vina, pa neka to stoji 3 dana, te se pije tri četiri dana po jednu vinsku čašu).

Matičnjak, Pčelinja ljubica, Melissa off. raste po vrtovima do 50 cm visoko, lišće joj miriši poput limuna, a upotrebljuje se protiv glavobolje kod nervoznih osoba, proljeva, zamagljenosti, nesvijesti, nervnih grčeva, malokrvnosti, bolesti srca. Čisti krv, pomladjuje srce, krijepi dušu i tjera turobne misli.

Matiko lišće, Matico folia rabi se protiv plućnog krvarenja (1 do 2 grama uvarka ili kao tinktura). S polja se zasipavaju rane sa praškom. Čaj se upotrebljava protiv kašlja, mokraćnog mjehura i tripera.

Mečija šapa, Heracleum sphondylum naraste do čovječje visine, a cvate bijelo žutim dosta velikim cvijetom po livadama, pute-

vima i okrajcima šuma. Rabi se protiv spolne slabosti (impotencije) kao alkoholotura po 30 kapi dnevno na kašiki vode ili kao prah od 1 do 2 grama dnevno.

Medunka, Suručica, Ulmaria spiraea rabi se protiv dugotrajnog plućnog katara, tuberkuloze i reumatizma.

Medvedje groždje, Arctostaphylos Uvae ursi, raste kao mali grm zimzelen do 1 metra visine po visokim gorama i pećinama u crnogoričinoj šumi u Bosni, Lici, i Sandžaku. Cvate mjeseca aprila — maja. Lišće mladih grančica upotrebljava se protiv bolesti mokraćnih organa, šećerne bolesti, proljeva, te čisti krv.

Mešica, Utricularia vulgaris, nalazi se po grabama i vlažnim livadama.

Mimosa, Mimosa upotrebljuje se lišće protiv bolesti pluća, prsnih bolesti, stomaka, lišaja (oblozi), služi za apetit i tjeranje mokraće.

Mirha, Myrrhis odorata, upotrebljuje se lišće protiv zapaljenja zubnog mesa (kao tinktura za mazanje), šlajma i mokraćnih organa.

Mirodija vrtna, Anethum graveolens sije se mnogo u vrtu kao jednogodišnja mirodijska biljka, koja ima nitasto iscijepano lišće i zelenkasto žute cvjetove u obliku štita. Sjeme se rabi protiv bolesti želudca, bolesti krvi i srca, nadimanja (vjetrova), čisti krv.

Mirta, Myrthus comunis upotrebljava se list i plod protiv vodene bolesti i svakojakog proljeva. Plod u vinu kuhan kao vrlo dobro i jačajuće sredstvo za želudac.

Mišiji trn, Veprinac, Ruscus aculeutus rabi se lišće protiv bolesti bubrega, teškoća pri mokrenju, te za jačanje slabog želudca.

Mišinac, Cynoglosum off. rabi se protiv ranica kod dojilja na prsima, drugih čireva i oteklina (kao tople obloge).

Mišjakinja, Stellaria media, raste svagdje i medju kukuruzom kao korov do 30 cm dugom puzavom stabljikom sitnih cvjetića i listića. Rabi se protiv bolesti pluća, želudca, lišajeva (kao oblozi), za apetit i tjeranje mokraće.

Mladja, Kočica, Corydalis cava raste po humusnim šumama do 30 cm visine a cvjeta sa dva centimetra dugim cvjetićima, te se rabi korijen kao odlično sredstvo za umirenje živaca (kao prašak od osušenog korjena u maloj količini ili kao alkoholotura po 50 kapi 3 puta dnevno).

Mlječika gorska, Euphorbia esula raste na oranicama i sunčanim brežuljcima po putevima i željezničkim nasipima do 30 cm visoko sa uskim listovima, te žuto zelenim cvjetovima. Rabi se kao jako sredstvo za čišćenje.

+ **Mrazovac jesenji, Colchium autumnale** raste na močvarnim livadama južnih obronaka 10—20 cm visoko mesnato crvenkastim, plavičastim ili bjelkastim cvijetom sa lukovicom u zemlji. Rabi se lukovica protiv otoka i bolova kod podagre, išijasa (kao tinktura od sjemena, samo 2 grama) i to po uputi liječnika, jer je otrovna.

Mrkva, Šargarepa, Daucus carota. Korijen se rabi protiv katara u mjehuru, stezanja i probadanja u prsima kod teškog kašlja (200 gr soka od zrela korjena i 100 grama kandis šećera kuhati sve dotle, dok se ne zgusne i uzimati tri puta dnevno po jednu kašiku).

Mušmula, Mespilus germanica raste u našim vrtovima i voćnjacima, a upotrebljuje se list i koštice protiv proljeva, guše, zapaljenih desni i usta. Izbacuje pijesak pri mokrenju, te se lakše mokri.

Nana (Metvica) barska, Mentha aquatica raste okolo potoka, jezera i t. d. do 70 cm visoko, lišća jajasta sa aromatičnim mirisom. Rabi se isto kao i paprena metvica.

Nana kokornjasta, Mentha crispaea i ona se uzgaja na vlažnom tlu, te voli jako djubrenu zemlju, a naraste do jednog metra visine. Cvate mjeseca jula — augusta tamno ljubičastim cvjetićima. Upotrebljava se kao i menta paprena.

Nana, Metvica paprena, Mentha piperita nalazi se rijetko kada divlja, a mora se uzgajati. Najbolja je vrsta Mitchan te uspijeva u lakšem ilovastom tlu sa mnogo vlage i topline. Naraste do 80 cm visine, a cvate mjeseca jula — augusta. Upotrebljava se čitava biljka bez debelih stabljika kada je u cvatu protiv grčeva u stomaku, nervozne glavobolje, poremećenih želudčanih nerva, prevelike želudčane kiseline i krvnih bolesti.

+ **Naprstak, Pustikarka crvena, Digitalis purpurea** sadi se u vrtovima rjedje je ima u šumama. Treba je uzgajati, jer se dobro plaća. To je dvogodišnja biljka, vrlo otrovna, a cvate mjeseca juna — septembra zvonolikim cvjetovima krasne ružičaste boje. Upotrebljava se kao odličan lijek protiv svih srčanih bolesti (naročito kao prašak od suhog lišća, samo po uputi liječnika).

Narandža, Cortex aurantii upotrebljuje se kora, list i cvijet protiv nervoze srca, za umirenje živaca (čaj od lista i cvijeta), slabog želudca, grčeva i skrofula.

Neven, Calendula off. nalazi se svugdje na livadama, a cvate mjeseca juna — oktobra krasnim žutim cvjetovima. Cvjetne latice se upotrebljavaju protiv skrofula, žutice, bolesti bubrega, teškoća pri mokrenju, krasta (oblozi s polja), živčanih bolesti. Vrlo dobri su oblozi za rane i opekline. Odličan lijek protiv raka, za znojenje i izazivanje periode, kao i ublaživanje bolova pri periodi (kao tinktura tri puta dnevno po 50 kapi).

Noćna svjetiljka, Oenothera biensis raste na pješčanom tlu, po putevima i željezničkim nasipima do 90 cm visoko, dugim listovima i četverolisnim žutim cvjetovima. Rabi se list i cvijet

Odoljen, Macina trava, Baldriana, Valeriana off. raste svugdje u vlažnim grmovima, livadama, grabama, po obalama rijeka i na ostalim mjestima. Cvate mjeseca juna — augusta bijelo purpurnim cvjetovima. Korijen se sabire septembra — oktobra a upotrebljuje se protiv nervoze srca, jakog krvnog pritiska, bolova srca, bolesti živaca, padavice, migrene i histerije. Za umirenje živaca rabi se tinktura 10 grama korjena na 200 grama vode.

Ogrozd, Ribes grosularia raste kao grm po vrtovima a plod se upotrebljava protiv gihta, reumatizma, skorbuta, malarije. Sok od ploda ili čaj je vrlo dobar za grgljanje.

Okoločep, Centaurea calcatripaea je biljka neškodljiva i može se vrlo dugo upotrebljavati protiv nastupa groznice (kao čaj ili kao tinktura je odličan lijek).

\+ **Oleander, Nerium oleander** je biljka do 2 metra visine, koja raste po Dalmaciji, a mi je uzgajamo kod kuće. Cvate bijelim, ružičastim ili crvenim cvjetovima. List se upotrebljava protiv slabog srca (samo po uputi liječnika).

Oman, Ovnika, Kravski korjen, Inula helenium raste na vlažnim livadama, jarcima i kraj potoka do 2 metra visine. Cvate jula do augusta žutim cvijetom sličan lincuri (gentiani) a korijen se upotrebljuje protiv želudčanih bolova, malokrvnosti, bronhialnog katara poslije gripe i šlajma.

Omorika, Picea excelsa raste po našim šumama do 40 m visine, lišće ima igličasto, te viseće šišarice. Rabe se iglice za kupke (za jačanje i osvježivanje tijela, a od vrški grančica prave u proljeće tinkturu, koja se u raznim bolestima rabi.

Oputina, Troskot, Polygonum aviculare je obično polegla biljka, koja naraste do 15 cm, a nalazi se po našim tratinama, uz puteve i livadama. Upotrebljuje se cijela biljka proti obična i krvava proljeva, bolesti mokraćnih organa, šećerne bolesti, padavice, povraćanja krvi, čireva u želudcu, te grčeva u mokraćnim organima.

Orah, Juglans regia, svaki ga pozna a upotrebljuje se lišće protiv grudnih bolesti (kao čaj), trakavice (ulje sa mladim orasima), skrofula i čireva i slabunjave djece. Pije se kao čaj od orahova lišća po dvije šalice dnevno.

Orah muškatni, Muscata juglans rabi se list, cvijet, orah protiv dugotrajne periode (sitno istucan i pomiješan sa cimetom i žumancem), protiv glavobolje.

Osat, Žitni korov, Cirsium arvense livadna je biljka, a rabi se u mnogo bolesti.

Pačije gnijezdo, Anchusa off. raste po obradjivanom zemljištu do 25 cm visoka biljka, a cvate sve do jeseni svijetlo plavim cvijetom. Rabi se za ublaživanje kašlja, stišavanja vatre u groznici, izlučivanje mokraće i znoja, čišćenje krvi i protiv skrofula.

Paprat korijen, Aspidium filix mas raste u vlažnim sjenovitim šumama i brdima u Hrvatskoj, Bosni i Sloveniji. Upotrebljava se podanak protiv trakavice (najbolje sredstvo kao istucan korijen u prahu i pomiješan sa medom.

Paprat slatka, Sladić, Polypodium vulgare raste u sjenovitim šumama, pećinama, te na trulim panjevima. I od njega se upotrebljava podanak protiv otečene slezene, za lučenje žuči kod bolesti žutice.

Posji dren, Rhamnus cathartica je grmasta biljka sa glatkom korom, lišće ima okrugljasto - jajasto, a plod je kao grašak svijetlo crnih boba. Rabi se kao čaj, koje je jako sredstvo za čišćenje kod jačih osoba, kojima navaljuje krv u glavu. Odlično sredstvo protiv gihta i vodene bolesti. Ne smije se mnogo rabiti, jer prouzrokuje koliku. Uzima se kao sirup po dvije kašike za odrasle, a za djecu po jedna kašika.

Pasulj, Fructus phaseoli sine semen upotrebljuju se komuške ni prezrele ni zelene protiv vodene bolesti, zapaljenja bubrega, katara mjehura, gihta, mokraćnog kamenca i reumatizma.

Pastrnjak, Pastinaca sativa sije se u vrtovima za kuhinjsku uporabu, a upotrebljuje se protiv tuberkuloze kuhan u mlijeku.

\+ **Pavit, Skrobot, Chematis vitalba.** Ovo je ne samo otrovna biljka, nego je i smrtonosna, pa je ne treba niti brati.

Pelin, Artemisia absynthum raste svukud, a najviše po primorskim krajevima, a upotrebljuje se list sa cvijetom skupa protiv glavobolje, nesvijestice, malokrvnosti, slabe probave, trakavice, gljista, šuljeva i za čišćenje krvi.

Petolist, Potentila ansenaria raste po putevima, pašnjacima i pješčanim obalama do 15 cm visine, a cvate žutim do 2 cm dugim cvjetićima. Cijela se biljka upotrebljuje protiv grčeva u prsima, stomaku, crijevima, kod glavobolje. Odlično sredstvo za grčeve srca.

Petrovac, Agrimonia eupatoria raste na sunčanim mjestima kraj oranica te uz puteve i izraste do jednog metra visine. Cvate mjeseca jula — augusta. Upotrebljuje se protiv bolesti jetre, katara u želudcu, proljeva, krvarenja iz bubrega i bolesne slezene, krvotoka, kože, mokrenja u postelji (prašak sa vinom izvrsno sredstvo).

+ **Peršun divlji, Aethusa cynapium** raste po vrtovima i oranicama do 70 cm visoko. Cvate u obliku krošnje. Rabi se protiv gihta, reume, ospica i to s polja kao melem od svinjske masti, terpentina i voska. Otrovna je, pa valja pri uporabi upitati liječnika za savjet.

Peršun pitomi, Petroselium sativum sije se po vrtovima kao kuhinjski začin, a upotrebljava se sjeme, list i korjen protiv teškoće pri mokrenju, bubrežnih bolesti, otečenih žlijezda, upaljenih očiju (list izgnječen sa toplim hljebom staviti na oči), astme, sunčanih i jetrenih pjega (mazati lice sa vodom od kuhanog peršuna). Za čišćenje krvi rabi se cijela biljka sa malo smrekovih boba i korjena maslačka.

Perunika barska, Iris pseudacorus raste u vodi kraj obala močvara i jezera preko jednog metra visoko, te oko 3 cm širokim i dugim listovima sa žutim cvijetom. Rabi se korjen kao čaj protiv proširenja pluća i začepljenosti. Korjen se daje maloj djeci za griskanje, dok im zubi ne probiju.

Petešić, Diantus deltoides je biljka suhih livada gdje nema vapna. Listovi su joj manji nego li kod drugih karanfila, a cvjetovi su pojedinačno na stabljikama svijetlo crvene boje. Rabi se kao i drugi karanfili.

+ **Petrov krst, Paris quadrifolia** raste po sjenovitim vlažnim šumama do 25 cm visoko sa velika četiri ovalna lista iz čije sredine iskače cvijet, a boba je tamne boje. Vrlo je otrovna, pa je se mora klonuti.

Pirevina, Rhisoma graminis upotrebljuje se korijen protiv teškoća pri mokrenju, bolova crijeva, kamenca u bubrežnoj i žučnoj bešiki, zapaljenja bubrega i mokraćnih organa.

Pirika, Agropinium titricum repens raste na poljima kao dosadan korov, a biljka je srodna pšenici. Cvate juna — jula. Upotrebljuje se korijen protiv kamenca u bubregu i žuči, zapaljenja bubrežnih i mokraćnih organa, rana, vodene bolesti, šuljeva. Služi za jače mokrenje. Čisti krvi od otrova i jača živce.

Pirola, Pirola rotundifolia raste po šumama, a cvate u grozdastim cvjetićima a cijela biljka se upotrebljava protiv smežurane i uvećane jetre.

Piskavac, Scabiosa saturea rabi se cijela biljka protiv ekcema sifilisa, (kao čaj), za čišćenje krvi i za znojenje.

Piskavica, Succisa praetensis raste na livadama i močvarama do 60 cm visoko sa dugim drškom, a na vrhu istog ima rozetu ljubičaste boje te uskih žutih listova. Upotrebljuje se cvijet, kora i list za čišćenje krvi, znojenje, za grgljanje vrlo dobro sredstvo sa alkoholoturom, ali da postoji prije toga jedno četiri nedjelje.

Pistacije, Pistacia rabe astmatičari plod i lišće kao duhan, a sjeme i kora protiv dizenterije.

+ **Pjenišnik čekinjasti, Rhododendrom hirsutum** raste na vapnenu tlu po klancima visokih planina do 60 cm visoko. Cvate u kitici 7—8 cvjetova. Rabi se po uputi liječnika, jer je otrovna.

Planika, Šuškavac, Alectorolophus major raste na slabo vlažnim livadama do 40 cm sa žuto zelenim i crnim prugama na dršku, te suprotnim lišćem ,a cvate jasno žutim cvijetom. Rabi se kao odličan čaj protiv plućnih bolesti, organa za varenje i izlučivanje.

Platana, Platanus occidentalis raste kao visoko ukrasno drvo po perivojima i drvoredu. Rabi se kora, lišće i plod kod bolesti očiju, kod zubobolje i odliva krvi.

Plućnjak, Pulmonaria off. raste svagdje u šumama, kolosjecima i gajevima, te voli sjenovit položaj. Cvate mjeseca marta do maja sa ljubičastim cvjetićima poput jaglaca. Upotrebljuje se cijela biljka protiv kašlja i plućnih bolesti (kao čaj s medom).

Podbjel, Tussilago farfara, raste na vlažnim ilovastim mjestima u šumi i kraj jaraka, potoka i rijeka. Cvate mjeseca marta i aprila žutim cvjetovima. Upotrebljuje se list, cvijet i korjen proti katara dušnika i pluća, bronhitisa poslije gripe, dugog kašlja, astme (pušiti list), upaljenih mjesta i skrofula. Čisti krv.

+ **Pomoćnica, Mračnjak, Solanum nigrum** raste po navozištima i vrtovima do 30 cm visoko. Rabi se po uputi liječnika, jer je otrovna, protiv grčeva u želudcu, mokraćnoj, žučnoj bešici (kao alkoholotura po 5 gr dnevno).

Potočnica, Mačje oči, Myosotis palustris raste po obalama i močvarnim livadama do 40 cm visoko sa malim listićima i plavim cvjetićima. Rabi se kod više bolesti.

Potočnjak, Vrbnica, Lythrum salicaria raste po grabama i vlažnom grmlju oko 50—90 cm visokom jednostavnom stabljikom, purpurnih cvjetova u grozdićima. Rabi se protiv krvave stolice.

Povratić, Tanacetum vulgare raste svagdje kraj živica na livadama i obalama potoka oko 1 metar visoko. Cvate mjeseca jula do oktobra žućkastim cvjetićima. Upotrebljava se cijela biljka sa cvijetićima protiv bubrežnih bolesti i teškog mokrenja.

Praskavinjak, Polygonum persicara upotrebljuje se cijela biljka protiv tuberkuloze.

Preskočica, Iglica livadna, Geranium praetense raste na livadama i vlažnim predjelima okolo grmlja do 70 cm visoko sa lišćem razdijeljenim na sedam dijelova. Rabi se za unutarnje bolesti.

Proljevak, Gratiola off. upotrebljuje se cijela biljka protiv uvećane i smežurane jetre, dugotrajnih plućnih katara, tuberkuloze i otoka.

Rabarbara, Rhei rizoma naraste do jedan metar visine, a sadi se po vrtovima. Korijen se rabi protiv zatvorenosti, slabog stomaka kao i jačajuće sredstvo.

Ranjenik, Ranjenica, Djetelina kamenarka, Anthylis vulneraria rabi se cijela biljka za obloge (od zgnječene biljke) za ispiranje rana (kao čaj) i za čišćenje krvi.

Ratanija, Grameria triandra upotrebljuje se kora protiv svakog proljeva, plućnog katara sa krvarenjem, pobačaja i čišćenja maternice, za ispiranje usta i grla.

Različak, Centaurea cyanus nalazi se uvijek medju usjevima, a ponajviše raste na suhom tlu, izraste do 50 cm, cvate mjeseca maja — juna modrim cvijetićima. Ovojni se listići beru i upotrebljuju protiv zapaljenja očnih kapaka (kao čaj za ispiranje rana i modrica.

Različak ružičasti, Centaurea jacea sličan je različku plavom a i rabi se u istu svrhu kao i plavi.

\+ **Razdvojnik, Paskvica, Solanum dulcamare** raste na obalama i vlažnim mjestima do 2 metra visine. Cvate ljubičastim cvijetovima. Upotrebljuje se protiv reume, gihta, sifilisa (po uputi liječnika).

Repa bijela, Brasica rapa siju je mnogo za hranu ljudsku i životinjsku, te ju rado jedu kiselu osobito u zimi. Upotrebljava se protiv gljista i crva, žutice i vodene bolesti (čaj od repičnog sjemena sa paprenom metvicom).

Režuka livadna, Divlja repa, Cardamine praetense raste na vlažnim livadama na 15—30 cm visokom dršku, a cvate ljubičastim grozdićima. Ovo je veoma medonosna biljka za pčele. Rabi se cijela biljka protiv skorbuta, groznice, šarlaha, histerije, padavice i živčanih grčeva. Sok iz svježe biljke liječi probadanje u donjem dijelu tijela, vodenu bolest, kronične bolesti kao i sl.

Ribizla crna, Ribes nigrum raste po vrtovima kao i drugi ribizli, a lišće i plod upotrebljuje se protiv katara mjehura, teškoće mjehura kao i mokrenje, krvnog pritiska, gihta, reume, skorbuta, malarije.

Ribizl crveni, Ribes rubrum (vulgaris) raste po vrtovima kao grm i rodi crvenim bobama u grozdićima, koji su kiselo-slatka okusa. Rabi se sok kao odličan lijek, te kao čaj protiv katara mjehura i teškog mokrenja, jakog krvnog pritiska, reume, skorbuta i malarije.

Rosanija, Cinae semen, sjeme, protiv: gljista kod djece.

Rosna trava, Drosera rotundifolia raste na vlažnim položajima 10 do 15 cm visokim kitnjastim ružičastim cvjetovima. Rabi se protiv velikog kašlja kod djece, krvavog iskašljavanja, promjenljive groznice (kao tinktura), grčeva u prsima, vodene bolesti, žutice i krvotoka (kao čaj). Ima je vrlo malo — samo na dva-tri mjesta u Jugoslaviji, pa je veoma skupa.

Rumenika, Rumen cvijet, Lychnis floscuculi raste po vlažnim livadama i okrajcima voda do 60 cm visokog drška sa ružičastim cvijetom. Rabi se kao čaj.

Runjika, Zečija laboda, Ovčja brada, Hieracium pilosella trajna je biljka, koja ima do 30 cm visoku stabljiku, a uz to razvija brojne vriježi. Lišće je nagomilano na dnu stabljike, usko je i produženo, više ili manje dlakavo. Cvijet je žuta glavica. Rabi se cijela biljka protiv kroničnom kataru pluća, tuberkulozi i protiv unutarnjih bolesti. Svježi se sok rabi kod upale očiju, kod rana i sl.

Runolist, Leontopodium alpinum je ukras i simbol visokih planina ima jezičasto zašiljeno lišće. Stabljika izraste do 10 cm visine na kojoj se nalazi gusto dlakavi cvijet u obliku zvijezde. Rabi se protiv tuberkuloze, proljeva i griže i služi kao melem na reumatična mjesta.

Rusa trava, Rosopas, Trava od žutice, Chelidonium majus nalazi se svagdje kao korov naših tratina, te puteva, živica, vrtova i šetališta. Izraste do 70 cm visine, cvate cijelog ljeta lijepim žutim cvjetovima. Kada se stabljika prelomi, curi iz nje žuti mliječni sok. Biljka se upotrebljava protiv izraslina na koži, raka u stomaku (tinktura), s polja kao oblog na rak ranu (pola ekstrakta s pola glicerina), bolesne jetre te grčeva u želudcu, žutice, vodene bolesti, bubrežne bolesti, gušterače, reume, gihta, svraba kao tinktura biljke razredjena u vodi, kašlja. Za izazivanje periode stavlja se tinktura u vruću vodu.

Rusomača, Oću - neću, Pastirska torbica, Capsela bursa pastoris raste svugdje na pješčanom pustom tlu, te je kao dosadan korov. Cvate cijelo ljeto. Upotrebljava se cijela biljka bez korjena protiv bolova mokraćnih organa, bubrega, krvarenja iz maternice, stomaka, rana, kao čaj za ispiranje i oblaganje.

\+ **Ruta Sedef, Ruta graveolens** biljku sade po vrtovima i loncima, jakog je mirisa, a upotrebljuju je protiv navale krvi u glavu, vrtoglavice, glavobolje, naglog kucanja srca, grčeva u stomaku, teškoće pri disanju, mokrenja krvi sve po uputi liječnika.

Ruta zidna, Asplenium ruta muraria raste po zidovima i bregovitim pećinama kao grm 3—10 cm dugim i preko zime zelenim lišćem. Rabi se za izbacivanje sluzi i protiv proljeva (expectorans i adstringens).

Ruža divlja, Rosa canina raste po rubovima šuma, po živicama, uz puteve i vrtove. Služi kao podloga za cijepljenje i okuliranje plemenitih ruža. Cvate mjeseca juna — jula ružičastim laticama, a plod u jeseni kada je zreo pocrveni. Upotrebljuje se list, cvijet i plod sa i bez sjemenki protiv opadanja kose (kao tinktura za mazanje glave), neuralgije. Vrlo dobar je lijek protiv mnogih bolesti.

Ruža pitoma, Rosa centifolia upotrebljuje se cvijet i lišće protiv bolesti srca, te za jačanje grudnih bolesnika.

Ružmarin, Rosmarinus off. raste po kamenitim mjestima Dalmacije dočim ga sade i u loncima, te ga upotrebljuju za kićenje svatova. Upotrebljuje se list i cvijet protiv krulenja u stomaku, bijelog pranja, bolesti srca, vodene bolesti, reumatizma, nervoze, groznice, raznih katara, bolesnih bubrega, jetre i tuberkuloze.

\+ **Ružmarin livadni, Andromeda polifolia** raste po vlažnim predjelima do 30 cm visokim grmom, a cvate crveno bijelim cvjetićima, koji su po okrajcima uvijeni. Otrovna je biljka.

Salata, Brasica sabauda (oleracea) sade je po vrtovima, a ima je više vrsta i odlika. Rabi se lišće za privijanje na rane i čireve. Za zdravlje služi posebno kao hranivo i zdravo povrće.

Samojed, Žabljak, Ranunculus acer raste po livadama i oranicama do 60 cm visoko, razdijeljenim listovima. Rabi se protiv reume, neuralgije, ćelavosti.

Sapunjača, Sapunika, Slinarica, Saponaria officinalis raste na pjeskovitom tlu kraj potoka, rijeka i puteva i u velikim količinama u Banatu. Pobire se korjen, koji se upotrebljava kod zastarjelih kožnih bolesti (kao čaj od lišća), dočim se korjen rabi za pranje rublja i odijela.

Santonin, Santonici Cinae flores rabi se cvijet protiv gljista kod djece.

Sarsaparil, Radix Sarsaparila korijen se rabi protiv sifilisa, skrofula, reume i za čišćenje krvi.

\+ **Sasa, Šukundjed, Poklonac, Kućika, Anemone pulsatilla** raste po sunčanim brežuljcima, suhim šumicama do 30 cm visoko sa trostruko pernatim lišćem sa po jedno cvatućim svijetlo ljubičastim cvatom. Cvijet se rabi protiv nervoze srca, mokraćnih organa, poremećenih želudčanih nerva, općenitog nervoznog stanja i prestanka periode (po uputi liječnika).

Sedam zvijezda, Trientalis europaea je šumska biljka sjevernih predjela, koji nisu izloženi sunčanim zrakama, a naraste do 20 cm. Rabi se kao čaj za mnoge bolesti.

Senegin, Polygala senega rabi se korjen protiv afektacije katara, organa za dihanje i zapaljenje pluća.

Senino lišće, Senae folia Tinnevelli čisti krv (kao čaj 8 grama lišća na 150 grama tople vode).

Sijeno grčko, Trigonela foenum graecum upotrebljuje se sjeme i biljka protiv otvorenih rana, čireva, otoka, opeklina, oteklih žlijezda (sjemenke se istucaju i kuhaju u vodi, te time oblažu bolesna mjesta). Kuhanjem biljke dobije se odličan lijek kao čaj protiv zapaljenja krajnika i grla, ako je u vezi sa difterijom. Prašak služi kod nervnih bolesti, glavobolje i t. d.

Slatko drvce, Glycyrhiza glabra izraste iz jako razvijenog (iznutra žutog) korjena do 1 m visoka, razgranata stabljika sa perastim listovima sa ljubičastim cvjetovima u pazušastim grozdovima. Rabi se korjen kod prehlade, suhog kašlja, protiv plućnih bolesti, promuklosti, bolesti jetara, želudca, bubrega, mjehura i žutice.

Slatkovina, Slak, Convolvulus arvensis naraste povijuša i do 4 m visoko pilasta lišća i bijela cvijeta poput lijevka. Rabi se kao sredstvo za čišćenje.

Sljez ružičasti, Ružičnjak, Vrtni sljez, Althaea rosea je vrtna višegodišnja biljka, a naraste i preko 2 m visine na dugim drvenastim i debelim dršcima okićenim sa krasnim cvjetovima razne boje, lišća je hrapava i velika. Upotrebljuje se protiv mlitavih crijeva i zatvora, kroničnog bronhitisa, bubrežnih organa, katara želudca, organa za disanje, proljeva (kao čaj od lišća i korjena), te čisti krv vrlo dobro.

Sljez šumski, Sljez crni, Guščija trava, Malva silvestris raste po okrajcima puteva do 80 cm visoko ružičastim cvjetićima, koji su do 4 cm dugi. Rabi se protiv zapaljenja bubrega, mokraćnih organa, katara želudca i crijeva, dišnih organa, proljeva (čaj od lišća i korjena). Korjen se upotrebljava kao čaj za ispiranje gnojnih krajnika (mandula), guše i desni.

Sljez bijeli, Althea off. raste uz puteve i rijeke do jednog metra visine. Cvate mjesca maja — jula sa bijelo ružičastim cvjetovima. Korijen, list i cvijet se upotrebljuje protiv zapaljenja bubrega, bolesti mokraćnih i bubrežnih organa, katara želudca i crijeva, bolesti organa za dihanje, proljeva. Korjen je jači, pa se više i rabi naročito za ispiranje guše, gnojnih krajnika i desni.

Smilje, Helichrysom arenarium rabi se cvijet protiv žutice i kožne bolesti.

Smokva, Ficus carica raste po Dalmaciji i Primorju kao visoko drvo, a rodi slatkim plodom. Rabi se suh plod (kao čaj) protiv kašlja, kapi (oduzetosti mozga), raka u početku (kao oblozi), te zapaljenja guše i pluća.

Smreka, Venja, Kleka, Junipérus comunis je crnogoričin grm, koji naraste i do 5 m visoko. Cvjeta aprila — maja žutim cvjetićima, od kojih sazriju druge godine crne bobe. Rabi se kao čaj od iglica, te je vrlo dobro sredstvo za želudac, čisti krv, odstranjuje šlajm, te protiv bolesti mokraćnih organa i vodene bolesti. Suhe zrele bobe (kao čaj) za pojačanje mokraće i liječenja mokraćnih organa, protiv trakavice (pantličarke), oboljele jetre, slezene, astme, teškoće pri mokrenju, grčeva u mokraćnoj bešici, vodene bolesti, malokrvnosti, kamenca i pijeska u žučnoj bešiki, kroničnog reumatizma i t. d. Kao tinktura ili sirup za želudčano grijanje, djeluje protiv natečenosti trbuha uslijed vodene bolesti, žutice, žučnom kamencu, podagre (gihtu), začepljenju bubrega. Mješavina boba sa pelinom i komoračom je izvrstan čaj protiv kašlja.

Smudnjak, Imperatoriae ostructhium rabi se korjen protiv stomačnih bolova, grčeva porodiljke, katara, šlajma, trajne groznice. Krijepi želudac, tjera na mokrenje, protiv oduzetosti jezika (tinktura od korjena, jedan dio korjena i pet dijelova razblažena alkohola).

Soja, Phaseolus hispidus sije se najviše u Japanu, Njemačkoj, a sada su je počeli sijati i kod nas. Sjeme se rabi protiv šećerne bolesti.

Srdačica, Leonarus Cardilea, rabi se lišće i cvijet protiv nervoze srca, nervoznog stanja kod žena poslije prestanka periode.

Srcopuc, Vrednik, Antenaria dioica je trajna niska biljka, koja je sva bijelo dlakava sa malim lopatastim listićima. Cvjetovi su na vrhu stabljike zbijeni. Raste na suhim sunčanim livadama u planinskom području. Rabi se protiv plućnih bolesti (napose kašlja hripavca), za izlučivanje želudčanih sokova i protiv uvećanog krvnog pritiska.

Srčenik, Polygonum bistorta rabi se korjen protiv običnog i krvavog proljeva, malokrvnosti, zapaljenja sluzokože i za mnoge unutarnje bolesti (alkoholotura).

Steža, Srebrenka, Trava od grčeva, Potentilla anserina korjen istjera više kratkih pernatih po ivici nazubljenim zelenim listovima, a ima je svugdje uz puteve, grabe i livade. Cvate juna do jula žutim cvatom. Rabi se protiv grčeva u prsima, želudcu, crijevima, glavobolje, a naročito grčeva srca.

Strižusa, Sisymbrium officinalis rabi se cijela biljka protiv bolesti organa za dihanje. Čaj je izvanredan za osobe, koji mnogo govore i pjevaju.

Svibovina, Cornus sanguinea raste u šumama do 5 m visoki grm sa jajasto šiljastim lišćem i sitnim kitnjastim bijelim cvjetićima, a bobe su crne. Rabi se plod i korjen protiv groznice, malarije i proljeva.

Šaš, Carex arenaria, raste u našim močvarama i svako ju već pozna, a upotrebljuje se korjen protiv sifilisa.

Šafran, Crocus galicus, mnogo se sije po Njemačkoj a i kod nas. Sličan mrazovcu, a rabe se crveni prašnici protiv želudčanih katara, proljeva, kroničnog bronhitisa i velikog kašlja.

Ševarika barska, Rogoz, Scirpus lacustris raste po obalama jezera i bara 1—3 m visoko. U sredini stabljike je držak na vrhu valjkastim i smedjim batom. Rabi se protiv proljeva i tjera mokraću.

Šibikovina, Bobut, Viburnum opulus raste izmedju vlažna grmlja i sjenastim šumama do 3 m visoki grm sa dvodjelnim listovima. Cvjeta u kitici bijelim cvijetom, a bobe su mu crvene. Rabi se kora kod bolova pri periodi, histeriji, pobačaja, protiv grčeva mišičja, tjera na mokraću i sl.

Šikalina, Božija plahtica, Cardum benedictum rabi se protiv bolesti organa za dihanje, za probavu. (Ovaj čaj ne smiju piti osobe, koje imaju zapaljenje bubrega).

Šimšir divlji, Berberis vulgaris, Žutika, Ciganske groždje raste u Hrvatskoj, Sloveniji, Medjimurju, Srbiji i to na sunčanim mjestima. Izraste kao grm do 4 metra visoko. Cvate maja — juna žutim grozdastim cvjetićima, a plod mu je crvenkaste bobe. Sabire se kora od korjena kao i od stabla, te se upotrebljava protiv slabe probave, slabog lučenja želudčanih sokova običnog i krvavog proljeva, bolesti jetre, žučnog kamenca i bešike kao i slezene.

Šimšir pitomi, Buxus sempervivens, sade ga kao ukrasno grmlje po parkovima, vrtovima i groblju, te se lišće upotrebljava protiv bolesti jetre, žučne bešike, kamenca i slezene.

Šparoga, Asparagus officinalis sade je po vrtovima i naraste do 2 metra visine. Upotrebljuje se korjen protiv teškoće pri mokrenju, zapaljenja mokraćnog mjehura, bubrežnog kamenca, gihta, šuljeva (hemaroida).

Špinat engleski, Rumex patientia upotrebljuje se korjen protiv kožnih bolesti, za čišćenje krvi, sifilisa i reumatizma.

Špinat vrtni, Spinaria oleracija upotrebljuje se sjeme protiv bolesti crijeva i zatvorene stolice. Čaj od lišća tjera na mokrenje i ublažuje bolove u mokraćnom mjehuru.

Štavelj, Rumex obtusifolius raste u šumama, jarcima i strništima do 1 m visine, a ima dugoljasto streličaste listove. Korjen se rabi protiv malokrvnosti i proljeva. Valja uzimati umjereno, jer u većim količinama izaziva slabost, povraćanje, pa čak i smrt.

Tetrljen, Stachus silvatica raste u sjenovitom šumskom grmlju do 1 m visoko, neugodna mirisa sa dugoljastim srcolikim lišćem. Rabi se kao čaj za ojačanje.

\+ **Tisovina, Taxus baccata,** prije je bilo po šumama rašireno šumsko drvo, a sada je u izumiranju. Naraste do 10 m visoko poput jele visoko ili kao grm. Crne sjemenke su u crvenoj bobi. Otrovna je cijela biljka osim crvenog mesnatog ovoja sjemenke, pa se iz njega može praviti vrlo ukusan sirup.

Titrica velika, Volovsko oko, Ivanjčica, Crysantheum leucanthemum raste kao korov po njivama i livadama 30—60 cm visoko sa 3—4 cm cvijetom širokim laticama i glavičastim prašnicima. Rabi se negdje kao i buhač.

Trava od srca, Potentila tormentila raste svagdje po šumama, šumskim livadama i pašnjacima, a cvate od juna sve do jeseni. Upotrebljava se gomoljasti podanak a tako i list protiv običnog i krvavog proljeva, groznice, šećerne bolesti, kao čaj, kao prašak ili kao tinktura.

Trava od šapa, Scrophularia nodosa, rabi se biljka protiv skrofula i nečiste krvi.

Trava žablja, Senetio vulgaris naraste do 60 cm sa tankim grančicama, cvijeta je vrlo sitna i žuta. Upotrebljuje se protiv zadržavanja periode zbog nazebe, te ublažuje bolove prije i poslije periode.

Trešnja, Prunus avium, upotrebljuju se peteljke protiv bolesti bubrega i teškoća pri mokrenju, povećava mokrenje.

Tunja, Dunja, Cydonia vulgaris je vrtna voćka, koja naraste do 5 m visoko, cvate mjeseca maja krasnim bijelo ružičastim cvatom velikih latica. Plod rabe domaćice kao kompot, sir i slatko, te je odlično sredstvo protiv zaraze, a i proljeva, jer sadržaje u sebi veću količinu tanina.

Vanilija, Vanilia planifloria kupuje se u dućanima, te se rabi protiv malokrvnosti i teškoća pri periodi.

\+ **Velebilje, Devesilje, Paskvica, Atropa beladona** raste u sjenatim šumama i šumskim krajevima na vapnenu tlu do 1 m visoko. Lišće je nešto ljepivo. Rabi se s polja, a iznutra protiv probadanja i astmatičnim napadajima, bolova u želudcu, mokraćne cijevi, neuralgije (samo po uputi liječnika, jer je otrovna).

Venja crvena, Vaccinium oxycocus raste na puzavim drščima i po zimi zelenim listovima. Rabi se protiv svraba, šuge, majasila (mazati sa uljem u kome su dugo močene bobe).

Verbena divlja, Verbena off. nalazi se svuda na livadama uz puteve, te grabama do 50 cm visoka. Cvate juna — oktobra krasnim ružičastim zvončićima. Upotrebljuje se čitava mlada biljka sa cvjetovima protiv neuralgije i neuralgičnih bolova, neurastenije, nervoze i groznice.

Vidac, Očajnica, Euphrasia off. jednogodišnja biljka na 10 do 15 cm dugim drščima, a cvate mjeseca jula — oktobra. Raste po šumskim livadama, suhim i čistim obalama, a upotrebljava se protiv nahlade u vratu, promuklosti, kašlja i jačanje očiju (odvar za ispiranje).

Vijošnica, Parietaria off. upotrebljuje se cijela biljka protiv teškoća pri mokrenju, za čišćenje krvi.

Vilina kosa, Cuscuta Europaea raste osobito izmedju drugih usjeva, a naročito djeteline, koja djetelinu hitro svojim brzorastućim puzavim grančicama posve uništuje, te je treba pomljivo iskorjeniti i ona mjesta zapaliti. Rabi se cijela biljka protiv bolesti crijeva, jetre, kamenca u žući i slezene.

Vinova loza, Vitis vinifera, list naše loze upotrebljava se protiv teškoća pri mokrenju.

Visibaba, Drijemovac, Galanthus nivalis raste 10—15 cm visoko po šumama, te je rani vijesnik proljeća. Ima lukovicu sa bijelim visećim cvijetom. Lukovica (kao čaj) prouzrokuje povraćanje.

Vodopija, Cicorium intybus raste kao korov, a i mnogo ju siju po našim krajevima, jer se prži i upotrebljuje kao frankova kava (cikorija). Naraste do jedan metar visoka biljka sa plavim cvjetovima. Upotrebljava se protiv slabe želudčane probave, nedovoljnog lučenja soka, bolesne jetre, žutice, žučne bešike, mjehura, šećerne bolesti i malokrvnosti. Dobar je lijek za tjeranje mokraće.

Volovnjak, Dragoljub, Platanthera bifolia raste po suhim i svijetlim šumskim livadama do 40 cm sa jeziku sličnim lišćem. Podanak su mu dva dugoljasta gomolja, veliki grozdasti cvjetovi sa zelenkastom mamuzom. Rabi se isto kao i salep.

Vranilova trava, Origanum vulgare upotrebljuju se grančice sa cvijetom protiv slabe probave i slabog lučenja želudčanih sokova.

Vrba bijela, Salix alba, svaki pozna. Upotrebljuje se kora, cvijet i list protiv prevelikog lučenja želudčanih sokova, šuljeva, čirića (ospa), groznice, rastrojenosti živaca, te jača i čisti krv.

Vrba crvena, Salix purpurea, od čijih se grančica prave korpe. Upotrebljuje se kora protiv nervih, bolesti groznice, slabog stomaka i crijeva.

Vrijes, Erika, Caluna vulgaris raste po nižim bregovima do 30 cm visoko, cvate sitnim ružičastim cvjetićima, koji cvatu od jeseni do proljeća. Rabi se kao čaj protiv skleroze i jače navale krvi.

+ **Zanovijet, Laburnum vulgare** raste kao ukrasno drvo, ali ga ima i u visokim planinama, lišće mu je kao u djeteline, a cvijet žut lepirnjast. Otrovna je.

Zečija soka, Sočica, Kiselica, Oxalis acetosella sitna je rasta, koju naročito sade po vrtovima, jer je odlično povrće, a ima je i u grmlju sjenovitih lisnatih šuma do 10 cm visoko u sredini sa drškom na kome je veliki bijelo ljubičast cvijet sa žutkastom temeljnom bojom. Rabi se cijela biljka za osvježivanje bolesnika (kao čaj) i za lučenje rdjava mokrenja kod grozničavih osoba, za čišćenje krvi (kao čaj ili sok od mladog lišća u proljeće). Osobe, koje pate na gihtu ne smiju piti ovaj čaj.

Zečija stopa, Geum urbanum raste po okrajcima polja, sela i grmlja do 60 cm visokim dršcima i s perastim lišćem. Rabi se protiv poremećaja želudčanih nerva i nervoznog stanja, krijepi želudac poslije groznice, dizenterije, bolesne jetre (čaj od istucanog korjena), jača srce (prašak od korjena), te kao uvarak za ispiranje kod krvarena.

Zečiji trn, Sarothamus scoparius upotrebljuje se cvijet protiv slabosti srca, jakog krvnog pritiska, arterioskleroze, teškog mokrenja.

Zelenika Ilex aquifolium raste u sjenatim šumama sjevernih krajeva od 1—6 m visoko. Cvjeta sitnim zelenobijelim cvijetom sa crvenim bobama. Lišće mu je vazdazeleno, kožnato i bodljikasto. Rabi se protiv kataralnog oboljenja želudca sa bolovima kao proširenog i spuštenog želudca, šuljeva, malarije, groznice, za zaustavljanje krvarenja iz pluća.

Zimzelen, Vinca minor, raste u šumi po zemlji puzajući, uvijek zelenim lišćem, a cvate plavim cvjetićima. Rabi se protiv katara želudca, proširenog i spuštenog želudca, šuljeva, malarije i za ustavljanje krvarenja iz pluća.

Zlatica, Kaljužnica, Caltha palustris ima velike okruglaste i srcolike listove nadvisuje stabljika s velikim žutim cvjetovima, koji se razvijaju u proljeće. Raste u močvarama i na rubovima tekućih voda. Rabi se protiv reume, neuralgije, ćelavosti. (Cvijetni se pupoljci stave u ocat, te se rabi za pranje glave.

Zlatno koljeno, Anthoxantum odoratum, vrlo je obična i rasprostranjena trava sa jakim mirisom. Rabi se kao aromaticum u piću, duhanu, za mirise medju rublje i t. d.

Zmijin korjen, Kopitnjak, Calla palustris raste po vlažnim mjestima kao i okrajcima baruština, jezera sa dugačkim do 25 cm i puzavom temeljnom osi. Rabi se svjež protiv ujeda zmija.

Trošite što više domaćeg ljekovitog bilja. Od njega živi dobar dio našeg naroda u pasivnim krajevima.

Zvončić alpinski, Soldanella alpina ima kožnate zimzelene okrugljaste listove pri dnu biljke. Cvjetna stabljika je 5—10 cm visoka na kojoj se nalaze jedan i više ljubičastih cvjetova poput zvonca, koji su na rubu nazubljeni. Raste na visokim planinama. Rabi se protiv katara želudca, šuljeva i plućnih bolesti.

Žablja trava, Guščenjak, Dragušac, Senetio vulgaris raste po obradjenom zemljištu do 25 cm pernasto predjevnim lišćem i žutim cvijetom. Rabi se protiv izostajanja periode zbog prehlade, te ublažuje bolove prije i poslije menstruacije.

Žabljak, Vodena bokvica, Alisma plantago raste po obalama stajaćica i tekućica voda 30—60 cm visoko jajasto srcolikim listom na dugoj peteljci. Rabi se protiv proljeva i tjera na mokraću i za pojačanje mliječnog izlučivanja. Svježi sok izvlači mjehure.

Žalfija, Kadulja, Salvija off. (Dalmatica) raste po našim dalmatinskim krajevima i po vrtovima u visinu do 60 cm. Cvate plavičastim cvjetićima. Upotrebljuje se lišće protiv tuberkuloze, grčeva u stomaku, obična i krvava proljeva, kašlja, gripe, nazebe, bubrežnih bolesti, mlitavih desni, svrbeža kože i ženskih bolesti.

Žletenica, Oslek, Krhić, Sonchusa arvensis raste po njivama, vrtovima, navozištu do 80 cm visoka biljka sa bodljikastim lišćem i žutim cvijetom. Rabi se kao čaj za mnoge bolesti.

Žličnjak, Hren divlji, Cochlearia off. raste na slanom tlu kao višegodišnja biljka sa grubo nazubljenim listovima, mirisnim bijelim cvjetovima. Rabi se list i cvijet protiv reumatizma, vodene bolesti, za jačenje znojenja i mokrenja, za čišćenje krvi (lišće mlado kao salata sa limunom i uljem), za ispiranje guše (sa žalfijom i preslicom), vanredan je lijek kod čireva i truleži u ustima i grlu.

Žukva cvjetna (mirisna), Butomus umbelatus raste blizu stajaćih i tekućih voda do 1.5 m visoko sa trouglastom stabljikom, cvjetovi su šesterolatični purpurnog crvenila. Rabi se dosta kao čaj.

Žutilovka, Genista germanica raste na suhim livadama i okrajcima grmlja do 50 cm visokim grmom sa malim listićima. Rabi se protiv šećerne bolesti i mokrenja krvi.

Žuti bagren, Colutea arborescens upotrebljuje se lišće protiv crijevnih bolesti.

+ **Žuta bagrena, Cytisus laburnum** rabi se cvijet za izlučivanje žuči (čaj 10 grama lišća i 200 grama vode), sjeme je otrovno.

MJEŠAVINE LJEKOVITIH BILJKI

Kako bi se svakome olakšalo sastavljanje zgodnih i preporučenih mješavina, to ćemo dalje navesti biljke najjače po svome djelovanju i možemo ih podijeliti u grupe prema njihovim svojstvima.

1. Biljke, koje izazivaju jaču razmjenu materija u tijelu, koje mu podižu životnu snagu kao: Kičica, Kamilica, Šumska jagoda list i plod, Orahov list, Hrastova kora, Dan i noć, Kupinov list, Lincura i t. d.

2. Biljke, koje vrlo mnogo djeluju na krvotok i aktivnu suradnju žlijezda i drugih organa u tijelu, lučenje jetara, poremećenje u ishrani, zaraze, kroničnog trovanja, te škrofuloze, šećerne i vodene bolesti, prevelike debljine kao: Smrekova boba list i plod, Sapunjača list i korjen, Kopriva, Rastavić, Oču-neću, Gorka djetelina, Podbjel, Medvedje grožđje, Vrba list i kora, Kilavica, Arnika i t. d.

3. Biljke, koje djeluju na bubrege kao: Kruškin list, Bijeli jasen, Lazarkinja, Brezov list, Medvedje grožđje, Peršun sjeme i korjen, Hrastova kora, Zečiji trn, Smrekova boba i t. d.

4. Biljke, koje utiču na organe za varenje t. j. probavu kao: Hajdučka trava, Čubar, Vranilova trava, Lincura, Koriander, Komorač, Kamilica, Nana, Kičica, Gorka djetelina, Kimel, Božja plahtica, Idjirot, Pelin, Zečija stopa i t. d.

5. Biljke, koje djeluju na plućne organe kao: Šumski i bijeli sljez, Milogled, Jetrenka, Različak cvijet, Troskot, Plućnik, Gavez korjen, Slatko drvce, Divizma cvijet, Oman korjen, Podbjel, Islandska mahovina, Arnika, Aniš i t. d.

6. Biljke, koje djeluju na kožu kao: Piskavac, Brezov list, Kičica, Žalfija list i cvijet, Zečiji trn, Dan i noć, Orahov list, Lipa, Zova i t. d.

ČAJEVI ZA ODBRANU OD RAZNIH BOLESTI

Upotreba ljekovitog bilja nije samo od važnosti za liječenje raznih bolesti kada one nastupe, nego se preporuča, da ih svi rabimo, kada još nismo obolili, jer se sve nepotrebne sastojine kupe u čovječijem tijelu uslijed prevelikog napora u poslu, kancelariji, radom u smrdljivim i zagušljivim prostorijama sa slabim zračenjem, ili uslijed nehigijenskog života, hrane, preobilnog uživanja mesa, alkoholnih pića, duhana, žena i t. d.

Svaki čovjek trebao bi barem svake godine po jedanput uzeti to u obzir i piti barem po 8 dana pojedine čajeve, da spriječi razne bolesti u svome tijelu kao: Maslačak koren, Vodopija koren, Hajdučka trava, Kupinov list, Dan i noć, Orahov list, Kičica, Ranilist, Jagodin list, Koprive i t. d.

Ovo se može uzimati kao uvarak, t. j. jednu do dvije kašike ovakovih biljki valja upariti sa 200 do 300 gr vrele vode, pa posudu pokriti tanjurom, da se još malo, kako ono narod veli, da se dunsta i ova se tekućina pije po 1 do 2 šaljice dnevno.

KUPANJA SA LJEKOVITIM BILJKAMA

Ima vrlo mnogo ljekovitih biljki, koje se s uspjehom upotrebljuju u vodi u kojima se kupamo. Te su biljke: Žalfija, Majkina dušica, Kamilica, Nana, Idjirot, Macina trava, Četinjaste iglice bora, jele ili smreke, Hrastova, Jasenova, Brezova kora i lišće, Ružmarin, Lavandul i t. d.

Ove biljke liječe kožne bolesti, nervne, reumatizam i t. d.

Priprema se ovako, da se biljke zavežu u platnenu krpu i to u količini od 200 do 500 gr. To se spusti u lonac u kojem ključa 5 do 10 litara vode. Pošto je ova voda primila u sebe ljekovite sastojine kroz pola sata, tada se ovaj lonac vode salije u toplu vodu u kupatilu i kupa se u temperaturi do 36° Celsiusa.

Kupanje neka nije dulje do pola sata.

Evo jedne mješavine kupanja za razne bolesti, a naročito za jačanje nerva, te je ujedno aromatična i služi održavanju svježosti tijela:

Jednaki dijelovi: Pelina, Izopa, Metvice paprene, Ružmarina, Žalfije, Majkine dušice i Lavandule. Od toga se uzima pola kg u platnenoj kesi i kuha pola sata u 10 lit. vode, koja se izlije u kupatilo.

Protiv znojenja nogu i kožnih bolesti: Jošikove kore, Bukove, Hrastove podjednako i pomiješano, obično kao krupni grašak isjecano.

Sitan prašak od sveg ovog odličan je za svježe rane i kao oblog za otekle žlijezde. I otečena guša može da splasne. Upotrebljava se i kod prekomjerne menstruacije (ispiranje sa irigatorom).

Kupanje u slačici (gorušici): Jedan kg brašna od slačice spusti u platnenoj kesi u toploj vodi do 40° C, to služi kao vrlo dobro sredstvo kod reumatizma i nervnih oboljenja.

Naši aromatični čajevi nadmašuju svojom aromom i strane kineske i ruske čajeve.

OBLOZI

Oblozi se pripremaju radi stišavanja bolova kod reumatizma, raznih uboja i t. d., u cilju razmekšanja otoka, žlijezda i čireva. Oni izazivaju priliv krvi na bolesna mjesta, olakšavaju sazrijevanja gnoja i dobri su za razna udisavanja. Trave se ili popare ili skuhaju, odmah stave na laneno platno i oblože sa još jednim oblogom, da ne bi umakla toplina. U obzir dolaze ove biljke: **Kamilica, Arnika, Lavandula, Žalfija, Hajdučka trava, Ždralika, Lazarkinja, Laneno sjeme i t. d.**

Ili se toplim čajem od poparenih ili skuhanih trava natope oblozi i polože na bolesna mjesta. Mogu se usitnjene trave zavezati u dvije lanene vrećice (jedna vrećica služi za rezervu), pa se zagriju na suho do željene topline i tada upotrebe.

KLISTIRANJE OCJEDINA IZ LJEKOVITIH BILJKI

Ima mnogo slučajeva, da se svi lijekovi i čajevi ne mogu pojedince primati na usta, jer je želudac slab, pa nije u stanju da primi nekoji lijek. U ovom slučaju treba se pomoći klistiranjem.

Svrha klistiranja je:

1. Da dovodi hranive sastojine u crijeva, pa se vrlo mnogo upotrebljuju u klistiranju odvari ovih biljki: Kamilica, Očajnica, Maslačak, Laneno i Kudjeljno sjeme, Sljezovi svih vrsta.

2. Da djeluju umirujuće kod crijeva u zapaljenju, krvavog mokrenja i mokrenja skopčanog sa bolovima — pomoću odvara lanenog i kudjeljnog sjemena — lišća i korjena od bijelog sljeza, kamilice, a kod čireva tečnost od štirka.

3. Da stišavaju grčevita stanja u grudima (astma), u stomaku, štucavice kod djece, povraćanja, bolova u crijevima i t. d., pomoću čaja od kamilice i macine trave pomiješano.

4. Da stežu kod katara crijeva i krvarenja istih, pomoću odvara hrastove kore

Tekućina se uštrcava u debelo crijevo pomoću irigatora i to četvrt do pola litre čaja, kome se doda jedna kašika jestivog ulja (zejtina). Čaj treba da je topao po mogućnosti oko 30° C.

Kome treba uputa pri liječenju ljekovitim biljem stojimo mu rado na raspolaganju sa našim stručnjacima liječnicima. U tom slučaju svakome se daju savjeti i upute za koje valja priložiti Din 10.— u markama.

POPIS LJEKOVITIH BILJKI

sa oznakom, koji im se dijelovi upotrebljuju

1. Abdovina, smrdljiva zova — Sambucus ebulus — cvijet, bobe.
2. Agave — Agave americana — cvijet, list.
3. Akacija — Robinia Pseudo Acacia — cvijet.
4. Aloje — Aloides — trava.
5. Alpinski zvončić — Soldanella alpina — trava.
6. Ananas — Ananasa sativa — sjeme.
7. Anason aniš — Pimpinella anisi — sjeme.
8. Angelika — Angelica archangelica — list, korjen, sjeme.
9. Antenaria, srcopuc — Gnaphalium dioica — trava.
10. Ariš — Larix europaea — iglice (list).
11. Arnika, veprinac — Arnica montana — cvijet, korjen.
12. Artičoka — Cynara scolymus — listići.
13. Aster alpinski — Aster alpinum — trava, cvijet.
14. Babina svila — Almeria vulgaris — trava.
15. Badem gorki — Amygdalus amarus — jezgra.
16. Badem slatki — Amygdalus dulcis — jezgra.
17. + Bagrena žuta — Cytisus laburnum — list, cvijet.
18. Barska trava — Ledum palustre — cvijetne grane.
19. + Beladona — Atropa beladona — list, korjen.
20. + Biskupska kapica — Evonymus europaea — cvijet, plod.
21. Blagovanj, izop — Hysopus off. — trava, korjen.
22. Bobovnik — Sedum telephium — list.
23. Bobovnik veronika — Veronica baccabunga — trava.
24. Boldovo lišće — Boldoa chilensis — lišće.
25. Bor — Pinus silvestris — pupoljci (gemae), smola (resina) — Jela — Abies pectinata; Omorika — Picea excelsa.
26. Borač — Borago off. — trava cvijeće.
27. Borovnica — Vaccinium myrtillus — list, jagode.
28. Bosiok divlji — Calamintha off. — trava.
29. Bosiok pitomi — Ocymum basilicum — trava.
30. Božije drvce — Artemisia abrotanum — list, vršike.
31. Božija plahtica, čmelj blaženi, šikalina — Carduus benedictus — list, cvijetne grane.
32. Božur — Paeonia off. — korjen, cvijetni listići.
33. Bradavičnjak — Sedum fetheume — lišće.
34. Bravinac — Pirola rotundifolia — trava.
35. Breskva — Amygdalus persica — cvijet, plod, jezgra.
36. Brest — Ulmus campestris — kora.

37. Breza — Betula alba — list, pupoljci.
38. Broć — Rubia tinctorum — list.
39. Bršljan — Hoedera helix — list, bobe.
40. Buhač — Pyrethrum dalmaticum — cvijet.
41. Bukva — Fagus silvatica — kora.
42. Bundeva — Cucurbita pepo — sjeme.
43. + Bunika — Hyosciamus niger — list, sjeme.
44. Celer divlji — Apium graveolens — trava.
45. Celer pitomi — Apium hortensis — list, korjen.
46. Cer — Quercus robur — list, žir.
47. Ciklama — Cyclamen europaeum — cvijet. list.
48. Cimetova kora — Cortex cinamonium — kora.
49. Crvena borovnica — Vaccinium vitis idaea — list, jagode.
50. Crvena venja — Oxycedrus incarnata — list, jagoda.
51. Crvotočina, prašumljica — Lycopodium clavatum — trava, trusnice.
52. Čelašica — Potentilla reptans — trava, korjen.
53. Čuvarkuća — Sempevivum tectorum — list.
54. Čelebi grana — Solidago virgo aurea — trava.
55. + Čemerika — Veratrum album — korjen.
56. Čestoslavica — Veronica off. — trava.
57. Čičak — Lappa major — list (radix bardanaea = korjen).
58. Čičak — Geranium praetense — korjen.
59. Čubar — Saturea montana — list, trava.
60. Čubar vrtni — Saturea hortensis — trava.
61. + Dafina, Hajdučka oputa — Daphne meserum — kora.
62. Diant kartuzijski — Diantus carthusianorum — trava.
63. Dimnjača — Fumaria off. — trava.
64. Dinjica — Sanguisorba off. — trava.
65. Divizma — Verbascum thapsum — list, cvijet.
66. Divizma — Verbascum phomoides — list, cvijet.
67. Djetelina bijela — Trifolium repens — trava, cvijet.
68. Djetelina crvena — Trifolium pratense — trava, cvijet.
69. Dragoljub — Tropoleum majus — trava.
70. Dragušac — Senetio vulgaris — trava.
71. Drenak — Cornus mas — plod, kora od korjena.
72. Dubčac — Teucrium chamaedrys — trava.
73. Dubčac, gavranov kuk — Teucrium scordium — trava.
74. Dud bijeli — Morus alba — list.
75. Dud crni — Morus nigra — list.
76. Dunja, tunja — Pirus cydonia — plod, sjeme.
77. Djumbir — Ingver — korjen.
78. Djurdjica — Convallaria majalis — list, cvijet.
79. Džigeričnjak, petrovac, ožujak — Agrimonia eupatoria — trava, cvijet.
80. Eukalipt — Eucaliptus — list.
81. Galgant — Galgana alpina — kora.
82. Gavez — Symphytum off. — korjen.

83. Glavni korjen — Radix primaria — korjen.
84. + Glavnica od raži — Claviceps purpurea — prah.
85. Glog bijeli — Crataegus oxyacantha — cvijet, plod.
86. Gorka djetelina — Menyanthes trifoliata — trava.
87. Gorocvijet — Adonis vernalis, aestivalis — trava.
88. Gorov cvijet — Orchis maculatus — korjen.
89. Gorka kitica — Erythrea centaurea — trava.
90. Gospin cvijet, kantarion žuti — Hypericum perforatum — trava.
91. Gospin plašt — Alchemilla vulgaris — trava.
92. Gospina kosa — Adiantum capillis veneris — trava.
93. Grab bijeli — Carpinus betulus — list.
94. Grahorica poljska — Vicia sepium — trava.
95. Grašica divlja — Coronilla varia — trava.
96. Grčka djetelina — Trigonella foenum graecum — trava.
97. Guba kukuruzna — Ustilago maidis — prah.
98. Gvajakovo drvo — Guajacum off. — drvo.
99. Hajdučica — Lactuca muralis — trava.
100. Hajdučka trava, kunica — Achilea millefolia — cjetna trava.
101. Hmelj — Humulus lupulus — šišarke.
102. Hrast — Quercus pedunculata (cortex) — kora, (glaudes) žir, (galae) šiške.
104. Hrastova mahovina — Lichen quercini — pečurke.
105. Hren — Cochlearia armoracia — list, korjen.
106. Hren divlji — Cochlearia off. — list, trava.
107. Iglica livadna — Geranium pratense — trava.
108. Imela — Viscum album — list.
109. Idjirot — Acorus calami — korjen.
110. Islandska mahovina — Lichen islandicus — lišaj.
111. Ivica žutikasta — Ajuga chamaeptis — trava.
112. Jablan — Piramidalis populis gemae — pupoljci.
113. + Jaborandijevo lišće — Jaborandi folia — lišće.
114. Jabuka — Pirus malus — list, cvijet.
115. Jagoda šumska — Fragaria vesca — trava.
116. Jaglika — Primula off. — cvijet, korjen.
117. + Jalapa — Radix jalapa — korjen.
118. Jarebika — Scorbus aucuparia — trava.
119. Jarić — Sedum acre — trava.
120. Jasen bijeli — Fraxinus excelsior — cvijet, list.
121. Jasen crni — Fraxinus ornis — cvijet, list.
122. Jasenak — Dictambus albus — kora.
123. Jasmin — Jasminium — cvijet, list.
124. Javor — Acer pseudoplatanus — list.
125. + Jedić, nalep — Aconitum napelus — korjen i biljka prije cvatnje.
126. Jelenov jezik — Scolopendrium vulgare — list, korjen.
127. Jetrenka — Hepatica triloba (nobilis) — trava.
128. Jorgovan — Syringa vulgaris — list, cvijet.

129. Jošika — Alnus glutinosa — kora.
130. Julijana — Hesperis matronalis — trava.
131. Kalina — Lygustrum vulgare — cvijet.
132. Kaljužnica — Cala palustris — trava.
133. Kamforača — Camphora off. — trava.
134. Kamilica obična — Chamonille matricaria — cvijet.
135. Kamilica rimska — Chamomille romana — cvijet.
136. + Kandilica, orlica — Aquillea vulgaris — trava.
137. Karanfil mirisni divlji — Caryophillus aromaticus — cvijet.
138. Karanfil — Diathus caryophillus — cvijet.
139. Kardamon — Eletaria cardamonum — sjeme.
140. Kaskara — Croton elutaria — kora.
141. Kesten divlji — Aesculus hypocastanum — cvijet, kora od ploda, kora od stabla.
142. Kesten pitomi — Castanea vesca — plod.
143. Kilavica — Herniaria glabra — trava.
141. Kesten divlji — Aesculus hypocastanum — cvijet, kora od plo-
145. Kininovac — Cortex chinae — kora.
146. Kiparis — Cypresus sempervivens — list, plod.
147. Kiselica — Rumex acetosa — trava.
148. Kokotnik — Corydalis solida — trava.
149. Kola orah — Cola vera — plod.
150. Kolubrica — Aristolochia serpentaria — korjen.
151. Kolumbov korjen — Radix Colombo — korjen.
152. Komorač — Foeniculum vulgare — sjeme.
153. Komonika — Artemisia vulgaris — list, cvjetne vrške.
154. Konoplja — Canabis sativa — list, sjeme.
155. Kondurango — Radix condurango — korjen.
156. Kopar divlji — Anethum graveolens — sjeme.
157. Kopar pitomi — Anethum hortensis — sjeme.
158. Kopitnjak — Asarum europaeum — korjen, list.
159. Kopriva crna — Balota foetida — trava, list.
160. Kopriva mrtva — Lamium album — trava, korjen.
161. Kopriva smrdljiva — Galeopsis dubia — trava, list.
162. Kopriva žara — Urtica dioica (urens) — list, trava, korjen.
163. Koriander — Corriandrum vulgare — sjeme.
164. Koso cvijet — Cosso flores — cvijet.
165. + Kozlac — Arum maculatum — korjen.
166. Kravojac — Angelica archangelica — korjen.
167. Krastavac — Cucumis sativus — sjeme.
168. Krasuljak — Bellis perennis — cvjetna trava.
169. Krhić — Sonchusa arvensis — trava.
170. Krika — Anagalis arvensis — trava.
171. Krušina — Rhamus frangula — kora.
172. Kruška — Pirus communis — list.
173. Krvokapka — Sanguisorba off. — trava.
174. Kubeba — Piper cubeba — plod.
175. + Kukolj — Agrostemna githago — sjeme.

176. + Kukurjek bijeli, crni — Heleborus albus, viridis — korjen.
177. Kukuruzna svila — Zea maidis — vlasi.
178. Kupina — Rubus fruticosus, saxatilis — list, plod.
179. Kurkuma — Curcuma longa — korjen.
180. Kurjača — Impatiens noli me tangere — trava.
181. + Kukuta — Canium maculatum —
182. Kvasijevo drvo — Lignum quassiae.
183. Laboda — Atripex hortensis — plod, list.
184. Ladolež — Convolvulus majus — trava, korjen.
185. Lan — Linum usitatissimum — sjeme.
186. Lanilist — Linaria vulgaris — trava.
187. Lavendula — Lavendula spica — cvjetna trava.
188. Lazarkinja — Asperula odorata — trava.
189. Lijeska — Corylus avellana — list, kora.
190. Limun — Fructus citri — plod.
191. Lincura — Gentiana lutea — korjen.
192. Lincura njemačka — Gentiana germanica — korjen.
193. Lincura plućna — Gentiana pneumonanthea.
194. Lipa — Tilia off — cvijet.
195. Lisičji rep — Echium vulgare — trava.
196. + Lobelija — Lobelia inflata — trava.
197. Lokvanj (Lopoč) bijeli, žuti — Nymphaea alba, lutea — trava, cvijet.
198. Loptirica — Globularia vulgaris — list, trava.
199. Lopuh — Petasites off — korjen, list, cvijet.
200. Lovor — Laurus nobilis — list, boba.
201. Lovor višnja — Prunus laurocerasus — lišće.
202. Lubenica — Cucumis citrillus — sjeme.
203. Luk bijeli — Alium sativum — česan.
204. Lucerna — Medicago sativa — cvjetna trava.
205. Lupina — Lupinus lutens — sjeme.
206. Ljiljan — Lilium candidum — trava, cvijet.
207. Ljoskavac — Physalis alkekengi — jagode.
208. Ljubičica — Viola odorata — trava.
209. Ljubčac, selen — Levisticum off. — korjen.
210. + Ljulj — Lolium temulentum — sjeme.
211. Macina trava — Valeriana off. — korje.
212. Maćuhica — Viola tricolor — trava.
213. Magno — Magnifera indica — list.
214. Majkina dušica — Thymus serpillum, vulgare — trava.
215. Majkino lišće — Sena folia — lišće.
216. Mak poljski — Papaver rhoeas — cvijetni listići.
217. Mak vrtni — Papaver somniferum — cvijet, glavice.
218. Mala paprat — Scolopendrium vulgare — list, korjen.
219. Malina — Rubus idaeus — plod.
220. Maslačak — Taraxacum off. — korjen, cvijet.
221. Maslina — Olea europaea — list, kora, plod.
222. Matičnjak — Melissa off. — list, trava.

223. Matiko lišće — Matico folia — lišće.
224. Marijine suze — Briza media — trava.
225. Mečija šapa — Heracleum spondylium — trava.
226. Medunka — Spiraea ulmaria — kitice s cvijećem.
227. Medvedje grožđe — Arctostaphilos uvae ursi — list.
228. Mešica — Utricularia vulgaris — trava.
229. Metlasti trn — Sarothamus scoparius — cvijet, list, mahune.
230. Metvica barska — Mentha aquatica — trava, list.
231. Metvica kudrava — Mentha crispaea — trava, list.
232. Metvica paprena — Mentha piperita — list.
233. Milogled — Sanicula europaea — trava, list, korjen.
234. Mimosa — Mimosa — list.
235. Mirha — Myrchis odorata — list.
236. Mirodija divlja, pitoma — Anethum graveolens, hortensis — trava.
237. Mirta — Myrthus odorata — list, plod.
238. Mišiji trn — Ruscus aculeatus — korjen, jagoda.
239. Mišinac — Cynoglosum off. — trava.
240. Mišinac — Stellaria holostea — trava.
241. Mišjakinja — Stellaria media — trava.
242. Mlađa — Corydalis cava — korjen, trava.
243. Mlječika gorska — Euphorbia esula — trava.
244. Mokrica — Malachium aquaticum — trava.
245. Momčić kija, krestušac — Polygala amara — trava, korjen.
246. + Morski luk — Scilla marittima — lukovica.
247. + Mrazovac, jesenji kaćun — Colchium autumnale — plod, sjeme, cvijet.
248. Mrkva — Daucus carota — korjen, sjeme.
249. Mušmula — Mesphilus germanica — list, koštice.
250. + Naprstak — Digitalis purpurea — list, cvijet.
251. Naranča — Fructus aurantii — plod, kora.
252. Nar kora — Punica granata — kora, suhi plod.
253. Nevka, Markov brk — Nigela sativa — trava.
254. Neven — Calendula off. — cvijetni listići.
255. Očajnica, marulja — Marubium vulgare — trave.
256. Ogrozd — Ribes grosularia — plod, list.
257. + Oleander — Nerium oleander — list, cvijet.
258. Oman, ovnak — Inula helenum — korjen.
259. Orah — Juglans regia — list, plod.
260. Orah muškatni — Muschata juglans — plod.
261. Orlovi nokti, kozokrvina — Lonicera caprifolium — kora, cvijet.
262. Pačije gnijezdo — Anchusa off. — rascvjetana biljka.
263. Paprat — Aspidium filix mas — korjen.
264. Paprat slatka — Polypodium vulgare — korjen.
265. Paprika — Capsium annum — plod, sjeme.
266. Pasji dren — Rhamus cathartica — kora, jagoda.
267. Pasulj — Fructus phaseoli sine semen — mahune.
268. Paštrnak — Pastinaca sativa — korjen, list.

269. Pavit — Chematisis vitalba — trava.
270. Pelin — Artemisia absynthum — listovi sa cvijetom.
271. + Peršun divlji — Aethusa cynapium — trava.
272. Peršun pitomi — Petrosellinium sativum — korjen, sjeme, list.
273. Perunika njemačka, florentinska — Iris germanica, florentina — korjen.
274. + Petrov krst — Paris quadrifolia —
275. Peteljke od trešanja — Stipites cerasorum —
276. Pirevina — Triticum repens — korjen.
277. Pirola — Pirola rotundifolia — trava.
278. Piskavac — Scabiosa succisa — list, cvijet, korjen.
279. Pistacije — Pistacia — plod, lišće.
280. + Pjenišnik čekinjasti — Rhododendron hirsutum —
281. Planika, šuškavac — Alectorolophus majus — trava.
282. Platana — Platanus occidentalis — kora, list.
283. Plućna mahovina — Lichen islandicus — lišaj.
284. Plućnjak — Pulmonaria off. — trava.
285. Podbjel — Tussilago farfara — list, cvijet, korjen.
286. + Pomoćnica — Solanum nigrum — trava.
287. Poljska slanika — Spergularia rubra — trava.
288. Popkov hrast — Epipactis palustris — trava.
289. Potočarka, ugas — Nastrutium off. — trava.
290. Potočnica — Myosotis palustris — trava.
291. Potočnjak — Lythrum salicaria — grane u cvatu.
292. Povratić, vratić — Tanacetum vulgare — cvijetna trava.
293. Praskavac — Polygonum persicara — trava.
294. Preskočica — Succisa pratensis — trava.
295. Preslica — Equisetum arvense — trava.
296. Proljevak — Gratiola off. — trava.
297. Pucavac — Silene venosa — trava.
298. Rabarbar — Rhei rhizoma — korjen.
299. Ranilist — Betonica off. — trava.
300. Ranjenik — Anthylis vulueraria — trava.
301. Ratania — Grameria triandra — kora.
302. Različak — Centaurea cyani — cvijetni listovi.
303. + Razvodnik — Solanum dulcamare — trava.
304. Rezuha livadna — Cardamine pratensis — trava.
305. Repa bijela — Brasica rapa — plod, sjeme.
306. Ribizl crni — Ribes nigrum — list, plod.
307. Ribizl crveni — Ribes rubrum — plod.
308. Rosanija — Cinae semen — sjeme.
309. Rosna trava — Drosera rotundifolia — trava.
310. Rotkva — Raphanus sativus — plod, sjeme.
311. Rumenika — Lychnis floscuculi — trava.
312. Rumenika ljepiva — Viscaria vulgaris — trava.
313. Runolist — Gnaphalium leontopodium — trava.
314. Runjika, ovčija brada — Ilieracium pilosella.
315. + Rusa trava — Chelidonium majus — trava.

316. Rusomača, oću neću — Capsella bursa pastoris — trava.
317. Ruta, sedef — Ruta graveolens — trava.
318. Ruta zidna — Asplenium ruta muraria — biljka.
319. Ruža divlja — Rosa canina — cvijet, šipak, šišarke.
320. Ruža vrtna — Rosa centifolia — cvijet.
321. Ružmarin — Rosmarini off. — trava.
322. Ružmarin livadni — Andromeda polifolia — trava.
323. + Salata divlja — Lactusa virosa — sok, trava.
324. Salata vrtna — Brasica sabauda — trava.
325. Salep — Orchis morio (militario) — gomolj.
326. Samobajka, dobričica — Glechoma hederacea — trava.
327. Santonin — Santonici cinae flores — cvijet.
328. Sapunjača — Saponaria off. — korjen.
329. + Sasa — Anemone pulsatilla — cvijet.
330. Sarsaparila — Smilax sarsaparilla — korjen.
331. Senegin — Polygala senega — korjen.
332. Senino lišće — Sena folia Tinnevely — lišće.
333. Siljevina vel. — Pimpinella saxifraga — trava.
334. Slačica, gorušica, senf — Sinapis alba, nigra — sjeme.
335. Slatko drvce — Glycyrhiza glabra — trava.
336. Slatki korjen — Radix liquiritzi — korjen.
337. Sljez bijeli — Althea off. — list, korjen.
338. Sljez šumski — Malva silvestris — trava.
339. Sljez vrtni — Althea rosea — cvijet.
340. Smilje — Helichrysum arenarium — trava.
341. Smiljkita — Lotus corniculatus — trava.
342. Smokva — Ficaria carica — suhi plod.
343. Smreka, venja — Juniperus communis — list, bobe.
344. Smrekuša — Thuja occidentalis — trava.
345. Smudnjak — Imperatoria ostruthium — trava.
346. Sniježna jagoda — Symphoricarbus racemosus — trava.
347. Srčenjak — Polygonum bistorta — trava.
348. Srdačica — Leonorus cardiaca — trava.
349. Steža — Potentilla anserina, erecta — korjen.
350. Strizuša — Sissimbrium off. — trava.
351. Svibovina — Cornus sanguinea — kora, list.
352. Svibovina — Prunus padus — kora, list.
353. Šafran divlji, pitomi — Crocus tinctorius (vernus), sativus — prašnici.
354. Šaš — Carex arenaria — korjen.
355. Ševarika — Scirpus lacustris — trava.
356. Šimšir divlji — Berberis vulgaris — kora od korjena.
357. Šimšir pitomi — Buxus sempervivens — list.
358. Štavelj — Rumex crispus — trava.
359. Šparoga — Asparagus off — korjen.
369. Tisovina — Taxus baccata — boba.
361. Špinat engleski — Rumex patientia — korjen.
362. Šumarica — Anemone nemorosa — trava.

363. Tamarinda — Tamarindus indica — trava.
364. Tarkanj divlji — Anacyclus off — trava.
365. + Tatula — Datura stramonium — list, plod.
366. Tetrljen — Stachys silvatica — trava.
367. + Tikva — Bryonia dioica — korjen.
368. Titrica vel. — Chrisanthemum leucanthemum — trava.
369. Tisovina — Taxus baccata — boba.
370. Topola — Populus nigra (gemae) — pupoljci.
371. Trava od srca — Potentilla tormentilla — trava.
372. Trava od ušljeme, čestoslavica — Veronica off. — trava.
373. Trava žablja — Senetio vulgaris — trava.
374. Trepetljika, jasika — Populus tremula — pupoljci.
375. Trnjina — Prunus spinosa — cvijet, plod.
376. Troskot — Polygonum aviculare — trava.
377. Trputac, bokvica — Plantago lanceolata — trava.
378. + Velebilje, devesilje — Atropa beladona — list.
379. Verbena — Verbena off. — trava.
380. Vidac — Euphrasia off. — trava.
381. Vijošnica — Parietaria off. — trava.
382. Vilina kosa — Cuscula europaea — trava.
383. Vilino sito — Carlina acaulis — korjen.
384. Vinova loza — Vitis vinifera — list, zrno.
385. Visibaba — Galanthus nivalis — lukovica, cvijet.
386. Volovnjak — Platanthera bifolia — lukovica.
387. Vodopija — Cichorium intybus — trava, list, korjen.
388. Vranilova trava — Origanum vulgare — trava.
389. Vrba bijela — Salix alba — kora.
390. Vrba crvena — Salix purpurea — kora.
391. Vrijes — Calluna vulgaris — trava.
392. + Zanovijet — Laburnum vulgare.
393. Zečija soka — Oxalis acetosella — trava.
394. Zečija stopa — Geum urbanum — korjen.
395. Zečiji trn — Ononis spinosa — korjen.
396. Zelenika — Ilex aquifolium — list, bobe.
397. Zimzelen — Vinca minor — trava.
398. + Zlatica — Caltha palustris — trava.
399. Zlatno koljeno — Anthoxantum odoratum — trava.
400. Zmijin korjen — Calla palustris — trava.
401. Zova, bazgovina — Sambucus nigra — cvijet, bobe, kora.
402. Zvončić — Soldanella alpina — trava.
403. Žabljak — Alisma plantago — trava.
404. Žalfija — Salvia off. — trava.
405. Žavornjak — Delphinium calcatrippaea — trava.
406. Ždralika, kokotac — Melilotus off. — trava.
407. Žletenica, krhić — Sonchusa arvensis — trava.
408. Žličnjak — Cochlearia off. — list, trava.
409. Žukva mirisna — Butomus umbelatus — list.
410. Žuti bagren — Colutea arborescens — list.

MJEŠAVINE

I UPOTREBA LJEKOVITOG BILJA PRI RAZNIM BOLESTIMA

Napominje se, da je za svaku bolest po nekoliko mješavina naznačeno, pa svaki može već prema djelovanju i mješavinu sebi pripraviti.

ANGINA:

1. Srdačica 25 gr. Matičnjak 30 gr. Kimel 20 gr. Odoljen 25 gr.
2. Divizma cvijet 30 gr, Hajdučka trava 30 gr kuhati kao čaj i piti po tri šaljice na dan.

APETIT:

1. Pelin 5 gr, Kičica 5 gr, Nana 5 gr, Komorač 15 gr, Anason 15 gr, Oman korjen 20 gr, Žilovnjak 10 gr.

   Kao čaj od jedne jedaće kašike ove mješavine kuha se pet minuta u jednoj četvrti litre vode. Uzima se dnevno prije jela jednu kavenu kašiku.
2. Pelin 10 gr, Galganta 10 gr, Gorka djetelina 10 gr, Žalfija 10 gr.

   Uvarak od ove mješavine pije se tri šaljice dnevno, prije jela.

ARTERIOSKLEROZA, OVAPNJENJE ŽILA:

1. Jagoda šumska 10 gr, Dimnjača 10 gr, Glog 3 gr, Imela 5 gr.
2. Zečiji trn 5 gr, Srčenik 10 gr, Peršunovo sjeme 5 gr, Mahune od pasulja 10 gr, Smrekove bobice 10 gr i Ljubičice 5 gr.
3. Zečiji trn 5 gr, Peršun sjeme 5 gr, Pasulj ljuske 10 gr, Ljubica 5 gr, Zovin cvijet 10 gr, Gvajakovo drvo 10 gr, Jagoda lišće 5 gr, Lipa cvijet 20 gr, Sarsaparila 6 gr, Hajdučka trava 10 gr, Šipak 5 gr, Blagovanj 4 gr, Podbjel 5 gr, Lavendula 5 gr i Kamilice 10 gr.

   Piti kao čaj 3 do 4 šaljice dnevno.

ASTMA, SIPNJA, ZADUHA:

1. Čestoslavica 20 gr, Kamilica 10 gr, Bedrenika 30 gr, Momčić kija 20 gr, Podbjel 20 gr, Plućnjaka 15 gr.
2. Dubčac (Gavranov kuk) 5 gr, Žličnjak 20 gr, Podbjel 20 gr, Krošuljica 15 gr, Slez bijeli 50 gr.

3. Rosna trava 3 gr, Bokvica 10 gr, Bedrenika 20 gr, Podbjel 20 gr, Divizma 10 gr, Divlja kopriva 5 gr, Ljubičica 4 gr.
4. Očajnica bijela 10 gr, Sljez bijeli 20 gr, Divizma 10 gr, Sljez crni 60 gr, Podbjel list 30 gr, Eukaliptus lišće 15 gr, Ljubičica 5 gr.

   Jedna kašika ove smjese uzima se na 200 gr ključale vode, malo da stane i odmah piti više šaljica dnevno.
5. Oman korjen 15 gr, Divlja Vrbena 15 gr, sve ovo isjeći, nakvasiti u pola litre vina i 100 gr meda, te kuhati pola sata i piti dnevno po 3 šaljice.
6. Pušači astmatičari trebaju 1 gr usitnjenog suhog lišća od tatule pomiješati sa 20 gr duhana. Neko puši i samo tatulino lišće. Dim valja uvlačiti u sebe.
7. Kod napada +Tatula, + Beladona, + Bunika i Podbjel (po uputi liječnika).
8. Izvan napada: Divizma, Blagovanj, + Kukuta, Samobajka, Sljez Bijeli, Slatko drvce, Anason — jednaki dijelovi.

   Četiri kašike ove mješavine na 1½ litar vode i kuhati četvrt sata. Sutradan se pije triput po jednu šaljicu prije jela.

   Po 3 gr Žalfije, Divizme cvijeta, Žilovnjaka preliti sa pola litre ključale vode. Poslije četvrt sata ocijedjeno sa dvije kašike meda piti svaki sat po jednu kašiku.

BRONHITIS OŠTRI — POČETNI:

Sljez bijeli, Ljubičica, Šumski sljez, Idjirot, Lavandula, Oman, Jaglac, Kamilica (i za glavobolju, bolove nogu, krsta — uslijed gripe), Kiparis (udisanje pare kod škakljanja u grlu i jakog kašlja), Srcopuc.

Piti čajeve toplo triput dnevno.

BRONHITIS — KRONIČAN:

Divizma, Mak poljski, Srcopuc, Blagovanj, Sljez šumski (šlajm), Samobajka, Borovi pupoljci (udisanje), Majkina dušica (za jačanje), Očajnica (sluzokoža, šlajm), Potočarka (tuberkuloza, šlajm), Šafran (kašalj), Orlovi nokti (kašalj), Salata divlja (nervni kašalj), + Kukuta.

BIJELO PRANJE:

1. Planika lišće 20 gr, Ružmarin 20 gr, Kopriva 25 gr, Kopriva mrtva 15 gr, Troskot 40 gr, Vel. Siljevina 20 gr.

   Ovu smjesu popariti u 2 litra vode i to piti 3 šaljice dnevno.

Za ispiranje maternice:

2. Kamilica 30 gr, Povijuša 30 gr, Orahovo lišće 30 gr, Konjorep cijela biljka 20 gr, Žalfija 20 gr, i Hrastova kora 20 gr, Vel. Siljevina 30 gr.

   Ove mješavine kuhati 3 kašike u jednom litru vode, procijediti i mlakom ovom tekućinom ispirati (klistirati).

BUBREŽNI BOLOVI, STIŠAVANJE:

1. Konjorep 50 gr, Divlja Vrbena 10 gr, Trnjina plod 10 gr, Breza lišće 20 gr, Kamenika 20 gr, Peršun sjeme 10 gr, Peršun korjen 50 gr, Peršun list 10 gr, Hajdučka trava 20 gr i Vel. Siljevina 30 gr.

   Pripremiti čaj kao i druge čajeve.

   Za ispiranje: Tri dijela troskota, dva dijela Koprive, po jedan dio Hrastove kore i Kamilice.

   Ove mješavine uzeti 60—70 gr u tri litra vode, pola sata kuhati, ocijediti kroz gustu krpu i ispirati irigatorom 1—2 puta dnevno.

   Istodobno kod ispiranja treba piti čaj od Medvedjeg grožđja, Koprive mrtve.

   Četiri kašike na litar ključale vode popariti, poklopiti i ostaviti 20 minuta, za tim ocijediti i piti tri puta dnevno prije jela.
2. Jednaki dijelovi Brezovog lišća, Bažulovih mahuna, Preslice, Peršuna korjena i Siljevine male.

   Tri kašike ove mješavine na pola litre ključale vode, da postoji četvrt sata, ocijedi i pij toplo u toku dana.

BUBREZI:

Selen 25 gr, Zečiji trn 10 gr, Slatko drvce 25 gr, Smrekova boba 10 gr, Bedrenika, Vel. Siljevina 20 gr.

Jednu kašiku ove smjese preliti sa pola litre ključale vode i kuhati sve dotle, dok se na pola ne skuha. Procjediti i piti isti dan.

BUBREŽNA BJELANČEVINA:

Kukuruzna svila i Trešnjine peteljke kao čaj. Četiri kašike na ¾ lit. vode. Popiti u toku dana.

BUBREZI, MJEHUR I MOKRAĆNI ORGANI, ZAPALJENJE:

1. Konjorep 50 gr, Pasulj ljuske 50 gr, kuhati sa pola litre ključale vode i piti dnevno više puta.
2. Medvedje grožđje i Kilavica pomiješano. Tri kašike ove mješavine na ¼ lit. ključale vode, pa da stoji 20 minuta, ocijediti i piti u toku dana sve.

3. Pirevina, Celer divlji, Peršun, Čelebi grana, Vijošnica (kroničnо oboljenje), Zova kora, Medvedje groždje i Kilavica. Piti kao čaj.

BUBREGA NAZEBA:

Bijeli sljez, Samobajka, Borač, Medvedje groždje, Crna kopriva, Srcopuc, Orlovi nokti, Lazarkinja i Ždralika. Uzmi od svakog ovog po 20 gr i pripremi kao druge čajeve.

BUBREGA ČIŠĆENJE:

1. Breza 10 gr, Komorač 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Ovas 20 gr, Kičica 20 gr, Žalfija 20 gr, Ruža šipak 20 gr, Vilino sito 20 gr.
2. Hajdučka trava 20 gr, Jagoda lišće 10 gr, Ruža šipak 10 gr, Zova 10 gr, Mišjakinja 10 gr, Kičica 10 gr, Žalfija 10 gr.
   Sve ovo kuhati po jednu do dvije kašike u 300 gr ključale vode i piti dnevno po 3 šaljice.

BUBREŽNI KAMENAC:

1. Ruža divlja latice 10 gr, Ruža divlja plod 30 gr, Jagoda šumska 10 gr, Kukuruzna svila 10 gr, Konjorep lišće 20 gr, Trava od ušljeme 20 gr, Peršun pitomi sjeme 10 gr, Ljubica 10 gr, Živa trava 20 gr, Jasenak bijeli 10 gr, Vel. Siljevina 20 gr.
   Piti kao čaj 6 do 8 šaljica dnevno.
2. Konjorep 20 gr, Krštovnik 20 gr, Kamenika 10 gr, Pirevina 10 gr, Iglica borovih 20 gr, Trbušac korjen 20 gr, Peršun pitomi sjeme 10 gr, Peršun pitomi biljka 20 gr, Ljubica 15 gr, Jasenak 15 gr, Divlja ruža šipak 30 gr.
   Tri kašike ove smjese kuhati u pola litre vode samo 15 minuta i piti 4 do 6 šaljica dnevno.
3. Kukuruzna svila 10 gr popariti sa litrom vode, da postoji i poslije jednog sata procijediti. Ili 5 gr na pola litre vode.
   Uzimati svaka tri sata po jednu kašiku.
4. Pasuljove mahune 20 gr kuhati u litri vode 3—4 sata. Piti dnevno pola litre toplo ili hladno.
5. Kilavica trava i Medvedje groždje pomiješano. Upotreba kao gore.
6. Bademovo mlijeko i brezovo lišće. Uzima se usitnjeno kavenu kašiku na 1/4 lit. vode. Ovo valja mjesecima uzimati dva puta dnevno po šaljicu na tašte i iza podne oko 5 sati. Ne zaboravi držati se diete.
7. Kruškovog lista dvije kašike sa 1/4 lit. ključale vode popariti, da postoji 20 minuta i piti 2—3 šaljice dnevno.
8. Tri dijela Oću - neću, po dva dijela Troskota, Vodopije i ploda od Šipka. Dnevno 1—3 šaljice piti.

BUBREGA KRVARENJE:

1. Rastavić 20 gr, Trava od srca 20 gr, Medvedje groždje 20 gr, Kopriva lišće 10 gr, Oputina lišće 2 gr, Rusomača 10 gr, Milogled lišće i korjen 20 gr, Vodopija 20 gr, Gavez korjen 20 gr, Vel. Siljevina 20 gr.
   Po tri kašike kuhati u pola litre vode 15 minuta i piti dnevno 4 do 6 kašika.
2. Preslica, Kukuruzna svila, Trava od srca, Medvedje groždje.
   Dvije kašike ove mješavine kuhati sa pola litre vode, pa piti na tašte i prije spavanja.

BUBREŽNE BOLESTI (TEŠKO MOKRENJE):

1. Pirevina 30 gr, Trešnjina peteljka 20 gr, Kukuruzna svila 20 gr, Mišiji trn 10 gr, Celer sjeme i korjen 30 gr, Peršun 10 gr, Komorač 10 gr, Djudjica pola gr, Vel. Siljevina 20 gr.
   Jednu kašiku smjese kuhati u jednu četvrt litre vode. Ovo je dosta piti samo 8 dana.
2. Sirup od korjena:
   Šparoga 20 gr, Mišiji trn 10 gr, Celer 20 gr, Peršun 20 gr, Mirodija 10 gr. Vidi naprijed, kako se sirupi pripremaju. Ovoga se sirupa pije po 50 gr dnevno.
3. Metlasti trn 15 gr, Vijošnica 10 gr, Gladiševina 10 gr, Mirodija sjeme 10 gr. Ovu smjesu kuhati dvije kašike u jednoj litri vode i piti.
4. Breza 20 gr, Bijeli sljez 20 gr, Konjorep 20 gr, Čelebigrana 30 gr, Ljoskovac 60 gr, Smrekova boba 20 gr, Zova 10 gr, Zečija loboda 10 gr.
5. Brezovo lišće, Piskavac, Kruškin list podjednako.
6. Rusomače i sitne Metvice podjednako. Kao čaj 2 kašike na 1/4 litre ključale vode. Piti 3 šaljice dnevno.
7. Zečijeg trna tri kašike na litar hladne vode i ukuhati do pola litre, zatim izmaknuti i na tihoj vatri dodati sjemena od Komorača. Ovu tekućinu piti u toku dana.
8. Sa oteklinom: Mišijeg trna bobice, Brezovo lišće (koji imaju podagru, išijas), Zečiji trn i Vijošnica.

BUBREGA ZAPALJENJE:

1. Pirevina 10 gr, Divlji celer 5 gr, Peršun sjeme 5 gr, Peršun biljka i lišće 20 gr, Vijošnica 10 gr, Zovina kora 10 gr, Medvedje groždje 10 gr, Kilavica 10 gr, Vel. siljevina 20 gr.
2. Šipak 20 gr, Breza 20 gr, Pasulja ljuske 20 gr, Planika (arctostaphilos uvae ursi) 20 gr, Bosiljak 10 gr, Crvotočina 20 gr, Hmelj 10 gr, Sljez bijeli 20 gr, Vel. siljevina 30 gr.
   Tri kašike ove smjese na pola litre vode kuhati i piti dnevno po 6 šaljica. Preporučuje se u ovu tekućinu staviti malo meda i limunova soka.

3. Crvotočina 20 gr, Breza 20 gr, Konjorep 20 gr, Smrekove bobe 10 gr, Zečiji trn 20 gr.

Jednu kašiku ove mješavine na tri četvrtine litre ključale vode i piti često.

BUBREGA ZNOJENJE, POTREBA:

Idjirot, Crna zova, Neven, list i cvijet, Gorocvijet, Žuti trn. Od svakog ovog po 20 gr i do 1gr Djurdjice, Vel. Siljevine 20 gr. Dvije kašike kuhati u 300 gr vode nekoliko minuta i piti do 3 šaljice dnevno.

CRVENI VJETAR:

Zova kora, svježa kuhana kao oblog na bolno mjesto. Kamilica se kuhana stavi u vrećicu i drži na bolnom mjestu. Sijeno popareno skupa sa podbjelom stavlja se na bolno mjesto. Za piće valja uzimati svaki dan ulja po jednu kašiku sa limunovim sokom.

CRIJEVNA BOLEST:

Krušina 15 gr, Vilina kosa 5 gr, Šumski sljez 5 gr, Laneno sjeme 10 gr, Čelibi grana 10 gr, Zove bobe 10 gr, Spanać sjeme 10 gr.

Ove mješavine jedna kašika prelije se sa 200 gr kipuće vode i pije nekoliko šaljica dnevno.

CRIJEVNI KATAR:

Mišinac, Sapunjača, Samobajka — piti kao čaj toplo.

CRIJEVA ČISTI:

1. Čaj od Koprive lista, korjena i sjemena, Kamilice, Lanenog sjemena, Sljeza bijelog, Krušine, Seninog lišća, Rabarbare, Kičice i Majkine dušice. Sve se ovo uzima na jednake dijelove, pa od toga jedna kašika na 200 grama kipuće vode.

   Piti prema potrebi što toplije.
2. Krušina kora, + Tikva divlja (kad druga sredstva ne pomažu i kod otečenosti), Sljez šumski s medom, Laneno sjeme, Rasol (kod zapaljenja crijeva i bubrega — topal), Čelebi grana (kod djece s proljevom prilikom izbijanja zubiju — sirup, a kod starijih odvar.

CRIJEVA PROLJETNO PROČIŠĆAVANJE:

1. Blagovanj 15 gr, Matičnjak 10 gr, Vijošnica 1 0gr, Smrduša 10 gr, Neven 1 0gr, Djetelina kamenjarka 10 gr, Kičica 10 gr, Senino lišće 5 gr, Ugas 10 gr, Potočarka lišće 10 gr, Vodopija 15 gr, Gorka djetelina 10 gr, Dimnjačarka 10 gr, Pirika 10 gr, Trava od ušljame 10 gr, Vel. Siljevina 30 gr.
2. Potočnjak 10 gr, Neven 10 gr, Kandilica 10 gr, Kičica 15 gr, Konoplja lišće 10 gr, Krastavac sjeme 5 gr, Piskavac 10 gr, Čubar 10 gr, Engleski španać 10 gr, Žavornjak 15 gr, Tuja 10 gr, Dimnjača 10 gr, Divlje ruže šišarka 10 gr, Vel. Siljevina 20 gr.

   Kuhati i piti kao svaki drugi čaj tri šaljice dnevno poslije jela.
3. Uzmi 15 gr Senina lišća, Bazgova cvijeta 10 gr, Komorača 10 gr, Aniša 5 gr, te 25 gr Kaliumtartrata, 16 gr Vinske kiseline i 50 gr vode.

   Senino se lišće namoći u smjesi od 25 gr Kaliumtartrata i 50 gr vode, pa se to ostavi, da miruje jedno pola sata. Tada se izvadi i namoći u drugoj smjesi od 16 gr Vinske kiseline i 20 gr vode. Po tome se osuši i pomiješa sa drugim biljem.
4. Uzmi jednake dijelove Selena, Zečijeg trna, Sladkog drveta i Bazgovih bobica.

   Pije se dnevno tri put po jedna šaljica toplo.
5. Jako blago otvarajuće sredstvo je čaj priredjen od 15 gr svježeg ili 7 gr suhog Bagrenovog (akacije) cvijeta.

CRIJEVA ZAPALJENJE:

Uzmi po 5 gr Žalfije, Kantariona, Komorača, Kičice i 2 gr Pelina. Jednu kašiku na 150 gr kipuće vode.

Prvu šaljicu toplo, a iza toga svaki put po dvije šaljice hladno.

ČIREVI:

Konjorep 20 gr, Dimnjača 20 gr, Kopriva 20 gr, Orahovo lišće 20 gr. Uzmi 10 gr ove mješavine na 200 gr ključale vode i pij.

Kuhano laneno sjeme stavljati kao obloge na bolno mjesto.

Čirevi (Poganac):

Hmelj 20 gr, Koprive vrške 20 gr, Neven 20 gr, Krastavica sjeme 1 0gr, Kamilica 20 gr i Žutilovka 20 gr.

Kada se ocijedi ovaj čaj, onda se preostala smjesa stavlja kao oblog na bolna mjesta.

ČIR POGANAC, CRNI PRIŠT:

1. Kaćunak (Salep) 5 gr kao čaj piti, a oblozi neka se uzimaju od istog čaja ili čaja Grčkog sijena (Trigonella foenum grecum), koje se mora pripraviti u obliku kaše. Iza toga valja čireve ispirati čajem od Kamilice.

2. Pivski kvasac i Hmelj svjež je vrlo dobro sredstvo kao oblog, a Koprive vrhove, Neven cvijet kuhati u mlijeku i piti kao čaj.
3. Krastavičino sjeme istucano sa vodom kao oblozi.
4. Kamilica i cvijet od Žutilovke kao oblozi za umekšanje čirova, a piti kao čaj Čičak korjen i Grko sijeno.
5. Kaša od Ječma za oblog, a piti čaj od Kamilice, Marulje, Paprati obične, Ruže, Hajdučke trave i Bokvice.

ČIR U ŽELUDCU:

Bedrenik 20 gr, Lipa cvijet 25 gr, Ružmarin 25 gr, Neven 30 gr, Krošuljica 30 gr.

Dvije kašike ove smjese staviti u 200 gr ključale vode, neka stoji četvrt sata i piti 3 šaljice dnevno.

DEBLJINA (GOJAZNOST), POSTIZAVANJE VITKE, RAVNE LINIJE:

Brezovo lišće 2 0gr, Trnjine cvijet 5 gr, Preslice 10 gr, Ružmarina 10 gr, Žalfije 30 gr, Pelina 5 gr, Različak 10 gr, Senino lišće 5 gr, Žukva mirisava 10 gr, Pasulj bijeli mahune 15 gr, Steljka 10 gr, Metvice paprene 30 gr, Bedrenika 5 gr, Trava od ušljeme 10 gr, Zova cvijet i list 10 gr.

Ove mješavine uzima se po jedna kašika na 200 gr kipuće vode i pije se tri put dnevno po jedna šaljica, a može se i više piti prema potrebi.

DIZENTERIJA:

Angelika 15 gr, Sljez crni 15 gr, Gavez korjen 5 gr, Jagoda lišće 50 gr, Koriander sjeme 3 gr, Petolist 5 gr.

Piti više puta dnevno topal čaj.

DIFTERIJA:

Sljez - bijeli list 20 gr, Plućnjak 30 gr, Divlji Pelin 15 gr, Divizma 10 gr, Jorgovan 10 gr, Kamilica 15 gr, Žalfija 15 gr, Vodopija 20 gr, Majkina dušica 20 gr, te Metvica paprena 20 gr.

Od ove mješavine jedna kašika na 200 gr ključale vode, te piti više puta kao mlak čaj, a ispirati grlo sa čajem od Grčkog sijena.

DOJILJA SA MALO MLIJEKA:

Aniša 20 gr, Korjen Slatkog drveta 20 gr, Matičnjak lišće 20 gr, Komorač 50 gr.

Ove mješavine skuhati u četvrt litre vode i piti jutrom i večeri po jednu šaljicu.

DOJILJE SA PREVIŠE MLIJEKA:

Orah list 2 0gr, Hmelj 40gr, Žalfija 40 gr, Kopriva 80 gr, Aniš 5gr, Bosiok pitomi 5 gr.

Kuhati kao svaki čaj i piti do 5 šaljica dnevno.

DRHTANJE RUKU I NOGU:

1. Žalfije lišće istucano u prahu uzimati dnevno u jelu po dvije kavene kašike.
2. Dragušac 50 gr, Zečiji trn 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Žličnjak 10 gr, Brezovo lišće 50 gr, Jelenjak 5 gr, Čmelj Blaženi 15 gr, Buhač 5 gr.

Jednu kavenu kašiku ove mješavine preliti sa 150 gr ključale vode i piti kao čaj više puta dnevno.

DUŠNIK:

Ljubičica i Zova — udisanje pare.

EPILEPSIJA (PADAVICA):

1. Metljašice korjena 30 gr u dva litra vode nakiseliti jedno pola sata i piti hladno preko dana.
2. Božur cvijet, sjeme i korjen 15 gr, Odoljen 5 gr, Smudjak 10 gr, Pukavac 10 gr, Lopuh korjen 10 gr, Pelin divlji 10 gr.

Piti kao čaj tri puta dnevno.

ENGLESKA BOLEST:

1. Čmelj blaženi 30 gr, Crni kimel 5 gr, Orahovo lišće 10 gr, Idjirot korjen 10 gr, Kamilica 5 gr, Lipa cvijet 10 gr, Pelin divlji 10 gr, Zečija stopa 10 gr, Gavez korjen 10 gr.

Ove mješavine jedna kašika na 200 gr kipuće vode i piti više puta dnevno.

2. Hrastova tinktura od žira.

Preporuča se, da se osobito ljeti šalje djecu koja imaju englesku bolest vani igrati bez košulje, da budu jače upućena uticaju sunčanih zraka.

FRAS KOD DJECE:

Petoprsku biljku 5 gr kuhati u mlijeku i davati djeci piti svako pola sata.

GLOVOBOLJA:

1. Kičica 10 gr, Odoljen 10 gr, Ljubica 5 gr, Lazarkinja 15 gr, Srčenik 10 gr, Majkina dušica 5 gr, Kamilica 10 gr, Lipov cvijet 5 gr, Gorušica sjeme 10 gr, Zovin cvijet 10 gr, Smrekova boba 15 gr, Djumbir 10 gr.

2. Lazarkinja 10 gr, Vidac 10 gr, Metvica paprena 15 gr, Smrekova boba 15 gr, Matičnjak 10 gr, Bokvica 5 gr, Lincura 10 gr.
3. Angelika korjen 10 gr, Ljubica 5 gr, Maslačak korjen 10 gr, Trnjina 10 gr, Matičnjak 10 gr, Odoljen korjen 10 gr, Oman korjen 10 gr, Velika Siljevina 10 gr, Šikalina 10 gr, Srčenik korjen 10 gr, Zovin cvijet 5 gr, Majkina dušica 5 gr.
4. Lavandula 10 gr, Odoljen korjen 10 gr, Kičica 10 gr, Kamilica 10 gr, Matičnjak 10 gr, Metvica paprena 15 gr, Ždralika 10 grama.

Svaki gornji čaj priredjuje se, da se jedna kašika uzme na 200 gr ključale vode i pije hladno više puta na dan.

GIHT (PODAGRA):

1. Brezovo lišće 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Čičak lišće 10 gr, Jagoda lišće 10 gr, Vrba bijela 8 gr, Vrba crvena 8 gr, Bijeli Jasen lišće 10 gr, Jasmin lišće i cvijet 10 gr, Julijana 5 gr, Trešnjine peteljke 10 gr.
2. Zečiji trn 10 gr, Orahovo lišće 50 gr, Brezovo lišće 10 gr, Čmelj blaženi 10 gr, Samljevena smrekova bobica 20 gr, Angelika korjen 10 gr, Idjirot 10 gr, Ždralika 15 gr, Kokotac 15 gr, Jelove iglice 10 gr, Preslica 10 gr, Kesten divlji - cvijet 10 gr, Artičoka 10 gr i Umanika 10 gr.
3. Ribizla crna 15 gr, Živa trava (Geranium) 10 gr, Brezovo lišće 20 gr, Srčenik korjen 10 gr, Iva trava 10 gr, Veronika lišće 10 gr, Pelin 10 gr, Smrekova boba - samljevena 10 gr, Kopriva lišće 20 gr, Krušina kora 10 gr, Majkina dušica 10 gr, Zečiji trn 10 gr, Mahune bijeli pasulj 20 gr, Jagorčika 10 grama.

Sve ovo kao čaj.
4. Mazati bolna mjesta sa mašću napravljenim od Salicila 5 gr, Vazelina 25 gr, Lanolin 25 gr i Menthola 1 gr.
5. Različak 10 gr, Senino lišće 10 gr, Žukva mirisava 10 gr, Pasulj - mahune 15 gr, Steljka 20 gr, Crni trn 20 gr, Ružmarin 20 gr, Nana 30 gr, Bedrenika 5 gr, Konjorep 5 gr, Trava od ušljame 10 gr, Erika 10 gr.

Od ove mješavine uzeti dvije pune kavene kašike i preliti sa četvrt litre ključale vode, pa piti 3 do 4 šaljice dnevno.
6. Trava od srca 40 gr, Hrastova kora 60 gr. Rabarbara 20 gr, Idjirot korjen 80 gr.

Ovu mješavinu treba kuhati četvrt sata i pije se po jedna šaljica dnevno na dušak.

GLJISTE KOD DJECE:

1. Prah od suhog pelinovog lišća pomiješati sa šljivovim pekmezom i davati djeci 5 do 6 dana uzastopce na tašte.
2. Čaj od Povratića (umanike) 5 gr, na 100 gr ključale vode.

3. Bijeli luk kuhan u mlijeku.
4. Božije drvce (Rutvica) 15 gr na pola litre vode.

Svaki čaj piti više puta dnevno.
5. Preslica, Bijeli luk, Ruta — kao čaj na tašte.

GLJISTE KOD ODRASLIH:

1. Nar koru 50 gr, kuhati na pola litre vode i piti tri puta u razmaku od pola sata, a za dva sata iza toga uzeti nešto za čišćenje.
2. Pelin 5 gr, Kamilica 10 gr, Paprat obična 20 gr, Trava od šapa 10 gr, Metvica paprena 10 gr, Brezov list 20 gr, Jagorčika 10 gr, Dragušac 10 gr, Zidna rutvica 15 gr (Asplenium ruta muraria) i Povratić 15 gr.
3. Tri grama na šaljicu čaja Proljevka, Kantariona i Steže.

GRČEVI USLIJED NERVNIH NADRAŽAJA:

Lavandulu piti kao čaj.

GRLO KATAR I ZAPALJENJE:

Čaj za grgljanje i ispiranje grla.

1. Smrekova bobica 10 gr, Divizma 5 gr, Kičica 10 gr, Žalfija 10 gr, Plućnjak cvijet 10 gr.
2. Bedrenika mala korjen 10 gr, (Pimpinella saxifraga), Žalfija 10 gr, Strižuša 10 gr (Erysimi off), Kamilica 10 gr.
3. Sljez cijela biljka 20 gr, Jesenja ruža (Trandovije) 10 gr.
4. Jednake dijelove Bijelog sljeza, Sljeza ružičastog, Maslačka, Jorgovana, Podbjela i Ljubice.
5. Gorušica (senf) bijela i crna, Laneno sjeme (oblozi), Sljez šumski, Mak poljski i vrtni — kao čaj.

GROZNICA (MALARIJA):

1. Brezova kora 20 gr, Krušina kora 20 gr, Zovin cvijet 10 gr, Brusnica 10 gr, Kičica 5 gr, Lincura korjen 10 gr, Očajnica 5 gr, Cimetova kora 5 gr, Divizma cvijet 10 gr, Lipov cvijet 10 gr, Kiselica 10 gr.
2. Lincura 10 gr, Šaš (Sarsaparila) 10 gr, Kičica gorka 10 gr, Gorka djetelina 10 gr, Bijela vrba - kora 15 gr, Maslačak 15 gr, Pirika 10 gr, Kininova kora 10 gr.
3. Divlja Vrbena 10 gr, Jošika crna 10 gr, Kičica 10 gr, Pomarandža kora 10 gr, Ružmarin 10 gr, Božur 5 gr, Srčanik 10 gr, Trnjine plod 15 gr, Majkina dušica 5 gr, Idjirot 10 gr, Konoplja sjeme 10 gr.

Ove smjese uzimati 20 gr na 300 gr ključale vode i piti više puta dnevno.

GROZNICA OD NAZEBE:

Jednake dijelove Kičice, Pelina, Metvice paprene, pa od ove mješavine uzeti 20 gr na 5 do 6 šaljica dnevno.

GROZNICA OBIČNA:

1. Šipak zrno 10 gr, Jagoda šumska 10 gr, Hajdučka trava 10 gr, Brusnice 10 gr, Gorka djetelina 15 gr, Pelin 5 gr, Kičica 10 gr, Kininova kora 5 gr, Guščija trava 10 gr.
2. Gorke djeteline 4 dijela, Pelina dva dijela i po jedan dio Vrbine kore i Anasona, dva dijela Slatkog drvca.

Ove mješavine valja uzeti 3 pune kašike na pola litre ključale vode, pa se pije polovina prije, a druga polovina poslije podne.

Ili — Čelašice četiri kašike na pola litre ključale vode popariti, da postoji 20 minuta i piti dvije šaljice dnevno u toku od 6 dana.

Kod groznice — prije nego što će se primjetiti bilo kakav drugi znak bolesti, koji nastupa prije izbijanja ili na početku oštrih oboljenja, neka se primjeni postupak za izazivanje znojenja pomoću vlažnih ili suhih obloga, a za unutra neka se spremi čaj od lipovog i bazgovog cvijeta, te zasladi uz pridodatak limunovog soka.

GROZNICA POVRATNA:

Uzima se mješavina od 4 dijela Pirevine, Maslačka, a po dva dijela Kiselice i Vodopije, te po jedan dio Slatkog drveta, Kantariona i Božije plahtice.

GROZNICA TRAJNA:

Čaj od Smudnjaka - korjen i Pukavica korjen.

GROZNICA ŽIVČANA:

Jednaki dijelovi Kičice, Gorke djeteline, Povratića, Rožmarina i Idjirot korjena pa piti kao čaj.

GRUDI (JAČANJE GRUDNIH BOLESNIKA):

1. Izmiješati jednake dijelove Hrena izribana, meda i maslaca (Butera), pa uzimati svaki sat po kavenu kašiku.

Ljeti se ne preporuča ovo praviti u većim količinama i treba pripremati toliko, koliko se može upotrebiti isti dan.

2. Zrno od groždja samljeti i uzimati dnevno tri put na vrhu male kašike.
3. Orahovo lišće, Ruža divlja (nježno djeluje na želudac kod proliva), Lincura, Oman, Hren - trava, Dimnjača, Žalfija, Lazarkinja, Ružmarin, Pelin, Komorač.

Piti kao i druge čajeve.

Grudni čaj: Jednaki dijelovi Plućnika, Islandske mahovine, Žilovnjaka, Hajdučke trave, Sljeza bijelog i Žalfije.

Ili — Dobričica, Hajdučka trava, Podbjel, Trava od ušljeme (veronika).

Grudni čaj protiv katara vazdušnih kanala: Momčić - kija, Podbjel, Islandska mahovina, Slatko drvce, Komorač, Anason, Čelašica i Oman.

Ili — Blagovanj, Jetrenka, Plućnik, Dubčac - podjednako. Četiri kašike mješavine na pola litre ključale vode, poparено da stoji 20 minuta i ocijedjeno piti 3 šaljice dnevno sa medom ili šećerom.

Grudni - švedski čaj protiv kašlja i gihta: Jednaki dijelovi Matičnjaka, Paprene metvice, Izopa, Žalfije. Pije se sa mlijekom ili šećerom. Odlično kućno sredstvo.

Grudno - kataralni čaj: Kuhaj Vranilovu travu sa smokvama, Rutom i medom sa dodatkom vina. Uzima se često po jednu kašiku.

GUŠA:

1. Uzimati Hrastovu koru kuhanu kao oblog na guši, a Žalfiju piti kao čaj 4 do 5 šaljica dnevno.
2. Zečija stopa 10 gr, Trava od šapa 10 gr, Sladko drvo 10 gr, Broć 5 gr, Sasafras 10 gr.

Ove mješavine uzimati 10 gr na 150 gr ključale vode i piti tri puta dnevno.

3. Čaj od Divizme, Žalfije, Kamilice, Koprive, Sljeza bijelog i Bulke.

Gušenje, teško dihanje: Kopitnjak, Mirodija divlja, Eukaliptusovo lišće (udisanje pare).

HEMAROIDI (ŠULJEVI):

Hajdučka trava 10 gr, Krušina (Faulbaum) 10 gr, Očajnica (marulja) 10 gr.

Ovaj se čaj preporučuje piti što češće dnevno, a vrlo dobro je pri tome stavljati na njih mokre i tople obloge ili sjediti svaki dan u toploj vodi.

HIPOHONDRIJA (MELANKOLIJA, HISTERIJA):

Odoljen 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Lazarkinja 20 gr, Dimnjača 10 gr, Crvotočina (Prašumljica) 10 gr i Kantariona 10 gr.

Jedna kašika ove mješavine na 150 gr ključale vode i piti više puta dnevno.

Hipohondrija kod prestanka menstruacije: Crna koprива pit kao čaj.

HUNJAVICA, KIJAVICA:

1. Kamilica 20 gr, Smrekova bobica 10 gr, Lipa cvijet 10 gr i limun kuhati i piti toplo.
2. Žalfija 30 gr, Kamilica 20 gr, Nana 15 gr, Lipa cvijet 10 gr, Divizma 10 gr.

Jednu kašiku ove mješavine popari sa pola litre ključale vode i do pola ukuhati i ovoga uzimati tri puta dnevno po jednu kašiku.

IŠIJAS:

Divizma 20 gr, Kiselica 20 gr, Zečiji trn 20 gr, Dobričica 20 gr, Rusomača 20 gr, Hajdučka trava 20 gr, Odoljen 10 gr, Zečija soka 10 gr.

JAJNIKA ZAPALJENJE:

Kamilica 20 gr, Različak 40 gr, Zova cvijet i kora 20 gr. Sve ovo kuhati sa 500 gr vode četvrt sata, te piti tri puta po jednu šaljicu dnevno.

JETRA (CRNA DŽIGERICA) — BOLESNA:

Ako je ova bolest u vezi sa žučnom bešikom ili kamencem, slezenom ili trbušnim organima sa oteklinom:

1. Maslačak od svježeg korena sok 100 gr, alkohola 20 gr, Glicerina medicinskog 15 gr i kuhane vode 20 gr.

Nema li soka od svježeg korena, onda se uzima ekstrakt. Od svega ovog se uzima po jedna kavena kašika na dan.

2. Šimšir divlji 20 gr, Vodopija 20 gr, Hmelj 15 gr, Resnik 15 gr, Slatka paprat 20 gr, Vilina kosa 3 gr, Artičoka lišće 20 gr.

Po dvije kavene kašike ove smjese uzimati na 300 gr ključale vode i piti tople čajeve tri puta dnevno.

3. Pred jake žučne napadaje uzmi maslinova ulja 150 gr, Konjaka (Rakije) 15 gr, dva žumanceta od svježih jaja i vrlo malo $^1/_4$ gr menthola.
4. Ekstrakt od Čičkova korjena piti 4 do 5 kavenih kašika dnevno.
5. Tinktura od Šimšira po 60 do 80 kapi dnevno.
6. Rotkva sa crnom korom od 100 do 300 gr dnevno. Uzima se postepeno svaki dan više, pa kada se dodje do 300 gr, onda opet svaki dan manje.
7. Šipak zrno 10 gr, Jagoda lišće 10 gr, Hajdučka trava 10 gr, Kičice 20 gr, Pelin 20 gr, Nana 20 gr, Gorka djetelina 10 gr.

Piti kao topal čaj.

JETRA UVEĆANA, ZAPALJENA I OTVRDNUTA:

1. Svježi luk zgnječen kao alkoholotura.
2. Sok od mrkve (šargarepe) uzimati dnevno od 50 do 150 gr.
3. Proljevak 10 gr, Gorka djetelina 15 gr, Očajnica 10 gr, Rusomača 10 gr, Neven 15 gr, Hmelj 10 gr, Kičica 15 gr, Pirola 10 gr, Lanilist 10 gr.

Uzimati kao i svaki spomenuti čaj tri put dnevno po jednu šaljicu.

JETRE — CRNE DŽIGERICE — RAZNE BOLESTI:

1. Jednaki dijelovi Šimšira divljeg (kora od korjena ili plod), Brezov list, Smrekova boba, Pelin, Hajdučka trava.
2. Maslačak list i korjen, Metvica paprena, Preslica, Pelin, Gorka djetelina podjednako. Četiri kašike ove mješavine popariti sa $^3/_4$ litre ključale vode i da stoji na kraju štednjaka oko pola sata, onda ocijediti i piti tri puta dnevno po jednu šaljicu na pol sata prije jela.
3. Božija plahtica, Vodopija, Krušina, Paprena metvica, Gorka djetelina i očajnica, svega podjednako. Četiri kašike ove mješavine preliti sa 700 gr ključale vode, pa da stoji na kraju štednjaka, zatim ocijediti i piti tri puta dnevno prije jela bez šećera po jednu šaljicu.
4. Paprena metvica, Preslica, Gorka djetelina, Pelin, Krušina kora, Maslačak. Upotreba isto kao pod br. 3.
5. Jednaki dijelovi Petrovca, Krušine kore, Lazarkinje, Božije plahtice, Dubčaca, Žilovnjaka.
6. Maslačak, Metlasti trn (otok jetre i bubrežnih oboljenja), Divlji šimšir (otok jetre i slezene), Petrovac i Neven.
7. Ugas, Vodopija, Krušina, Grčko sijeno, Rusa trava, Gorka kičica, Čmelj blaženi (šikalina) i Mala paprat (jelenjak).

KAMEN U MOKRAĆNOM MJEHURU:

Crvotočina 20 gr, Breza lišće i pupoljci 30 gr, Jagoda lišće 20 gr, Žutilovka 10 gr, Šipak 20 gr, Konjorep 20 gr, Korijander 10 gr, Podbjel 20 gr, Peršun 20 gr, Sljez bijeli 20 gr, Sljez crni 20 gr, Kupina plod 20 gr, Idjirot 20 gr, Velika Siljevina 20 gr.

Pije se kao i svaki drugi čaj više puta dnevno po jednu šaljicu.

KAMEN U ŽUČI:

Pelin 5 gr, Dragušac 50 gr, Zečija soka 10 gr, Vodopija 20 gr, Ruta zidna 30 gr, Kopriva 50 gr, Vel. Siljevina 30 gr.

Jedna jedaća kašika ove mješavine sa četvrt litre ključale vode, pa da postoji još 10 minuta i piti toplo po jednu šaljicu za vrijeme bolova.

KAŠALJ ASTMATIČNI:

1. Zgnječi bijeli luk i pomiješaj sa medom, pa to uzimaj prije napada kašlja.
2. Ne zaboravi, da je za svaki kašalj vrlo dobar lijek sastavljen od jednakih dijelova izribanog hrena, meda i maslaca (putra), pa to treba uzimati svaki pola sata po jednu kavenu kašiku. Ne treba pripravljati toga mnogo u ljetno doba, jer rado skisne (fermentira).
3. Po pet dijelova Dobričice, Veronike, Podbjela, Piskavca, a po jedan dio Matičnjaka i Žalfije.

   Ove mješavine 15 gr preliti sa pola litre ključale vode. Piti jutrom i večeri po jednu šaljicu gutljajem.

   Može se uzeti i sam Dubčac.

KAŠALJ DUGOTRAJNI:

Podbjel korjen i cvijet 10 gr, Žalfija 10 gr, Kičica 10 gr i zasladiti sirupom. Čaj se pije u jutro dvije šaljice, pred ručak i prije spavanja. Ovo je odličan lijek.

KAŠALJ NERVOZNI:

Salate sok 10 gr, Jagorčevina 15 gr, Divlja Verbena 15 gr. Piti kao čaj više puta dnevno.

KAŠALJ (PROTI NADRAŽLJIVOSTI):

Žilovnjak, Kopriva, Ljubičica, Žalfija i Oman, pa sve fino u prah istucati, te uzimati na vrhu noža, kavenom kašikom ili pomiješano u kakvoj tečnosti.

Dobro je piti čaj i od samog Omana.

KAŠALJ (NAZEBA), KRONIČAN:

1. Zova cvijet 10 gr, Lipa cvijet 10 gr, Hajdučka trava 10 gr i Luk crni 30 gr. Uzmi od svega ovog jednake dijelove, pa kuhaj sve dotle, dok ne bude gusta tečnost, pa pij svaka dva sata po jednu kašiku.
2. Divizma cvijet, Smokve zrele, Podbjel cvijet, Žalfija, Kičica. Od svakog se uzme po 30 gr i prelije sa jednom litrom ključale vode. Pije se zasladjeno sa sirupom malinovim (Himbersaftom) prije jela po jednu šaljicu.
3. Piti čaj od Zečije stope 10 gr, Smrekove bobe 15 gr, Vodopije 10 gr, Krušine 10 gr, Lazarkinje 20 gr, Čičkova korjena 10 gr, Kantariona, 10 gr, Preslice 10 gr, Krike (Pelenike) 15 gr, Ladolež 15 gr, Maslačak 10 gr, Petrovac 8 gr, Ružmarin 10 gr.

   Dovoljno je jedna kašika ove mješavine na 200 gr ključale vode piti više puta dnevno.

4. Jednake dijelove Jagode šumske lišće, Hajdučke trave, Kičice, Žalfije, Lanilista, Pelina i Bokvice.
5. Gorka djetelina 15 gr, Hajdučka trava 10 gr, Metvica paprena 15 gr, Maslačak lišće 15 gr, Rusomača 10 gr, Dimnjača 10 gr, Vodopija 20 gr i Kamilica 10 gr.

KAŠALJ (SREDSTVO PROTIV PROMUKLOSTI I VRATNIH BOLOVA):

1. Po jednu šaku Trave od Ušljame, Divizme cvijeta i 4 gr praška od Anasona u jednom litru medovine 100 gr meda na litar vode skuhano, poslije 10 minuta ocijediti i piti preko dana po dvije šaljice.
2. Po dva dijela Veronike, Podbjela, Piskavca, Dobričice, Islandske mahovine i po pola dijela Matičnjaka i Žalfije.

KAŠALJ OBIČNI:

Smrdljiva kopriva 10 gr, Krestušac 10 gr, Podbjel lišće 10 gr, Islandska mahovina 10 gr, Slatko drvo 10 gr, Komorač sjeme 10 gr, Aniš 10 gr.

KAŠALJ SUHI:

Prašak od Salepa kuhan sa šećerom je odličan lijek i hrana za bolesnike i rekonvalescente. Isti je dobar kod dječijeg proljeva i suhog kašlja. Način pripreme istog vidi pod naslovom: **Proljev običan i krvav.**

KAŠALJ, UMIRENJE ZA DJECU:

1. Trandovilje 10 gr, Divizma cvijet 10 gr, kuhati sa kandisovim (žutim) šećerom.
2. Smokve suhe 5 gr, Slatki korjen 10 gr, Rogač 10 gr, Sljez bijeli 45 gr, Anason plod 40 gr, Lan pitomi sjeme 100 gr.

   Ovo sve kuhati 3 sata u 2½ litra vode. Pije se toplo po jedna šaljica svako pol sata.

KAŠALJ, UMIRENJE ZA ODRASLE:

Oman korjen 15 gr, Krasuljak 10 gr, Islandska mahovina 20 gr.

KAŠALJ VELIKI (MAGAREČIJI, RIKAVAC):

1. Ljubica 5 gr, Jagoda šumska 10 gr, Sljez bijeli i crni 20 gr, Majkina dušica 10 gr, Breskve cvijet 10 gr, Plućnjak 15 gr, Limunov cvijet 10 gr, Kiselica 10 gr.
2. Komorač 10 gr, Sladić (Sladki korjen) 15 gr, Bokvica 10 gr, Podbjel 15 gr, Divizma cvijet 10 gr, Anason sjeme 15 gr, Rosna trava 15 gr, Crvena djetelina 10 gr, Topola 10 gr.

3. Bijeli sljez korjen 40 gr, Slatko drvo 20 gr, Podbjelov list 20 gr, Maslačak 10 gr, Bazgovina 20 gr i samljevena Aniša 10 grama.
4. Gvajakova drveta 5 dijelova, Zečijeg trna 3 dijela, Slatkog drveta jedan dio, te jedan dio Sase i to sve sitno izmiješano.
5. Eukaliptusovo lišće (udisanje pare), Majkina dušica, + Salata divlja, Božur, Momčić - kija, Breskva, Kiparis, + Beladona.

KATAR CRIJEVA:

Borovnica plod, Komorač, Kantarion, Kičica, Žalfija, Pelin. Od svakog ovog uzmi jednake dijelove, kuhaj čaj i pij vruće tri šaljice dnevno.

KATAR GRLA:

Sljez bijeli korjen i list 30 gr, Jesenja ruža 10 gr, Trandovilje 10 gr, Žalfija 20 gr, Sljez crni 10 gr.

Služi kao čaj za ispiranje i grgljanje jutrom i večeri.

KATAR MOKRAĆNOG MJEHURA:

Medvedje grožđje 30 gr, Preslica (Konjorep) 30 gr, Smrekova bobica 20 gr, Pasulj ljuske 30 gr, Vel. Siljevina 30 grama.

Tri kašike kuhati u četvrt litre vode 3 minuta i piti tri puta dnevno po jednu šaljicu.

KATAR NOSA:

Zova cvijet 10 gr, Borovnica 10 gr, Bedrenika 10 gr, Čaj od ovog služi za ispiranje nosa, kojeg valja polako uvlačiti u nosne nozdrve.

KATAR PLUĆA:

1. Plućnjak 30 gr, Podbjel 20 gr, Bokvica 20 gr, Sljez bijeli korjen 30 gr, Islandska mahovina 30 gr, Anis 20 gr, Krestušac Momčić (kija) 5 gr, Laneno sjeme 15 gr, Dragušac 30 gr, Krošuljica 5 gr, Bedrenika 20 gr.
2. Jagorčevina cvijet 10 gr, Vodopija 30 gr, Slatki korjen 10 gr, Crni sljez 10 gr, Sljez bijeli 30 gr, Podbjel list 20 gr, Čestoslavica 10 gr, Islandska mahovina 30 gr, Divizma cvijet 10 gr, Celer lišće 10 gr.

Svaku ovu recepturu kuhati u jednoj litri vode i piti kao čaj svako jutro i večer sa malo mlijeka.

KATAR I TUBERKULOZA:

1. Milogled 20 gr, Medunka 5 gr, Gavez korjen 20 gr.
2. Mišjakinja 20 gr, Zova cvijet i bobe 10 gr, Ljubčac 10 gr, Lipa 10 gr, Hajdučka trava 10 gr i Bokvica 10 gr.

KATAR VRATA:

Jagoda lišće 10 gr, Trava od ušljeme 10 gr, Lazarkinja 20 gr, Plućnjak 10 gr, Bedrenika 10 gr, Divlji pelin 10 gr, Piskavac 10 gr.

Od ove mješavine uzmi po jednu kašiku na četvrt litre ključale vode. Piti tri puta dnevno po jednu šaljicu.

KATAR ŽELUDCA:

Čmelj blaženi 30 gr, Srčenik 5 gr, Kičica 20 gr, Idjirot 10 grama.

Jednu kavenu kašiku ove mješavine preliti sa pola litre ključale vode i da još ključa 2 do 3 minute, pa procijediti i piti svako jutro prije jela po čitavu veliku šaljicu.

KIRURŠKE BOLESTI:

Rane: Kantarion (s polja), Arnika (oblozi), Bršljan, Žilovnjak.

Opekline: Laneno brašno s krečnom vodom, Gavez.

Rane na čmaru, sisi, bradavici: Rusa trava, Hajdučka trava (s polja), Hrastove šišarke.

Gnojne rane, proširenje vena: Ranilist.

Rane na nozi od proširenih vena: Ožujak - Petrovac (oblozi).

Uboji, modrice: Arnika, Jaglika korjen (rastjeruje krv, Verbena (oblozi — privlače krv).

Otoci, uslijed udara: Crna zova cvijeće — oblozi, Kozlac.

KOSE — PORAST I ODSTRANJENJE PERUTI:

Lipov cvijet 10 gr, Čičak korjen 15 gr, Kopriva list i korjen 15 gr, Brezovo lišće 10 gr.

Čaj od ove mješavine služi za pranje kose.

KOŽA RANJAVA:

1. Čičak, Ljubica, Podbjel, Hrastova kora, Potočnjak, Neven, Kandilica, Kičica, Konoplja.
2. Krastavac sjeme, Piskavac, Čubar, Žavornjak, Tuja, Dimnjača. Trava od šapa, Dragoljub, Kopriva, Šimšir, Divlja ruža — Šipak.

   Kuhati i piti jutrom i večeri po jednu šaljicu.
3. Praškom od Crvotočine (Prašumljice) posipati mjesta na kojima je koža ranjava.

KOŽNE BOLESTI:

1. Čičak list 20 gr, Podbjel 15 gr, Dan i noć 5 gr, Mrkva 10 gr, Brestova kora 10 gr, Piskavac 15 gr, Tunja 15 gr, Dimnjača 15 gr, Trava od šapa 15 gr, Dragoljub 10 gr, Kopriva 15 gr, Šimšir 10 gr i Engleski špinat korjen 5 gr.
   Jedna kašika ove mješavine na 150 gr ključale vode i piti tri puta dnevno.
2. Mazati sa odvarkom Potočnjaka 10 gr, Neven 10 gr, Kandilica 10 gr, Kičica 15 gr, Konoplja 15 gr, Žavornjak 10 gr i Kopriva 15 gr.
3. Nakvasi šišarke Šipka (Divlje ružice) u alkoholu i maži mjesta gdje se pojavila ćelavost. Ovo je lijek i za mazanje protiv neuralgije i žiganja.

KOŽNE BOLESTI:

Masno perutanje — svrab: * Razvodnik, Žavornjak (s polja), Zečiji trn i Kopriva.

Opadanje kose: Paprika, Kopriva, Kamilica.

Ekceme — lišaji: Maćuhica (naročito kod djece), ne suviše jak čaj, Samobajka, Sasa, Dimnjača, Konoplja i sjeme Krastavaca.

Zapaljenje — crvenilo: Potočnjak, Neven — spolja i iznutra.

Potkožna vodena bolest: + Kukurijek.

Protiv mrlja na koži: Kupina list, Hrastova kora, korjen od čička, orahov list. Ove mješavine uzeti 60 gr na 2 lit. vode. Koža se vlaži 3 puta dnevno. Istodobno i za unutra — to je čaj za čišćeje krvi.

Kod krasta, lišajeva, isperutane kože, ekcema: Upotrebljavati 200 gorke kičice na 1½ lit. vode, kuhati do polovine, ohladiti, ocijediti i sa ovom tekućinom prati bolesna mjesta više puta dnevno. Uz to valja piti čaj od biljki, koje su napomenute za jetru.

KRAJNICI (MANDULE), za grgljanje i ispiranje:

1. Ljubica 5 gr, Zovin cvijet 10 gr, Komorač sjeme 10 gr, Sljez 10 gr, Trandovilje 10 gr.
2. Kamilica, Ruža divlja cvijet, Sljez bijeli, Mak, Sljez šumski, Petrovac — Ožujak, Kupina, Srčenjak, Crna zova — grgljanje.

KRAJNICI OTEČENI:

Sljeza bijelog korjen (brašno) i samljeveno laneno sjeme kuha se do stanovite gustoće, pa se stavi na platnenu krpu i obloži vrat.

KRAJNICI, ZAPALJENJE:

1. Žalfije 25 gr, Preslice 10 gr, Omorikove šišarke 15 gr, (Zeleno isječene), Komorač 10 gr i meda.
2. Žalfija 10 gr, Ljubičica 5 gr, Zovin cvijet 10 gr, Djumbir 10 gr, Sljez bijeli 15 gr, Podbjel 20 gr, Pelin divlji 20 gr, Ranjenik 15 gr, Majkina dušica 10 gr.
3. Kupinovo lišće ili Žalfiju piti kao čaj.

KRSTOBOLJA (HEKSENŠUS):

Topola bijela i crna (lišće i pupoljci) 20 gr, Kantarion (Ivanje cvijeće), Jagorčevina 10 gr, Smrekove bobe 10 gr.
Jedna kašika ove mješavine na 200 gr ključale vode i piti 3 do 5 šaljica dnevno.
Uz to treba krsta (križa) topliti.

KRV — PROČIŠĆAVANJE:

1. Vel. Siljevina (Bedrenika) 10 gr, Žalfija 15 gr, Kičica 10 gr, Čičak 10 gr, Blagovanj 15 gr, Borač 10 gr, Pirika 10 gr, Sljez crni 20 gr, Sarsaparila 10 gr, Senino lišće 5 gr, Planika 10 gr i Metvice paprene 10 gr.
2. Peršun korjen 10 gr, Pelin 10 gr, Slatki korjen 10 gr, Zečiji trn 15 gr, Zovin list 10 gr, Angelika 10 gr, Krika 10 gr, Maslačak 5 gr, Podbjel 15 gr, Slatko drvo 10 gr, Komorač 5 gr, Matičnjak 10 gr, Kupina list 10 gr, Jagoda 10 gr, Lazarkinja 10 gr, Orahov list 10 gr.
   Jedna kašika ove mješavine na 200 gr ključale vode i piti tri puta dnevno po jednu šaljicu.

KRVARENJE MATERNICE:

1. Žuti šipak 20 gr, Rusomača 20 gr, Kiparis sjeme 20 gr, Kopriva 20 gr, Lišće od crnog groždja 20 gr, Dimnjača 20 gr, Vranilova trava 25 gr, Odoljan 50 gr, Valerijana 10 gr, Čmelj blaženi 10 gr, Božur 5 gr, Trava od šapa 5 gr, Ružmarin 10 gr, Kaćunak salep 5 gr, Bedrenika 20 gr.
2. Rusomača 10 gr, Kopriva 30 gr, Troskot 15 gr, Konjorep 30 gr, Žutika 10 gr, Srčenjak 10 gr, Grižovac 10 gr, Vel. Siljevina 10 gr.
   Pet kašika ove mješavine na pola litre ključale vode, pa da stoji na toplom mjestu i piti 3 do 5 malih šaljica dnevno.

KRVI PLJUVANJE I ŽUTICA:

Milogled piti kao čaj.

KRVNI PRITISAK:

1. Djurdjica 3 gr, Kukuruzna svila 10 gr, Glogov cvijet 10 gr, Brezov list i pupoljci 20 gr, Jagoda lišće 10 gr, Ladolež 10 gr, Hajdučka trava 15 gr.
   Piti kao čaj.
   Ovo treba uzimati redovito 4 do 6 nedjelja.

2. Zova cvijet 10 gr, Kopriva list 10 gr, Bokvica list 10 gr, Pelenika — Krika 10 gr, Pelin 10 gr, Zova plod 10 gr, Maslačak 10 gr, Smrekovo lišće 10 gr, Slatki korjen 10 gr, Divlja mirodija sjeme 10 gr, Bedrenika 20 gr.
3. Matičnjak 10 gr, Milogled 10 gr, Kopriva 15 gr, Podbjel 15 gr, Jagoda šumska lišće 10 gr, Kupina lišće 10 gr, Divlja djetelina 10 gr, Konjorep 10 gr, Ivanje cvijeće 10 gr, Kičica 10 gr, Bedrenika 20 gr.
4. Kičica 10 gr, Dan i noć 10 gr, Hajdučka trava 15 gr, Vodopija 10 gr, Maslačak 10 gr, Nana 15 gr, Lipa 10 gr, Borovnica list 10 gr, Medvedje grožđje 15 gr, Pirika 10 gr, Smrekova boba 15 gr, Kantarion 10 gr, Jorgovan cvijet 10 gr, Krušina 20 gr.

KRVAVO MOKRENJE:

Bokvica (Trputac), Kopriva, Lavska noga, Bedrenika. Od svakog ovoga jednake dijelove kuhati i piti 3 do 4 puta dnevno po jednu šaljicu.

KRVARENJE IZ NOSA:

Ivanjsko cvijeće 10 gr, Hrastova kora 20 gr, Trava od srca 60 gr, Vel. Siljevina 20 gr.

Ovaj čaj kuhati dvije kašike u 300 gr vode, te nos ispiraj redovito ovim čajem, a uz to nosnicu valja tamponirati (začepiti sa vatom namočenom u ovom čaju).

KRVI NAVALA U GLAVU:

Kamilica 20 gr, Pomorandža kora 20 gr, Hajdučka trava 20 gr, Rusomača 10 gr, Srčenik 5 gr.

Jedna kašika ove mješavine na četvrt litre ključale vode i da stoji desetak minuta, procijediti i pij po dvije šaljice u jutro i u večer.

KRVARENJE PLUĆA:

1. Imela kao prašak od lišća i to 1 gram dnevno u dva puta jutrom i u večer.
2. Zimzelen 60 gr, Trava od ušljeme 50 gr, kuhati i piti 3 do 4 šaljice dnevno.
3. Kuhati suhe smokve sa vranilovom travom (majoranom) i često grgljati i ispirati grlo.
4. Alkoholotura od bijelog luka, pa uzimati po 20 kapi prije ručka i večere.
5. Zečiji trn korjen 20 gr, Sjeme od mirodije 5 gr, te vode 1 lit. zašećeriti i popiti ovo sve u razmaku od 24 sata. Veoma dobro čisti krv.

KRVARENJE UNUTARNJE:

Imela 30 gr, Santalovo drvo 40 gr, Preslica 10 gr, Rusomača 25 gr, Hrastova kora 25 gr, Trava od srca 10 gr.

Kuhati treba 20 do 30 minuta kao čaj 10 gr ove mješavine na 150 gr vode.

KRVI ČIŠĆENJE PO KNEIPU:

1. Jednake dijelove Maslačka korjena, Vodopije i Pirevine.
2. Po Dr. Westenu: Po četiri dijela Vodopije i Maslačka i jedan dio Komorača.
3. Po šest dijelova Smrekova drveta, Čičkova korjena, te tri dijela Smrekovih bobica, dva dijela Sladkog drveta i to sve sitno izrezano i izmiješano.

ČAJ PROTIV BOLOVA U PRSIMA I KRVAVOG ISKAŠLJAVANJA:

1. Po dva dijela Podbjela, Bazgovine, Trputca, te po jedan dio cvijeta od bijelog Sljeza, Komorača i Različka.
2. Jednake dijelove Hrastove kore, Trave od srca, Rusomače i Preslice.

Čaj piti tri puta dnevno.

KRV ZAUSTAVLJANJE IZ RANE:

Prahom matiko lista valja posipati ranu i krv će prestati.

LICE BARŠUNASTO I GLATKO POSTIĆI:

1. Umivati se vodom, u kojoj je kuhana metvica paprena.
2. Masirati lice maslinovim uljem.
3. Mazati lice sokom od mladog crvenog luka.
4. Limunova soka 40 gr, 50 gr friška bjelanceta dobro izlupati u čistom loncu, dok postane čvrsto kao kajmak, pa ga onda držati na hladnom mjestu.

Ovom smjesom mazati lice jutrom i večeri i tako držati pola sata. Po tom lice operi sa vodom u kojoj su ukuhane mekinje (posije). Ovo je odlično sredstvo protiv sunčanih pjega.

LICE — BOBULJIČAVO:

S polja: Kamilica 50 gr, Preslica 30 gr, kuhati jedno pola sata u ½ litre vode pa tom vodom prati lice svaki dan.

Uz to treba piti čaj od mješavine Orahova lišća 15 gr, Mladja 10 gr, Žalfija 15 gr, Pelin 5 gr, Zovin cvijet 10 gr, Maslačak 10 gr, Kičica 10 gr i Metvice paprene 10 gr.

Ove mješavine uzima se jedna kašika na 200 gr ključale vode i pije tri puta dnevno.

LIŠAJ GNOJNI:

Kupinovo lišće, Rusa trava, Krušina kora. Odvarom od ovog čaja prati lišaje.

LIŠAJ OBIČNI:

1. Prati lišaje sa čajem od Kamilice, Mišjakinje, Borovnice, Kravljaka, Orahovim lišćem, Borovim iglicama i Verbene divlje.
2. Kupinov list 15 gr, Čičak korjen 10 gr, Oman korjen 10 gr, Neven cvijet 10 gr, Petolist 10 gr, Rusa trava 10 gr, Broć 5 gr, Idjirot 10 gr.
3. Konjorep, Kositerka — odvarom prati glavu.

LIŠAJ U BRADI:

Oblozi od razredjene Arnikove tinkture.

LIŠAJ U GLAVI:

Jednakim dijelovima Konjorepa i Kositerke prati glavu tri puta nedjeljno.

MAJASIL:

Ovo je kožna bolest, koja strašno svrbi. Uspješno se liječi na ovaj način: Smjesu od katrana i sumpora u prahu dobro pomiješaj sa salom. Ovom mašću treba kožu mazati pred spavanje, a u jutro treba prati bolna mjesta sa katranovim i sumpornim sapunom u mlakoj vodi u kojoj se prije rastopi jedna do dvije kavene kašike boraxa u prahu.

Osim toga osoba, koja pati na majasilu mora paziti na svoj način života i hrane. Mesa smije jesti vrlo malo — zelenog variva što više, a tako i mliječnu hranu. Treba se kloniti preslane hrane kao i ljute paprike i bibera. I alkohola se se mora čuvati. Za piće neka upotrebljuje kiselu mineralnu vodu, pa se preporuča svake godine 15 — 20 dana kupati u kiselim mineralnim kupkama.

Mora se kretati što više na čistu zraku i uzimati blage otvore za stolicu. Dobro je piti čaj priredjen od 10 gr akacije cvijeta na 200 gr vode i piti u jutro na tašte.

MALARIJA:

1. Hajdučka trava 20 gr, Nana 15 gr, Cimet 10 gr, Kičica 15 gr, Očajnica 20 gr, Lincura 15 gr, Zimzelen 10 gr, Šimširika 15 gr.
2. Divlja Vrbena 10 gr, Zelenina 5 gr, Crna jova kora 20 gr, Bukva kora 50 gr, Šimšir 15 gr, Dren korjen 10 gr, Kamilica 10 gr, Bijela vrba 15 gr, Crvena vrba 10 gr, Pelin 5 gr, Celer pitomi 10 gr, Piskavac 15 gr.

Svaka ova mješavina se kuha kao čaj i pije hladno više šaljica na dan. Preporuča se piti ponajčešće onda, kada čovjek osjeća, da će ga početi malarija tresti.

3. Uzmi po tri dijela Kantariona, Petrovac — Ožujka, Maćuhice, Lipove cvijeta i po dva dijela Vodopije, Omana, pa dvije kašike ove mješavine na četvrt litre ključale vode i piti mjesec dana po tri šaljice dnevo.

MALOKRVNOST (BLJEDOĆA):

1. Lipov cvijet 20 gr, Kičica 15 gr, Očajnica (marulja) 10 gr, Oman 10 gr, Matičnjak 20 gr, Lincura 10 gr, Divlji Komorač 10 gr, Slatka mirodija 15 gr i Štavelj 10 gr.
2. Zimzelen 10 gr, Oraščići zeleni 10 gr, Zob 10 gr, Pšenica 10 gr, Raž 10 gr, Metvica paprena 10 gr, Anason 10 gr, Kimel 10 gr, Pelin 5 gr, Vodopija 20 gr, Smrekova boba stučena 20 gr, Kantarion 30 gr, Oman 30 gr, Srčenik 30 gr.

   Svaku od ovih mješavina po jednu kašiku na 150 gr ključale vode i piti tri puta dnevno po jednu šaljicu.
3. Mirisavi karanfil — kao čaj.

MATERNICE — GRČ:

Bokvica širokog lista 10 gr, Kamilica 10 gr, Komorača 15 gr, Matičnjak 10 gr, Metvice paprene 20 gr, Rosopas 15 gr, Metljašica 25 gr, Bedrenika vel. 10 gr.

Isto jednu kašiku na 150 gr vode i piti toplo tri puta dnevno.

MATERNICE — KRVARENJE:

1. Treskavac 15 gr, Ranjenik 20 gr, Preslica 20 gr, Vodopija 20 gr, Odoljen 20 gr, Kupinovo lišće 15 gr, Brezov list 20 gr, Hajdučka trava 15 gr, Kamilica 20 gr.
2. Kantarion 10 gr, Mladja 10 gr, Hrastova kora 20 gr, Cimetova kora 20 gr, Rusomača 30 gr, Zečija stopa 15 gr, Kiselica 15 gr, Kimela 20 gr, Akacija cvijet 30 gr, Orah lišće 20 gr.
3. Šimširika (Žuti Šipak) 10 gr, Rusomača 15 gr, Mrtva kopriva 10 gr, Lišće od crnog groždja 15 gr, Trava od šapa 5 gr, Dimnjača 25 gr, Vranilova trava 25 gr, Valerijana 10 gr, Čmelj blaženi 10 gr, Božur cvijet 5 gr, Ružmarin 5 gr.
4. Kiparisovu tinkturu piti po 40 kapi dnevno pred ručak i večeru.
5. Čaj za ispiranje maternice od Ružmarina 20 gr, Hajdučka trava 20 gr, Žalfija 20 gr, Hrastova mlada kora 40 gr.

   Ovu količinu kuhati pola sata u 3 litra vode. Dnevno ispirati 1 do 2 puta.

MATERNICE KRVARENJE I PREJAKA PERIODA:

Treskavac 20 gr, Vodopija 25 gr, Konjorep 25 gr, Ranjenik (djetelina kamenjarka) 30 gr, Odoljen 20 gr, Kupinovo lišće 15 gr, Brezovo lišće 15 gr, Hrastova mlada kora 30 gr, Rusomača 10 gr, Zečija stopa 15 gr, Kiselica 10 gr, Kimela 10 gr, Akacija cvijet 20 gr, Hajdučka trava 15 gr, Kamilica 20 gr, Vel. Siljevina (Bedrenika) 20 gr.

Ove mješavine dvije kašike kuhati u 300 gr ključale vode i piti dnevno po tri šaljice.

MATERNICE ISPIRANJE:

Ispiranje sa odvarom jednakih dijelova Omana, Kamilice, Hrastove kore, Koprive i Vel. Bedrenike.

MIGRENA:

Lavandule 10 gr i Matičnjaka 20 gr kuhati čaj i piti češće po punu šaljicu.

MJEHUR, BOLESTI MOKRAĆNIH ORGANA:

Konjorep 20 gr, Zečiji trn 20 gr, Peršun pitomi 20 gr, Borove ili omorikove mladice 20 gr, Hmelj 20 gr, Medvedje grožđje 20 gr, Bedrenika 20 gr.

Ovoga je dovoljno uzeti jednu kašiku na 200 gr ključale vode, da stoji 10 minuta i pije se dnevno po tri šaljice.

MOKRAĆNE BEŠIKE GRČ:

Uzmi jednake dijelove Neven cvijet, Šipak od Divlje Ruže, Preslice, Crnog trna lišće, Smrekove bobe, Čestoslavica (Trava od ušljeme) i Hajdučke trave.

Jednu kašiku na 200 gr ključale vode i piti više puta dnevno. Osim toga potrebno je vrućim oblozima pariti u okolini mjehura.

MOKRAĆNE BEŠIKE ZAPALJENJE:

1. Krastavice sjeme istucati i pomiješati sa vodom i piti.
2. Laneno sjeme 20 gr, Konopljeno sjeme 20 gr, Peršun sjeme 10 gr, Jagoda šumska 20 gr, Čičak korjen 15 gr, Steža 15 gr, Hrastova kora 15 gr.

   Ove smjese jednu kašiku preliti sa 200 grama ključale vode i da stoji 15 minuta, te piti dnevno više puta po malu šaljicu.
3. Kamilica 20 gr, Lipa 40 gr, Kupina lišće 20 gr, Zova cvijet 10 gr, Kantarion 40 gr.

   30 gr ove mješavine kuhati u pola litre vode 15 minuta, pa piti toplo 3 do 4 šaljice dnevno.

MOKRAĆNA CIJEV, ZATVOR:

Smrekova boba 60 gr, Rusomača 10 gr, Šparga 20 gr, Podbjel 20 gr, Zova cvijet 5 gr, Brezovo lišće 15 gr, Divlji pelin (Metljika) 10 gr, Peršun pitomi 10 gr, Pasulj 15 gr, Petoprstica ruta 5 gr, Konjorep 5 gr, Srčenik 5 gr, Dubčac korjen 15 gr, Sladić korjen 15 gr, Zečiji trn 3 gr, Šipak 10 gr, Vel. Siljevina 20 gr.

Piti kao čaj po tri ili više šaljica dnevno.

MOKRAĆNA KISELINA U KRVI:

Zovin cvijet 10 gr, Ljubčac korjen 10 gr, Zečiji trn 20 gr.

Deset gr ove mješavine na četvrt litre vode i piti po tri šaljice dnevno.

MOKRENJE KRVAVO:

1. Bokvica 10 gr, Kopriva cijela 30 gr, Lavska noga 15 gr, Brkuta 10 gr. Piti čaj kao i druge čajeve.
2. Kopriva lišće 20 gr, Rusomača 20 gr, Vodopija korjen 10 gr, Gavez korjen 20 gr, Milogled (Lječura) 20 gr, Oputina (Troskot) lišće 20 gr.

   Tri kašike ove mješavine preliti sa pola litre vode, pa da postoji četvrt sata i piti hladan čaj više puta dnevno.

MOKRAĆNOG MJEHURA I BUBREGA KAMENAC:

Preslica 10 gr, Samljevena Smrekova boba 20 gr, Crvotočina (prašumljica) 10 gr, Brezova soka u proljeće 20 gr, Jagode lišće 20 gr, Žutilovka 3 gr, Šipak 20 gr, Pasuljove ljuske 40 gr, Medvedje grožđje 20 gr.

Sve ovo kuhati u 4 litre vode sve dotle, dok ne spane na litar i pol i piti po 200 gr 3 do 4 puta dnevno.

MOKRAĆNOG MJEHURA — KATAR:

1. Mješavina od Preslice 15 gr, Medvedjeg grožđja 20 gr, Prašumljice 10 gr, Smrekove bobe 15 gr, Brezova lišća 10 gr, Jagode 10 gr, Pasuljove ljuske 40 gr.
2. Medvedje grožđje 30 gr, Preslica 20 gr, Pasuljova ljuska 50 grama.
3. Po dva dijela Lipovog cvijeta, Zovina cvijeta, Kantariona, Kupinovog lista i jedan dio Kamilice.

   Od ovog 3—4 kašike kuhati na pola litre vode, te uzimati dnevno 3 puta po šaljicu na pola sata prije jela.

MOKRAĆNOG MJEHURA I SLUZNICE GRČ:

Smrekova boba 15 gr, Kopriva 20 gr, Ljubčac 20 gr, Božur 15 gr, Brezovo lišće i pupoljci 20 gr, Divlji Pelin 30 gr. Dvije do tri kašike ove mješavine na litar vode i piti dnevno po 3 šaljice.

MOKRAĆNIH ORGANA I MJEHURA BOLEST:

1. Šipak od Ruže bez sjemenki 20 gr, Jagoda lišće 20 gr, Medvedje groždje 15 gr, Španać lišće 15 gr, Preslica 20 gr, Metvica paprena 20 gr, Kruškov list 15 gr, Kukuruzna svila 10 gr, Kilavica 10 gr, Ranika 10 gr.
2. Koren od Selena 20 gr, Zečiji trn 20 gr, Slatko drvce 15 gr, Smrekove bobe istucane 15 gr, Medvedje groždje 20 gr.
3. Preslice dva dijela, po jedan dio Zečijeg trna, Peršuna korjena, Borovih pupoljaka (ili smrekovih), Hmelja i četiri dijela Medvedjeg groždja.

   Ove mješavine uzeti jednu kašiku na četvrt litre ključale vode, pa da postoji desetak minuta i piti više puta dnevno toplo.

   I čaj od lanenog sjemena je dobar. Jedna se kašika lanenog sjemena saspe u 3/4 litre hladne vode, da se ukuha do polovine, pa toplo pije u toku dana.

   Dobro je i kruškov list (upotreba kao kod bubrežnog kamena).

MOKRENJE POVEĆAVA I UBRZAVA:

1. Trešnja peteljke 10 gr, Crvotočina 10 gr, Brezovo lišće 20 gr, Kopriva lišće 20 gr, Kravljak korjen 20 gr, Hrastova mlada kora 20 gr, Borovnica lišće 20 gr, Jagoda lišće 10 gr, Surućica cvijet 10 gr, Čičak korjen 10 gr, Mišjakinja list 10 gr, Maslačak korijen i list 20 gr, Bedrenika 20 gr.

   Kao čaj 20 gr na litar vode.
2. Jednake dijelove Preslice, Smrekovih bobica, Abdovine korjena, Zobne slame, Crnog ribizla lišća, pa sve sitno isjecati i izmiješati.

   Piti kao čaj po jednu šaljicu jutrom i večeri.

MOKRENJE SLABO:

1. Ječam mekinje 20 gr, Glavica bijelog luka, Smrekova boba 20 gr, Lovorika bobice istucane staviti sve ovo u jedan litar bijelog dobra vina i kuhati sve dotle dok ne postane gusta masa, pa ovu toplu masu staviti na mokraćnu bešiku.
2. Medvedje groždje, Koprive list, Rusomača, Troskot — podjednako.
3. Borač, Medvedje groždje, Kopriva, Srcopuc.

   Četiri kašike mješavine na 3/4 lit. ključale vode i piti.

MOKRAĆNA SOL (OKSALATI) SUVIŠNA:

Ljoskovca 60 gr (zrna) kuhati 5 minuta u litri vode. Izmakni s vatre i drži još na kraju vatre desetak minuta, ali da ne ključa, pa pij kao čaj nekoliko puta dnevno.

MOKRENJE TEŠKO SA BOLOVIMA:

1. Hrastova mlada kora 15 gr, Smrekova boba 15 gr, Koriander 15 gr, Peršun 15 gr, Konjorep 20 gr, Planika lišće (Medvedje groždje) 20 gr, Božur, korjen 20 gr, Bijeli sljez 25 gr, Rusomača 30 gr.

   Ovoga čaja jednu kašiku preliti sa četvrt litre ključale vode, pa neka još postoji 10 minuta. Procijedi i pij po jednu šaljicu tri puta dnevno.
2. Komorač, Peršun, Celer, Rusomača, Metvica paprena, Smrekova boba (uzimati kraće vrijeme).

MOKRENJE U POSTELJI ZAUSTAVLJA:

1. Divizma cvijet 10 gr, Čestoslavica 15 gr, Kantarion 15 gr, Planika lišće (Medvedje groždje) 15 gr, Treskavac 15 gr, Hajdučka trava 20 gr, Kantarion 10 gr, Bedrenika 20 gr.

   15 gr ove mješavine na četvrt litre ključale vode i piti po tri šaljice dnevno.
2. Čelašice 3 gr, Žutilovke 4 gr, Preslice 2 gr na pola litre vode, da stoji četvrt sata, pa dnevno uzimati 3 šaljice čaja.

MOKRAĆNIH ORGANA DESINFEKCIJA:

Medvedje groždje, Orlovi nokti, Lazarkinja - podjednako.

Četiri kašike na 3/4 lit. ključale vode popariti, da postoji 20 minuta i piti u toku dana.

MOKRAĆNI ZASTOJ KAO I OSTALIH MOKRAĆNIH ORGANA BOLEST:

1. Zečiji trn 10 gr, Kopriva 20 gr, Kamilica 20 gr, Zova cvijet 20 gr, Peršun sjeme 10 gr, Petoprstica (Ruta) 2 gr, Konjorep 10 gr, Rusomača 15 gr, Srčenik 10 gr, Metljika 10 gr, Pasulj ljuske 20 gr, Breza lišće 15 gr, Smrekova boba 10 gr, Ljubčac (miloduh) 10 gr, Sladić korjen 10 gr, Zečiji trn 15 gr, Bedrenika 20 gr.

   Od ove mješavine dvije kašike staviti u 350 gr ključale vode i da malo postoji, pa piti dnevno po tri šaljice.
2. Breza lišće 20 gr, Šipak bez sjemena 10 gr, Jagoda lišće 15 gr, Medvedje groždje 20 gr, Španać lišće 10 gr, Krastavac sjeme 10 gr, Konjorep 10 gr, Nana 10 gr, Kruškovo lišće 20 gr, Kukuruzna svila 6 gr, Trava od kile 15 gr, Vel. Siljevina 20 gr.
3. Selen korjen 15 gr, Kopriva 20 gr, Ljubčac (Miloduh) 20 gr, Božur korjen 25 gr, Brezov list 25 gr, Ljiljan divlji 30 gr.

   Dvije kavine kašike ove mješavine na litar ključale vode i piti redovno kao i druge čajeve.

NADIMANJE:

1. Aniš 20 gr, Kamilica 30 gr, Odoljen 5 gr, Nana 5 gr, Gorka djetelina 10 gr, Pelin 5 gr, Ružmarin 30 gr, Despik (Lavandula) 20 gr.
2. Nana 50 gr, Ružmarin 10 gr, Morač 20 gr, Smrekova boba 10 gr, Krušina kora 10 gr i Mažuran 10 gr.
   Pije se kao i svi drugi čajevi.
3. Komorač, Kimel, Koriander i Anason. Piti čaj više puta dnevno.

NAGON SPOLNI:

Uzimaj bosiok kao čaj, a Medvedja šapa kao alkoholotura i to po 30 kapi dnevno. Upotrebljava se cijela biljka sa cvijetom.

NERVNI BOLOVI:

1. Zova cvijet 20 gr, Jagorčika 10 gr, Žuta šiba 5 gr, Hmelj 10 gr, Gorka djetelina 15 gr, Vidac 10 gr, Žalfija 15 gr, Medvjedja šapa 10 gr, Odoljen (macina trava) 5 gr.
2. Mladja 10 gr, Matičnjak lišće 10 gr, Vranilova trava 15 gr, Bosiok pitom 5 gr, Crna kopriva 5 gr, Srdačica 10 gr, Lipa 10 gr, Kamilica 10 gr.
3. Kamilica rimska 10 gr, Pomarandža list 10 gr, Bijela vrba 10 gr, Ždralika 10 gr, Lazarkinja 15 gr, Medenika 10 gr, Božur 5 gr, Ivanjsko cvijeće 10 gr, Lokvanj 45 gr, Cvijeće strasti 10 gr, Karanfil cvijet 10 gr, + Tatula pola grama, + Bunika pola grama.
   Jednu kašiku ove mješavine kuhati u četvrt litre ključale vode, da stoji 10 minuta i piti tri puta dnevno.
   Dobro je i Jorgovan cvijet staviti u ulje, pa da stoji 15 dana i tim zejtinom trljati bolna mjesta.

NERVNE BOLESTI:

Općenito stanje: Šimšir divlji, Gorka djetelina, Verbena (umiruje naročito »trigeminus« — trokraki nerv lica), Žalfija, Zova crna — bobice, + Sasa (smanjenje osjetljivosti — kičmenog stuba).

Melankolija (potištenost): Jaglika, Macina trava, Borač, Mečija šapa, Bosiok divlji.

Dva dijela isjecane Paprene metvice, Petrovca, Macine trave i po tri dijela Trave od ušljeme (veronike). Dnevno piti po 1—2 šaljice.

Paraliza (drhtavica): Mladja.

Psihoza alkoholičara (delirium tremens): + Bunika i + Tatula.

Glavobolja: Lavandula, Gorka djetelina, Kamilica, Vidac, Matičnjak, Vranilova trava, Sedef. Piti čaj samo po jednu šaljicu dnevno.

Glavobolja hist[illegible]ična: + Tatula.

Melankolija, hipohondrija: Gorku djetelinu skuhati sa malo vode, ocijediti i zasladiti s medom, pridodati još malo vode, pa piti jutrom po jednu kavenu kašiku u pola čaše vode.

Dubčac dvije kašike na četvrt litre ključale vode i piti po jednu šaljicu gutljajem na dan.

Hipohondrija: Jednaki dijelovi Lazarkinje, Majkine dušice, Šumske jagode lista i Kupinova lista. Šest grama ove mješavine na četvrt litre ključale vode i piti 3 puta dnevno.

Može se i sama Verbena 40 gr na litar ključale vode i piti dnevno po dvije male šaljice jutrom i na večer.

Nervni bolovi: Jednaki dijelovi Macine trave, Kamilice, Hmelja, Ružmarina i Kimela.

Ove mješavine uzeti jednu kašiku na jednu šaljicu ključale vode. Malo da postoji, ocijedi, pa zasladi šećerom i limunova soka i pij više puta dnevno.

NERVA ZAPALJENJE:

+ Jedić (po uputi liječnika).

NESANICA:

Vrba bijela, Lipa, Macina trava, Bosiok, Šimšir divlji, Vranilova trava, + Bunika, * Salata divlja. Piti čaj tri puta

NESANICA:

Kamilica 20 gr, Vrba lišće 10 gr, Betonika 20 gr, Lopuh cvijet 15 gr, Makove glavice 30 gr.

Ovo se sve kuha u litru i pol vode sve dotle dok ne spane na litar. Prije spavanja prati sa ovom vodom glavu i ruke.

NESANICA:

Odoljen 30 gr, Hajdučka trava 15 gr, Lipa cvijet 20 gr, Buhač 10 gr ove mješavine na četvrt litre vode.
dnevno.

NESVJESTICA:

Lavandula, Matičnjak, Ruta. Kavinu kašiku ove mješavine na jednu šaljicu vode. Piti dnevno tri puta.

NESVJESTICA:

Lincura 10 gr, Odoljen 10 gr, Lavendula (Despik) 4 gr, Ružmarin 10 gr, Jagorčevina 6 gr i jedan limun.

Svu ovu mješavinu kuhati u pola litre vode i piti tri puta dnevno.

NEURALGIJA, NEURASTENIJA:

Hrastova mlada kora 10 gr, Lazarkinja 20 gr, Ružmarina 10 gr, Majkina dušica 5 gr, Odoljena 50 gr, Matičnjak 5 gr, Angelika 5 gr, Nana 50 gr, Djurdjica 5 gr, Pomorandža lišće 10 gr, Djetelina gorka 5 gr, Borove čekinje 50 gr, Eukaliptus 10 gr, Idjirot 50 gr, Petoprstica (ruta) 5 gr, Zečija stopa 10 gr i Despik 20 gr.

Uzmi 20 gr ove mješavine i prelij sa 300 gr ključale vode i da stoji četvrt sata, pa piti toplo ili hladno tri puta po šaljicu.

NOGA — GRČ U LISTU:

Danju mazati tinkturom od arnike, a noću staviti hladne obloge.

NOGE OTEČENE:

Zovin list kuhan u vodi odličan je lijek za kupanje natečenih nogu.

NOSNI KATAR:

1. Zovina kora 10 gr, Žalfija 10 gr i Borovnica 15 gr praviti čaj i njime ispirati nos i šmrkati u nos.
2. Bedrenika mala korjen 10 gr (Pimpinella saxifraga), Žalfija 10 gr, Strižuša (Erysimi off.) 10 gr, Kamilica 10 gr, pa služi kao topal čaj za ispiranje nosa.
3. Paprena metvica, Sasa — čaj za ispiranje.

NOSNA KIJAVICA:

Sapunjača, Sljez bijeli, Sasa, Kopitnjak (prašak za ušmrkavanje).

NOSNO KRVARENJE:

1. Ivanjsko cvijeće 30 gr, Hrastova mlada kora 40 gr, Trava od srca 60 gr, čaj za ispiranje i šmrkanje nosa.
2. Kopriva žara, Rusomača — čaj za ispiranje.

OBLOZI:

1. Lanilist za ispiranje rana i obloge istih.
2. Kamilica isto tako.
3. Mišjakinja za obloge lišajeva.

OBLOZI ZA RANE:

1. Crvotočina, prašak od biljke za posipavanje.
2. Srčenik, prašak od korjena za posipavanje.
3. Lincura, korjen kao čaj za obloge.
4. Lavska noga, lišće kao oblog.
5. Bokvica (Trputac) lišće kao oblog.
6. Lazarkinja, biljka kao oblog.
7. Ranjenik kao čaj za ispiranje i obloge.
8. Hajdučka trava kao biljka za obloge.

OČI, SKROFULOZA:

Komorač 10 gr, Dimnjača 10 gr, Orahovo lišće 15 gr, Rogač 10 gr, Vidac 15 gr.

Kao čaj za piće po jedna kašika na 250 vode.

OČI SLABE, KATAR:

Kamilica 10 gr, Komorač 10 gr, Mišjakinja 10 gr, Borovnica 10 gr, Pelin 5 gr, Zova 10 gr, Odoljen 5 gr, Bokvica 15 gr, Ruta zidna 10 gr, Vidac 30 gr.

Sve ovo rabi se kao čaj za piće i za ispiranje očiju.

OČIJU — ZAPALJENJE:

1. Različak 5 gr, Sedefić (Ruta hortensis) 5 gr. Ovo kuhati u četvrt litre vode samo nekoliko minuta, te se može odmah upotrebljavati za piti kao čaj i isto tako za ispiranje očiju.
2. Vidac, Različak (za plave oči), Žilovnjak (za crne oči), Lazarkinja, Ždralika, Komorač — sve kao čaj za ispiranje.

Očne zjenice — sredstvo za širenje: + Beladona — čaj za ispiranje.

ODUZETOST, KLONULOST:

1. Ružmarin lišće 30 gr, Arnika 40 gr, Prečica 30 gr, Stričak korjen 15 gr, Odoljen 15 gr, Moravka korjen 15 gr, Kamilica 15 gr, Vodopija 15 gr, Bijeli sljez 15 gr, Hajdučka trava 15 gr, Kopriva mrtva 20 gr, Smudnjak 5 gr, Majkina dušica 10 gr, Bedrenika 5 gr.

Po 10 gr ove mješavine kuhati sa 200 gr ključale vode i piti 4 do 5 šaljica dnevno.

OPEKLINE:

1. Sljez korjen i laneno sjeme kuhati i kao obloge stavljati.
2. Krompir sirov izriban kao oblog.
3. Laneno ulje sa krečnom vodom kao mazanje peruškom i oblog.

Kupajte se u vodi od paprene metvice (ljute nane), ako želite, da Vam tijelo bude svježe i mladoliko.

ORONULOST, SLABOST, MALOKRVNOST:

Lincura, Komorač, Krasuljak, Dimnjača (uzima se 8 dana). Gorka djetelina, Zimzelen, Borač (za bubrege, kožu : znojenje), Čičak, Orahovo lišće, + Razvodnik (oprezno, jer su neki dijelovi otrovni), Šimšir, Jasenak, Hren - trava, Limunova, Narančina kora, Zečiji trn i Pelin.

Piti ove mješavine kao čaj.

OSPE:

1. Kamilica 10 gr, Brezovo lišće 10 gr i Mišjakinje 5 gr služi kao čaj za ispiranje.
2. Čičak korjen 5 gr, Orahovo lišće 10 gr, Krušina kora 10 gr i istucano sjeme krastavice služi kao čaj za piće.

OTROVANJE KRVI:

Vruća limunada i vruće nakvašene obloge na glavu stavljati.

PADAVICA, EPILEPSIJA:

1. Lopuh 10 gr, Odoljen 50 gr, Bijeli sljez 15 gr, Djurdjica 5 gr, Divlji pelin 5 gr, Božur 5 gr, Tatula lišće 1 gr, Kopriva 50 gr.

   Ovaj se čaj priredjuje, da se 10 gr prelije sa četvrt litre ključale vode, da malo postoji i pije se hladno više puta dnevno, a pogotovo onda, kada se predosjeća nastup padavice.
2. Po tri dijela Macine trave, Paprene metvice, po jedan dio kamilice i Vrbine kore.

   Uzmi 15 gr ove mješavine na pola litre vode, neka provrije i zatim malo da postoji, ocijedi i pij hladno svaka dva sata po jednu punu kašiku.
3. Prašak od lista Imele i korjena Macine trave pomiješano. Uzimati 2—3 puta na sat po ½—1 gram. Prašak se može uzimati u vodi, mlijeku ili juhi.
4. Korjen u prašku od Angelike uzimati sa šećerom dnevno na vrhu noža. Neko rabi sa uspjehom čaj 20 gr na pola litre vode, te se pije svaka dva sata po jednu šaljicu.
5. Mečije šape list u prašku je vrlo dobar protiv padavice. Uzima se 8 gr na dan.

PERIODA (ŽENSKO PRANJE, MENSTRUACIJA):

1. Ljubčac 15 gr, Peršun sjeme 30 gr, Neven cvijet 20 gr, Šafran 4 gr, Jagorčika 10 gr, Hajdučka trava 15 gr, Kamilica rimska 20 gr, Bedrenika 20 gr.
2. Rusomača 10 gr, Kopriva 30 gr, Srčenik 10 gr, Žutilovka 10 gr, Konjorep 15 gr, Troskot 15 gr, Bedrenika 20 gr.
3. Jednake dijelove: Lavendule, Anasona i Očajnice. Piti dnevno po jednu šaljicu tog čaja.
4. Komonika, Neven, Sedef, Šafran, Jaglike korjen, Pelin, Hajdučka trava i Kamilica.

PERIODA, IZOSTAJANJE ILI PRESLABA:

Matičnjak 20 gr, Ružmarin 20 gr, Kiparisa 10 gr, Kravljak 10 gr, Nana lišće 20 gr, Akacija lišće 20 gr, Trava od ušljeme 20 gr, Rusomača 20 gr, Bedrenika 20 gr, Mišakinja 20 grama.

Jedna kašika ove mješavine kuha se na 200 gr ključale vode i pije toplo više puta dnevno.

PERIODA SA GRČEVIMA MATERNICE:

1. Djetelina 50 gr, Trandovilje 10 gr, Orahove rese 10 gr, Bedrenika 10 gr.

   Jedna kašika na četvrt litre vode zasladjeno sa medom jutrom i večeri piti po jednu malu šaljicu.

PERIODA SLABA ILI ZASTALA USLIJED NAZEBE:

Akacija lišće 15 gr, Žutilovka 15 gr, Matičnjak 20 gr, Majoran 20 gr, Hajdučka trava (Stolisnik) 20 gr, Bokvica (Trputac) 20 gr, Vel. Siljevina 20 gr.

Ove mješavine uzmi 10 gr na 200 gr ključale vode, malo da postoji i piti 3 do 5 puta dnevno po šaljicu vruće.

PERIODA IZGUBLJENA BEZ TRUDNOĆE:

1. Djetelina 50 gr, Trandovilje 10 gr, Orahove rese 10 gr.

   Ove smjese 10 gr na četvrt litre vode i uzimati po dvije male šaljice dnevno zasladjene s medom.
2. Bedrenika velika korjen 30 gr, Lavendula cvijet 30 gr, Slanovitak (Andorn) 40 gr, Angelika 20 gr, Metvica paprena 15 gr, Majoran 20 gr, Matičnjak 15 gr.

   Uporaba kao i pod brojem 1.
3. Koprive crne lišće, Vinove loze (crnog groždja) lišće.

PERIODA S BOLOVIMA I GRČEVIMA:

1. Djetelina 50 gr, Trandovilje 10 gr, Orahove rese 10 gr, Mišakinje 10 gr, Bedrenike 10 gr.

   Jedna kašika na četvrt litre vode zasladjene sa medom jutrom i večeri piti po jednu malu šaljicu.
2. Hmelj cvijet šišarke 20 gr, Peršun pitomi 30 gr, Očajnica 20 gr, Kantarion 20 gr, Komorač 20 gr.

   Deset gr na 200 gr kipuće vode i piti više puta dnevno.

PERIODA PREJAKA, ZAUSTAVLJANJE:

1. Rusomača 10 gr, Kopriva list 30 gr, Srčenika 10 gr, Žutilovka 10 gr, Preslica 15 gr, Troskot 15 gr, Imela 30 gr.

   Jednu kašiku na 100 gr ključale vode i piti po 3 male šaljice dnevno.
2. Šimšir divlji (mjesto hydrastis canadensis) pomiješan sa Kiparisom, Rusomačom, Preslicom i Koprivom mrtvom.

PERUT U GLAVI — ODSTRANJENJE:

Čičak korjen 50 gr, Koprive korjen 50 gr, Brezovo lišće 60 grama.

Pedeset gr ove mješavine kuhati u jednom litru vode, pa ovom vodom prati glavu, te će ubrzo nestati peruti.

PIJESAK I KAMEN U MOKRAĆNOM MJEHURU:

Šipak 50 gr, Konjorep 50 gr, Pasulj ljuske 50 gr, Bedrenika 50 gr, Mišjak 10 gr.

Sve ovo kuhati sa 4 litre vode dotle, dok se više od polovine ne izgubi i piti 200 gr tri do četiri puta dnevno.

PLUĆNI KATAR:

1. Podbjel 20 gr, Plućnjak 30 gr, Bokvica 20 gr, Sljez bijeli korjen 30 gr, Islandska mahovina 30 gr, Aniš 20 gr, Momčićkija (Krestušac) 5 gr, Laneno sjeme 15 gr.
2. Krošuljica 5 gr, Dragušac 30 gr, Jagorčevina cvijet 10 gr, Vodopija 30 gr, Sladki korjen 10 gr, Sljez crni 10 gr, Sljez bijeli 10 gr, Podbjel 20 gr, Cestoslavica 10 gr, Islandska mahovina 10 gr, Divizma cvijet 10 gr, Celer lišće 20 gr.

   Jednu kašiku ove smjese preliti sa četvrt litre vode i piti tri put dnevno pomiješano s mlijekom.

PLUĆA KRVARENJE:

1. Imela kao prašak od lišća po 1 gr dnevno uzimati jutrom i večeri.
2. Zimzelen 20 gr, Trava od ušljeme 30 gr kuhati u jednoj litri vode i piti tri do četiri šaljice dnevno.
3. Koprive 10 gr, Imele 15 gr, pa ovu mjesu preliti sa pola litre ključale vode i piti tri puta po jednu šaljicu dnevno.
4. Imela 40 gr, Preslica 30 gr, Troskot 30 gr, Kopriva 20 gr, Rusomača 20 gr, Gavez korjen 10 gr.

   Jednu kašiku ove mješavine preliti sa 150 gr kipuće vode i kuhati još 5 minuta i piti po tri šaljice dnevno.
5. Zimzelen, Preslica, Trava od ušljeme, Imela (kod skleroze i jakog pritiska), Trava od srca i Kukuruzna svila.

PLUĆNA MARAMICA, ZAPALJENJE:

1. Angelika 5 gr, Konjorep 30 gr, Hajdučka trava 30 gr.
2. Jedna kašika na četvrt litre ključale vode.
2. Krasuljak, Maslačak, Peteljke od Trešanja i + Naprstak. Piti kao čaj.

PLUĆA, ZAPALJENJE:

1. Bedrenika 10 gr, Bokvica 50 gr, Plućnjak 30 gr, Momčić kija 10 gr, Gavez korjen 5 gr.

Ove mješavine kavinu kašiku preliti sa četvrt litre ključale vode, pa piti polagano toplo ili hladno više puta dnevno.

Osim toga treba prsa omotavati svaki sat sa nakvašenim i dobro iscijedjenim čaršafom (plahtom), a po ovom mokrom oblogu stavljati suhu plahtu.

2. Lipa, Sljez šumski (poslije povišene temperature), Sljez bijeli, Blagovanj, Samobajka, Očajnica, Podbjel, Pupoljci crne Topole, Jaglike korjen, * Razvodnik, Kantarion (poslije gripe za spriječavanje izlučivanja suvišnog šlajma).

PLUĆA PROŠIRENJE:

Kod obilnog izbacivanja gnojne sluzi: Kopitnjak, Samobajka i Ljubičica — piti kao čaj.

PLUĆA TRULENJE:

Bijeli luk kao prašak. Vrlo dobro je jesti suhe slanine sa bijelim lukom.

SPOLNA NADRAŽENOST, UMIRENJE:

1. Kuhati lokvanj (lotus) kao čaj od cvijeta 5 gr na 200 gr ključale vode i piti po tri šaljice dnevno.
2. Bijela Vrba, Hmelj, Kopitnjak, * Kukuta. Piti kao čaj.

POLNIH ORGANA, DRAŽENJE:

+ Tatula, Šafran i Španska muha.

POVRAĆANJE (BLJUVANJE):

1. Uzmi jednake dijelove Lipova cvijeta, Metvice paprene i Odoljena korjena, pa deset gr ove mješavine preliti sa četvrt litre kipuće vode i piti više puta dnevno.
2. Divlja mirodija, Kopitnjak i Islandska mahovina. Piti kao čaj.

PREHLADA (REUMA):

1. Lipov cvijet 20 gr, Zovin cvijet 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, te piti kao čaj i to 10 gr na četvrt litre vode.
2. U Zejtin (ulje) staviti Ružmarina 10 gr, Majkine dušice 10 gr, Salmijaka 15 gr, Kamfora špirita 60 gr, Sapunjavog špirita 30 gr i Terpentina 10 gr.

   Sve ovo dobro izmiješati i procijediti i time trljati reumatična mjesta tijela.

PROLJEV KOD DJECE:

Pola kavene kašike samljevenog korjena od salepa kuhaj u četvrt litre tople vode, zašećeri, po površini u šalici pospi malo sa istruganim ingverom (Djumbirom), pa daj piti često. Ovaj čaj prodaju i u nekim mjestima naši Arnauti, pa je omiljelo piće kako za mladje osobe tako i za starije.

PROLJEV OBIČAN:

1. Trnjina, Kestena divljeg kora, Borovnica (antiseptično sredstvo), Trava od srca (naročito grčevi crijevnog kanala), Srčenjak (kod grudobolje i jača stomak).

2. Zovine bobe (cvijet za znojenje ili dobijanje mlijeka kod dojilje), Loptirica, Jagoda šumska — list (lišće kod katara crijeva, a jagode za jačanje crijeva, protiv proljeva i zatvora, krvnog pritiska), Špinatovo sjeme, Jasen crni, Paprena metvica, Rabarbara korjen, Maćuhica (lakše sredstvo), Žavornjak, Proljevak (3 gr na šaljicu čaja) i umjesto Jalape.

PROLJEV, OBIČAN I KRVAV:

1. Salep kuhati i davati djeci više puta dnevno piti. Taj se salep priredjuje na slijedeći način:

   U emajliranom loncu neka zavrije pola litre vode, koja se kod ključanja zasladi. U drugoj se šaljici rastopi jedna kavena kašika mljevena salepa, te sipa u prvi emajlirani lonac i pri tome miješa nekoliko minuta. Sada se taj salep može odmah piti, koji je odličan mjesto svakog čaja kako za malenu djecu, tko isto i za odrasle. Dobro je u svaku šaljicu po površini salepa nasuti malo nastrugana djumbira. Ovaj salep pomaže lakšem iskašljavanju, umiruje kašalj i nadimanje.

2. Jagoda list 10 gr, Hrast 20 gr, Lavska noga 20 gr, Suručica 15 gr, Žalfija 20 gr, Borovnica 15 gr, Nar kora 10 gr, Proso sjeme 10 gr, Pelin 5 gr, Bokvica 10 gr, Trnjina 10 gr, Dren plod 10 gr, Kora od kestenovog drveta 10 gr, Srčenik 20 gr, Potočnjak vrba 10 gr, Troskot 15 gr, Dinjica 15 gr, Kopriva velika 10 gr, Kalina 10 gr, Kantaria 10 gr, Sena lišće 5 gr, Smrekova boba 10 gr, Apatovina korjen 10 gr, Islandska mahovina 15 gr, Nana 50 gr, Oman 10 gr, Ruta 10 gr. Od ove mješavine jednu kašiku na 250 gr ključale vode i piti toplo po više puta na dan.

3. Troskot, Žalfija, Potočnjak, Petrovac, Kupina, Kopriva žara (u toku gripa i slabog varenja kod grudnih bolesnika), Topole ugljen (desinfekcija crijeva, protuotrov kod otrovanja arsenikom, fosforom i morfijem), Šimšir divlji lišće i bobice, Kantarion (balzamična gorčina).

PROMUKLOST I KAŠALJ:

1. Smokve 10 gr, Slatki korjen 20 gr, Rogač plod 40 gr, Sljez bijeli 50 gr, Aniš 50 gr, Laneno sjeme 100 gr.

   Ovo sve pomiješati i kuhati četvrt sata sa dvije litre vode i pije se toplo svaki put po pola šaljice.

2. Divizma, Sljez crni (althea rosea) i Siljevina velika.

PRSOBOLJA:

1. Po 30 gr Aniša, Slieza ružičastog, Divizme, po 8 gr Izopa i Gospina plašta, po 10 gr Podbjela, Trputca, Koprive i Sladkog drveta i 120 gr korjena od Bijelog slieza.
   Sve se ovo fino izreže i pomiješa, pa se priredjuje čaj i pije više puta dnevno.
3. Po 10 gr Bijelog slieza lišća i korjena, Sladkog drveta, Slieza ružičastog i 5 gr Ljubice, 10 gr Podbjela i 10 gr Divizme.
   Priredjuje se kao i drugi čaj.
4. Kravljak korjen 10 gr, Lopuh korjen 10 gr, Komorač sjeme 10 grama.
   Ovo se prelije sa četvrt litre vode i pije više puta dnevno.
4. Anason sjeme 10 gr, Ljubičica 10 gr, Podbjel lišće 10 gr, Sladić korjen 10 gr, Divizma 10 gr i korjena od bijelog slieza 20 grama.
   Uzima se kao čaj tri puta dnevno.
5. Jednake dijelove izribana hrena, te pomiješano sa medom i maslacem, pa uzimati svako pola sata po jednu kavenu kašiku. Ovo neka se priredjuje u manjoj količini, da ne skisne.

PRSNE BOLESTI, ASTMA I TUBERKULOZA:

Vranilova trava 20 gr, Zidna rutica 10 gr, Smokava 100 gr, Meda 100 gr, pa sve ovo kuhati u jednoj litri vode i piti tri do četiri puta dnevno.

PRSNI ČAJ:

1. Aniš sjeme 50 gr, Divizma 45 gr, Podbjel lišće 45 gr, Slatko drvce 60 gr, Sljez bijeli 130 gr.

Od ove mješavine uzeti svaki put 10 gr na 250 gr ključale vode, te se pije kao čaj po tri šaljice dnevno.

2. Jednake dijelove Plućnjaka, Islandske mahovine, Trputca, Kunice, Slieza i Žalfije.

RAHITIS, ENGLESKA BOLEST:

Hrastova kora 10 gr, Broć 10 gr, Kičica 10 gr, Hajdučka trava 10 gr, Smrekova boba 10 gr, Bosiok 10 gr, Kantarion žuti cvijet 40 gr, Jagoda lišće 30 gr, Kimel poljski 10 gr, Kinina lišće 40 grama.

Svu ovu mješavinu popariti sa 1 i pol litrom ključale vode i još malo kuhati, pa davati djeci piti dva do tri puta po šaljicu.

RAK U GRLU:

Konoplja sjeme 20 gr, Bundevno lišće 20 gr.

Ovo se kuha u jednoj litri vode 20 minuta i popije na 5 do 6 puta, sa jednom kašikom meda. Ovim čajem grgljati i ispirati grlo.

RAK RANE, ČIREVI:

1. Preslica 15 gr, Hrastova kora 15 gr.
   Ovo staviti u litar vode da stoji 12 sati i zatim kuhati pola sata.
2. Konjorep, Poljski hrastek, Kositerka, ukuhana mješavina rabi se kao oblog na rane, kao i ušmrkavanje kod polipa.

RAK U ŽELUDCU:

Odoljen 20 gr, Nana 20 gr, Angelika 30 gr, Bedrenika 30 gr, Neven lišće 35 gr, Kondurango kora 40 gr.

Od ove mješavine jedna kašika na 300 gr ključale vode, pa da se još kuha pola sata, procijedi i pije po tri šaljice dnevno prije jela.

Naročito mora paziti bolesnik na svoju dietu. Smije samo rabiti mlječnu hranu.

RANE SPOLJNE NA KOŽI:

1. Bokvica list odvar za ispiranje.
2. Lijeska za odvar i ispiranje.
3. Hrastova kora kao odvar i ispiranje.
4. Ranilist kao vinski odvar i ispiranje.
5. Petrovac kao vinski odvar zbog obloga na proširene vene.
6. Gavez kao odvar i ispiranje.
7. Mišinac kao odvar i privijanje na bolna tvrda mjesta oteklih zbog čireva.
8. Jagorčika kao odvar za ispiranje i oblozi na uboje, modrice, otoke i povrede.
9. Zova cvijeće kao oblozi.
10. Čičkovo prignječeno lišće je vrlo dobar lijek kao oblog protiv ujeda zmije.
11. Lanilist kao odvar za ispiranje.
12. Paprat kao odvar od korjena za ispiranje.
13. Ivanjsko cvijeće kao odvar za ispiranje.
14. Kravljak kao odvar za ispiranje.
15. Kamilica kao odvar za ispiranje.
16. Vel. Siljevina za ispiranje.

RANE ŽIVE:

1. Ranilist kao odvar za ispiranje.
2. Čičak korjen 15 gr, Hrastova mlada kora 15 gr, žalfija 10 gr, Konjorep 10 gr, Trava od srca 10 gr, Čmelj blaženi 10 gr, Ružmarin lišće 10 gr.
   Ove mješavine valja uzimati po jednu kašiku i kuhati sa 200 gr ključale vode, pa piti dnevno više puta.
3. Rusa trava, Neven.

RAK RANE — ŽIVE:

1. Čmelj blaženi kao oblog od svježe i istucane biljke.
2. Lanilist kao odvar (čaj) za ispiranje.
3. Ružmarinovo lišće istucati i na ranu privijati.
4. Mješavina od Čičkova korjena 15 gr, Hrastove mlade kore 15 gr, Žalfije 10 gr, Preslice 10 gr, Trave od srca 15 gr.
   Ovu mješavinu kuhati pola sata u jednom litru vode, pa procijediti i k tomu dodati još četvrt kilograma meda. Ovo je odličan lijek kao oblog za rane. Prije toga valja oprati rane sa lysolom rastopinom ili u odvaru od zelenih šišarki od omorike.

RANE OBIČNE:

Svaka se rana izliječi ako se na nju stavi svježa i opra-na hrastova lišća, Kantariona ili Bokvice.

RANE GNOJNE:

Rane gnojne valja ispirati i oblagati sa kuhanom žalfijom.

REUMATIZAM AKUTNI:

1. Hajdučka trava 20 gr, Čičak lišće 10 gr, Lopuh korjen 20 gr, Kokotac 20 gr, Kopriva 20 gr, Medunka 20 gr, Mišiji trn 15 gr, Smrekova bobica 15 gr, Ribizla crna 15 gr, Šimšir 15 gr, Žalfija 5 gr, Artičoka 10 gr, Konoplja sjeme 10 gr, Orlovi nokti 10 gr.
2. Pelin 20 gr, Povijuša 20 gr, Vrba lišće 20 gr, Kopriva lišće 20 gr. Jablan pupoljci 20 gr, Borove mladice 5 gr, Sapunika lišće 10 gr, Zečiji trn korjen 5 gr, Smrekova boba 10 gr, Čičak korjen 10 gr, Zečija stopa 10 gr, Kubeba 10 gr, Despik cvijet 20 gr, Kimel 20 gr, Nana 20 gr. Ovo treba piti kao čaj, a što ostane ona smjesa stavlja se kao oblog na bolna mjesta i to toplo.

REUMATIZAM KRONIČNI (ZASTARJELI):

1. Jednake dijelove Borove iglice, Sapunjača lišće, Zečiji korjen, Plućnjak, Jetrenke, Smrekova boba i Čičak korjen.
2. Zečija stopa 10 gr, Kubeba biber 10 gr, Despik cvijet 20 gr, Kumin divlji 10 gr, Metvica paprena 10 gr, kao oblozi u vrećicama na bolna mjesta stavljati.

REUMATIZAM MIŠIĆA I ZGLOBOVA:

Ljubčac 10 gr, Dragušac 10 gr, Breza lišće 20 gr, Vodopija 30 gr, Smrekova boba samljevena 20 gr, Šipak plod 20 gr, Krušina 20 gr.

Ove mješavine uzeti dvije kašike i kuhati u tri četvrt litra vode. Piti dvaput dnevno po šaljicu u jutro i večer.

REUMATIČNI BOLOVI — STIŠAVANJE:

Masti za masiranje: Kamforov zejtin (ulje) 5 gr, Maslinovo ulje 50 gr, Ulje od gorušice 30 gr, Ricinovo ulje 20 gr, Kamfora 5 gr, Spirita 35 gr.

Sve ovo skupa smiješati i tom smjesom masirati bolna mjesta.

RIKAVAC, VELIKI KAŠALJ KOD DJECE:

Rosna trava 10 gr, Božur korjen 10 gr, Ljubičica 10 gr, Majkina dušica 30 gr, Podbjel 40 gr, Crvenog luka 30 gr.

Deset gr ove mješavine na 150 gr kipuće vode i zasladjene s medom, pa davati djeci da piju više puta dnevno.

REUMATIZAM — PROTIV OTOKA:

Mišiji trn, Smrekova boba i ulje od nje, Ribizle lišće, Šimšir, Žalfija (kod znojenja), Vranilova trava (esencija), Mirisavi karanfil (zejtin s jodom), Jagode šumske lišće, Konoplja, Orlovi nokti, Verbena (s polja), + Čemerika (s polja), Petrovac, Hren —trava, Barska trava, Jasen bijeli, + Jedić, Ranilist.

REUMATIZAM JAKI I GIHT (PODAGRA):

1. Smrekove bobe, Preslice, Troskota po jedan dio, a Pelina pola dijela.

   Pet kašika na $^3/_4$ litre ključale vode i kuhati do pola lit. sadržine. Piti jutrom na tašte i na večer po jednu veliku šaljicu ovog čaja toplo.
2. Naročito kod gihta, heksenšusa, udara od promahe: Brašno od slačice (senfa) pomiješano sa vodom kao tijesto stavlja se na mjesta, koja bole kao krsta (križa), grudi i zglobovi. Mjesto flastera od slačice bolje je uzimati tijesto od svježe slačice.
3. Protiv gihta uspješno liječi: Petnaest grama praška od Lincure, Kopitnjaka 5 gr, Narančine kore 5 gr, Sapunjače korjena 5 gr i Gorke kičice 10 gr. Dva do tri puta dnevno po jednu kavenu kašiku.
4. Jednaki dijelovi Gorke kičice, Lincure, Trave od ušljeme, Žalfije, Gorke djeteline i Sapunjače.

   Dvije kašike na 200 gr ključale vode i piti 3 — 4 puta dnevno po jednu kavenu kašiku.
5. Za trljanje (masiranje) 250 gr Povratića staviti u jedan litar ulja, da postoji na suncu 20 dana ili na toplom mjestu, pa ovim uljem trljati bolna mjesta.

SIFILIS:

1. Čmelj blaženi 20 gr, Gvajakovo drvo 25 gr, Čičak korjen 15 gr, Saš (sarsaparila) 20 gr, Žalfija 10 gr, Pirika 15 gr.

   Dvije kašike ovoga na 500 gr vode i piti po dvije šaljice dnevno.
2. Bosiok 10 gr, Rusomača 10 gr, Čmelj blaženi 10 gr i Čičak lišće 10 grama.

   Ove mješavine dvije kašike na 300 gr ključale vode, pa piti tri puta dnevno.
3. Po dva dijela Hrastove kore, Orahova lista i Žalfije, po jedan dio Kupinova lista, Kamilice i Čičkova korjena. — Upotreba kao kod tripera.
4. Još je jače sredstvo: Deset dijelova Orahova lista, Kupinovog lista, po tri dijela Bosioka divljeg i pitomog i Šikaline i jedan dio korjena od sapunjače.

   Upotreba kao kod tripera.
5. Sapunjače korjena 30 gr na pola litre vode i kuhati 5 minuta. Ovo djeluje kao korjen sarsaparile.
6. Čaj od Milogleda 20 gr na 1 lit. vode. Upotrijebiti valja list i korjen. Osim sifilisa liječi i sve vrsti katara , tuberkulozu, grudne bolesti, pljuvanje krvi, krvarenje, želudčane čireve, katar crijeva i bolove maternice.
7. Za sifilis je odličan lijek Hrastova i Brezova kora.
8. Sifilis — čišćenje krvi: Čičak korjen, * Razvodnik, Sapunjača, Zečiji trn, Orlovi nokti — kao čaj.

SKORBUT:

1. Uzmi jednake dijelove mladih vršika Jele, Kunice, Dimnjače, Gorke djeteline, Smrekova drveta i Idjirota i kupati djecu u toploj vodi pomiješanoj sa ovim odvarom.
2. Ugas (potočarka) 30 gr, Zečija stopa (cecelj) 10 gr, Oman korjen 5 gr, Divlji Pelin 5 gr.

   Jedna kašika ove mješavine na 250 gr kipuće vode i piti 3 šaljice dnevno.
3. Žličnjaka 30 gr, Dragušac 30 gr, staviti u jedan litar dobra bijelog vina, pa da stoji 8 dana i piti jutrom i večeri po jednu kašiku.

SKROFULE:

1. Krasuljak 5 gr, Pačije gnijezdo 5 gr, Lisičiji rep 10 gr, Čičak korjen 20 gr, Podbjel 50 gr, Žličnjak 10 gr, Orah lišće 30 gr, Hrastova mlada kora 20 gr, Rosopas 20 gr, Broć korjen 20 gr.

   Jedna kašika ove mješavine na 200 gr vode i piti zasladjenim limunovim sokom 5 do 6 šaljica dnevno.
2. Zečiji trn korjen 30 gr, Salep 10 gr, Čičak korjen 15 gr, Ružmarin 5 gr. Djecu valja još kupati u vodi u kojoj je pomiješan odvar od 30 gr orahova lišća u jednoj litri vode.
3. Čišćenje krvi: Hajdučka oputa, Brestova i Bukova kora, Piskavac.

SLABOĆA (UMORNOST):

1. Mirtovo lišće 15 gr, Jagorčina 15 gr, Ružmarinovo lišće 20 gr, Crvotočina 15 gr, Bosiok 15 gr, Zečija stopa korjen 15 gr, Odoljen korjen 10 gr.
   Deset gr ove mješavine na 150 gr vode i piti više puta dnevno.
2. Slabost uslijed kožne bolesti: Podbjel.

SLABOST KOD STARACA:

1. Šipak 50 gr, Potočarka 15 gr, Oman korjen 5 gr, Zečija soka 10 gr, Divlji pelin 10 gr, Žličnjak 10 gr, Dragušac 10 gr. Ove mješavine jedna kašika na 200 gr ključale vode, da postoji malo i piti više puta dnevno. Čovjek se ovim čajem osjeća svježijim.
2. Četvrt kilograma šipka staviti u jedan litar komovice sa isto toliko kandis šećera (žutog šećera), pa to neka postoji 8 dana i piti se može prema potrebi.

SLEZENA:

Kuhati lanilist sa maslačkom i piti.

SRČANE RAZNE BOLESTI:

1. Naprstak (digitalis) usporava lupanje, Gorocvijet (za bolji krvotok, jače mokrenje kod skleroze i slabog srca), Proljevak (kod srčano - bubrežnih bolesnika), Bijeli luk, Kukuruzna svila, Morski luk, Brezovo lišće, Metlasti žuti trn (kod otečenih žlijezda nogu — dinamično djeluje na srce), + Bunika (usporava puls i zatvara čmar), + Čemerika (s polja), Ruta (kavenu kašiku na jednu šaljicu dnevno).
2. Lavandula, Matičnjak, Angelika, Borač, Narančina kora, Komorač.
   Ove mješavine jednu kašiku preliti sa 200 gr ključale vode. Piti treba u jutro na tašte i u večer prije spavanja. Sve se ove biljke mogu uzimati i dulje vremena — ali bez šećera.
3. Gorocvijet isto piti kao čaj 10—15 dana.

SRCA UBRZAN RAD, PROŠIRENJE SRCA I AORTE:

Jagorčika korjen 10 gr, Djurdjica 5 gr kuhati na litar vode i piti toplo po dvije šaljice dnevno.

SRCE SLABO:

Hrast korjen 10 gr, Ljubčac 10 gr kao čaj.

SRCE LUPANJE:

1. Jagorčevina 20 gr, Djurdjica 2 gr, Matičnjak 10 gr.
   Ove mješavine jednu kavenu kašiku na litru vode i piti dvije šaljice dnevno.

2. Matičnjaka 2 gr, Rute 2 gr, Arnika cvijet 1 gr, Anason 3 gr, Borača 1 gr preliti sa četvrt litre ključale vode — da postoji četvrt sata. Dnevno piti 3 puta po dvije kašike.
3. Borač, Matičnjak svako zasebno popariti po jednu kašiku sa šaljicom ključale vode i piti jutrom i večeri po dvije šaljice dnevno (5—6 tjedana).

SRDOBOLJA, DIZENTERIJA KRVAVA STOLICA:

1. Bokvica samljevena kao prašak sa bijelim vinom piti.
2. Božur stučen kao prah s vodom.
3. Hrastov žir istucan i u vinu piti.
4. Broć 15 gr, Drenjak 30 gr, Štavelj sjeme 5 gr, Kopriva 30 gr, Borovnica lišće i plod skupa 30 gr.
   Od ove mješavine po jednu jedaću kašiku na četvrt litre ključale vode i piti toplo svaki dan po nekoliko šaljica.
5. Trava od srca 40 gr, Hrastova mlada kora 60 gr, Rabarbara 20 gr, Idjirot 80 gr.
   Kuhati pola sata i piti čaj više puta dnevno.

SRČANI GRČEVI:

Odoljen 10 gr, Valerijana 10 gr kao čaj od 10 gr na 200 vode i piti dnevno po tri male šaljice.

SRČANA NERVOZA:

1. Odoljen 10 gr, Lavandula 10 gr, Sasa 5 gr, Srdačica 10 gr.
   Jednu kašiku ove mješavine popariti u 200 gr ključale vode i piti tri šaljice dnevno.
2. Macina trava, Lavandula, Matičnjak, Borač, Crna kopriva (zlovolja, potištenost, hipohondrija).

SRCE (ZA SVAKU SRČANU BOLEST):

Odoljen korjen 50 gr, Ružmarin lišće 50 gr, Ružino lišće 15 gr, Despik cvijet 20 gr, Komorač 20 gr, Ljubčac korjen 25 gr, Matičnjak 30 gr, Djurdjica 10 gr.
Jednu punu kašiku ove mješavine preliti sa četvrt litre ključale vode i piti po tri šaljice dnevno.

SRCE U SALU:

Smrekova boba 20 gr, Konjorep 20 gr, Kopriva 20 gr.
Od ove mješavine uzeti 10 gr i staviti u litar ključale vode i kuhati dvije tri minute i po tome 10 minuta da stoji. Piti dnevno u jutro i u večer prije jela.

SRČANE BOLESTI, ARTERIOSKLEROZA, POVEĆAN KRVNI PRITISAK:

1. Djurdjica 5 gr, Kukuruzna svila 6 gr, Breza lišće 20 gr.
   Ovo piti kao čaj.
2. Luk bijeli kao alkoholotura piti po 20 kapi prije ručka i večere.

SLIJEPOG CRIJEVA ZAPALJENJE:

Uzmi po 10 gr Trnine (gloga crnog), Krušine, Kantariona, Žalfije i Kimela 3 gr.

Preliti dvije kašike ove mješavine sa 250 gr kipuće vode i kuhati još pola sata. Po tom procijediti, pa zasladiti medom i piti do desetak puta dnevno po malu šaljicu.

STOLICA TVRDA:

Crvotočina lišće 20 gr, Krušina 20 gr, Rabarbara korjen 20 gr, Gorka djetelina 30 gr, Orahovo lišće 30 gr, Slatki korjen 30 gr, Trn crni cvijet i trnjina 10 gr, Vidac 15 gr, Akacija cvijet 30 grama.

Dvije kašike na 300 gr ključale vode, pa piti čaj jako vruć u jutro prije jela i u večer prije spavanja.

SVRAB:

1. Ružmarin u ulju nakvasiti i mazati s njime kožu. Iza toga pola sata valja namazati ta mjesta sa medom. Ovo se rabi nekoliko dana i svraba nestane.
2. Brezov list popariti i tim odvarom mazati svrabljiva mjesta.

SRCA PROŠIRENJE:

1. Uzimati biljke, koje čiste pluća, a kojima se pomaže srce kao: Jaglike korjen, Djurdjica (kod grčeva, lupanja srca, nesanice, gušenja), a naročito kod starijih osoba sa slabim srcem.
2. Jagorčike korjen (izbacivanje šlajma), Jagorčike cvijet (stišava srce i izbacuje sluz prije i poslije grudnih bolesti), djurdjica (regulira udare srca, izaziva mokrenje i uspavljuje starije osobe, koje pate na nesanici). Čaj se ne smije uzimati duže od 5—6 dana.

SUNČANE PJEGE NA LICU I RUKAMA — ODSTRANJENJE:

Istrugati hrena 50 gr i pomiješati sa pola litre jakog vinskog sirćeta. Ovu smjesu postaviti na suncu ili na toplom mjestu tri dana, pa onda iz hrena istisnuti svu tečnost i procijediti.

Svaku večer mazati ruke i lice ovom tekućinom, ali pri tom mazanju valja oči zatvoriti. Sutra dan iza mazanja valja lice oprati s toplom vodom. Ovim se sa velikim uspjehom maže već mjeseca januara do marta a i poslije.

ŠANKIR MEKANI:

Smrekova boba 30 gr, Čičak 30 gr, Kamilica 30 gr, Orahovo lišće 30 gr.

Ove mješavine uzmi četiri kašike i kuhaj 15 minuta u pola litre vode. Čaj valja piti prije jela.

ŠANKIR TVRDI:

Bokvica (Trputac) 60 gr, Smrekova boba 60 gr, Kamilica 30 gr, Arnika 20 gr i Čičak korjen 15 gr.

Pripremiti kao i kod mekanog šankira.

ŠARLAH:

Breza lišće 20 gr, Konjorep 10 gr, Nana 10 gr, Slatki korjen 20 grama.

Ovo sve dobro promiješati i popariti u pola litre ključale vode i piti dnevno po šaljicu toplo.

ŠEĆERNA BOLEST — POSLJEDICA NERVNOG POTRESA I FIZIČKOG UDARA:

1. Poljski mak, + Beladona, Macina trava, Primorski pelin, Ugas, Mahune od bažula, Dudovo lišće, Borovnica, Grčko sijeno (djetelina) — i dietu strogo pridržavati.
2. Jednaki dijelovi Idjirota korjena, Borovnice lista, Crnog duda lišće, Pasuljove mahune, Krušina kora, Pelin, Piskavca i Preslice.

   Ove mješavine 4 kašike na pola litre ključale vode, da postoji četvrt sata, ocijedi i pij nezasladjeno toplo ili hladno 3 puta dnevno prije jela. Pri uzimanju treba strogo držati dietu.
3. Dva dijela lincure, jedan dio korjena Trave od srca ili Čelašice. Ovoga 20 gr na šaljicu čaja. Piti više puta dnevno po pola šaljice.
4. Izmedju raznih dietičnih sredstava, koja se često upotrebljavaju kod šećernih bolesti je odlično sredstvo, a koje se može uzimati mjesto šećera, a to je ekstrakt od Pirevine, koji je ujedno i vrlo hraniv, a pravi se ovako: Jedan dio korjena od Pirevine prelije se sa šest dijelova hladne vode, pa se pusti da stoji 24 sata, zatim se odstrani dobivena tečnost, a korjen se ponovno prelije sa dva dijela hladne vode, te i ovo da stoji 24 sata.

   Ove se obje tečnosti spoje i stavi se na mirno mjesto, da se pročisti. Tada se zagrije i pusti da ključa dok ne dobijemo ekstrakt. Ako je potrebno, valja i procijediti. Pirevina je dobra kao čaj za bolje mokrenje i znojenje kod kataralnih grudnih bolesti, grudnog zasluzivanja, pretovarenosti želudca, gihta i reumatizma. Dobar je i za stišavanje žedji kod groznice.

ŠEĆERNA BOLEST:

1. Pasulj ljuske 10 gr, Kopriva lišće 10 gr, Breza list 20 gr, Borovnica lišće 60 gr, Borovnica 30 gr, Kantarion 25 gr, Bedrenika 20 gr.

Jedna kašika na četvrt litre vode i piti po tri puta dnevno.

2. Pasulj ljuske 20 gr, Smrekova boba i lišće 50 gr, Kopriva 30 gr, Dimnjača 25 gr, Eukaliptus 25 gr, Žutilovka 30 gr, Breza lišće 30 gr, Borovnica lišće 35 gr, Borovnica 30 gr, Boldoa 35 gr, Maslačak korijen 10 gr, Dud crni lišće 100 gr, Bedrenika 25 grama.

   Po dvije kašike ove mješavine na 300 grama ključale vode i piti dnevno po 4 do 6 šaljica.

ŠLAJM, IZBACIVANJE I UMIRENJE KAŠLJA:

1. Oman 10 gr, Krasuljak 5 gr, Islandska mahovina 20 gr, Luk bijeli 10 gr. Jednu kašiku ove mješavine i četvrt litre ključale vode, pa piti tri puta dnevno po jednu šaljicu.
2. Jednake dijelove korjena Sladkog drvca, Žalfije, Žilovnjaka i Podbjela. Dvije kašike ove mješavine na šaljicu vrele vode i piti 3 puta dnevno po šaljicu.

ŠUGA, KRASTE:

Gorka djetelina, Barska trava, Crvena venja, Šišarke divlje ruže.

ŠULJEVI (Hemaroidi):

1. Sedam grama Hajdučke trave i tri grama Divizme cvijeta. Dnevno piti dva puta po jednu šaljicu. Ovu mješavinu prelij ključalom vodom, pa da postoji na kraj vatre četvrt sata. Osim toga, valja izbjegavati meso, alkohol, duhan i ljute začine.
2. Preslice 50 gr na pola litre vode kuhati pola sata poklopljeno, onda ocijediti i ispiti u dva puta. Uzima se svaki dan svježi čaj redovno 20 dana — ako šuljevi krvare.
3. Ne krvare li šuljevi, onda se pije čaj od pupoljaka crne topole i to dvije kašike na pola litre vode — u toku dana po dvije šaljice.
4. Kora divljeg kestena (otoci, proširene vene), Kiparis (suzuje krvne žile) — umjesto virginijske hamamele, Crne topole - pupoljci (s polja), Borovnica jagode (oblog), Srčenjak, Hajdučka trava (s polja ili iznutra), i Zimzelen, Preslica (protiv krvarenja).
5. Zečija soka 15gr, Bokvica 15 gr, Gorka djetelina 15 gr, Divizma 15 gr, Vodopija 20 gr, Jetrenka 20 gr, Hajdučka trava 30 gr, Očajnica 30 gr, Brezova kora 30 gr, Konjorep 15 gr, Mišjakinja 15 gr, Hrastova mlada kora 10 gr, Kiparis 15 gr, Krušina kora 20 gr.

   Od ove mješavine po dvije kašike u 300 grama ključale vode i piti dnevno po tri šaljice.

TIFUS:

Odoljen korjen 50 gr, Angelika 10 gr, Grčko sijeno 10 gr.

Jedna kašika ove mješavine na četvrt litre vode, pa se procijedi i pije svaka dva sata po jedna mala šaljica.

TRIPER AKUTNI:

1. Kantarion 60 gr, Orahovo lišće 40 gr, Smrekova boba 30 gr, Ječam zrno 5 gr, Rusomača list 60 gr, Medvedje grožđe 20 gr, Hmelj 20 grama.
2. Kopriva mrtva bijela 30 gr, Peršun pitomi 20 gr, Kamilica cvijet 30 gr, Hrastova kora 20 gr, Steža 30 gr, Čičak korjen 50 grama.

   Od ove mješavine po dvije kašike preliti sa 300 grama ključale vode i piti po 4 do 5 šaljica dnevno.

TRIPER KRONIČNI (ZASTARJELI):

1. Kopriva mrtva 30 gr, Sjeme peršuna 20 gr, Kamilica 30 gr, Hrastova mlada kora 30 gr, Steža 30 gr, Čičak korjen 50 gr i Hrastovo mlado lišće 20 gr.

   Upotreba kao i kod tripera akutnog.
2. Čičkova korjena 10 dijelova, Mrtve Koprive, Peršunova korjena po četiri dijela, Trave od srca tri dijela, Kamilice i Hrastove kore po dva dijela.

   Četiri kašike na pola litre ključale vode i kuhati još četvrt sata. Piti dnevno po jednu šaljicu prije jela.
3. Vrlo je dobro: Medvedje grožđe 10 gr, Kilavice 10 gr, te popari sa pola litre ključale vode i pij kao čaj 1—2 šaljice dnevno. Za vrijeme liječenja valja izbjegavati ljuta, slana i paprena jela, te da se što manje stoji na nogama, a što više leži. (Ovo je dobro i za bubrežni kamenac.)
4. Mlijeko od badema: Sto grama slatkih badema smiješati sa 5—6 grama gorkih badema, te fino istucati u mužaru (havanu) u prah i preliti sa jednom litrom vode i 15 dkg šećera u prahu. Tako se dobije mlijeko, kome se dodaje na svako pola litre ove tekućine po 4 kašike samljevenog lanenog sjemena.
5. Borovnice ploda četvrt kg prelije se sa hladnom vodom i doda se desetak kapljica čistog alkohola, da postoji dva dana na hladnom mjestu, procijedi i zagrije na toplo, pa se dnevno jedanput uštrcava. Ovo isto liječi i kijavicu ispiranjem nosa.
6. Bosiok pitomi ili divlji — jedna kašika na četvrt litre vode, pa se pije hladan čaj.
7. Brezova kora 20 gr na litar vode kuhati i piti kao čaj.
8. Bijelog sljeza korjen 15 gr na pola litre vode. Uzimati svakog sata punu kašiku.
9. Medvedje grožđe pomiješano sa Kilavicom, Hrastova kora, Orahovo lišće (ispiranje), Kopitnjak, Kukuta.

TRIPERA POSLJEDICA — ZAPALJENJE JAJA:

Kamilice dva dijela, Zovina cvijeta četiri dijela i Različka pet dijelova (ili samog cvijeta jedan dio). Od ove mješavine čaja uzimati tri puta po jednu šaljicu.

TRZANJE RUKU I NOGU:

Dragušac 50 gr, Zečiji trn 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Žličnjak 10 gr, Brezov list 50 gr, Jelenjak 5 gr, Smrekova boba 50 gr, Čmelj blaženi 15 gr, Buhač 5 gr.

Jedna kašika ove mješavine na četvrt litre vode i pije se češće preko dana.

TRBUŠNI BOLOVI:

Kamilica 20 gr, Nana 100 gr, maslačak 20 gr, kuhati i piti tri šaljice dnevno i to toplo.

TRBUHA OTOK I ZAPALJENJE TRBUŠNE MARAME BEZ BOLESTI CRIJEVA:

* Proljevak piti kao čaj dnevno tri puta po malu šaljicu.

TRAKAVICA, PANTLIČARKA, GLJISTE I DRUGI CRVI:

1. Paprat korjen kao prašak u vodi ili mlijeku na prazan želudac.
2. Kravljak 10 gr, Kičica 10 gr, Pelin 10 gr, Tikva sjeme 10 gr.
3. Nar kora, prašak u mlijeku ili u vodi uzimati.
4. Čubar 10 gr, Majkina dušica 10 gr, Kantarion 30 gr, Kamala plod 10 gr, Koso cvijeće 10 gr, Pelin 5 gr, Bundevne košćice 10 gr, Orahov list 20 gr, Salep kaćunak 5 gr, Trava od šapa 15 gr, Jagoda lišće 10 gr, Nana 30 gr.

   Piti toplo kao čaj. Zapamti, da se za vrijeme liječenja pantličarke preporuča samo malo jesti, a jede se samo salate, slane haringe. Poslije uzimanja lijeka treba popiti što za čišćenje i kod stolice paziti, da se uhvati trakavica. Dobro ispirati i pomljivo pregledati da li je glava izašla.
5. Božije drvce, Krušina kora, Imela, Pelin, Paprat, Nar - kora, Majkina dušica, Čubar.

TUBERKULOZA:

1. Bedrenika mala 15 gr, Krosuljica 30 gr, Ivanje, Kantarion 20 gr, Praskavičnjak 20 gr, Jagorčika 30 gr, Slatko drvce 30 gr, Islandska mahovina 30 gr, Ljubičica 10 gr, Hrastova mahovina 10 grama.

   Vrlo dobro sredstvo za tuberkulozne osobe je:

Uzmi dva litra piva, pa u to stavi islandske mahovine 20 gr i dvije šake pšeničnih mekinja (posija), i kuhaj sve dotle dok se ne skuha do polovine. Tada pusti ohladiti i procijedi u staklenu bocu. To valja uzimati dnevno više puta po jednu kašiku.
2. Divizma (kašalj), Crni sljez, Islandska mahovina, Oman (bacili), Samobajka, Gavez, + Bunika (kod pljuvanja krvi), Krasuljak, Očajnica, Borovi pupoljci, Bijeli luk (gnoj).

TUBERKULOZA GALOPIRAJUĆA:

1. Podbjel list i korjen 60 gr, Islandska mahovina 30 gr, Plućnog lišaja 40 gr, Garagen lišaja 20 gr, Crnog Sljeza korjen 15 gr i Jagorčike 10 gr.

   Jedna kašika ove mješavine na četvrt litre vode i piti više puta kako slijedi:
2. Uzmi tri litra piva i to stavi na tihu vatru u zemljan ili emajliran lonac. Kada se pivo malo zagrije, tada se stavi u lonac još dvije šake grubih pšeničnih mekinja (posija), te šaku islandske mahovine, šaku plućnog lišaja i jednu šaku garagen lišaja i pola kilograma meda. Ovo sve treba da dobro provrije i po tom se lonac stavi na hladno mjesto. Sada ovu tekućinu iz lonca procijedi kroz gustu krpu i u boce salij. Ne zaboravi, da se ovo mora držati na hladnom mjestu, da ne skisne. Piti treba svako pola sata po jednu likernu čašicu.

   Ovaj je lijek mnoge sušičave ozdravio i spasio od smrti.
3. Hajdučka trava, Paštrnak, Majkine dušice pa dva dijela i Imele pet dijelova.

   Od ove mješavine skuhati čaj, ocijediti i pomiješati sa isto toliko meda, pa se uzima svaka dva sata po jednu do dvije kavene kašike.

UBOD OD PČELE, OSE, KOMARCA, STRŠENA I OBADA:

Ubodeno mjesto treba mazati sa špiritom od salmijaka (salmijakova žesta) u kojoj je natopljena metvica paprena i bokvica.

UHO REUMATIČNO:

Kamforovo ulje 5 gr, Maslinovo ulje 30 gr. Ovo se ima namočiti na vatu i malo zagrijati, pa u uho stavljati.

UHO — BOLOVI:

Sljez šumski — sa mlakim čajem uho ispirati.

UHO BOLOVI USLIJED KATARA I ŠLAJMA:

Ispirati toplo sa čajem od Dobričice, Hajdučke trave i Žalfije.

ULOZI (GIHT, PODAGRA):

Vidi pod naslovom giht.

USTA RANJAVA I MJEHURIĆI U ŽDRIJELU:

1. Čaj za ispiranje od Komorača, Koprive, Kravojac korjena.
2. Anason, Karanfil mirisavi, Paprena metvica, Buhač cvijet — čaj za ispiranje.
3. Ranice u ustima, ranjave bradavice na dojkama (sisama) i ispucale usne: Dunjino sjeme sitno istucano i sa mlijekom pomiješano.

USTA ZAUDARANJE:

1. Kimela u zrnu 20 gr, Anasona 20 gr, Ružmarina lišće 15 gr, Metvica paprena 20 gr, Korijander sjeme 20 gr.

   Jednu kašiku ove mješavine na pola litre vode i sa tim čajem ispirati često usta poslije jela.
2. Lavandula 20 gr i Pomarandže kore staviti u čisti špirit, te poslije nekoliko dana stajanja — ispirati usta i piti po nekoliko kapi dnevno.
3. Anis 10 gr, Ružmarin 15 gr, Nana 20 gr, Koriander sjeme 20 gr, Kimel 20 gr.

   Od ove mješavine jednu kašiku na pola litre vode i grgljati poslije svakog jela.
4. Stavi Lavandula, Žalfije i Pomorandže kore da stoji u čistom špiritusu do 7 dana, te se poslije toga pije po nekoliko kapi dnevno.
5. Crne topole ugljen — prašak (ovo je takodjer dobro uzimati za apsorbiranje vjetrova u želudcu i crijevima), Anason, Koriander, Ružmarin, Pelin i Matičnjak — piti kao čaj.
6. Voda za ispiranje zapaljenih usta, guše i krajnika: List od Sljeza šumskog, Kupine, Žalfije, Petrovca, Trava od srca — korjen — u vidu čaja od 15 gr na četvrt litre vode.

   Ili — tri dijela paprene metvice, dva dijela Žalfije, tri dijela korjena Trave od srca (krupan prašak), 100 dijelova vode i 50 dijelova alkohola. Ovo da stoji nekoliko dana i zatim filtrira. Jednu kavenu kašiku u čaši mlake vode i time usta ispirati.

VJETROVI:

1. Komorač sjeme 10 gr, Žalfija 20 gr, Čičak lišće 20 gr, Kopriva 10 gr. Uzimati kao svaki drugi čaj.
2. Tinktura za tjeranje vjetrova: Kurkuma korjen 30 gr, Idjirot 15 gr, Kamilice rimske 8 gr, Galganta 15 gr, Aniša 8 gr, Kimela 10 gr, Pomorandža cvijet 5 gr.

Ovo se dobro istuče ili samelje i stavi u 150 gr alkohola, da stoji 10 dana, onda se procijedi i uzima po jednu kavenu kašiku.

VODENA BOLEST:

1. Breza lišće 10 gr, Kravljak 10 gr, Pelin 10 gr, Lipa cvijet 10 gr, Zova cvijet 10 gr, Kopriva korjen 10 gr, Šuručica 10 gr, Lanilist cvijet i list 10 gr, Lazarkinja 10 gr, Smrekova boba 10 gr, Vel. Siljevina 20 gr.
2. Breza lišće 20 gr, Dubčac 10 gr, Žličnjak 5 gr, Medvedje grožđje 10 gr, Konjorep 10 gr, Bedrenika 10 gr, Smrekova boba 10 gr, Pasulj komuške 25 gr, Aptovina korjen 10 gr, Bokvica (trputac) 10 gr, Čičak 10 gr, Lubenica sjeme 5 gr, Ružmarin 10 gr, Pukavac 5 gr, Jelenjak paprat 10 gr.

   Oba ova čaja priredjuju se kao i svaki drugi u ovoj knjizi opisani čaj. Pije se tri puta dnevno po jedna šaljica.
3. Otok trbuha uslijed bolesne jetre. Smrdljiva zova, Selen, Kopriva, Dimnjača, Dubčac, Čelebi grana, Zečiji trn, Hren trava, Ružmarin, Lazarkinja, Proljevak (ako nisu upaljena crijeva i kod zatvaranja jetre i slabog srca), Morski luk (u dozi od najviše 4 gr), + Naprstak (kad postoji dobro varenje, a ujedno utiče na rad srca).

VRATNI KATAR:

1. Jagoda lišće 10 gr, Trava od ušljeme (Zmijina trava) 5 gr, Lazarkinja 10 gr, Plućnjak 10 gr, Bedrenika 10 gr, Pelin divlji 5 gr, Piskavac 5 gr.

   Ovog čaja piti po tri šaljice dnevno.
2. Senega korjen 10 gr, Plućnjak 10 gr, Divizma cvijet 10 gr, Islandska mahovina 5 gr, Ružmarin 5 gr, Majkina dušica 5 gr, Hajdučka trava 10 gr, Očajnica 5 gr, Kopriva smrdljiva 5 gr, Podbjel 10 gr.

   Jednu kašiku ove mješavine na 200 gr vode i ispirati grlo ovim odvarom.
3. Smudnjak 5 gr, Pukavica (Imperatoria ostr.) 5 gr, Lipa 10 gr, Kičica 5 gr, Borovnica list 5 gr.

   Ovim odvarom valja ispirati grlo.
4. Kod vratobolje je odlično sredstvo nastrugati na ribež sirova krompira i izvana obložiti na krpi okolo vrata. Dobro je i kiselu krastavicu razrezati po duljini i njome isto tako obložiti okolo vrata.

VRATOBOLJA:

Ljubičica 10 gr, Zovin cvijet 10 gr, Komorač sjeme 10 gr, Sljez bijeli korjen i list 15 gr, Trandovilje (Jesenja ruža) 10 gr, Žalfija 10 gr, Petolist 10 gr, Rezeda 5 gr, Jorgovan cvijet i list 10 gr, Ranjenik 10 gr, Djumbir 10 gr, Kopriva mrtva 5 gr, Kravojac 10 grama.

Od ove mješavine priredjuje se čaj za ispiranje grla.

VRTOGLAVICA:

1. Božur sjeme 5 gr, Bosiok pitomi 10 gr, Umanika 10 gr.
2. Rute jedan dio, Povratića, Kimela i Macine trave po dva dijela.

   Od tog skuhati čaj i svaka dva sata uzimati po jednu kašiku.
3. Dobro je uzimati prašak Angelike korjena ili cvijeta od Lavandule. Jedna kašika na jednu šaljicu ključale vode, pa neka stoji popareno četvrt sata, ocijediti i piti jutrom na tašte i na večer prije spavanja.
4. Jednaki dijelovi korjena od Macine trave, korjena od Zečije stope, Narančine kore ili lista, Paprene metvice. Jednu kašiku ove mješavine na šaljicu vode. Čaj treba skuhati na večer, te ostaviti da stoji preko noći, pa piti jutrom i čeveri po jednu šaljicu.

ZARAZNE BOLESTI:

Zaraza sa povišenom temperaturom (toplinom) Malarija, Difterija, Tifus, Gripa, Šarlah (škrlet), Zapaljenje pluća:
Primjenjuju se biljke u cilju jačeg mokrenja, znojenja i ubijanje bacila u vidu čajeva kao: Lincura, Gorka kičica, Dubčac, Gorka djetelina, Verbena, Zečija stopa, Kamilica, Bijela vrba, Divljeg šimšira — jagode.

Protiv groznice: Limunovi čajevi, Narančine kore i ploda čajevi, Maline, Mirisavog karanfila, Badema slatkog i gorkog, te vino sa korom od Vrbe bijele.

Grozničavog bolesnika zatvor i gašenje žedji: Čaj od slatkog drvca.

Početno stanje sitnih, srednjih boginja (kozica) i škrlatine): Sljez šumski, Komorač, Borač.

ZGLOBOVI OTEČENI:

Istucanu Ždraliku (Kokotac) stavljati na bolna mjesta.

ZGLOBOVI, ZAPALJENJE:

Celer, Konjorep i Peršun po 5 gr i Angelike 15 gr, te piti čaj, a poparenom trinom stavljati obloge na zglobove.

ZNOJENJE, NOĆNO — PREJAKO:

1. Isto tako kao kod zapaljenja zglobova pravi se čaj od 20 gr na jedan litar vode ispiti mnogo puta po malu šaljicu.
2. Kašiku Žalfije kuhati sa četvrt litre vode, uzimati četiri puta dnevno, a naročito prije spavanja.
3. Prelij Žalfiju sa alkoholom, pa da stoji 8 dana, zatim filtrirati i piti 3—4 puta dnevno po 20—30 kapljica.
4. Dva dijela Lipovog cvijeta, tri dijela Kamilice, četiri dijela Zovina cvijeta. Piti kao topal čaj 1—2 šaljice dnevno.

ZNOJENJE NOGU:

Hrastova kora i orahov list kuhati i u tom čaju noge ispirati.

ZNOJENJE, POVEĆAVA:

Čaj od jednakih dijelova Zove, Čička lišće, Lipova cvijeta, Ljubica i Suručice.

Ovi se čajevi piju topli i to samo u večer.

ZNOJENJE GRUDNIH BOLESNIKA:

Žalfija kao alkoholotura ili tinktura i uzimati po 50 kapi svaka dva sata.

ZNOJENJE POTREBNO:

Lipov cvijet 20 gr, Kamilica 30 gr, Zovin cvijet 50 gr.

Deset gr ove mješavine na četvrt litre ključale vode i piti toplo dnevno po tri šaljice.

ZNOJENJE ISPOD PAZUHA:

Hrastova mlada kora 250 gr na 2 litra vode i ovim čajem ispirati mjesta ispod pazuha.

ZUBE BIJELE IMATI:

Ispirati zube sa čajem od Žalfije.

ZUBI KLIMAVI I ZUBNO MESO MLITAVO:

Ispirati zube sa čajem od Žalfije i Zečije soke (Cecelj).

ZUBNOG MESA ZAPALJENJE:

1. Idjirot kao čaj za ispiranje — 20 kapi na kašiku vode.
2. Mirhova tinktura. Uzimati po 5 kapi na kašiku vode i ispirati time zube.

ZUBOBOLJA:

Bokvica korjen kuhan za ispiranje, a Zovin cvijet sa kamilicom jako toplo stavljati na zubno mjesto izvana.

ZUJANJE U UHU:

Arnikove tinkture kanuti 2 do 3 kapi u uho i začepiti vatom.

ŽELUDAC, ZAPALJENJE:

Uzmi jednake dijelove sjemena i to: Tikve, Lubenice, Krastavica i Dinja.

Ova se mješavina istuca u fini prašak i sa vodom se uzima kao piće.

ŽELUDČANO ZAPALJENJE:

Jednake dijelove sjemena tikve, lubenice, dinje i krastavaca pa dobro samljeti ili istucati i uzimati u vodi tri puta dnevno po jednu malu kašiku.

ŽELUDČANI BOLOVI:

Anason (krijepi i tjera vjetrove), Komorač (luči sokove), Kimel (protiv želudčanih plinova), Koriander (oživljuje želudac), Kamilica, Kamilica rimska (jak čaj kod tuberkuloznih izvan obroka za apetit), Idjirot (luči sokove), Ljubčac (krčenje i slabo mokrenje), Angelika (nemanje apetita zbog duševnih potresa, uništava sluz), Gorka kičica (protiv groznice, vatruštine, oživljuje organe), Lincura (slabost ,malokrvnost, skrofule i slabe kosti), Ružmarin (klonulost zbog fizičkih i umnih napora).

ŽELUDAC I CRIJEVA:

Kod želudčanog rastrojstva, zapaljenja, katara i drugih lakših poremećenja: Jednaki dijelovi Gorke djeteline, Paprene metvice, Gorke kičice, Hajdučke trave i Komorača.

Od ove mješavine uzeti jednu kašiku na 200 gr ključale vode, da postoji nekoliko minuta, ocijedi, pridodaj nešto šećera i limunova soka, pa piti po 2—3 šaljice dnevno.

Ovo je dobro i za otečenu jetru i žuticu. Uzima se i sama Čelašica i to dvije kašike na četvrt litre ključale vode, pa piti dnevno po jednu šaljicu.

Neko sa uspjehom uzima sam Dubčac na isti način pripremljen kao i Čelašicu.

Plod od Borovnice isto tako kao čaj kod koli-bakcila.

ŽELUDAC, NEPRAVILNO VARENJE:

1. Lincura 10 gr, Vranilova trava 10 gr, Vodopija 10 gr, Divlji šimšir kora 20 gr, Pelin 5 gr, Bedrenika 20 gr.
   Piti kao i svaki drugi čaj.
2. Bijela vrba 10 gr, Gavez 10 gr, Nana 5 gr, Divlji bosiok 10 gr, Bosiok pitomi 10 gr, Gorka djetelina 15 gr, Zečija stopa 10 gr, Topola lišće 10 gr, Vel Siljevina 15 gr.
3. Salep (kaćunak) korjen samljeven kuhati sa šećerom i piti više puta dnevno.
4. Gavranov kuk 5 gr, Hmelj 15 gr, Zimzelen 30 gr, Zelenika 10 gr, Vilino sito 15 gr, Dinjica 15 gr, Ječam 20 gr, Bedrenika 20 grama.
   Svaki ovaj čaj pije se kao i svi ostali čajevi.

ŽELUDČANI GRČEVI:

Metvica paprena 5 gr, Koriander 10 gr, Smrekove bobe 10 gr, Majorana 10 gr, Orahovo lišće 5 gr, Šikalina 15 gr, Gorka djetelina 15 gr, Pasuljeve ljuske 15 gr, Komorač 10 gr, Kamilica 15 gr, Žalfija 10 gr, Anason 10 gr, Kimel 5 gr.

Ovu mješavinu kuhati na litru vode i piti tri šaljice toplog čaja dnevno.

Početno stanje gripe, guše, bronhitisa sa povišenom temperaturom: Slatko drvce, Zob, Pirevina — čaj za sve.

Protiv tifusa: Očajnica, Dubčac, Bijeli luk — čaj. Kupusni rasol piti mlako.

ŽELUDAC, STOMAK I GRČEVI U NJEMU:

1. Gorka djetelina 10 gr, Komorač 10 gr, Kamilica 15 gr, Lipa cvijet 5 gr, Odoljen korjen 10 gr, Jasenak 10 gr, Nana 10 gr, Žalfija 15 gr, Kimel 10 gr, Bedrenik 10 gr.
2. Ruža divlja šipak 10 gr, Nana 10 gr, Žalfija 10 gr, Komorač 10 gr, Borovnica lišće i plod 15 gr, Srebrenka 10 gr, Matičnjak 10 gr, Rutvica 2 gr, Kravojac 10 gr. Piti kao svaki drugi čaj.
3. Odoljen korjen 5 gr i Bedrenika 20 gr, 100 gr jakog špirita, neka stoji 10 dana, procijediti i uzimati svaki put po 15 kapi tekućine u jednoj kašiki vode.
4. Jasenak (uslijed nadimanja), Metvica paprena, * Salata divlja, Poljski mak, Žalfija (bolovi), + Beladona (zatvara čmar), * Kukuta (stišava grudne i želudčane nerve — vagus).

ŽELUDAC — PROBAVA BOLJA — JAČANJE:

1. Cimet kora 10 gr, Bedrenika 10 gr, Pomorandža kora 10 gr, Rakije 100 gr.
   Kao tinktura tri puta dnevno po jednu kavenu kašiku.
2. Kopriva 20 gr, Lincura 10 gr, Komorač sjeme 10 gr, Čičak list 10 gr, Pelin 5 gr, Krušina kora 10 gr.
   Isto kao čaj tri puta dnevno po jednu šaljicu.
3. Tinktura sastavljena od Kičice 15 gr, Lincure 40 gr, Pomorandže cvijet 10 gr, Kurkuma korjen 40 gr, Bedrenike 30 gr.
   Sve se ovo dobro isiječe i stavi u tri četvrt litre špiritusa od 50%, pa da stoji 10 dana i onda procijedi. Uzima se po jedna kašika poslije svakoga jela.
4. Hmelj (stišava nerve), Kravljak (Vilino sito, kod znojenja), Siljevina velika, Maslačak, Orahovo lišće, + Kozlac i Božije drvce. Piti kao i ostale čajeve.

ŽELUDAC, KRULJENJE PO NJEMU:

Selen 20 gr, Angelika 20 gr, Lincura 30 gr, Ružmarin 5 gr. Isto pravi čaj i pij toplo prije jela, tri puta dnevno.

ŽELUDAC LABAV, ZAPALJENJE NJEGOVO I OBOLJELA MOKRAĆNA BEŠIKA:

Tikva sjeme 100 gr, Lubenica sjeme 100 gr, Dinja i krastavac sjeme 200 gr.

Ovu mješavinu dobro istucati i sa vodom pomiješanu piti 3—4 puta dnevno.

ŽELUDČANE KAPLJICE:

Srčenik korjen 5 gr, Pomorandža kora 5 gr, Kičica 5 gr, Gorka djetelina 5 gr, Soda bikarbona 1 gr, Cimeta 5 gr, Špirita čista 30 grama.

ŽELUDČANE KAPLJICE:

1. Soda bikarbona 5 gr, Gorka djetelina 5 gr, Kičica 5 gr, Pomorandža kora 5 gr, Srčenik korjen 5 gr, Bedrenik 20 gr, Voda od cimeta 80 gr, 30 gr špiritusa ili druge rakije.

   Ovo sve skuhati i dodati malo šećera te po nekoliko puta dnevno piti po 20 kapi za okrepu želudca.
2. Kamilica 10 gr, Matičnjak 10 gr, Odoljen korjen 10 gr.

   Kao čaj piti tri puta dnevno.

ŽELUDČANI KATAR:

1. Hajdučka trava 20 gr, Pelin 10 gr, Žalfija 10 gr, Metvica paprena 10 gr, Koprive lišće 10 gr, Rabarbar 10 gr.

   Ove mješavine 20 gr na pola litre vode i piti tri puta dnevno.
2. Čmelj blaženi 30 gr, Srčenik 5 gr, Metvica paprena 10 gr, Kičica 10 gr, Idjirot 10 gr.

   Dvije kavine kašike na pola litre ključale vode i piti samo jutrom po jednu šaljicu.
3. Sapunjača korjen, Salep i Divlja salata.

ŽELUDČANA KISELINA — SLABA:

Lincura korjen 15 gr, Vranilova trava 5 gr, Vodopija 10 gr, Divlji šimšir 20 gr, Pelin 5 gr.

Prelij sa 200 gr ključale vode i pij tri šaljice dnevno.

ŽELUDAC, KOJI IMA PREMALO KISELINE:

Lincura 5 gr, Vranilova trava 5 gr, Vodopija 5 gr, Šimšir divlji 15 gr, Pelin 5 gr.

Jednu kašiku ove mješavine na četvrt litre vode i piti više puta dnevno.

ŽELUDAC, KOJI IMA PREVIŠE KISELINE:

Idjirot 30 gr, Kvasija 30 gr, Komorač sjeme 15 gr, Anason 10 grama.

Četvrtinu ove mješavine preliti sa 200 gr ključale vode i piti hladno preko dana.

ŽELUDČANO SLABO VARENJE:

1. Pomorandža kora 20 gr, Cimetova kora 5 gr, Kopriva lišće 10 gr, Lincura 10 gr, Komorač sjeme 10 gr, Čičak list 10 gr, Krušina kora 30 gr, Pelin 10 gr, Vodopija 10 gr, Vranilova trava 5 grama.

Jednu kašiku mješavine na četvrt litre vode i piti svako dva sata po jednu kašiku.
2. Cimetova kora 3 gr, Ulja od metvice paprene 1 gr, Srčenik 10 gr, Gorka djetelina 20 gr, Pelin 20 gr, Kičica 20 gr i Pomorandža kora 10 grama.

   Ovo sve pomiješati i staviti u 100 gr čista špirita ili 200 grama ljute rakije.

   Uzima se tri puta dnevno prije jela po 10 kapi.

ŽELUDAC, STOMAKA BOLEST I OSTALIH TRBUŠNIH ORGANA:

Aniš 10 gr, Morač (Divlja mirodija) 6 gr, Kimel 10 gr, Mirodjija (Kopar) trava i plod 20 gr, Kamilica 10 gr, Koriander biljka i sjeme 10 gr, Idjirot 10 gr.

Od ove mješavine uzmi jednu do dvije kašike i prelij sa četvrt litre ključale vode, pokrij tanjurom i ovo valja piti 3 šaljice dnevno.

ŽELUDCA I CRIJEVA ZAČEPLJENOST:

1. Zova lišće 10 gr, Lanilist 15 gr, Maslačak 15 gr, Kičica 10 gr, Krušina 25 gr, Majkino lišće 10 gr, Senino lišće 10 gr, Nana 10 gr, Lazarkinja 10 gr, Ljubica 5 gr, Jalapa korjen 5 gr, Bedrenika 20 gr.

   Ovaj se čaj priredjuje kao i svaki drugi, pa se pije tri puta po šaljicu dnevno.
2. Cvijeta od Crnog gloga (trnina), Očajnice i Divljeg Šimšira po pola grama. Piti kao topal čaj.

ŽELUDAC — KRVARENJE:

Imela 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Borovnica lišće 10 gr, Lavska noga 10 gr, Hrastova kora 5 gr, Kopriva lišće 10 gr.

Kao i svaki drugi čaj uzimati po tri šaljice dnevno.

LIDIJA — LJEKOVITO BILJE — ZAGREB

Vinogradska 8a.

prodaje privatnim mušterijama samo neotrovno bilje. Otrovno prodaje isključivo apotekarima, liječnicima i ovlaštenim licima.

Kome treba bilo kakova informacija radi ljekovitog i mirisnog bilja — a ako se slučajno ne nalazi u popisu ove knjige, neka se obrati izravno na nas radi upute, pa ćemo u svakom slučaju dati savjete i uputu.

Priklopiti marku za odgovor.

ŽELUDČANA PRETOVARENOST:

Idjirot korjen — kao čaj piti toplo.

ŽELUDČANE TRULEŽNE RANE:

Dubčac kao čaj toplo piti (antiseptičan je i kod groznice).

ŽELUDAC LABAV:

Jednake dijelove sjemena tikve (bundeve, buče), lubenice, dinje i krastavaca istucati sitno i u vodi uzimati po malu kašiku tri puta dnevno.

ŽELUDAC, TIŠTENJE:

Kantariona 10 gr na 300 gr ključale vode i piti tri puta dnevno po jednu šaljicu.

ŽELUDČANA NERVOZA:

1. Hajdučke trave 10 gr na četvrt litre vode i piti dnevno po jednu šaljicu.
2. Paprena metvica — poslije jela, Bosiok divlji (snaži i dobar je kod štucavice i podrigavanja), Majkina dušica, Bosiok pitomi (u manjoj količini), Gorka djetelina (sa slabim varenjem), Zečija stopa (kod potištenog nervnog stanja).

ŽELUDČANIH VJETROVA — ODSTRANJENJE:

1. Tri dijela kimela, devet dijelova Kamilice, dva dijela Metvice paprene i dva dijela Valerijane.
2. Selen korjen 10 gr, Angelika korjen 10 gr, Koprivino lišće 10 gr, Žalfija 10 gr, Komorač sjeme 5 gr, Anason 10 gr, Kimel 5 gr, Mirodija sjeme 5 gr, Koriander sjeme 5 gr.

   Jedna kašika ove mješavine na 200 gr ključale vode i piti više puta dnevno.

ŽELUDČANO PREKOMJERNO LUČENJE SOKOVA:

1. Gavez korjen 10 gr, Bijela vrba 10 gr, Rakita vrba 10 gr.

   Deset grama ove mješavine na 300 gr vode preliti, zasladiti i piti toplo.
2. Orahovo lišće, Bijela vrba (kora za nervozne — inače kao kinin kod groznice), Gavez (kod rana u stomaku), čaj kuhati u porculanskom ili zemljanom sudu, jer biljni tanin i grožđjani slador se izlučuju, + Razvodnik (djeluje sa solaninom kao kokain i kloroform).

Kome treba bilo kakva informacija odnosno ljekovitog i mirisnog bilja, taj neka se obrati na »Lidija« — Ljekovito bilje, Zagreb, za uputu uz priklop poštanske marke za odgovor.

ŽELUDČANO SLABO LUČENJE:

Lincura, Vranilova trava, Vodopija (dobar ujedno za džigericu i žučnu bešiku u zapaljenju), Šimšir divlji (kod otečene slezene zbog malarije), Pelin (poslije groznice kod ozlijedjenih organa, pomanjkanje apetita, malokrvnosti, rekonvalescencije — umjereno piti), Ruta.

ŽELUDAC, PROŠIRENJE:

Mirodija (Kopar) 20 gr, Neven lišće 30 gr, Hrastova kora 30 gr, Majoran 30 gr, Kaskara 30 gr.

Ovo kuhati kao običan čaj 5 minuta, procijediti i piti dnevno prije jela po jednu šaljicu. Dovoljno je uzeti svaki put za kuhanje 15 gr ove mješavine.

Želudčano proširenje, lučenje sokova, slabog apetita, slabog stomaka, kiselog štucanja, gutanja zraka, podrigavanje na usta, čiji vazduh ima gorak okus:

Lincura korjen 30 gr i to se stavi u jedan litar dobrog bijelog vina, te da stoji 10 dana, zatim ocijedi i uzimaj po jednu čašicu prije jela radi izazivanja apetita, a poslije jela se uzima u cilju poboljšanog kemijskog procesa kod varenja. Valja uzimati u podne i na večer.

Osim toga valja piti u jutro na tašte čaj od Vranilove trave, Vodopije, Šimšira divljeg i Pelina. Ovog se uzima jedna kašika na četvrt litre vode.

ŽELUDAC, ČIŠĆENJE:

1. Zova cvijet, Kamilica, Kopriva, Kravljak, Hrastova kora, Borovnice i Bedrenika od svega ovoga jednake dijelove valja uzeti i praviti čaj kao i svaki drugi.
2. Komorač 10 gr, Zova cvijet 10 gr, Kamilica 10 gr, Pelin lišće 5 gr, Kičica cvijet 10 gr, Hajdučka trava 10 gr, Žalfija 10 gr.

   Sve ovo valja preliti sa četvrt litre ključale vode i piti više puta na dan.

ŽELUDČANI BOLOVI, UMIRIVANJE:

1. Idjirot 30 gr, Kičica 60 gr, Gorka djetelina 20 gr, Pelina 20 gr, Šikalina 20 gr, Hajdučka trava 40 gr.
2. Mješavina od jednakih dijelova Izopa (Blagovanja), Očajnice, Arnike, Rute, Žalfije, Čubra vrtnog i Majkine dušice.

Ne zaboravite, da prirodni biljni lijek lakše djeluje od fabričkih tvorevina. Prirodni biljni lijek ne peče sluzokožu, usta, želudac i crijeva i ne kvari je kao kemijski lijek.

Jedna kašika ove mješavine na 150 gr ključale vode i piti po nekoliko šaljica dnevno.

3. Po 10 gr Odoljena, Kamilice i Matičnjaka. Kuhati kao čaj ovu količinu sa 400 gr vode i toplo piti dva puta po šaljicu.

ŽELUDAC, NAZEBA:

Ljubčac korjen 10 gr, Nana 10 gr, Odoljen 8 gr.

Ove mješavine kuhati na pola litre ključale vode i piti toplo više puta na dan.

ŽELUDAC, PREHLADA:

Metvica paprena 10 gr, Ljubčac korjen 10 gr, Odoljen korjen 10 grama.

Ove mješavine jednu kašiku na pola litre vode i piti više puta dnevno.

ŽENSKE BOLESTI:

Oman bijeli korjen 50 gr, Kamilica 40 gr, Orahovo lišće 20 gr, Hrastova kora 20 gr, Trava od srca 40 gr, Potočnjak 30 gr, Konjorep 30 gr, Vel. Siljevina 20 gr.

Sve ovo kuhati u litri vode i s mlakim procijednjenim odvarom ispirati (klistirati).

Biljke, koje sadrže tanina najbolje je da kisnu (kvasiti ih) mjesto kuhanja, jer pri kuhanju štirka i tanin ostaju kao nerastvoriv talog).

ŽENSKOG RUKAVA ZAPALJENJE, SVRAB (VAGINITA):

Potočnjak, * Razdvojnik, Kopriva žara — piti kao čaj toplo tri puta dnevno.

ŽENSKO PRANJE (PERIODA, MENSTRUACIJA):

1. Srčanik korjen 10 gr, Preslica 20 gr, Mrtva kopriva 20 gr, Troskot 20 gr, Gospin plašt 30 gr, Žalfija 30 gr.

   Jedna kašika ove mješavine na četvrt litre vode i piti jutrom i na večer po jednu šaljicu.

2. Hrastova mlada kora 10 gr, Kamilica cvijet 10 gr, Kopriva lišće 20 gr, Troskot 50 gr, Žalfija 30 gr, Ružmarin 40 gr.

   Četiri kašike mješavine na litru vode ,pa procijediti i ovim odvarom toplim ispirati maternicu.

   Uzima se isto kao pod brojem 1.

ŽGARAVICA:

Bokvica 15 gr, Metvica paprena 20 gr, Oman korjen 30 gr, Betonika list 20 gr, Anason korjen 5 gr, Kantarion 50 gr, Cecelj (Zečija soka) 10 gr.

Ove mješavine jedna mala kašika na 100 gr ključale vode, te uzimati poslije jela tri puta dnevno po malu šaljicu.

ŽIVCI RASTROJENI:

1. Srebrnik 10 gr, kuhati četvrt sata u pola litre mlijeka.

   Pije se dnevno po dvije šaljice (jutrom i na večer).

2. Sok od vinove loze uhvaćen u proljeće kod obrezivanja.

   Uzimati svaki sat po jednu kavenu kašiku.

ŽIVCI RASTROJENI I UMIRENJE:

Ružmarin 20 gr, Odoljen korjena 20 gr, Kamilica 20 gr, Hmelj 20 gr, Angelika 20 gr, Kora pomorandža 20 gr, Nana 20 gr, Gorka djetelina 30 gr, Idjirot 20 gr, Boreč 10 gr, Jablan 10 gr, Kimel u zrnu 10 gr, Lincura 10 gr.

Ova mješavina se upotrebljuje kao čaj ili kao tinktura prema tome kako kome bolje godi.

ŽIVACA UMIRENJE:

Pomorandža lišće 25 gr, Metvica paprena 25 gr, Gorka djetelina 25 gr, Odoljen 25 gr, Lipov cvijet 10 gr, Idjirot korjen 20 gr, Lincura korjen 20 gr, Ružmarin 40 gr.

Ovo se sve stavi u jedan litar ljute rakije, pa neka stoji na toplom mjestu.

Uzimati treba po četiri male kašike dnevno.

ŽUČNI KAMENAC I PIJESAK:

Pelin divlji 5 gr, Dragušac 50 gr, Zečija soka (Kiselica) 10 gr, Vodopija 20 gr, Ruta zidna 50 gr, Kopriva 50 grama.

Jedna kašika mješavine na četrt litre ključale vode i piti toplo po jednu šaljicu za trajanje bolova.

Preporučuje se istodobno piti svaki sat po jednu kašiku medicinskog glicerina sa malo limunova soka.

ŽUČNI BOLOVI:

1. Arnika (Moravka) 20 gr, Gorka djetelina 20 gr, Pelin 20 gr, Metvica paprena 30 gr, Hajdučka trava 35 gr.

   Jedna kašika mješavine na 150 gr ključale vode i piti tri puta dnevno kao čaj.

2. Rotkve crne piti sok.

ŽUČNI IZLIV:

Vodopija 10 gr, Kičica 10 gr, treba staviti u pola litre dobra vina, pa da stoji 8 do 10 dana i pije se tri puta dnevno po jedna čašica.

ŽUČNI KAMENCI, IZBACIVANJE:

1. Nana 100 gr, Nana vrtna 100 gr, Zečiji trn korjen 20 gr, Lincura korjen 20 gr, Krušina kora 15 gr, Smrekova bobica 30

gr, Borovnica 30 gr, Troskot 30 gr, Ljubica 30 gr, Rosomača 30 gr, Ruža divlja, šipak 40 gr, Bršljenov list 5 gr, Crni trn 10 gr, Hajdučka trava 20 gr, Konjorep 20 gr, Hmelj 20 gr, Odoljen korjen 15 gr, Maslačak 10 gr, Vodopija 25 gr, Žutilovka 20 gr i Bedrenika 20 gr.

Kao čaj kuhati i piti više puta dnevno.

2. Bolovi kod žučnog kamenca stišaju ako se napravi tinktura od galgant korjena i to 40 gr na 250 gr špiritusa od 50% ili jake rakije. Ovo neka stoji 15 dana, pa se pije svako jutro po jedna kavena kašika ove tinkture.
3. Uzeti dvije kašike sitno izrezanog ili samljevenog gaveza i popariti sa pola litre ključale vode, pa da stoji dva sata na toplom mjestu, ocijediti i uzimati tri šaljice dnevno i to po jedan sat prije jela. Uz to valja pridržavati strogo dijetu, jesti maslac uvaljan u pšenično brašno kao pilule.

Ovo je odlično i za čir, ranice, grizlice u želudcu. Ovaj se korjen ne smije popariti u željeznom loncu ili od koje druge kovine.

ŽUČNA KOLIKA OD BOLOVA:

1. Tinktura od Galganta od 30 gr na četvrt litre alkohola od 50% ili na tri četvrt litre dobre rakije. Ovo mora postajati 15 dana i pije se svako jutro po jedna mala kašika ove tinkture.
2. Preslica 30 gr, Vodopija 25 gr. Jedna kašika mješavine na 150 gr ključale vode i piti kao topal čaj.

ŽUČNI ZATVOR:

Boldoa lišće 30 gr, Jetrenka 30 gr, Pukavica 25 gr, Ljubičica 20 gr, Rusomača 20 gr.

Ovog čaja kuhati i piti toplo više puta na dan.

ŽELUDČANA KISELINA, PREJAKA:

Aniš 10 gr, Komorač 15 gr, Idjirot 60 gr, Kvasija 60 gr.

Ovu mješavinu valja razdijeliti u četiri jednaka dijela, pa pojedini dio preliti sa 200 gr ključale vode, zatim hladno piti preko dana.

ŽLIJEZDE OTEČENE, ŠKROFULE:

Uzmi po 5 gr od Podbjela, Bokvice, Kičice i kuhaj kao čaj, pa pij tri puta dnevno.

ŽUTICA:

1. Kičica biljka 10 gr, Kantarion 10 gr, Divlja Vrbena 10 gr, Ljeskovo lišće 10 gr, Johova kora 30 gr, Kopriva biljka 40 gr,

Cimet 5 gr, Hmelj 30, Pelin 5 gr, Idjirot 30 gr, Celer korjen 10 gr, Bokvica 10 gr.

2. Hajdučka trava 20 gr, Kičica 10 gr, Pelin 5 gr, Lazarkinja 25 gr, Maslačak 20 gr, Lanilist 20 gr, Kopriva 10 gr, Verbena 10 gr, Kimela 10 gr, Rosopas 15 gr, Oman korjen 10 gr, Bokvica 10 gr, Angelika 5 gr, Konjorep 10 gr.

Od ovih mješavina uzmi dvije jedaće kašike i prelij sa 300 gr ključale vode, neka malo postoji i pij tri puta po šaljicu dnevno.

ŽUTICA (bolesna jetra):

1. Žalfija 10 gr, Jagoda 20 gr, Kičica 20 gr, Hajdučka trava 20 gr, Lazarkinja 15 gr, Lanilist 5 gr, Pelin 5 gr, Bokvica 5 gr, Komorač sjeme 10 gr.
2. Maslačak lišće 15 gr, Rusomača 15 gr, Očajnica 15 gr, Dimnjača 15 gr, Pelin 15 gr, Vodopija 15 gr, Gorka djetelina 10 gr, Kičica 10 gr, Metvica paprena 10 gr, Hajdučka trava 10 gr.

Po jednu kašiku mješavine na 100 gr ključale vode i piti toplo sa malo limunova soka.

ŽUTICA (OTEČENA JETRA):

1. Ljeskovo lišće 10 gr, Jošikova kora 30 gr, Kičica 10 gr, Kantarion 10 gr, Verbena divlja 10 gr, Kopriva 10 gr, Cimeta kore 5 gr, Bokvica 15 gr, Hajdučka trava 10 gr, Preslica 10 grama.
2. Lazarkinja 10 gr, Kičica 5 gr, Pelin 5 gr, Lanilist 10 gr, Maslačka 10 gr, Kopriva list 10 gr, Kimela 4 gr, Berberisa 5 gr, Oman korjen 10 gr, Angelika 10 gr, Idjirot 10 gr.

Jednu kašiku mješavine na četvrt litre vode i piti više puta dnevno.

3. Korijen od Angelike, Preslica, Maslačak, Slatka paprat, Pelin. Upotreba kao kod jetre.
4. Oću - neću, Sitna metvica podjednako. Šest kašika ove mješavine na pola litre vode i piti tri puta dnevno.
5. Može se rabiti i Krušina kora — sama.

Žučna bešika sa groznicom: Hmelj.
Žučno čišćenje: Ladolež umjesto jalape.
Žuči rastjerivanje: Slatka paprat.
Žučni napadi sa teškom stolicom: Vilina kosa.
Žučni napadi uslijed pijeska i kamena: Čičak mjesto sarsaparille (tjera na mokrenje i znojenje).

Žučnih kanala zapaljenje kod povratne groznice (malarije): Šimšir (pomaže lučenje žuči i crijeva).

Žučne bešike — kamenca i pijeska istjerivanje: Smrekova boba, Maslinovo ulje i Crna rotkva.

MJEŠAVINE:

Svako sebi može pripraviti mješavine iz raznih biljki i praviti kombinacije, ali je ipak najsigurnije pridržavati se starih oprobanih i na naučnoj osnovi provedenih mješavina. Evo nekoliko takvih:

Grudno cvijeće: Sljez crni, Sljez bijeli list i korjen, Srcopuc, Ljubičica, Podbjel, Poljski mak, uzima se u podjednakim dijelovima. Preporučuje se k tomu pridodati Anasona.

Doza: 10 gr ove mješavine na 1 lit. vode. Ili — praviti sirup 120 gr ove mješavine sa 200 gr šećera. Uzima se 2—3 kašike dnevno.

Za prečišćavanje krvi: Macine trave korjen 30 gr, Paprene metvice 30 gr, Gorke djetelina 40 gr.

Jedna kašika ove mješavine na šaljicu čaja, piti tri puta dnevno u jutro na tašte, prije ručka i poslije večere na jedan sat — i to svaki put po jednu šaljicu bez šećera.

Za stolicu: Lipa, Kamilica, Sljez crni cvijet, Krušina kora — jednaki dijelovi.

Uzima se dvije kašike mješavine na pola litre vode, da proključa i da postoji pri kraju vatre. Ocijediti i piti na večer po jednu šaljicu prije spavanja.

Za bubrege: Slatkog drvca korjen, Peršun, Zečiji trn i Smrekovih boba — sve podjednako. Kuha se četiri kašike četvrt sata na litar vode. Ocijeđeno piti 3—4 šaljice dnevno.

Za želudac (stomak): Lincure korjen, Idjirot, Pelin, Narančina kora, Bijeli oman, Peteljke od trešanja sve podjednako u četvrt litre vode, sipa se jedna kašika i kuha nekoliko minuta, odmakne s vatre, pa dok se staloži pije se poslije večere na jedan sat.

Zapaljnje zglobova: Angelika korjen, Peršun, Preslica podjednako. Ove mješavine uzima se 4 kašike na litar ključale vode, poslije da postoji još pola sata i piti 3—4 puta dnevno i to toplo.

Zapaljenje mokraćne bešike: Preslica i Metvica paprena podjednako — piti kao čaj.

Bijelo pranje: Medvedjeg groždja lišće, Mrtva kopriva, Kopriva žara, Troskot — sve podjednako.

Četiri kašike ove mješavine popariti sa litrom ključale vode i ostaviti četvrt sata, zatim ocijediti i piti 3 puta dnevno.

Žutica: Angelika korjen, Preslica, Maslačkov list i korjen podjednako, a Pelina jedan dio više.

Popariti 4 kašike sa tri četvrt litre ključale vode, da postoji na kraj vatre pola sata, zatim ocijediti i piti po jednu šaljicu bez šećera tri puta dnevno prije jela na pola sata.

Nesanica: Lipe 20 gr, Macine trave korjen 30 gr, Buhačeva cvijeta 10 gr, Matičnjak 25 gr, Hajdučke trave 15 gr, Kupine lista 10

grama. Sve izmiješati i jednu kašiku mješavine preliti sa četvrt litre ključale vode, da postoji pola sata i piti prije spavanja u gutljajima.

Glavobolja: Matičnjak 20 gr, Žilovnjak 20 gr, Troskot 10 gr, Lipa 30 gr, Kupinovo lišće 20 gr, Macine trave korjen 10 gr, Lincure 5 gr, — izmiješati i piti 3 šaljive dnevno. Četiri kašike ove mješavine na 1 lit. ključale vode i da postoji pola sata.

Mršavljenje: Kimel, Anason, Paprena metvica, Trnjine cvijet po 5 gr, — Preslice 10 gr, Ružmarina 10 gr, Žalfije 5 gr, Pelina 3 grama. Sve popariti sa litrom ključale vode. Čaj piti dnevno.

Šuljevi (hemaroidi): Preslice 50 gr kuhati u poklopljenom loncu pola sata, ocijediti i ispiti u dva maha. Svaki dan pripremiti svježi čaj i tako valja piti dvadeset dana.

Jetra (žuč): Maslačkov list i korjen, Paprena metvica, Preslica, Pelin, Gorka djetelina — podjednako.

Upotreba ista kao i za žuticu.

Za izbacivanje kamenca: Metvice paprene 100 gr, Metvice kovrčaste 100 gr, Zečijeg trna 25 gr, Lincure 25 gr, Krušine kore 15 gr.

Pet kašika ove mješavine kuhati u 1 lit. vode jedno četvrt sata, procijediti i piti toplo po jednu šaljicu prije jela tri puta dnevno — zasladjeno ili ne.

Astma, bronhitis: Sljez bijeli, Slatko drvce, Anason — jednaki dijelovi. Četiri kašike mješavine na 1½ litre vode kuhati četvrt sata i ostaviti cijelu noć. Sutradan se pije ocijedjeno po jednu šaljicu prije jela — triput dnevno.

Za izazivanje znojenja: Pelin, Žalfija, Divizma cvijet, Angelika korjen, Zova, Troskot, Trava od srca — od svakog podjednako. Piti kao svaki čaj.

Protiv nadimanja: Po 3 dijela Koriandora, Komorača, Kimela, Paprene metvice, Kudrave metvice, Narančine kore i 10 dijelova Kamilice.

Ove mješavine uzimati 3 puta dnevno 2 kašike na šaljicu vode.

Proljev da prestane: Trnjine 3 gr (cvijet ili plod), Vidove trave i kore od korjena Šimšira divljeg, Krušine i Hrastove kore. Dvije kašike ove mješavine na pola litre vode kuhati pola sata u jutro — pa da postoji do na večer i piti prije spavanja.

Vodena bolest: Kopriva, Dubčac, Ružmarin, Lazarkinja, Zečiji trn, Brezov list — podjednako. Kao čaj 3 kašike na pola litre ključale vode popariti i popiti u toku dana.

Kod navale krvi u glavu: Kupanje nogu u gorušici (senfu, slačici) spriječava navalu krvi u glavu. Ili — Prašak od Imele lista uzimati na vrh kašike jedanput dnevno a ujedno piti čaja od lista šumske jagode po dvije šaljice dnevno.

Krvarenje: Po tri dijela Rusomače, Troskota i Imele. Kao čaj pije se 2—3 šaljice dnevno.

koje sa uspjehom mogu zamijeniti strane.

Idjirot (Acorus calami): prašak zamijenjuje cimet (cortex cinamonum).

Srčenjak (Polygonum bistorta): korijen ima do 20% tanina (stezajuće sredstvo) i mnogo štirke — zamijenjuje korjen od Ratanije (Radix Ratanhiae).

Jaglike korjen (Radix primulae): sa svojom sadržinom do 10% saponina — zamjenjuje korjen senege (Radix senegae).

Momčić kija, Krestušac (Polygala amara): zamijenjuje korjen senege i korjen ipekakuanhe (Radix senegae et ipecacuanhae).

Korijen od ljubičice (Radix Violae odoratae): sa svojim violinom — alkaloid — sličnom emitinu zamijenjuje korijen ipekakuanhe.

Korijen od bijele vrbe (Radix salicis albae): sa svojim taninom i salicinom zamijenjuje koru od kininovca (Cortex Chinae).

Troskot-korjen (Polygonum aviculare): sa mnogo tanina zamijenjuje korjen od sarsaparile (Radix sarsaparillae).

Proljevak (Gratiola off.): trava i lišće kao sredstvo za čišćenje kože zamijenjuje jalapu (Radix tubera Jalappae).

Divlji šimšir (Cortex Berberidis vulgaris): zamijenjuje korjen islandskog hidrastisa (Rhizoma Hydrastis canadensis).

Djurdjica (Convalaria majalis): zamijenjuje jake preparate digitalisa, strofanta i t. d. kod gušenja i nervoze srca.

Čičkov korjen (Radix bardanae): zamijenjuje korjen od sarsaparille.

Kiparis (Cypressus sempervivens): zamijenjuje virginsku hamamelu — koru (Cortex Hamamelidis).

SABIRAČIMA BILJA NA ZNANJE!

Lidija, Ljekovito bilje, Zagreb, Vinogradska 8a.

Kupuje potpuno osušeno ljekovito bilje u prirodnoj boji, t. j. trave, lišće, korjenje, cvijeće, grančice, plodove i sjemenje. Prethodno valja slati uzorke sa naznakom cijene na osnovu kojih se zaključuje posao. Cijena se utvrdjuje franco željeznička utovarna stanica ili pošta u vrećama firme ili pošiljača. Plaćanja slijede odmah poslije prijema robe u gotovu u koliko roba odgovara poslatim uzorcima. Da ne bude bilo kakovih prigovora, preporuča se, da firmi stavljaju samo ponude oni sabirači, koji su svjesni svoga rada i dužnosti i da imaju slati samo prvoklasnu robu i to od posljednje berbe.

ALOJE TINKTURA, (Aloides):

Dva dijela istucanog aloja pomiješaj sa 5 dijelova alkohola. Rabi se sa velikim uspjehom za ispiranje i oblaganje svježih kao i zastarjelih rana.

ANGELIKA TINKTURA, (Angelica archangelica):

Uzmi 100 grama sitno izrezanog korjena angelike i 100 grama alkohola te stavi na toplom mjestu 4 do 5 dana uz češće promućkavanje, pa po tom dobro iscijedi i filtriraj. U ostatak se opet nalije 200 grama 30% alkohola i postupa kao i prvi put. Sada oba ova filtrata (ocijedi) i spoji skupa.

Uzima se 15 do 20 kapi kao izvanredno dobro sredstvo protiv neuredna stomaka.

ANIŠ TINKTURA, (Pimpinella anisi):

15 gr istucanog aniša stavi u smjesu od 80 gr alkohola sa isto toliko vode. To stavi jedan do dva dana, samo češće promućkaj i filtriraj.

Ima isto djelovanje kao i čaj, a uzima se dvaput dnevno po jednu kašiku. Može se ovo isto praviti u jakom voćnom (vinskom, jabukovom) sirćetu.

ARNIKA TINKTURA, (Arnica montana):

Jedan dio cvata od arnike pomiješaj sa 10 dijelova alkohola. Uzima se 50 do 60 kapi u četvrt litre vode protiv nervoze, labava stomaka i grčeva u njemu, upale crijeva, kašljanja i t. d.

BEDRENIKA TINKTURA, Velika siljevina, (Pimpinella magna, saxifraga):

Jedan dio srednje izrezanog korjena i 5 dijelova razblažena alkohola.

BOŽIJA PLAHTICA, TINKTURA (Carduus benedicti):

Stavi se jedan dio korjena na 4 dijela vode i da stoji dva dana. K tomu se doda dva dijela alkohola uz češće promućkavanje, pa da postoji 8 dana, te najposlije filtrira.

Uzima se tri puta dnevno po jedna kavena kašika u čaši vode protiv neredovitog mokrenja, grozničavog oboljenja, grudnih bolesti, nervoze, začepljenosti, žutice, kamenca i pijeska u žuči, mjehuru i bubrezima, hipohondrije, vodene bolesti i melankolije.

BRUSNICE TINKTURA, Vaccinium myrthylis):

Jedan dio suhih dobro istucanih bobica smiješaj sa 5 dijelova razblaženog alkohola, te se ostavi 15 dana na toplom mjestu uz češće promućkanje i po tom filtriraj.

Rabi se kao odlično sredstvo protiv grčava u želudcu, slaboće, bolesti dišnih organa, kašlja, vodene i šećerne bolesti.

HRASTOVA TINKTURA, (Quercini):

Sok od mladih zelenih grančica hrasta smiješa se sa isto tolikom količinom alkohola pa se u boci stavi 14 dana na suncu, filtrira i spremi u dobro začepljenu bocu.

Uzima se dvaput dnevno po 30 do 40 kapi na šećeru protiv crijevnog i želudčanog krvarenja, krvavog iskašljavanja, krvoperiode.

IDJIROTOVA TINKTURA, (Acorus calami):

Izmješaj jedan dio izrezanog korjena idjirota sa 5 dijelova razblaženog alkohola.

Uzima se dvaput dnevno po 10 do 20 kapi kao odlično sredstvo protiv bolesti želudca, lupanja srca, reume, hipohondrije, vodene, bubrežne bolesti, proljeva kao i neredovite menstruacije.

LINCURA, SRČENIK TINKTURA, (Gentiana lutea):

Jedan dio sitno izrezanog korjena sa 5 dijelova razblaženog alkohola.

Odlično djeluje protiv bljedoće, malokrvnosti općenite slabokrvnosti mišićja i osvježuje osobu pri nesvjestici.

NEVENOVA TINKTURA, (Calendula off.):

Jedan dio cvijeta smiješa se sa 10 dijelova čista alkohola. Upotrebljuje se u vodi razblažen kao odlično sredstvo kod rana, opeklina, jako dobro za umirenje živaca, rak rane na ženskim grudima i maternici.

OČAJNICA TINKTURA, (Lamium album):

Cijelu biljku u cvatu istisni i pomiješaj sa jednakim dijelom alkohola 96%. Ovo se stavi 14 dana na toplom mjestu u zatvorenoj staklenki uz češće mućkanje i po tom iscijedi i filtrira.

Rabi se 10 do 15 kapi na šećeru protiv malokrvnosti, skrofula, teškog dihanja, plućnih bolesti, krvotoka, bijelog cvijeta, crijevnih preopterećenja i neredovitog mjesečnog čišćenja.

OMAN TINKTURA, (Inula helenum):

Po 20 grama Omana, Aniša, Pelina, Kantariona, 80 gr Rozina stavi se u 400 grama alkohola pomiješanog sa 800 grama vode. Ta se smjesa stavi 8 dana na toplom mjestu uz češće promućkavanje i po tom procijedi kroz gustu krpu (filtrira).

Rabi se dnevno po dvije kašike protiv malokrvnosti, kolike (srdobolje) kao i preopterećenja stomaka.

PELINOVA TINKTURA, (Artemisia absynthy):

Pomiješaj skupa 90 gr pelina cvatućeg, 30 gr kore od naranče, 15 gr korjena idjirota, 15 gr korjena lincure (srčenika) i stavi u 1½ litre razrijedjenog alkohola, pa neka to stoji 8 do 10 dana sa češćim promućkavanjem, tada ocijedi i filtriraj.

Uzima se 20 do 40 kapi triputa dnevno u vodi ili vinu sa šećerom ili medom kao jačajuće sredstvo želudca, za dobivanje apetita i protiv želudčanih grčeva.

SMREKOVE BOBE TINKTURA, (Juniperus communis):

Uzmi jedan dio smrekovih bobica i prelij sa 4 dijela alkohola, te stavi to 14 dana na toplom mjestu pa ocijedi.

Upotrebljuje se kao najbolje sredstvo za grijanje želudca i očuvanja od prehlade.

TORMENTILLA TINKTURA, TRAVA OD SRCA, (Potentilla tormentilla):

Stavi se samljevene u prahu 30 grama trave od srca u 1 litar crvenog vina i stavi na miru nekoliko dana, pa po tom filtrira, ili uzmi šaku sitno isjecanog korjena ove biljke sa jednom litrom razredjenog alkohola i komovice.

Upotrebljuje se kao odlično sredstvo za jačanje želudca.

VALERIJANA TINKTURA, (Valeriana off.):

Jedan dio grubo izrezanog korjena od valerijane (macine trave) i 5 dijelova razblaženog alkohola.

Uzima se 20 do 40 kapi protiv želudčanih bolova i nesvjestice.

VILINO SITO TINKTURA, (Carlina acaulis):

Jedan dio sitno izrezanog korjena i 5 dijelova razblaženog alkohola ili 50 do 60 grama korjena na jedan litar dobrog bijelog vina.

Uzima se dnevno dvaput po 15 kapi protiv bubrežnih bolova, šlajma u prsima, dišnih organa, vanredno sredstvo za čišćenje, protiv vodene bolesti, gljista i crvića.

SIRUPI — PRIPREMANJE.

CRVENOG LUKA SIRUP (Allium cepa):

400 gr izrezanog crvenog luka stavi u litar vode i 80 dkg meda i 40 gr melissa šećera 3 do 4 sata i polako ukuhavaj, pa napuni i dobro začepi boce.

Najbolje sredstvo protiv hripavca-kašlja kod djece.

ISLANDSKOG LIŠAJA SIRUP (Lichen islandicus):

Uzmi 15 gr ovog lišaja i pokvasi u četvrt litre vode, pa to neka stoji na toplom mjestu dva sata i procijedi, ostatak se opet nakvasi u četvrt litre vode kao i prvi put. Po tom se obje tekućine spoje i sa šećerom ili medom ukuhavaju do polovicu sadržine.

Uzima se po jedna kavena kašika protiv vrtoglavice, bronhijalnog šlajma, grčevitom kašljanju, bolova u prsima, crijevima i krvotoku.

LJUBICE SIRUP (Viola odorata):

50 gr ljubice cvata polij sa 100 gr kipuće vode i ostavi 24 sata te polako da se sa šećerom kuha 20 minuta i procijedi.

Ovaj se sirup vrlo rado upotrebljava kao sredstvo protiv kašlja i šlajma u grlu.

MASLAČKOV SIRUP (Traxacum off.):

Jedan dio izrezanog maslačka smiješaj sa pet dijelova vode i ostavi mirovati 24 sata na toplom mjestu. Tada ocijedi i ostatak ponovo pomiješaj sa pet dijelova vode da stoji 12 sati, pa i ovo ocijedi —te obje ocjedine sastavi i ukuhavaj sa medom ili šećerom do polovice količine.

Uzima se dnevno po nekoliko kavenih kašika protiv bolesti jetara, žutice, zlatne žile (hemaroida) i začepljenja.

METVICE PAPRENE SIRUP (Mentha piperita):

Dva dijela sitno izrezana lišća ove biljke smiješaj sa jednim dijelom alkohola i 12 dijelova vode. To se ostavi jedan dan na toplom mjestu sa češćim promućkavanjem i ocijedi, — pa se osam dijelova ove ocjedine ukuhava sa 12 dijelova šećera.

Uzima se tri puta dnevno po jedna kavena kašika protiv grčeva, nervoze crijeva, želudca, glavobolje, zujanja u ušima i t. d.

OČAJNICE SIRUP (Marubium vulgare):

Skuhaj jak čaj od lišća ove biljke (100 gr na tri četvrt litre vode) pridodaj k tomu pola kilograma šećera i ukuhavaj dok se polovica sadržine ne ispari. Ako se još dalje do jedne trećine ukuhava onda

ona tekućina postaje tvrda i od toga se izrežu komadi kao šećerke, pa služe kao odlično sredstvo protiv kašlja.

Osim toga sirup rabe protiv plućnog katara, velikog kašlja rikavca, bolesti jetara žutice, bljedoće (malokrvnosti) osobito poslije prepaćenih težih bolesti, te manjkave menstruacije kod žena.

PELINOV SIRUP (Artemisa absynthum):

Dva dijela isjecane ove biljke smiješaj u dva dijela alkohola i osam dijelova vode, te da postoji 24 sata na toplom mjestu uz češće mućkanje, te filtriraj. Ostatak se još jednom smiješa sa jednim dijelom alkohola i 4 dijela vode. I ovo ocijedi poslije 24 sata. Sada sastavi obje ocjedine, te sa medom ili šećerom ukuhavaj do polovine sadržine.

Uzima se dnevno 25 do 30 kapi protiv slabosti, skrofula, reuma, skorbuta i povratne groznice.

RABARBAR SIRUP (Rhei rizoma):

Deset dijelova usitnjenoga korjena rabarbare smiješaj sa jednim dijelom kalium karbonata i sa 80 dijelova vode. To stavi 12 sati uz češće mućkanje na toplom mjestu i ocijedi. Na 60 dijelova ove tekućine dodaj 20 dijelova cimetove vode i 120 gr šećera i ukuhavaj do polovine ove tekućine.

Služi kao odlično sredstvo za otvor.

SLJEZOV SIRUP (Althea off.):

Dva dijela sitno izrezana i očišćena korjena ove biljke smiješa se sa jednim dijelom alkohola i 50 dijelova vode. Ovo se stavi na toplom mjestu uz češće mućkanje i po tome procijedi. Na 40 dijelova ove tekućine doda se 60 dijelova šećera i ukuhava do polovice sadržine.

Uzima se po jedna kavena kašika protiv svakog šlajma, plućnom kataru, kašlju i teškog dihanja.

SMREKOVIH BOBA SIRUP (Juniperis communis):

Jedan dio smrekovih boba kuha se sa četiri dijela vode, filtrira i tada se ova tekućina sa šećerom ukuhava u sirup.

Uzima se jutrom i večeri po jedna kašika kao najbolje želudžano sredstvo.

ŽELUDČANI SIRUP:

Smiješaj jednake dijelove sjemena komorača i očajnice, pridodaj ovom nekoliko karanfila, nešto cimeta, muškatova oraha i cvata, pa se dobro izmiješa i istuca u prah i onda se ukuhava sa medom.

Uzima se dnevno 2 do 3 puta po jedna kavena kašika za sve slabosti želudca.

VOĆNI SOKOVI

Svi voćni sokovi miješani sa vodom, sodom (sifonom), kiselicom jesu vrlo dobro piće, osobito za one, koje ne smiju uživati alkohola. To su pića, koja i staro i mlado, zdravo i bolesno čeljade osvježuje i okrijepljuje.

Pripremanje voćnih sokova vrši se na razne načine, a zaslađuju se kod ukuhavanja sa medom ili šećerom. Najbolje se to obavlja u staklenim posudama i flašama, emajliranim loncima i drvenom škafu, dočim niukojem slučaju ne smijemo se poslužiti sa željeznim posudama, jer će ocjedine dobiti okus po željezu kao mutnu i tamnu boju.

VOĆNI SOKOVI I NJIHOVO DJELOVANJE

Svako je voće puno ljekovitih sadržina, a medju tima su glavne: vapno, natron, željezo i fosfor. Nijedna druga hrana ne sadržaje toliko mineralnih hranivih sastojina — kao voće. Stoga se voće upotrebljuje kao lijek. Imamo raznih voćnih kura, koje odlično djeluju na zdravlje čovječje. Kada se kure poduzimaju, ne smiju se, naravno uz njih uzimati takova sredstva, koja djeluju rastvorljivo, kao n. pr. pivo, mlijeko, sir, jaja, meso i t. d. I sama je voda iza voća škodljiva, jer voće prelazi u vrijenje, pa time gubi svoju djelotvornu moć.

Voćni sokovi djeluju ljekovito u tri pravca: Pročišćuju krv, dovode novih osvježujućih tvari, koje pomlađuju organizam i podražuju pojedine organe, da bolje funkcionišu.

U prvom pravcu djeluju voćne kiseline, u drugom željezne soli, u trećem aromatične (mirisave) sastojine. Osim toga voćna kura djeluje još i protiv alkoholizma.

Najglavniju ulogu u voćnim kurama igra liječenje grožđjem. Grožđje utažuje žedj, podražuje živce na jaču djelatnost, pospješuje tek i probavu, no samo onda, kad ga se uzima u umjerenoj količini. Veća količina grožđja, osobito na tašte, otvara stolicu. Ako se uživa samo grožđje, spada tjelesna težina, no ako se uz grožđje jede krepka hrana, to će težina tijela rasti i cijelo tijelo ojačati.

Tuberkulozni, skrofulozni i slabokrvni ljudi dobivaju dnevno poprečno samo do dva kg grožđja, a uz to mesa, masti, jaja i maslaca.

Osobe, koje boluju od hemaroida (šuljeva), kronične spore ili tvrde stolice, hipohondrije, bolesti jetara, kroničnog dišnog katara, pretilosti i od kružne obtoke, mogu poprečno uzimati i do 4 kg grožđja dnevno ali im druga hrana mora biti mršava. Osobito im valja izbjegavati meso i masti, koji spriječavaju rastvorno djelovanje bubrega i crijeva.

Pošto je grožđje bogato kalijem, natronom, vapnom i fosforom, to se stoga ova kura osobito preporuča osobama, koje trpe od nervoznih smetnja, melankolije, histerije i neurastenije. Prije grožđjane kure dobro je praviti trešnjevu kuru, koja ima slično djelovanje kao i grožđjana.

LJEKOVITOST VOĆNIH SOKOVA

Sok od jagoda odstranjuje žuticu, malokrvnost, slaboću, nervozu, a izvanredno dobro djeluje na bubrege i bubrežne kamence, kao i na reumatizam.

Malinov sok djeluje protiv groznice, vatruštine, šarlaha, mraza (krzamak).

Ribizlov sok pospješuje rad bubrega, najviše se preporučuje protiv kostobolje.

Kupinov sok od crnih kupina rabi se kao ljetni hladni osvježujući napitak.

Ogrozdov sok proti slabosti nerva (živčevlja).

Sok od brusnica (borovnica, vrisinja) djeluje osobito protiv bolesti želudca i proljeva (dizenterija).

Sok od bazgovine (zovike) pospješuje znojenje i spavanje, a kuhan sa limunovim sokom uspješno djeluje protiv kihavice i influence.

Sok od marilica (kajsija) djeluje na cijelo tjelesno ustrojstvo.

Sok od groždja djeluje protiv slabosti, malokvrnosti (blijedoći) i oslabljenju živaca.

Sok od jabuka djeluje protiv crijevnih bolesti, reumatizma, čisti mjehur i bubrege i umiruje živce.

BOŽIJE PLAHTICE SOK (Carduus benedictus):

Jedan dio ove biljke pomiješaj sa pet dijelova vode i 6 sati drži na kraju štednjaka kod 40° C uz češće miješanje, pa po tome ocijedi. Ostatak opet ponovi sa pet dijelova vode 3 sata drži na laganoj vatri i ocijedi. Obje ocjedine sastavi skupa i ukuhavaj sa šećerom, medom ili kandis šećerom do polovine količine.

Rabi se triput po jedna kašika protiv groznice, neredovitog mokrenja, začepljenja, nervoze, žutice, kamenca u žuči, bubrezima i mokračnom mjehuru, vodene bolesti i t. d.

GORKE DJETELINE SOK (Menyanthes trifolii fibrini):

Uzmi jedan dio gorke djeteline, te pomiješaj sa pet dijelova vode kod 35 do 40° C topline sa češćim miješanjem — tada ocijedi, pa ostatak još jednom pomiješaj sa 5 dijelova vode, drži tri sata kao i prvi put, pa obje ove ocjedine (filtrata) smiješaj i dodaj meda ili šećera, i neka se ukuha do polovine sadržine.

Rabi se dnevno više puta po jedna kavena kašika protiv slabog stomaka i krulenja u njemu, začepljenosti, slaboće, groznice, bolesti jetara i slezena.

IDJIROTOV SOK (Acorus calami):

Dva dijela isjecana korjena ove biljke smiješaj sa četiri dijela alkohola i 6 dijelova vode. To neka postoji 4 do 5 dana uz češće promućkavanje, po ocijedi i filtriraj. Sa ostatkom miješaj opet dva di-

jela alkohola i tri dijela vode i neka postoji 24 sata, pa ocijedi. Sastavi ove obje ocjedine skupa i ukuhavaj do polovine količine.

Upotrebljuje se dnevno po tri kavene kašike kod sluzenja crijeva, lupanja srca, skrofula, reumatizma, povratne groznice osobito kod žena u prelaznoj dobi, bljedoće, žučnih i bubrežnih bolesti, hipohondrije, vodene, šećerne bolesti i neredovite menstruacije (periode).

LINCURA, SRČENIK SOK (Gentiana lutea):

Uzmi jedan dio korjena od lincure i pomiješaj sa pet dijelova vode, te da to postoji 48 sati na toplom mjestu uz često mućkanje, ocijedi pa ostatak ponovno smiješaj sa pet dijelova vode do 12 sati stajanja. Smiješaj tada oba filtrata i ukuhavaj sa medom ili šećerom na polovicu količine.

Uzima se triput dnevno na šećeru ili u vodi po 20 kapi za jačanje želudca, dobivanje apetita, protiv slabosti i t. d.

MALINOV SOK

1. Na tri litra malina uzmi 4 dkg vinske kiseline (Weinsteinsäure), dva litra vode i to neka stoji sve 24 sata ali ne na suncu. Za tim se kroz gusto platno procijedi, pa koliko je litara soka, toliko kilograma šećera miješati i kuhati, a pjenu valja češće skidati, dok nije gotovo. Ovaj sok ima svježi okus.

2. Na jednu litru malina treba jednu kašiku octa (sirćeta), koje se stavi na sunčano mjesto jedno osam dana, dok se maline ne dignu na površinu. Sada se sok ocijedi, pa se metne isto tolika količina šećera, koja se kuha pola sata. Čim se ohladi valja puniti u staklenke.

SOK OD GROZDIĆA

Procijedi sok od grozdića kroz krpu, pa to ponovi još jednom dok ne bude čist. Na pola kg čista soka uzme se isto toliko šećera i to se prokuha sa 3 decilitra vode. U šećeru se kuha, dok se ne počne ljepivo otezati, pa se u tu šećernu rastopinu ulije sok i kuha četvrt sata. Iza toga povuci sok s vatre, pa kad se ohladi, salij ga u boce, poveži i čuvaj na hladnu mjestu.

SOK OD NARANČINE KORE

Skupi kore od nekoliko naranđi, pa izreži posve nutarnju bijelu stranu. Preostalu koru izreži u sitne prutiće i ostavi preko noći u hladnoj vodi. Drugi dan te kore prekuhaj u kipućoj vodi i dobro ocijedi. Istodobno u drugom loncu ukuhaj toliko šećera sa malo vode te kad je sok dosta gust, metni ocijedjene kore unutra i kuhaj još jednom. U taj sok treba metnuti na vrh noža malo salicila i troši ga po volji. Drži se i nekoliko godina, a samo poslije stalnog vremena postane sasvim ušećeren.

Isti naputak vrijedi i za limunovu koru.

SOK OD VIŠANJA

Zrele višnje skupa sa košticama stuci u mužaru (havanu), zatim procijedi kroz platnenu krpu. Na pola kg čista soka uzmi isto toliko šećera i postupaj kao i kod malinova soka.

Od limuna, naranđi, dudova (murvi), jagoda i sličnog voća priredjuje se sok na isti način.

TRPUTČEV SOK (Plantago lanceolata)

Uzmi 1½ kg lista trputca, pa samelji na stroj, kojim se meso melje. Ovu samljevenu smjesu iscijedi kroz spravu za krompire sitniti, pa tekućinu stavi na mirno i hladno mjesto dok se talog slegne. U drugom loncu ukuhaj 45 dkg šećera sa isto toliko vode i kada je dobro ukuhano (špinano), onda ovoj šećernoj rastopini pridodaj sok od trputca. Ovo treba da na vatri naglo provrije 5 minuta. Tada valja odstraniti i saliti u boce.

Prsobolni trebaju uzimati svaki sat po jednu kavenu kašiku.

ALKOHOLOTURE

prave se, da se pojedine biljke stave u čisti alkohol (špirit), jaku komovicu ili šljivovicu.

Tako se prave alkohoture od angelike, kamforače, lavandule, -pčelinje ljubice, smrekovih boba i t. d.

Uzima se po nekoliko puta po 40—50 kapi pri raznim bolestima, koje su označene u ovoj knjizi i koje se liječe sa čajevima i sirupima biljki.

LJEKOVITA I AROMATIČNA VINA, RAKIJE, LIKERI I T. D.

Mirisavo vino: Uzmi jednake dijelove izopa, pelina, nane, ružmarina, žalfije, majkine dušice i lavendule. Ove mješavine valja uzeti oko 150 gr na litar dobrog vina, te poslije par dana, kako je ovo namočeno dobije se vrlo dobro aromatično vino, koje se preporuča uzimati u svakoj bolesti.

OMAN VINO (Inulla helenum):

Izdrobi 30 dijelova korjena ove biljke u smjesu od 60 dijelova alkohola i 1000 dijelova vina. To neka postoji 24 sata i filtriraj.

RUŽMARINOVO VINO

U jedan litar dobrog bijelog vina stavi se šaka ružmarinova lišća i cvijeta i na tamnom mjestu ostavi stajati 24 sata dok vino ne izvuče sok, po tome se filtrira.

Uredite Vaše kućne apoteke sa domaćim ljekovitim biljem.

VINO OD SMREKE

U čisto bure stavi 25 kg probranih svježih smrekovih boba sa isto toliko zimskih sitnih krušaka. Nema li se svježih krušaka, mogu se uzeti i suhe 8—10 kg. Na sve ovo nalij 80—100 litara čiste svježe vode i postavi bure na toplom mjestu, da nastane vrijenje. Bure se ne smije dobro začepiti no samo krpom i to sasvim labavo.

Poslije osam dana vino treba pretočiti u drugo bure, a iza toga petnaest dana po pretakanju slegne se talog i vino je onda za upotrebu.

Kada se svaki put otoči po 2 litra ovog vina, može se slobodno u bure doliti po 1 litar vode. Ovo je vino vanredan lijek za svaku kuću i obitelj, jer liječi: bubrežne, vodene, venerične bolesti, začepljenost želudca i crijeva, krvavo i mutno mokrenje, šuljeve (hemaroide), glavobolju, sipnju (zaduhu, astmu), a uspješno liječi bolesti maternice, pročišćava krv, čuva i brani od mnogih zaraznih bolesti.

VINO S BREZOVIM SOKOM (Betula alba):

U jedan litar brezova soka doda se 3 dijela vinske kiseline, 100 dijelova šećera i 2 gr mlijeka od mandula.

VINO OD VIDCA (Euphrasia off.):

Uzmi slatkog jabukova ili grožđanog mošta i u svaku litru mošta stavi šaku ovog bilja da prevrije. Po vrenju ocijedi tekućinu.

Vino od lincure: Tri dijela uzmi izrezanog od korjena lincure, pa prelij sa 6 dijelova alkohola do 60% jačine i dodaj ovome 100 dijelova crnog vina. Ovo mora stajati desetak dana, pa se tada procijedi i pije. Ovo se preporuča piti onim osobama, koji pate na stomaku). Napominje se, da korjen mora biti krupno izrezan.

Vino-Vermut. Jednake dijelove pelina, lavandule, vranolove trave, ružmarina i žalfije valja preliti sa 100 dijelova bijelog vina. Ovo neka stoji desetak dana i procijedi.

Vino za želudac: Treba uzeti po 15 grama lincure, idjirota, kičica, pomarančine kore i 10 gr aniša, pa preliti sa jednom litrom dobrog bijelog vina i to neka postoji desetak dana. Tada procijedi i uzimaj jutrom 2 do 3 kašike.

DJULSIJA (VINOVICA SA RUŽICOM)

Osuši u hladu vrtnih djul ružica (latica), pa suhe stavi u običnu bocu sa nešto malo nišadora, klinčeca, muškatova oraščica i sve ovo zalij dobrim vinskim sirćetom, pa začepi plutovim čepom i postavi 8—15 dana na sunčano mjesto.

Ovom se tekućinom natire (maže) čelo za glavobolje, te za vatrušine ručni dlani, nožni tabani i vratne žile. Ovo je odličan djelujući lijek, te se skoro u svakoj gradjanskoj kući u Bosni s uspjehom rabi.

LIKERI

Biljke, koje se upotrebljuju za spremanje raznih likera i rakija jesu slijedeće: Smrekova boba, Gentiana, Bobica od Crne zove, Crna ribizla, Šumska jagoda, korjen od Angelike, Borovnica, Trnjine, Divlji šimšir, Zeleni oraščići, Pelin, Lazarkinja, Nana i t. d.

Liker od idjirota: Uzmi 50 gr sitno isječenog korjena i 5 gr karanfilića, te saspi u pola litre alkohola i jednu litru vode. U ovu iscjedjevinu rastopi 200 gr šećera.

Likeri od kimela: Treba uzeti 1 litar alkohola i 70 gr zrna od kimela i četvrt kilograma istucanog kandis šećera, te sve držati na toplom mjestu 15 dana i filtrirati.

Rakija od matičnjaka: 100 gr lista od pčelinje ljubice, 300 gr vode i 300 gr alkohola. Ovo neka stoji na toplom mjestu dva do tri dana i filtriraj (procijedi). Ovo se pije tri do četiri puta dnevno jednu kavenu kašiku u čaši vode. Ovo je vrlo dobro uzimati kod nesvjestice, te jačanje srca i mozga.

Liker od šipka divlje ruže: 1 kg samljevenog mesa od šipka prelije se sa jednom litrom alkohola. Ovo treba staviti na toplo mjesto do 14 dana i iza toga se procijedi kroz gustu krpu. Ovoj rastopini valja dodati pola kg šećera kuhanog u 1 i pol litre vode.

Kao osvježujući napitak u ljetnoj vrućini i sparini: Narodno piće zvano KOKO, pravi se na taj način, da korjen slatkog drvca kisne u hladnoj vodi, pa se toj vodi doda još aniša, koriandera i limuna izrezanog.

MED KAO HRANA I LIJEK ZA DJECU I ODRASLE

Naši su stari znali, a i medicinska je nauka potpuno dokazala o ljekovitosti meda.

Čuveni praktični ljekari i specijaliste praktičnim liječenjem dokazali su da djeca blijeda i malokrvna kao i zdrava uvijek traže slatkiše. Ovaj se nagon osniva na tome, da se tijelu dade hrana, koja vrlo brzo i neposredno prelazi u krv. Tu spadaju šećerne sastojine, koje se u tijelu upotrebljuju kao toplina. Pa i sama priroda daje u medu čistu i slatku tvar, koja zbog prilične sadržine grožđjanog sladora, a i zbog toga, što nema skoro ništa dušika, najlakše se pretvara u krv.

Za to treba djeci davati dosta meda. Kako će se taj med davati djeci, ima više načina.

Najbolje je izjutra djeci mlijeko zasladiti medom, neka ga sa pšeničnim ili raženim kruhom doručkuju. Mlijeko i kruh pružaju hranu ,med zagrijava tijelo, krijepi i jača organe za disanje, a djeluje brzo, jer se med u želudcu vrlo kratko vari i probavlja.

Med je neprocjenjivo sredstvo protiv mnogih bolesti, pa mnogi liječnici preporučuju ne samo kod malokrvnih osoba — osobito kod djece — nego i protiv rastrojstvu živčanog sustava, staračkoj iznemoglosti i čišćenja krvi.

Ima mnogo liječnika, koji preporučuju med sa vodom za ispiranje grla i grlenih bolesti i cijene ga više od drugih lijekova.

Brižljive majke i vrijedne domaćice ne omalovažujte vrijednost i ljekovitost meda, već i s toga, što su ti lijekovi priručniji, jeftiniji i svako ih zna prigotoviti, osobito u onim mjestima, gdje liječnik nije svaki čas pri ruci.

Svi istočnjački narodi, Evropljani a i praktični Amerikanci priugotavljaju ne samo lijekove od meda, nego njime pripravljaju najmilija i najzdravija jela.

Evo nekoliko važnijih uputa u liječenju raznih bolesti medom.

MALOKRVNOST:

1. Uzimaj meda izjutra dnevno 6—9 mjeseci, isprva u manjim obrocima (kavenu kašiku), a poslije u većim (veliku jedaću kašiku).
2. Skuhaj četvrt kg meda sa pola litra dobra crna vina i isto toliko vode, dok se prokuha. Ovako pripravljen lijek pij topal više puta po pola vinske čaše.

KAŠALJ:

1. Natari i nastruži hrena i pomiješaj ga sa isto toliko maslaca i meda pa ovo jedi po kavenu kašiku svako pola sata.
2. Nema boljeg čaja od uvarka zovina ili lipova cvijeta zasladjena s medom.
3. Natari rodakvu i izmiješaj s medom, pa uzimaj jednu do dvije kašike na tašte.
4. Uvarak od kadulje (žalfije) dobro zamedi i k tomu pridodaj vrlo malo vinskog sirćeta, pa pij češće.
5. Uzmi tri dijela meda i jedan dio guščije masti, ovo namaži na kruh i jedi na tašte kao i prije ručka.

KATAR U PRSIMA:

Skuhaj jednu trećinu kg meda sa pola litre piva, pa k tomu pridodaj šaku mekinja (posija) i isto toliko islandske mahovine, plućne mahovine i mahovine garagena. Kad prokuha odstrani pjenu i procijedi, pa uzimaj po jednu likersku čašicu prije i poslije spavanja.

GROZNICA, KAŠALJ HRIPAVAC (kukurikavac):

1. U groznici odlično gasi žedju napitak od vina u kome ima rastopljena meda ili još je bolje pomiješana kiseljaka, vina i meda.
2. Pola kg oljuštena i izrezana crvenog luka skuhaj u litri vode sa 10—20 dkg meda i isto toliko kandis (žutog) šećera. Sve ovo neka kuha dva sata pa onda ostavi, da se ohladi. Poslije procijedi kroz gusto sito ili krpu, salij u boce i začepi.

Ovo valja uzimati, a i djeci davati 4—5 kašika, ali prije uporabe malo podgrij.

SIPNJA (Astma):

Jedi meda tri do četiri kašike pomiješana sa malo istucane (mljevene) pržene kave.

INFLUENCA I PRSOBOLJA:

Pij vruće vino ili limunadu s medom zasladjeno.

SUŠICA, SUĆIJA, JEKTIKA, SUHA BOLEST, TUBERKULOZA:

Izmiješaj meda sa slatkim vrhnjem (kajmakom) od kuhana mlijeka, pa uzimaj pet do šest tjedana i to po više kašika dnevno, a pri tom se mogu upotrebljavati i gornji napitci, koji tijelu više gode.

ŽELUDČANE BOLI:

U četvrt litre vode kuhaj pola sata jednu kašiku koprivinog (žare) sjemena i malo meda, pa pij ovaj napitak svaka dva sata po jednu kašiku.

ČIREVI:

Smiješaj jednake dijelove meda, maslaca (Butera) i finog brašna da dobiješ melem. Dva do tri obloga u dva dana bit će dosta, da čir prokine i očisti.

Ovaj lijek ublažuje bolove i izvlači gnoj i brzo zamladjuje.

NATEČENI ZGLOBOVI:

Kada uslijed reume nateku zglobovi, valja namazati čistu lanenu krpu sa medom i priviti na otečena mjesta a po ovoj krpi treba zaviti drugom suhom vunenom toplom krpom.

Med rastvara oteklinu i izvlači bol. Ovi se oblozi vrlo uspješno rabe i kod gihta (podagre). Usporedo sa oblaganjem meda, — valja jesti dnevno po 3—4 kašike meda.

I čirevi u stomaku liječe se medom, jer ih med okuplja, izlučuje i zamlađuje.

DIFTERIJA:

1. Uvarkom od kadulje (žalfije) u kome ima nešto meda i sirćeta ispiraj grlo više puta na dan.
2. Čistim medom namažu se krajnici, guša i usta, a izvana obloži vrat sa papirom namazanim s medom. Ovo valja 3—4 puta ponoviti dnevno. Ovo se preporuča u onim krajevima, kojima je daleko liječnička pomoć.

NERVOZA:

Nervozne osobe neka uzimaju prije spavanja po jednu kašiku meda sa čašom vode.

JAČANJE I BISTRENJE MUTNIH OČIJU:

Odlično se rabi medovina za ispiranje i oblaganje očiju sa odvarom kamilice. Kada se oblog osuši treba ga promijeniti. Tko napreže radom oči, ovim bi trebao češće ispirati oči. Zapamti dobro, kada se oblog s očiju skine, ne smije se jedno pola sata izlaziti na jako sunčano svjetlo.

GLJISTE:

1. Bijeli luk stucan i pomiješan sa medom valja davati djeci jesti na tašte.
2. Jedna kašika čistog meda, a za ovim jedna čaša čiste vode tjera gljiste. Ovo je naročito preporuke vrijedno za djecu, a uzima se prije doručka.

KRAJNICI (mandule):

Izmiješaj u čaši komovice rakije sa dvije kašike čista meda i jednu polovinu kavene kašike sitno istucana nišadora. Od tog lijeka, neka se daje bolesniku svako pol sata po jednu kašiku. Tako treba činiti sve dotle, dok bolest ne prodje.

NAZEBA:

1. Vruću limunadu zasladjenu sa medom valja popiti pred spavanje. Za jedan četvrt sata osoba se oznoji i nazebe nestaje. Naravski, da se treba kod spavanja dobro pokriti.
2. Smjesu od 100 dkg meda, 75 dkg dobra bijela vina, nešto korice od cimeta i limunova soka kuhaj i pij dok je vruće.

NESANICA:

Mnogo se preporučuje kod nesanice uzimati 2—3 kašike čista meda prije spavanja.

SRDOBOLJA:

Protiv srdobolje je crna kava dobro zamedena.

Najljepši i najbolji med je onaj, koji je vrcan. Brzo se kristalizira (ušećeri), te onda sliči stisnutoj guščijoj masti.

Topljen med na vatri gubi mnogo na svojoj vrijednosti i nije ugodna teka.

Med valja spravljati u čiste posude. Najbolje su staklenke. Svaku posudu dobro začepi i ne drži je na vlažnom mjestu i slabo zatvorenu, jer će poprimiti duhu po vlagi i ukiseliti se.

»Lidija« — ljekovito bilje, Zagreb. Drži stalno na skladištu sve ljekovite biljke, koje se nalaze u popisu ove knjige.

Naš kineski čaj je cvijet od lipe, kamilice i salepa.

LJEKOVITOST POVRĆA:

Pravo veli naša narodna poslovica: »Čim je hrana jednostavnija, tim je čovjeku i korisnija!« Vidimo i po tome vrijednost ove poslovice, što naši seljaci iako se većinom hrane biljevnom i mliječnom slabijom hranom — to doživljuju proporcionalno i mnogo veću starost od gradjana, koji imaju i udobniji i bolji način života i ishrane.

Gradjani većinom izmišljaju, kako će upotrebiti što jaču gurmansku hranu, a ovu opet zaliti sa raznim alkoholnim napitcima, ali se za to i mnogo više jadaju na posljedice ovog užitka kao poremećenost krvnog pritiska (arterioskleroze), dišnih, probavnih, mokraćnih organa kao i mnogih drugih bolesti.

Strani kulturniji narodi, a i naš narod cijeni ne samo vrijednost ljekovitih biljki — nego i ljekovitog povrća i voća. U ishrani čovjeka veliku važnost čini povrće, pa evo navodimo nekoje, koje nam je najpotrebnije i mnogo se u kućanstvu troši kao:

KUPUS (ZELJE)

Kupus je poznat već od starine kao odlično varivo a i kao domaći lijek, te se i danas još kao takav upotrebljuje. Jede se i slatki i kiseo kupus kao varivo. Kupus se jede još i prijesan sitno izrezan sa sirćetom (octom) i uljem (zejtinom) kao salata.

Rasol se pije kao lijek. Od kupusa se upotrebljuje list, korjen i sjeme, a liječi slijedeće bolesti:

Bolest jetara. Bijeli kupus pa bio prijesan ili kiseo liječi bolesti jetara.

Ozlijede, opekline i velika vrućina. Kada se pokaže na pojedinim dijelovima tijela bilo kakove ozlijede, opekline i velika vrućina, liječe se ako se dotična mjesta oblažu kiselim kupusom po više puta dnevno.

Trn u čovječijem tijelu. Više puta se mnogi nabodu na trn, te trn ostane u tijelu sve dotle dok ne istrune i dok ga gnoj sam izbaci. Ovo svakako traje dulje vremena, te čovjek teško podnosi trganje i bolove. Da se trn brže izvadi, preporuča se držati i često puta mijenjati svježi list obložen na onom mjestu gdje se trn nalazi. Nema li se pri ruci svježeg kupusa lista, vrijedi i list od kisela kupusa. Za kratko vrijeme kupus izvuče trn iz tijela i može ga se onda s prstima vrlo lako izvući. Čim se izvuče trn i bolovi prestaju.

Prsobolja. Prsna bol liječi se takodjer kiselim kupusom. U tu svrhu treba da bolesnik svaki dan najbolje oko 10 sati prije podne pojede po tanjur kiselog kupusa, koje treba dobro pouljiti sa maslinovim uljem (zejtinom). Poslije nekoliko dana ocutit će bolesnik, kako taj lijek povoljno djeluje, a nakon dulje vremena ozdravit će posvema. Razumijeva se, da bolesnik ne pati na želudcu — premda kiseo kupus, ako se dobro poulji, nije tako teško probavljiva hrana, kako to mnogi misle, pa će i sam bolesnik odmah uvidjeti, da li mu želudac može takav lijek podnašati ili ne, te se prema tome i rav-

nati. Stoga se prsobolnim bolesnicima jaka želudca može taj lijek mirne duše preporučiti.

Gljiste, utamanjenje. Sjeme kupusovo s rakijom upotrebljava se protiv gljista sa velikim uspjehom, kako kod djece, tako i kod odraslih.

Opekline. List ili istucan korjen od kupusa s bjelancetom liječi svaku opeklinu. Kiseli kupus podmazuju i uljem pa oblažu opekline (opržetine), da izvuče vatru i pomladi rane.

Isto tako se kupusovim lišćem liječe i mnoge rane po tijelu.

Skorbut. Soljeni i kiseli kupus vrlo je dobar lijek protiv skorbuta. Liječenje skorbuta sastoji se u tom, da se bolesnici hrane svježim mesom i svježim zelenjem, da nose toplo odijelo, da udišu čist zrak i da paze na čistoću. Pri toj bolesti preporuča se, da se mnogo jede kiselo zelje.

Srdobolja. Rasol od kupusa se pije, kada se hoće prekinuti srdobolju. Za to se pije mlaki rasol, do dobro pročisti. Kada srdobolja napane na čovjeka neka odmah pije kroz cijeli dan mlak rasol.

Što više može popiti topla rasola, to je bolje; jer rasol temeljito pročisti želudac i crijeva. Ima ljudi, koje je srdobolja po godinu dana patila, pa su se rasolom od nje izliječili.

Bolest nogu. Kada koga bole noge, neka jede što više kupus kiseo i presan, pa će mu bol brzo prestati.

Žutica. Tko ima žuticu neka kupušnjak vari s mlijekom i pije jutrom na tašte.

Šećerna bolest. Protiv šećernoj bolesti dobro je piti rasol od kiselog kupusa 2—3 čaše dnevno.

Slabokrvnost i bolest bubrega. Kupus crveni je lijek od slabokrvnosti i bolesnih bubrega.

Za čišćenje i pomladjivanje organizma. Svjež i kiseli kupus poznato je domaće sredstvo za čišćenje i pomladjivanje organizma. Procesom vrenja, dok se ukiseli, postaje laglje probavljiv. Mliječne kiseline u kupusu lijek su protiv zatvora, okrečenih (ovapnjenih) žila, bubrežnih i crijevnih bolesti, gihta, reume, tuberkuloze u crijevima, boli želudca i grudnog koša. Ljudima sa slabim probavnim organima, dovoljno je, kada kiseli kupus samo prožvaču i isišu, a teško probavljiva vlakanca opet izbace.

Djeca izrabe svaku prigodu, da se instinktivnim nagonom najedu prijesnim ili kiselim kupusom, dočim kuhan im ne prija. Stoga je vrlo potrebno djeci davati prijesnog kiselog kupusa, koji će ih osloboditi parasita u crijevima, a blijeda im lica zarumeniti. Kiseo kupus samo je onda ljekovit, kada se tek izvadi iz bureta, a bure sa kupusom da je čisto držano, a i da nije preslan. Kuhanjem, a osobito podgrijavanjem gubi na ljekovitosti, jer se ugrijavanjem uništavaju po zdravlje najvažnije bakterije. Kuhan je kupus bolest za želudac, za to se ljudi sa slabim probavnim organima i tuže, da ih u želudcu tišti i da ga ne podnašaju.

BIJELI LUK

Češnjak, a u Hercegovini ga nazivaju saransak. Idealan je lijek, a upotrebljuje se cijela biljka, služi kao izvrsno sredstvo za dezinfekciju, a vrlo dobra odbrana od svih priljepčivih bolesti kao kolere, crnih kozica, tifusa itd. sa pripekom rakijom.

U crijevima naslagano blato i životinjice tjera van, umnožava pljuvačku i otvara apetit. Izvrstan je kućni lijek.

Kod ujeda bijesnog psa upotrebljuje se kao oblog stucan s rutom (ruta graveolens) i solju, ili kao melem pomiješan sa rutom i medom. Istodobno valja svako jutro jesti na tašte po nekoliko česana bijelog luka. Ovo je preventivna mjera vrlo potrebna da se uzima dok se ne dodje do najbližeg Pasterovog zavoda.

Veliki kašalj olakšava lijek pripravljen na način, da se glavica bijelog luka ispeče u žeravici sa pepelom, pa oguli, dobro protuče, pomiješa sa vrcanim medom i jede svaki sat po jednu kašiku.

Pomiješan luk sa nekuhanim mlijekom ili slatkim kajmakom je lijek protiv bolesti grudnog koša.

LUK CRVEN

Svima nam je poznat kao začin u kuhinji, ali kao lijek vrlo malo.

Bolovi u maternici i želudcu liječe se ako se dnevno po 2—3 šaljice pije topla mlijeka u kome je kuhan crveni luk.

Gljiste kod djece izgone se ako se djeci daje piti izjutra na tašte i prije spavanja po jedna šaljica toplog mlijeka u kome je kuhan luk.

Vodena bolest odlično se liječi, kada se pije odvar od dvije do tri glavice crvenog luka, ružmarina sa pola litre vode i pola litre vina. Ovo treba uzimati svakog sata po jednu kašiku.

Vjetrovi u želudcu i crijevima prestaju, ako se jede pečeni luk ili ako se sok od zgnječena luka pomiješa sa jednakim dijelom rakije. Uzimati treba 2—3 male čašice dnevno.

Čirevi i gnojne rane liječe se, da se operu jakim odvarom luka — po tom osuše i na njih privije dobro pečeni crveni luk pomiješan sa svinjskom mašću.

Glavobolja prestaje, ako se luk stavlja na čelo i sljepočice.

Upala grla liječi se, ako se iscijedjen lukov sok kuha sa medom u sirup i sa ovim ispira grlo što češće. Istodobno uzima se svaka dva sata po jednu kavenu kašiku ovog sirupa.

Oči suzne, upaljene, krmeljive, kao i nabuhle vjedje treba dnevno ispirati po nekoliko puta mlijekom u kome je kuhan luk sa malo vrcanog meda.

Mokraća zastala liječi se da se luk, peršun, celer i med kuha u vodi, i ovog pije toplo po 3 šaljice dnevno.

Jaka prehlada s kašljem. Kod ovakove bolesti kao i kod promuklosti i drugih neugodnih simptoma nije ništa bolje, nego dobro

kuhan ili dobro pečen crveni luk (crvenac). Upotrebljava se pouljen. Ovo odlično sredstvo ne može se dosta preporučiti, koliko je korisno, a ujedno može se i vrlo lako spriječiti afekcija dišnih organa.

Ječmenac. Na ječmenac, koji se stvara, treba metnuti samo mali komadić svježeg luka, te će ga napadno brzo nestati.

Krvarenje iz nosa. Stavi na vratne žile tanko izrezanog luka, pa krvarenje odmah prestane.

Bradavice. One nestaju ako se sa lukom ili sokom od luka više puta dnevno nataru.

Ubod pčele, ose, stršena. Prestaju bolovi i natečenost, ako se maže lukom.

Natečeni obrazi. Mažu se sa naribanim lukom pomiješanim sa kiselim mlijekom i solju, te natečenost ubrzo nestaje.

Trganje u ušima prestane ako se prženog luka stavlja toplo u uho.

Uleti li što u uho kao uholaža (strižavka), izadje iz uha, ako se prženi luk sa uljem i solju nakapa u uho.

Kosa bolje raste. Natari više puta glavu crvenim lukom, pa će i kosa bolje rasti.

Suhi kašalj prestaje kada se prženi luk pomiješan sa kozijim mlijekom i vrcanim medom na jednake dijelove uzima 15—20 puta po jednu kašiku.

Guši li koga kašalj, neka ispeče luka na žeravici, te taj pečeni luk treba umakati u med i jesti, pa će proći kašalj.

Sok od crvenog luka sa šećerom vrlo je dobar lijek protiv suhog kašlja.

Ugriz (ujed) otrovnih životinja valja oblagati ugrizeno mjesto lukom i ne treba se onda bojati ničega.

Dojilja sa malo mlijeka treba jesti luka a uz to da pije 2—3 male čašice rakije i mlijeko će doći.

BUNDEVA (BUČA, TIKVA)

Svima nam je vrlo dobro poznata, a ipak malo joj vrijednosti dajemo. Elementi mineralija ne utiču samo na regeneraciju tjelesnih sokova, već i kao lijek protiv nametnika (gljista parasita) u želudcu i crijevima.

Na bijelim gljistama pate ponajviše djeca, rjedje odrasli, a na dugačkim gljistama (pantljičarki, trakavici) pate i djeca i odrasli. Ovi čovječji nametnici uzrokuju podrigavanje, glavobolju, nesvjesticu i svrbež čitavog tijela, a naročito nosa. Kad se u želudcu ovi skupljaju u klupko prouzrokuju velike boli, a koji put i žuticu. Prenosimo ih jedenjem neopranog voća i povrća, nedostatno svježim ili suhim govedjim i svinjskim mesom. Hranom prelaze ovi paraziti s čovjeka na čovjeka.

Za odbranu služimo se ponajviše bundevnim košticama kao lijekom, jer one odstranjuju trakavicu kao i sve ostale gljiste i crviće. Dovoljno je nekim osobama da desetak-petnaest dana jedu u jutro na tašte po šaku oguljenih prijesnih ili pečenih bundevnih koštica, pa istjeraju iz sebe gljiste; dočim nekojima pomaže da jednu šaku ovih koštica stucaju sa isto toliko brusnica (Preiselbeere) u mužaru (havanu), te jedu svakog jutra po 1—2 kašike izmiješanog sa uljem i bijelim lukom, da se kod uzimanja ovog lijeka jede malo i to samo mliječna hrana, slana riba (haringe) koje čine, da gljiste obole. Iza ovog treba uzeti kakovo sredstvo za čišćenje, najbolje je ricinovo ulje, koje će istjerati i izbaciti gljiste iz tijela i osloboditi će se tih nepoželjnih nametnika.

GRAH BIJELI

Donešen je k nama sa istoka, a ima ga vrlo mnogo vrsta. U našim krajevima je najobičniji povijaš bijelog zrna, kojeg siju ponajviše sa kukuruzom.

Grah je vrlo dobra hrana, jer ima u sebi dušičnih tvari i bjelančevine, a u ljekarstvu se rabe ponajviše suhe komuške bijelog graha. Šećerna se bolest liječi brzo i sigurno pićem čaja pripravljen sa mahunama i to 5 dkg na četvrt litre vode. Ovo valja piti tri sedmice svakog dana po tri šaljice. Ovaj lijek služi i protiv slabosti mokraćnih organa.

Protiv ujeda psa, stavljamo na ona ugrižena mjesta (pasji ujed) rascijepljen bijeli grah.

Udari li krv na nos, dobro je istucan bijeli grah srkati u nos.

Čirevi i micina liječi se, ako se skuhan grah poulji (zejtini) i stavlja na bolna mjesta. Ovi oblozi ublažuju boli, prokinu čireve i micinu, očiste ih i zacijele.

KISELICA

Ovo je trajna zelen do jednog metra visokom stabljikom. Listovi su streličasti, obli na dugim peteljkama, a cvjetići crvenkasto zeleni i čine na vrhu stabljike metlicu. Cvate od maja — augusta. Raste svagdje, nu sade je i po vrtovima radi blagog i ugodna kiselkasta okusa, a liječi ove bolesti:

Čisti krv, a naročito s proljeća. Upotrebljuje se u obliku svježe izgnječena soka pomiješan u vinu dnevno po 1—2 kašike, a može se i u mlijeku, medu, sirupu ili u vodi.

Rabi se često u obliku čorbe (juhe), umaka, salate, variva, a osobito je prijatna pita od kiselice.

Trbobolja, žutica, šuljevi, neuredna menstruacija kod žena, osip po koži liječi se, da se uzme 10 dkg lišća svježe kiselice ili 3 dkg osušene i kvasi 15 sati u vodi, pa po tome kuha pola sata u pola litre vina i isto toliko vode.

Ovoga čaja pije se dnevno po 3—4 šaljice.

Vatrušina (povišena temperatura) suzbije se, ako se zgnječenim svježim lišćem nakvašenim u vinskom sirćetu oblažu dlani, tabani i vratne žile.

Žene sa previše mlijeka neka oblože prsa (dojke) sa zgnječenim lišćem i mlijeko će prepoloviti.

Prištevi, čirevi brzo sazriju, prokinu i zacijele ako se dobro izmiješa zgnječena lišća sa svinjskom mašću i ovaj melem stavlja na bolna mjesta.

Srdobolja se liječi ako se dnevno uzima 2—3 puta po jedna kašika u prah istucanog sjemena kiselice i bokvice.

Vatru od upaljenih rana oduzimaju oblozi odvara od kiseljaka.

Jačanje krvi postizava se čajem od suhog lišća 80 gr na pola litre vode i toliko bijela vina.

Bobuljice na licu i bore nestaju ako se prije spavanja natare lice sokom zgnječene kiselice i jutrom pere u mlakoj vodi.

Gljiste i crvi u želudcu i crijevima uništavaju se ako se svako jutro grize nekoliko listova kiselice na tašte.

KOPAR

Kopar mirisna je mirodija, a ima jednogodišnji tankovretenast korjen i uspravljenu do 90 cm visoku, oblu, golu, plavozelenu stabljiku. Lišće je trostruko, perasto, a listići končasti. Žuti cvjetovi stoje u velikim složenim kiticama. Dvostruki mu je rod jajast. Cijela biljka, osobito mlade kitice, imaju jak miris, te se upotrebljuju za začin, zbog čega se i sije po vrtovima. Ova je biljka prenešena iz južne Evrope. Sjeme se upotrebljuje u ljekarstvu. Cvjeta od mjeseca jula — septembra. Upotrebljuje se biljka i lišće. Za lijek u zimi, skuplja se sjeme čim dozrije i dobro zatvoreno spremi da ne izvjetri. Liječi bolesti:

Potajna groznica. Uvarak od kopra upotrebljuje se kao izvrstan lijek.

Premalo mlijeka kod dojilja. Ako se pije kroz dvije sedmice u maslacu i vrcanom medu kuhan kopar (lišće i cvijet), nadolazi mlijeko u dojilja.

Upaljene, krmeljice i gnojne oči. Ispiraj dnevno 5—6 puta sa odvarom svježeg lišća i cvijeta od kopra.

Uzme se svježeg dobro opranog korjena od kopra, dobro ga se istuče, metne u čistu krpu i kao oblog stavi na oči. Osim toga valja izpirati oči sa jakim čajem lišća i cvijeta od kopra. Ovakovi oblozi izvlače vatru, krmeljivost i gnoj iz očiju. Nakon obloga ne smije se ići 1—2 sata na jako sunčano svjetlo.

Nesanica. Kuhaj u vodi, vinu ili mlijeku lišće i cvijet od kopra. Ovaj čaj zasladi vrcanim medom i pij prije spavanja toplo po jednu šaljicu.

Žestoka hunjavica (nahlada). Treba se napariti u jakom odvaru svježe stabljike kopra sa lišćem i cvijetom.

Katar dušnika i plućnih vrhova, te jačanje grudnih bolesnika. Pije se čaj izjutra, u podne i na večer u vinu kuhanog lišća, cvijeta i medom zasladjenim.

Kolika u trbuhu i podrigavanje nadimanja i bolovi u želudcu. Uzmi tri puta dnevno po malu šaljicu kuhanog lišća, cvijeta i sjemena sa medom zasladjenim, na tašte, prije jela o podne i na večer.

Slaba perioda (menstruacija) i protiv bolova. Kuhaj u vinu i vrcanom medu lišće, cvijet i sjeme kopra, te pij tri puta dnevno kao topal čaj.

Jačanje probavnih organa. Kuhaj samljeveno sjeme od kopra i medom zasladjenim pa pij toplo po 3 šaljice dnevno.

Protiv povraćanja i štucavice. Uzmi na šećeru 20—30 kapi ulja od kopra, a ovo se pripravlja, da se uzme tri pune kašike samljevena sjemena od kopra i kuha četvrt sata u četvrt litre finog maslinovog ulja (zejtina).

RAJČICA, PARADAJZ

Ovo je jedno od našeg najljekovitijeg povrća. Sadržaje u sebi veću količinu hranivih soli. U prijesnom stanju obiluje sa većom sadržinom svih vitamina, dočim kuhanjem i konzerviranjem paradajza za zimsku uporabu gubi mnogo vrijednosti od vitamina.

Paradajz sade u močvarnim krajevima kao sredstvo protiv groznice (malarije). Služi za jačanje probavnih organa i za lakše varenje hrane.

Prijesni paradajz je odlično sredstvo za obnovu krvnog seruma. Vanjska kožica rajčice mora se odstraniti, jer je neprobavljiva. Sjemenke prijesnog ploda djeluju kao i sjemenke smokava veoma povoljno i oživljavajuće na sluznice crijeva.

Paradajz služi nam kao pridodatak ostalim produktima hrane, podaje jelima raznovrstan i dobar okus i čini jela laglje probavljivim. Svojim sastavom djeluje osobito protiv neuralgije, neurastenije, a oduzimanjem topline rashladjuje čovječji organizam, jača živce, osvježuje sokove krvnog sustava, regulira opticaj kapilara kožnog tkiva i oživljava rad jetara i bubrega.

Pošto ima u sebi elemenata za obnovu krvi, služi malokrvnim osobama — osim važnog sredstva za ishranu — i kao lijek protiv malokrvnosti. Naročito se preporučuje ljudima sa lošim sastavom krvi ili kod bilo kakova poremećenja u krvi, uslijed čega trpe od raznovrsnih osipa po licu i ostalim dijelovima tijela, da jedu prijesan paradajz izrezan na salatu sa pridodatkom crvenog i bijelog luka i začinjena uljem i malo soli i bibera (papra).

Svježe iscijedjen sok zdravog i neprezrelog paradajza lijek je, koji rashladjivanjem unutarnjih organa i sprečavanjem neprirodne topline i žedji — spasava svijet od groznice, a ljudima, koji radi oronulosti probavnih organa pate na neurednoj izmjeni tvari, pijesku i kamenca u bubrezima, žuči i jetrima, otvrdnuću i drugim bolestima jetara — spašava ih od teških napadaja.

Upalu kožnog tkiva, pozlede i povrede laglje prirode, uklanjaju oblozi svježeg paradajza.

Paradajz zauzima vidnu ulogu i u kozmetici. Prije spavanja treba lice dobro oprati toplom vodom, a zatim natrti sokom svježe izgnječenog paradajza i ostavi, da se samo osuši. U jutro treba lice oprati mlakom vodom, pa će put (ten) za kratko vrijeme postati bijela, čista i mekana.

KRASTAVAC

I ovo je vrlo zdravo povrće, a donešeno je iz Indije, gdje mu je domovina, a služi nam za ishranu.

U soku krastavaca sadržane su mineralne soli i spojevi organskih kiselina, fosfati, karbonati, te više vitamina. Ovaj sok podražuje na jaču funkciju jetara, bubrega, želudca i crijeva.

Rekonvalescenti (osobe, koje se oporavljaju iza težih bolesti, te i oni oronulih probavnih organa) popravit će svoje zdravstveno stanje, ako rabe više puta po jednu kašiku svježe istucanog soka krastavaca začinjenim uljem i vinskim sirćetom uz pridodatak bijelog luka. Isto to služi i kao lijek protiv sušice, bacanja krvi i žutice.

LUK - POR (Poriluk)

Od poriluka (nekoji ga nazivaju prasiluk), upotrebljuje se lišće i stabljika, a kuha se kao varivo ili se stavlja u juhu (čorbu) kao mirodija. Liječi mnoge bolesti kao:

Majasil. Osobe, koje imaju majasil iznutra, treba da jedu poriluk 5 do 6 sedmica svako jutro na tašte.

U koga je majasil izvana po tijelu, neka natuče poriluka, pa neka njime oblaže bolna mjesta.

Osobe koje pate na majasilu moraju udesiti način života kako je napisana uputa o tome u prednjem dijelu ove knjige.

Probadanje u tijelu liječi, ako se pije sok od istučenih žila porluka.

Guša u vratu liječi se, da se sredina poriluka istuče, te pomiješa sa solju i malo cvijeta od ljiljana (Lilium candidum) i ovo privija na gušu.

Prištevi brzo prokinu, pročiste i zacijele, ako se por-luka prži u ulju i privija na ranu.

Glavobolja. Razreži debeli por-luk uzduž, te po razrezanom mjestu pospi sitne soli, pa neka neko vrijeme postoji, dok se sol ne uvuče. To valja priviti na zatiljak jutrom i večeri nekoliko dana i glavobolja će prestati.

PAPRIKA

Paprika se jede prijesna, kisela s mesom kao varivo i kao začin drugom jelu. To je jednogodišnja biljka do 60 cm visokom stabljikom, jajasta i glatka lista na dugoj peteljci, a cvijeta je bijela. Plod je okrugao, ili dugačak, sladak ili ljut, a kada sazrije onda pocrveni. I ona je ljekovita.

Protiv tištenja. Uzmi dobre rakije i u nju stavi jednu do dvije ljute paprike, pa metni to na vatru u malom lončiću da provrije. Izvadi po tom papriku razreži je i privij što možeš vruće na ona mjesta, gdje te tišti i bit će odmah bolje.

Prišt. Uzmi crvenu papriku, pa je na jednom mjestu malo provali i na tu luknju napuni je vodom, pa tako stavi u pepeo, da se ispeče i onako je vrelu stavi na mjesto, gdje se nalazi prišt.

HREN

Ima ga samonikla po njivama, a uzgajamo ga i u vrtovima radi ljutog podanka. Hren je osobito za zimskih mjeseci vrlo prikladan dodatak k mesu i to ne samo po okusu, nego i radi laglje probave. Hren je sredstvo, koje sustavu žlijezda probavnih organa oduzimlje tromost, te podražuje i pospješuje na življe funkcioniranje i stvaranje sokova. Potpunjuje ishranu kemijskih spojeva, koji obiluju vitaminima, pa je odličan lijek protiv skorbuta, vodene bolesti, gihta (podagre), reumatizma, neuralgije, katara grudnog koša i bubrega, bolesti želudca, jetara, žuči, mokraćnog mjehura i crijeva.

Žestinu mu oduzima mlijeko, kajmak, jabuke i kada se prelije vrelom juhom (čorbom), ili ako se stavi na toplo mjesto.

Hren je pored mnogih blagotvornih svojstava i sredstvo za svestrano čišćenje organizma. Uzima li se 3 do 4 nedjelje u malim količinama, da jača probavne organe i čisti ih od šlajma, reguliše probavu i uklanja zatvorenost stolice.

Obilno odvaja mokraću iz tijela i spojeve otrovnih kiselina. Unatoč toga, što odvajanjem kiselina jača i osvježuje čitav organizam, ne smijemo ga dulje vremena upotrebljavati, da se sluznica želudca i mokraćnih organa previše ne podražuje.

Uzima li se hren kao kura, onda ga valja uvijek svakodnevno pripraviti. Sa istruganim hrenom pomiješaj malo meda, mlijeka, maslaca ili vina. Ovo je staro domaće sredstvo protiv kašlja, bolesti grudnog koša, katara želudca i crijeva. Da se željeni cilj postigne, mora se sadržaj ove mješavine u ustima i sa sokovima usnih žlijezda dobro promiješati prije nego li se proguta.

KOMORAČ

Nazivaju ga raznim imenom kao komorač, morač, divlja mirodija, anason, a naraste do 1½ m visine sa uskim iscijepanim tamno ružičastim lišćem. Korjen mu je dvogodišnji i mnogo je prijatnijeg mirisa od kopra, dvostruka roda, a koji se upotrebljuje i kao začin i kao lijek.

Za lijek se sabiru dozrele sjemenke, a mlado lišće može se jesti i kao špinat.

Kašalj u prsima, protiv vjetrova, loše probave, nahlade, gripe i otrovanja jodom. Treba jednu kašiku samljevena komorača kuhati deset minuta sa šaljicom mlijeka i ovo piti toplo svakog sata po

kašiku. Djeci treba davati po jednu kavenu kašiku svakog sata uz pridodatak vrcanog meda.

Bolest bubrega, slabosti želudca i crijeva. Valja kuhati komorača sa octom od trpikovine i dvije trećine vode, pa to valja piti tri puta dnevno po jednu malu šaljicu.

Slabe i upaljene oči ispirati odvarom komorača u vodi kuhanom.

Jačanje želudca i poboljšanje probave postignemo vrlo lagano, ako 3 do 4 sedmice uzimamo 1 do 2 puta dnevno na vrh noža komorač sam ili pomiješan sa vinom ili vodom.

ŠPAROGA

Ima ljudi, koji pate od bubrežnih bolesti, te ne podnašaju šparoge, ali ima i takovih, koji kurom od šparoge postignu zavidne uspjehe.

Bjelančevinu iz mokraće odstranjuje šparoga pripravljena u juhi ili umaku.

Rastrojenost živaca liječi se, ako se osušena šparoga satare u prah i pomiješa sa lišćem od matičnjaka (pčelinje ljubice, melise). Uzima se 3 do 4 puta dnevno na vrhu noža.

Lupanje srca otklanja 5 do 10 kapi tinkture sa malo vode ili šećera. Tinktura se pravi od sjemena ili od mlade šparoge.

Čišćenje i jačanje krvi postizava se uspješno, ako se jednaki dijelovi šparoge, sjeme od groždja, proklijalog ječma ili raži, korjen od pirike i vodopije isprže i od toga pripravlja kava.

Čaj od korjena šparoge 15 gr na pola litre vode izvanredno je sredstvo za čišćenje želudca i crijeva, protiv vodene bolesti, žutice, gihta, raznih osipa, bolesti grudnog koša, jetara, pijeska i kamenca u žuči i mokraćnom mjehuru.

HIGIJENA

SUNČANE PJEGE NA LICU I RUKAMA — ODSTRANJENJE

Istrugati hrena 50—100 gr i pomiješati sa pola litre jakog vinskog sirćeta. Ovu smjesu valja postaviti na suncu ili na toplom mjestu tri dana, pa onda iz hrena istisnuti svu tečnost i procijediti.

Svaku večer treba mazati lice i ruke ovom tekućinom, ali pri tom mazanju treba oči zatvoriti, da od jačine ne suze. Sutra dan iza mazanja valja lice oprati toplom vodom u kojoj se rastopi jedna do dvije kavene kašike boraxa u prahu. Mazanjem treba početi još mjeseca januara do marta a i poslije.

Sredstvo za pranje kose i jačanje: Mješavina čičkovog korjena, koprivnog lišća i korjena, na jednake dijelove, pa od te mješavine uzeti 100 grama na litar vode, koju valja skuhati, procijediti i dodati 125 gr jakog vinskog sirćeta i upotrebljuj kao pranje.

U tu svrhu dobra je i kamilica, zečiji trn i buhač, od čega se prave čajevi za pranje glave.

Sredstvo za rast kose:

1. Jedan dio koprivnog lista pomiješati sa tri dijela alkohola pa da stoji 15 dana na suncu. Poslije toga procijedi i salij u staklenu bocu. Kod upotrebe uzmi tri jedaće kašike ove tinkture u četvrt litre vode i njime peri glavu.

2. 100 grama isjecanog lista koprivnog kuhati sa pola litre vode i pola litre sirćeta pola sata, pa za tim procijedi. Prije spavanja operi glavu ovom tečnošću, a svake nedjelje istari glavu sa maslinovim uljem ili orahovim uljem.

3. Rasijeci tri velike glavice luka i to metni u litar alkohola da stoji na toplom mjestu 4 do 5 dana, pa procijedi. Stavi dvije jedaće kašike mlade hrastove kore u pola litre vode i to neka se dobro iskuha. Kada je iskuhano procijedi i sastavi ove dvije tekućine skupa, dobro ih promiješaj i upotrebljuj kao što je gore naznačeno.

Sredstvo za bojenje kose: Napravi alkoholoturu iz zelenih orahovih ljusaka i natapaj kosu sa ovom tinkturom.

Kosa, opadanje: Kopriva korjen 200 gr, Vinskog sirćeta 200 gr i kišnice 300 gr. Ovo sve kuhati, dok ne spane na jednu trećinu, pa procijediti i mazati kosu svaki dan jutrom i večeri.

Prašak za zube: Za bijele i zdrave zube očuvati preporuča se:

1. Ugljen od lipovog drveta pomiješati sa praškom od žalfije. Ovaj je prašak vrlo dobar i kod rdjavog zadaha iz usta.

2. I samljeven korjen od idjirota je vrlo dobar za čišćenje zubi, a tako isto i prašak od vrbine kore.

Voda za ispiranje usta:

1. Nana 30 gr, Žalfija 20 gr, Trava od srca 30 gr, 100 grama vode i 50 gr čistog alkohola. Ovo neka stoji nekoliko dana i procijedi. Uzima se jedna kavena kašika u čašu vode i time se usta ispiraju.

2. Nana 20 gr, Žalfija 30 gr, Sapunjača 40 gr, 100 gr vode i 50 grama alkohola. Priprema se kao u prednjem.

Crvenilo lica postići: Natari praškom od korjena florentinske perunike ili germanske, od čega lice postaje krasno crveno.

Održavanje čistoće u stanovima i borba protiv stjenica, muha, buha, rusa i švaba prašak buhačeva cvijeta i povratića.

Protiv komaraca je vrlo dobro sredstvo kaditi prostorije sa cvijetom od buhača i korjena bijelog omana. To se pospe po žeravici, koja dimi i tjera gamad napolje.

Kurje oči kao iotvrdnula koža na nogama lako se odstrani, ako se svježi bršljanov list zgnječi i preko noći priviže na kurje oko. Po tome u jutro nakvasi noge u toploj vodi, pa se kurje oko lakoćom izvadi.

DOMAĆA APOTEKA

Bolest zna i iznenada nastupiti, pa kada nastupi nema uvijek u pripremi ljekovitog bilja, ili se ne dobije u svako godišnje doba, ili — ako se i dobije od pojedinih baba na pijaci, a to je sve prašljivo i nečisto, u mnogo slučajeva takovo bilje ne može ni služiti za lijek.

S toga se svakome preporučuje, da si pribavi najnužnije ljekovito bilje i to da čuva u posebnoj kutiji ili sandučiću.

Najvažnije su biljke, koje ulaze u sastav domaće apoteke:

Aniš — Pimpinella anisi
Arnika, veprinec — Arnica montana

Bazgovina cvijet — Sambucus niger
Bazgovina plod — Sambucus baccaea
Brezovo lišće — Betula alba
Borovnica lišće — Vaccinium myrthylis
Borovnica plod — Vaccinium myrthylis baccaea
Brestova kora — Ulmus campestris
Borovi pupoljci — Gemae pini

Crni sljez — Malva silvestris

Čelebi grana — Solidago virgo aurea
Čestoslavica — Veronica off.
Čičak korjen — Lappa major

Dimnjača — Fumaria off.
Divizma — Verbascum thapsum

Đurđica — Convalaria majalis
Džigeričnjak — Agrimonia eupatoria

Gavez — Symphytum off.
Glog crni — Prunus spinosa
Glog bijeli — Crataegus oxyacantha
Gorka djetelina — Menyanthes trifoliata
Gorka kitica — Erythrea centaurea

Hajdučka trava — Achilea millefolia
Hmelj — Humulus lupulus

Iđirot — Acorus calami
Imela — Viscum albi
Islandska mahovina — Lichen islandicus

Jagoda (šumska) lišće — Fragaria vesca
Jagorčika — Primula veris
Jasen bijeli, crni — Fraxinus excelsior, ornis

Kamilica — Chamomille
Kantarion — Hypericum perforatum
Karanfil — Caryophylus aromaticus
Kimel — Carum carvi
Komorač — Foeniculum off.
Kopriva mrtva — Lamium album
Kopriva žara — Urtica dioica
Kravojac — Angelica
Kruškov list — Pirus comunis
Krušina — Rhamus frangula
Kukuruzna svila — Zea maidis
Kupinovo lišće — Rubus fruticosus

Lavendula — Lavendula spica
Lazarkinja — Asperula odorata
Laneno sjeme — Linum usitatissimum
Lincura — Gentiana lutea
Lipa — Tilia off.

Ljubčac, selen — Levisticum off.
Ljubica — Viola odorata

Macina trava — Valeriana off.
Maćuhica — Viola tricolor
Majkina dušica — Thymus serpilli
Mak poljski, cvijeće — Papaver rhoeas
Medveđe grožđe — Arctostaphylos uvae ursi

Liječnici, propisujte lijekove i iz našeg domaćeg ljekovitog bilja!

Matičnjak — Melissa off.
Metvica paprena, nana — Mentha piperita
Momčić kija, krestušac — Polygala amara

Neven — Calendula off.

Oću-neću, rusomača — Capsela bursa pastoris
Orah — Juglans regia
Ovnak — Inula helenum

Pelin — Artemisia absynthum
Pirevina — Triticum repens
Podbjel — Tussilago farfara
Potočarka — Nasturthium vulgare
Povratić — Tanacetum vulgare
Preslica — Equisetum arvense
Plućnjak — Pulmonaria off.

Rosna trava — Drosera rotundifolia
Ruta, sedef — Ruta graveolens
Ruža divlja — Rosa canina
Ružmarin — Rosmarinus off.

Samobajka — Glechoma hederacea
Siljevina velika — Pimpinella saxifraga
Slatko drvce — Glycyrhiza glabra
Sljez bijeli — Althea off.
Sljez crni — Malva silvestris
Smreka — Iuniperus comunis
Smrduša marulja — Marubium vulgare

Šikalina, čmelj blaženi — Carduum benedicti
Šimšir divlji — Berberis vulgaris

Trava od srca — Tormentilla potentilla
Trešnjine peteljke — Stipites cerasorum
Troskot — Polgonum aviculare

Vrbena divlja — Verbena off.

Zečija stopa — Geum urbanum
Zečiji trn — Ononis spinosa
Žalfija — Salvia off.

Ždralika — Melilotus off.

Parfumeri, poslastičari, kozmetičari i za Vas ima interesantnih biljki.

Čaj od lipe, bazgovine i kamilice je po aromi, boji i ljekovitosti bolji od kineskog

LIDIJA Ljekovito bilje Zagreb

Vinogradska 8a. I.

drži stalno na skladištu:

sve tuzemno i inozemno ljekovito bilje, pakovano u celofanskim vrećicama po 4.—, 6.— i 10.— Din kao i na vagu uz dnevne cijene.

Glavno zastupstvo

SANOFLOR ČAJA

zakonom zaštićen u originalnim kutijama i to:

Br. 1. Čaj za želudac, crijeva, probavu, pojačanje apetita, čišćenje i otvor.

Br. 2. Čaj proti bolesti bubrega, jetara, slezene, kamenca i pijeska u bubrezima, žuči i mokraćnom mjehuru, bolesti maternice, bijelog cvijeta, vodene bolesti, šećerne bolesti i žutice

Br. 3. Čaj protiv kašlja običnog, hripavca, bolova u prsima, tuberkuloze, astme (sipnje), bronhitisa, malokrvnosti itd.

Br. 4. Čaj protiv bolesti srca, jakog pritiska krvi (arterio-skleroze), živčanih bolesti, glavobolje, nervoze, nesanice, neurastenije itd.

Br. 5. Čaj protiv debljanja (gojaznosti), te za postizavanje vitke linije.

Br. 6. Čaj protiv kostobolje, reume, išijasa (podagre).

Cijena kutiji svakog ovog čaja Din. 16.—

Zatražite našu knjigu: **LJEKOVITO BILJE.**

SADRŽAJ SLIKA U SLIJEDEĆIM TABELAMA

NAPOMENA:

Za svaku sliku pojedine biljke naznačen je latinski — srpsko-hrvatski — slovenski i njemački naziv.

TABELA I.

1. **Polypodium** vulgare — Slatka paprat, slatki koren, oslad, slatka bujad — Sladka korenica, medenična praprot — Engelsüss, Tüpfelfarn, Süsswurzel, Steinfarn.
2. **Valeriana** off. — Macina trava, odoljen — Mačja trava — Baldrian.
3. **Caluna** vulgaris — Vrijes — Resje, vresje — Erika, Heidenkraut, Gemeine Heide.
4. **Adianthum** capillis veneris — Gospina kosa, viline vlasi — Vodena praprot — Frauenhaar.
5. **Lupina** luteus — Lupina, vučjak, vučar — Divja kafa — Gelbe Lupine.
6. **Mentha** aquatica — Nana, metvica barska, povodna meta — Vodena metva, konjska meta — Wasserminze.
7. **Althea** rosea — Sljez ružičnjak, Trandovilje — Vrtni slez — Malve.
8. **Scabiosa** succcisa — Piskavica, preskoč — Praskoč, Hudičev griz, moški vrednik — Teufelsabbiss.
9. **Piper** nigrum — Biber — Papar — Pfeffer.
10. **Polygonum** bistorta — Srčenjak, želudnjak — Želučno zelje — Trava od zmije — Wiesenknöterich.
11. **Aquilegia** vulgaris — Kandilica, orlica — Kokotiček, bohkove hlačice — Akelei.
12. **Gentiana** pneumonanthe — Lincura plućna — Genciana plučna — Lungenenzian.

TABELA II.

1. **Medicago** sativa — Lucerna — Hrustec, meteljka, turska detelja — Luzerne.
2. **Papaver** rhoeas — Mak divlji, mak poljski, mak turčinak — Divji mak, purpala, roštalica, purpelica — Feldmohn, Wildermohn, Kornrose, Kornmohn.
3. **Foeniculum** vulgare — Komorač — Fenchel.

4. **Agave** americana — Agave.
5. **Anethum** graveolens — Kopar divlji, mirodija divlja — Kopr, anita — Dill.
6. **Pimpinella** anisum — Aniš — Anis.
7. **Euphrasia** off. — Vidac, očajnica — Matere Božje oči, oslenica. primožek — Augentrost.
8. **Inula** helenium — Oman, ovnak, kravski korjen — Tolsti koren, ovlika, voman — Echter Alant, Helenenkraut.
9. **Veronica** chamaedrys — Čestoslavica, trava od ušljeme — Zmijina trava, drač divje čele — Ehrenpreis.
10. **Calendula** off. — Neven, prstenčac, žutelj — Meseček, ognjič, ringlec — Ringelblume, Goldblume.
11. **Lauris** nobilis — Lovorika, lovor — Lavorika, lorbek, lorbarjevo drevo — Lorberblätter.

TABELA III.

1. **Diantus** deltoides — Petešić — Heidenelke.
2. **Epipactis** palustris — Popkov rast — Sumpfwurz.
3. **Malva** silvestris — Sljez šumski, sljez veliki, crni sljez, guščija trava — Slezena slezenovec, sočni klobuk, divlji papel — Käsepappel, Malvenblüten-blätter.
4. **Butomus** umbelatus — Cvijetna žukva, žukva mirisava — Blumenbinse.
5. **Brasica** rapa — Repa — Rübsen.
6. **Linum** usitatissimum — Lan, predivo — Keten — Lein, Flachs.
7. **Rubus** saxatilis — Kupina — Kamnica, kamšić — Rote Steinklee.
8. **Aloe** socotrina — Aloj — Aloe.
9. **Geranium** off. — Iglica viladna — Wiesenstrochschnabel.
10. **Alisma** plantago — Žabnjak, vodena bokvica — Porečnik, povodni trpotec — Froschlöffel.
11. **Lythrum** salicaria — Potočnjak, vrbnica — Vrbovca, Črljena iva, čibrije — Blutweiderich.
12. **Anthoxantum** odoratum — Zlatno koljeno — Dišeč — Ruchglass.

TABELA IV.

1. **Teucrium** chamaedrys — Dubčac, gavranov kuk — Češnova trava, čečunka, divja konopla, vodeni češen — Gamander.
2. **Melissa** off. — Pčelinja ljubica, matičnjak — Rojevnica, melisa — Melissenblätter, Zitronenkraut, Zitronenmelisse.
3. **Polygala** amara — Krestušac, momčić - kija — Krestušec — Kreuzblume.
4. **Tanacetum** vulgare — Vratić, povratić, abrača, konopljika — Vratić, Crvinjek — Falscher Wurmsamen, Rainfarnkraut, Wurmkraut.

5. **Nasturthium** off. — Ugas, potočarka, dragušac — Drezga, Vodna kresa, zdenčni bobovnjak — Brunnenkresse.
6. **Urtica** urens — Kopriva jara — Žagavica, ožegavica — Brennessel.
7. **Viola** tricolor — Maćuhica, dan i noć — Mačeha, mačešica, sirotica — Stieffmütterchen.
8. **Asplenium** ruta muraria — Zidna ruta — Maurerraute.
9. **Helychrysum** arenarium — Smilje — Sand Srohblume.
10. **Pimpinella** saxifraga — Bedrenika velika, siljevina — Bedrinac, Gorka komoračina — Pimpinelle Bibernelle.
11. **Geum** urbanum — Zečija stopa — Žegnani koren, zečija stupa — Nelkenwurz.
12. **Asperula** odorata — Lazarkinja mirisava — Prvenec, perle, rožne perlca, žetvenica — Waldmeister.
13. **Adonis** aestivalis — Gorocvijet — Gorocvet — Meningrotes Feuerröschen, Adonisröschen.

TABELA V

1. **Scirpus** lacustris — Ševarika barska — Rogoz — Grosse Teichsimse.
2. **Malachium** aquaticum — Mokrica — Kurja črevca — Wasserdarm.
4. **Nymphaea** lutea — Lopoč žuti, blahuk, vodena ruža — Rudeči plučnik — Gelbe Seerose, Teichrose.
5. **Vaccinium** oxycocus — Crvena venja — Mahovnica, rebika — Moosbeere.
6. **Calla** palustris — Kopitnjak, zmijin korjen — Vodeni kozalac — Schlangenwurz, Schlangenkraut.
7. **Utricularia** vulgaris — Mešica — Mešična — Wasserschlauch, Gemeine Schlauch — Wasserheim.
8. **Andromeda** polifolia — Livadni ružmarin — Vazdazelen — Rosmarinheide, Wilder Rosmarin.
9. **Crysanteum** leucanthemum — Volovsko oko, titrica velika, ivančica — Kresnica, velika marjetica — Grosse Wucherblume.
10. **Hydrocotyle** vulgaris — Vodeni pupakčić — Ljubljančice — Wassernabel.
11. **Trifolium** pratense — Djetelina crvena — Konjska detelja, rudeča detelja, ledinska detelja — Rotklee.
12. **Callitriche** stagnalis — Vodeni konac — Vodnica — Teichwasserstern.

TABELA VI.

1. **Ficaria** verna — Ledenjak, strupnik, bradavičnik — Načista misel — Feigewurz.
2. **Pulmonaria** off. — Plućnjak, džigeričnjak, lisac — Pljučnica, srkničnik — Lungenkraut, Fleckenkraut.
3. **Lonicera** xylosteum — Pasje grožđe, pasji dren — Vučikovec, kostanicovc, mali les — Heckenkirsche.

4. **Polytrichum** commune — Vlasak obični — Gemeine Moormoos.

5. **Hotonia** palustris — Vodeni konjski rep — Vodena detelja, vodeni kunji rep — Wasserprimel, Sumpfprimel.

6. **Amygdalus** cummunis — Badem, bajam — Sladki mandel — Mandelbaum.

7. **Myriophylum** spicatum — Vodeni rmanc — Tausendblatt.

8. **Loleum** temulentum — Lulj, vrat — Lulika, lulka — Taumelloch.

9. **Spergularia** rubra — Poljska slanika — Feldsalzmiere.

10. **Lygustrum** vulgare — Kalina — Zimolez — Lyguster, Reinweide.

11. **Cochlearia** armoracia — Hren — Meerretich.

12. **Stachys** silvatica — Tetrljen — Čistilica, Kaduljica — Waldziest.

13. **Euphrasia** odonites — Vidac, smetlika — Očec — Augentrost.

14. **Rumex** crispus — Stavelj konjski — Žabček — Krauser — Ampfer.

15. **Brassica** sabauda — Salata — Šalata rženka — Wirsing.

TABELA VII.

1. **Guajacum** off. — Gvajakovo drvo, sveto drvo — Gvajakov les svei les — Guajakenholz.

2. **Hieracium** pilosella — Ovčija brada — Runjika — Habichtskraut, Mausöhrchen.

3. **Dianthus** carthusianorum — Diant kartuzijski — Kartusianerdianth.

4. **Rododendron** hirsutum — Pjenišnik čekinjasti — Rauchharige, Almenrausch.

5. **Gentiana** acaulis — Lincura — Genciana, mali srčenjak — Enzian .

6. **Rododendron** chamaecistus — Patuljasta alpinska ruža — Alpinska roža — Zwerg Alpenrose.

7. **Cardamine** pratensis — Režuha livadna — Divja repa — Wiesenschaumkraut.

8. **Viscaria** vulgaris — Rumenika ljepiva — Pechnelke.

9. **Soldanella** alpina — Alpinski zvončić — Alpinski zvonec — Alpinenglöckhen.

10. **Cyclamen** europaeum — Ciklama evropska — Alpenveilchen.

11. **Cnaphalium** leontopodium — Runolist — Edelweiss.

12. **Aster** alpinum — Alpinski aster — Alpenaster.

13. **Gentiana** germanica — Lincura njemačka — Genciana nemška — Deutscher Enzian.

14. **Anagalis** arvensis — Krika — Kurja česnica — Gauchheil.

15. **Nymphaea** alba — Lopoč bijeli, vodeni plutnjak — Lapoč, vodeni lapuh, jezerska lilija — Weisse Seerose.

TABELA VIII.

1. + **Arum** maculatum — Kozlac — Aronova palica — Aronstab.

2. + **Solanum** dulcamare — Razvodnik — Gorkoslad, grenka slahčica — Bittersüsse Nachtschatten.

3. + **Datura** stramonium — Tatula, kužnjak, smrdac, bulnjak — Stechapfelkraut, Tollkraut.

4. + **Heleborus** viridis — Kukurijek bijeli — Beli teloh — Grüne Nieswurz.

5. + **Digitalis** purpurea — Naprstak pustikarka — Naprstec, Rudeči babji prstec — Roter Fingerhut.

6. + **Atropa** belladona — Beladona, velebilje, devesilje, paskvica, crni bun — Volčja črešnja, veliki norič, volovščak — Tollkirsche, Teufelsbeere, Wolfskirsche.

7. + **Aethusa** cynapium — Divji peršun — Divji petršil — Hundspetersilie.

8. + **Conium** maculatum — Kukuta — Mišje zelje — Gefleckte Schierling.

9. + **Hyoscyamus** niger — Bunika, svinjarac, balan, konjski zub, zubna trava — Zobnik, blen, črvivec, crvinc — Bilsenkraut, Zigeunerkraut, Hühnertod, Schlafkraut.

10. + **Convalaria** majalis — Đurđica, đurđevak — Jurjevica, šmarnica, rukalca — Maiglöckchen.

11. + **Aconitum** napelus — Jedić, nalep, ljutić, pasje zelje — Pasja smrt, Omej lisjak, železni klobuk — Blaue Eisenhutwurzel, Teufelskraut.

12. + **Daphne** meserum — Dafina, hajdučka oputa — Mečija lika, volcin, ljekovec — Seidelbast, Kellerhals.

13. + **Heleborus** niger — Kukurijek crni — Črni teloh — Schwarze Nieswurz.

TABELA IX.

1. **Trapa** natans — Vodena kuga, šulj — Vodene šiške, orešec — Wasserlinse, Wassernuss.

2. **Stellaria** media — Mišakinja — Crevce, crevovec — Hünerdarm, Vogelmiere.

3. **Cirsium** arvense — Žitni korov, osat — Osat — Stengellose Krassdistel, Ackerdistel.

4. **Lychnis** floscuculi — Rumenika — Rumen cvet, Kukovično perje, roža kukovce — Kuckucks Lichtnelke.

5. **Caltha** palustris — Kaljužnica, žabljak — Zlatica, kalužina — Sumpfdotterblume.

6. **Humulus** lupulus — Hmelj — Hmelina, melj — Hopfen.

7. **Homogina** alpina — Brandlatich.

8. **Parietharia** off. — Vijošnica, stjenčina, crikvina — Staklenica — Glaskraut.

9. **Cydonia** vulgaris — Dunja, tunja — Kutina — Quitte.

10. **Cnautia** (scabiosa) arvensis — Piskavac — Preskoč — Skabiose.

11. **Lycopodium** clavatum — Prašumljica, crvotočina, zmijina mahovina — Lisičjek, omelišje, travje — Bärlapp, Schlangenmoos.

12. + **Colchium** autumnale — Mrazovac jesenji — Podlesek, mačunec, dremavčica — Herbstzeitlose.

TABELA X.

1. **Angelica** silvestris — Kravojac — Angelika gozdna — Angelika.

2. **Cnicus** benedictus — Božija plahtica — Čmelj blaženi — Heildistel.

3. **Fumaria** off. — Dimnjača, Runjavec, Dimnjavica — Erdrauch.

4. **Rhamus** frangula — Pasije grožđe, krušina, krkavina, pasija lijeska — Krhlika, gadov les, žabji čims — Faulbaum, Wegdorn, Pulverholz.

5. **Spinacea** oleracia — Špinat Španac — Spinat.

6. **Thymus** serpillum — Majkina dušica, tamjanska — Materka, Popovec — Quendel, Thymian.

7. **Aehilea** millefolium — Hajdučka trava, rebrac, kunica, stolisnik — Rman, škorocelj, mozinec, skrotovec — Schafgarbe gemeine.

8. **Cochlearia** off. — Hren divlji, žličnjak — Divji hren, žličnik.

9. **Spiracea** salicifolia — Suručica — Spierstrauch.

10. **Polygonum** amphibium — Troskot pilasti — Wasserknöterich.

11. **Mentha** crispaea — Nana — metvica kokornjasta, rugava metvica — Konjska meta — Krausenminze.

12. **Cynara** scolymus — Artičoka — Artičoki — Artitschoken.

13. **Dictambus** albus — Jasenak — Količevo zelje, beli koren — Diptam, Aschenwurz.

TABELA XI.

1. **Sanicula europaea** — Milogled, zdravčica — Velika petoprsta, podljesnik, zanikel — Sanikel.

2. **Satureja** hortensis, (montana) — Čubar, čubarica, čumborić, jabez — Šetraj, čober, serenak — Bohnenkraut, Pfefferkraut.

3. **Sassafras** off. — Sasa — Sassafras.

4. **Lavandula** spica — Lavendula, despik — Lavandula, moški despik — Lavendel.

5. **Rumex** obtusifolius — Štavalj kiselica — Konjštak — Grindwurz.

6. **Solidago** virgo aurea — Čelebi grana, zlatnica — Zlata palica, poganska trava — Goldrute.

7. **Smilax** sarsaparilla — Stari kruh — Sarsaparille.

8. **Centaurea** cyanus — Različak plavi, Sagofilje — Plavica, modriš, žitnica, anžele — Kornblume, Blaue Flockenblume.

9. **Arnica** montana — Veprinac, arnika, moravka — Volčiji zob — Kokovičnik, arnika, brdnja, zletenica — Fallkraut, Wohlverleich.

10. **Papaver** somniferum — Mak pitomi, bijeli mak, vrtni mak — Gartenmohn.

11. **Carex** arenaria — Šaš — Viš Sandsegge, Sand Riedgrass.

12. **Geranium** praetense — Iglica livadna, preskočica, rodin kljun — Razpetec — Storchschnabel.

TABELA XII.

1. **Pulsatilla** vulgaris — Sasa, poklonac, kućika — Zvonjača, velikonočna roža — Küchenschelle.

2. **Hordeum** distichum — Ječam — Gerste.

3. **Citrus** auratium — Naranča — Pomorandža — Pomeranze.

4. **Citrus** media — Limun, citron — Citrona, limon — Citrone.

5. **Camphora** off. — Kamforača — Kafra — Kamfer.

6. **Tamarindus** indica — Tamarinda — Tamarinde.

7. + **Lactuca** virosa — Salata divlja — Divja šalata — Giftsalat.

8. **Fragaria** vesca — Jagoda šumska — Jagoda gozdna — Erdbeere.

9. **Rheum** off. — Rabarbar — Rhabarber.

10. **Erwum** lens — Leća — Linse.

11. **Potentila** reptans — Čelašnica, petolist — Petoprstnik — Fünffingerkraut.

12. **Arnica** montana — Arnika.

13. **Acorus** calami — Iđirot, baban, mirisavi šaš, vodeni mačić — Kolmež, širokoliček — Kalmus.

TABELA XIII.

1. **Erythraea** centaurea — Grozničava trava, kantarion, gorka kitica, grčica — Gorčica, jezernica, taužentroža — Tausendguldenkraut.

2. **Eucaliptus** — Eukalipt.

3. **Ficus** carica — Smokva — Smokvenica, figovina — Feigenbaum.

4. **Briza** media — Marijine suze, zvečac, treslica — Marijine solze — Zittergrass.

5. **Rosa** centifolia — Pitoma ruža, vrtna ruža — Vrtna roža — Gartenrose.

6. **Rosa** canina — Divlja ruža, šipak — Divja roža, šipek — Heckenrose, Hagebute, Waldrose.

7. **Chematis** vitalba — Pavit, skrobut — Srobot, srebot — Gemeine Waldrebe.

8. **Tormentilla** erecta — Steža, srčani korjen — Petoprstnik, grizovc — Blutwurz.

9. **Verbascum** ptolomoides — Krstnik, lepuh — Lepušac, ošlji pelin — Wollblume.

10. **Matricaria** chamomille — Kamilica, titrica, kokotnjak — Kamilica — Kamillenblütten.

11. **Almeria** vulgaris — Babina svila, žebica — Žebinka — Grassnelke.

12. **Sinapis** alba — Gorušica, slačica — Sladčica, mustarda, beli zenof — Weisser Senf.

13. **Triticum** repens — Pirevina, pirika, skalac — Pirnica, bored, rava — Gemeine Quecke.

TABELA XIV.

1. **Corydalis** cava — Mlađa — Petelinček — Lerchensporn, Hohlwurz.

2. **Althea** off. — Sljez bijeli — Slez, malovesak — Eibisch, Weisse Pappel.

3. **Quercus** pedunculata — Hrast lužnjak, kitnjak — Poletni hrast, Dob, Gnilec, Drobnjak — Stieleiche, Sommereiche, Roteiche.

4. **Carlina** acaulis — Vilino sito, kravnjak — Kompava, bodeča neža — Eberwurz.

5. **Salvia** off. — Kadulja, kuš, žalfija, slavulja — Žajbel — Salbei.

6. **Carrum** carvi — Kimel — Kumin — Kümmel.

7. **Genista** germanica — Žutilovka njemačka — Kosetnica, lakotnica, trojački cvet — Ginster.

8. **Agrimonia** eupatoria — Džigeričnjak, mali čičak, turčica petrovac, ožujak — Repik, gladišnik, kilavec, tresilka — Odermenig, Feberklee, Steinwurzel, Fünffingerkraut.

9. **Cichorium** intybus — Vodopija — Cikorija — Wegwarte, Cichorie.

10. **Linaria** vulgaris — Lanilist, konopljanka, lanika — Divji lan, predivica, Janjičnjak — Frauenflachs, Leinkraut.

11. **Rhamus** cathartica — Pasji dren — Kozje češnje — Kreutzdorn.

12. **Plantago** lanceolata — Bokvica, trputac — Trpotec, tripotec — Spitzwegerich.

13. **Paeonia** off. — Božur — Kresnik, potonka, Trojačke rože — Pfingstrose.

14. **Rosmarinus** off. — Ružmarin — Rožmarin — Rosmarinblätter.

TABELA XV.

1. **Capsela** bursa pastoris — Rusomača, oću neću, pastirska torbica — Plešec, kašica, mesec, plevelka, rižnica, škofove kapice — Hirtentäschel, Gäusekresse.

2. **Ruta** graveolens — Ruta, sedef — Petoprstica, pitoma ruda — Raute.

3. **Saponaria** off. — Sapunjača, slinarica, vučji lisac — Milnica, žajfe, žajfeno zelje — Seifenkraut, Waschkraut, Speichelwurz.

4. **Trientalis** europaea — Siebenstern.

5. **Rorago** off. — Borač — Kosmelj — Boretsch, Gurkenkraut.

6. **Glechoma** hederacea — Samobajka, dobričica, roturac, mjesečnjak — Popenec, zlata verižica — Šmarni slak, grenkuljica, povojček, vrednjak — Gundelrebe.

7. **Rubia** tinctorum — Broć, broćika — Rudečina — Krapp.

8. **Hypericum** perforatum — Ivanje cvijeće strašno zelje, gospin cvijet — Sentjanžovka, krčnica, krčna zel, Ivanovka, kri sv. Janeza — Johaniskraut.

9. + **Claviceps** purpurea — Glavnica od raži, roščići — Rženi rožiček — Mutterkorn.

10. **Hepatica** triloba (nobilis) — Jetrenka — Jatrenka, jetrnik, zlatna detelja — Leberblümchen.

11. **Corylus** avelana — Lijeska, ljeskovina Lešnik, leska — Haselstrauch.

12. **Amygdalis** persica (vulgaris) — Breskva — Breskev — Pfirsich.

TABELA XVI.

1. **Betonica** off. — Ranilist — Jetarnjak, Betonika — Betonie.

2. **Meliotus** off. — Zdralika, kokotac žuti, nokatac — Medena detelja, mesičnik, rabozet — Gelber Steinklee, Honigklee, Melilotenkraut.

3. **Olea** eurpaea — Uljika — Maslina — Oelbaum.

4. **Marubium** vulgare — Očajnica, morulja, gorčika, smrduša, bijeli tetrjan, slanovitac — Bela meta, klaš, somrak, jetrnica — Weisser Andorn, Lungenkraut.

5. **Spiraea** ulmaria — Medunka — Wiesengeissbart, Ulmenspiere.

6. **Ajuga** chamaeytis — Ivica žutikasta — Rumena vrbica, Bučenca — Kriechende Günsel.

7. **Plantago** media — Trputac, krepotec, duga bokva — Tripotec, srednja bokvica — Mittlere Wegerich.

8. **Castanea** vesca — Kesten pitomi — Kostanj — Edelkastanie.

9. **Nigella** sativa — Nevka, markov brk — Zamorska kumina, pitoma mohunjica — Schwarzkümmel.

10. **Anacyclus** off. — Tarkanj divlji — Trgok — Ringblume.

11. **Anacylus** pyrethrum — Tarkanj pitomi — Divja komoračina, betranka — Vertramswurzel.

12. **Trigonela** foenum graecum — Grčko sijeno — Grčki rošic, prosenica — Bockshornklee.

13. **Ledum** palustre — Barska trava — Porst.

14. **Physalis** alkekengi — Ljoskovac, pogančeva trava — Pukavica, trava od zalca — Judenkirsche.

15. **Myosotis** palustris — Potočnica, žabinac — Potinščica — Sumpf-Vergissmichnicht.

16. **Primula** off. — Jaglac, jagorčika, jagorčevina — Jeglič, trobentica, ovčica, piskalica — Schlüsselblume.

TABELA XVII.

1. **Scolopendrium** vulgare — Jelenjak, jelenov jezik — Slezeničnjak, stonožnik — Hirschzunge.
2. **Lappa** minor (major) — Čičak — Repnik — Kletterwurzel.
3. **Artemisia** vulgaris — Komonika — Divji pelin, puh, metlika — Beifuss.
4. **Gentiana** lutea — Srčenik, lincura, vladisavka, raven — Genciana, gorečica, košutnik — Gelber Enzian, Bitterwurz.
5. **Thymus** vulgaris — Materka, majčina dušica, popovac, tamjanika, zivalok — Popovec, majkina dušica — Echter Thymian, Quendel.
6. **Vaccinium** myrthylis — Borovnica, brusnice, borovnjača, vrisinje — Črničina jagoda — Heidelbeere, Johanisbeere.
7. **Symphytum** off. — Gavez, volovski jezik, opašica — Gabez, plušč — Milchwurz, Beinwell, Beinwurz, Schwarzwurz.
8. **Vaccinium** vitis idaea — Crvena borovnica — Rudeča borovnica — Preiselbeere.
9. **Verbena** off. — Hajdučka trava, divlja verbena, željezanka, spor — Sporiš, železnak — Eisenkraut.
10. **Asparagus** off. — Šparoga — Špargelj — Spargel.
11. **Alium** sativum — Bijeli luk, češnjak, saransak — Knoblauch.
12. **Mentha** piperita — Metvica, nana paprena — Poprova meta — Pfefferminze.
13. **Sambucus** ebulus — Abdovina, aptovina, burjan — Habat, smrdljivi bezeg — Attich, Zwergholunder, Zwergflieder.
14. **Polygonum** aviculare — Troskot, truskavac, troska, crnac, dvornik, oputina — Truskavec, ptičiji drešen, podponec, tristovec — Wegtritt, Vogelknöterich, Blutkraut, Blutgarbe, Ackerminze.

TABELA XVIII.

1. **Berberis** vulgaris — Šimšir divlji, žutika, cigansko grožđe — Vražji parkelc, bobkovina, pesiji parkel — Sauerdorn, Berberitze.
2. **Taraxacum** off. — Maslačak, mlječka, klopica, popina pogačica — Regrat, zoltenica. smolička, otavčić — Löwenzahn, Hundeblume, Gemeine Kuhblume.
3. **Equisetum** arvense — Preslica, konjorep — Kvošč, konjski rep, raba — Zinnkraut, Ackerschachtelhahn.
4. **Galanthus** nivalis — Visibaba, drijemovac — Zvonček — Schneeglöckchen.
5. **Tussilago** farfara — Podbjel, konjsko kopito, lopuh — Lapuh, podbel, kopašica, stipor, oslova stopina — Huflattich.
6. **Gratiola** off. — Proljevak, vodeni dubčac — Božja milošča, grenkola — Gottesgnadenkraut.
7. **Gnaphalium** dioicum — Srcopuc, vrednik — Medvedove tačice, zajčja nožica — Katzenpfötschen.
8. **Orchis** morio militaris — Salep, kaćunak, kaćun — Kukovec, čepetec, mošnjica — Helmknabenkraut.

9. **Imperatoria** ostruthium — Smudnjak, pukavica — Kraljevac, planinska broska, jaščerca — Meisterwurz.
10. **Galeopsis** ochroleuca — Kopriva mrtva, smrduša — Zebrat, konopljenka — Holzzahn, Hannessel, Daun, Korwut.
11. **Malva** negleta — Sljez obični — Slezak — Gemeine Malve (Käsepappel).
12. **Stahys** silvatica — Tetrljen — Čistilica, kaduljica — Waldziest, Waldwurz.

TABELA XIX.

1. **Acer** pseudoplatanus — Javor, makljen — Divji javor — Spiss-Ahorn.
2. **Hoedera** helix — Bršljan — Efeu.
3. **Buxus** sempervivens — Šimšir pitomi — Pušpan — Buchsbaum.
4. **Morus** alba — Dud bijeli, murva — Morva bela — Weisse Maulbeere.
5. **Prunus** communis — Kruška — Birne.
6. **Ulmus** campestris — Brest — Brst, brstovina — Ulme, Rüster.
8. **Lotus** corniculatus — Smiljkita, svinduh — Petriček, čevelci device Marije — Gemeine Hornklee.
7. **Orchis** maculatus — Kukavičji vez — Križni koren — Kukovično perje — Geflecktes Knabenkraut.
9. **Solanum** nigrum — Pomoćnica, mračnjak — Pasvica, pesja jagoda — Schwarze Nachtschatten.
10. **Pinus** silvestris — Bor šumski — Kiefer.
11. **Larix** europaea — Ariš — Mecesen — Lärche.
12. **Cornus** sanguinea — Svibovina — Beli dren, pasji dren — Roter Hartriegel.
13. **Senna** (Cassia acutifolia) — Majkino lišće — Sennesblätter, Mutterblätter.
14. **Populus** nigra — Topola, jagnjed — Schwarzpappel.
15. **Abies** pectinata — Jela, jelovina — Jelka — Edeltanne, Weisstanne.

TABELA XX.

1. **Sonchusa** arvensis — Krhić — Ostek, žletenica — Gänsediestel.
2. **Senetio** vulgaris — Dragušac, guščenjak — Mali kostriš, masleni grint — Kreuzkraut.
3. + **Agrostemna** githago — Kukolj, ljulj — Kokalj — Kornrade.
4. **Ranunculus** acer — Žabjak, samojed — Jelinska noga, samojeja — Scharfe Hahnenfuss.
5. **Impatiens** esula — Mlječika gorska — Mlečnek, fidulka — Wolfsmilch.
6. **Euphorbia** esula — Mlječika gorska — Mlečnik, fidulka — Wolfsmilch.

7. **Taxus** baccata — Tisovina — Tisove, jeličica, plodna čemika — Eibe.

8. **Prunus** padus — Svibovina, svibovje, cremža — Sremsa, divja krizevša — Traubenkirsche.

9. **Thuja** occidentalis — Smrekuša — Lebensbaum.

10. **Campanula** patula — Zvončić — Zvončnica — Glockenblume.

11. **Convolvulus** arvensis — Slatkovina — Slak — Zaunwinde.

12. **Viburnum** opulus — Šibikovina — Bobut — Schneeballstrauch.

13. **Laburnum** vulgare — Zanovijet — Goldregen.

14. **Aesculus** hypocastanum — Divlji kesten — Divji kostan — Echte Rosskastanie.

15. **Carpinus** betulus — Grab bijeli — Gaber — Hainbuche.

16. **Lonicera** caprifolium — Kozokrvina, orlovi nokti — Stari kruh, kukavičino mleko, živa trta — Jelänger - Jelieber.

TABELA XXI.

1. **Artemisia** abrotanum — Božije drvce — Zeljice ili drvce device Marije, pitomi ohsjenac — Eberreis.

2. **Oenothera** biensis — Noćna svjetiljka — Nachtkerze.

3. **Sempervivum** tectorum — Čuvarkuća — Čuhakuć, tresk — Hauswurz.

4. **Artemisia** absynthum — Pelin — Wermuth, Bitterer Beifus.

5. **Anthyllis** vulneraria — Ranjenica — Zajčja detela — Wundklee.

6. **Iris** pseudacorus — Perunika barska — Schwertlilie.

7. **Cynoglosum** off. — Mišinac, gavez — Gabez — Hundszunge.

8. **Delphinium** consolida — Žavornjak — Volčji rad — Ritttersporn.

9. **Viscum** album — Imela — Omela, omelj, hrastovo ohmetje — Mistel.

10. **Bellis** perenis — Krasuljak — Marjetica, tratnica — Gänseblume.

11. **Iris** florentina — Perunika florentinska — Beli kumin — Schwertlilie Florentine.

12. **Ononis** spinosa — Zečji trn, gladušac, gladiševina — Gladež, bodež, rabuš — Hauhechel, Heudorn, Ochsenbrech, Weiberkrieg.

13. **Polygala** vulgaris — Krestušac — Kreuzblume.

14. + **Bryonia** alba (dioica) — Divlja tikva, Bljušt — Blušec, zemeljska buča — Weisse Zaunrübe.

TABELA XXII.

1. **Polyporus** fomentarius — Gljiva, trud — Goba, kresavna goba — Feuerschwamm, Wundschwamm.

2. **Sangvisorba** off. — Krvokapka, svitlica — Krvoloka, kampanelca — Wiesenknopf.

3. **Pirus** malus — Jabuka — Apfel.

4. **Phaseolus** vulgaris — Pasulj, bažulj — Bažol — Bohne.

5. **Syringa** vulgaris — Jorgovan — Ljiljak, črleni bezg — Flieder.

6. **Prunus** spinosa — Glog, trnina, trn crni, crni glog — Trnoljica, črni trn, oparnica — Schlechdorn, Schwarzdorn.

7. **Aspidium** filix mas (Rhizoma filicis maris) — Glistovnica, paprat — Glistna, podlesnica — Wurmfarn.

8. **Anemone** nemorosa — Šumarica — Rupetnica, veternica — Buschwindröschen.

9. **Crataegus** oxyacantha — Glog bijeli — Glog, beli trn — Weissdorn.

10. **Populus** tremula — Jasika, trpetljika — Črni jagnjed — Zietterpappel.

11. **Sissimbrium** off. — Strižuša — Svinjek, nosan — Arzneiliche Ranke.

12. **Mespilus** germanica — Mušmula nevestica, masinjača — Našpela, nespla — Mispel.

13. **Lamium** album — Mrtva kopriva — Taubenessel weisse.

14. **Prunus** avium — Trešnja — Črešnja — Kirsche.

15. **Prunus** domestica — Šljiva — Sliva — Pflaume.

16. **Vinca** minor — Zimzelen — Zimozelenka — Immergrün.

17. **Caryophyllus** aromaticus — Karanfil aromatični — Cvečič, garoful — Gewürznelke.

TABELA XXIII.

1. **Levisticum** off. — Selen, ljubčac — Jubček, milobud, belestika, luštek — Liebsföckel.

2. **Alchemilla** vulgaris — Gospin plašt — Plašček device Marije, hribja resa — Frauenmantel.

3. **Hysopus** off. — Ižop, velenduh, blagovan — Izop, sipan, šetrajka — Isop.

4. **Coronaria** flos cuculi — Kukavičji karanfil — Kukovičji garoful — Kuckuckslichtnelke.

5. **Origanum** vulgare — Vranilovka divlja — Babina dubčica — Gemeine Dosten.

6. **Archangelika** off. — Angelika — Angelika gozdna — Edle Angelika, Engelwurz.

7. **Origanum** majorana — Majoran, vranilova trava pitoma — Mežurana — Edle Dosten.

8. **Drosera** rotundifolia — Rosna trava — Rosa slunečna — Sonnentau.

9. **Asarum** europaeum — Kopitnjak — Virh, spodlesk, kopitnik, mastnik — Haselwurz.

10. **Petasites** off. — Lopuh — Lopušnjak, kužni koren, lapiž — Pestwurz.

11. + **Cytisus** laburnum — Bagrena žuta — Nagnoj — Goldregen.

12. **Anchusa** arvensis — Pačije gnijezdo — Govejski jezik — Ochsenzunge.

TABELA XXIV.

1. **Succisa** pratensis — Preskočica — Hudičev griz, moški vrednik, garjevo zelišče — Teufelabbiss.
2. **Vicia** sepium — Grahovica poljska — Divje sočivice — Zaunwicke.
3. **Chelidonium** majus — Rusa trava, rosopas, trava od žutice — Krvavi mleček, krvnik, cengulja, dražnica — Schöllkraut, Goldkraut.
4. **Centaurea** jacea — Različak ružičasti — Konjska zob, malo metje, glavinac — Flockenblume.
5. **Oxalis** acetosela — Zečija soka, sočica — Kukavičina sol, kisela detelja — Sauerklee.
6. **Silene** venosa — Pucavac — Pukavec, golobji krof — Nickende Leimkraut, Blasige Taubenkropf.
7. **Rubus** fruticosus — Kupina — Kopinje, robida, rubidenca, ostrožnica — Brombeere.
8. **Zingiber** — Đumbir — Ingwer.
9. **Corydalis** solida — Kokotnik — Gefingerter Lerchensporn.
10. **Cinamonium** ceylanicum — Cimet slatka korica — Cimtova skorja — Zimmt.
11. **Glyzyrhiza** glabra — Slatko drvce — Sladkorca, sladki les, sladko drevo — Süssholz.
12. **Veronica** beccabunga — Bobovnik, bobak — Bobrenjak, runje — Bachbunge.
13. **Symphoricarbus** racemosus — Sniježna jagoda — Snežna jagoda — Schneebeere.
14. **Menyanthes** trifoliata — Gorka djetelina, gorki trolist, gorka trava — Grenka detelja, treslička, mrzličnik — Bitterklee, Fieberklee, Fiebertee.
15. **Arbutus** (arctostaphylos uvae ursi) — Medveđe grožđe, medvetka, medvedovo uho, planika — Gornik, grozdić — Bärentraube.

TABELA XXV.

1. **Pulsatila** vulgaris — Sasa, šukunđed, poklonac, kućika — Zvonjača, velikonočna roža — Kuhschelle.
2. **Festuca** elatior — Livadica — Wiesenschwelm.
3. **Ribes** nigrum — Ribizla crna — Črni ribizl, samorodna — Schwarze Johanisbeere.
4. **Alectorolophus** majus — Planika, šuškavac — Skrobotec, pivčiji huhor — Klappertopf.
5. **Potentila** anserina — Steža — Beranica, bezanka, gusja trava — Gänsefingerkraut.
6. **Leonorus** cardiaca — Srdačica — Srdčica — Herzgespan.
7. **Potentila** silvestris — Trava od srca — Sitne rožice — Waldfünffingerhut, Blutwurz.
8. **Ribes** rubrum — Ribizl crveni, grožđice — Šentjanežovo grozdiče — Johanisbeere.
9. **Corriandrum** sativum — Koriander.

10. **Lichen** islandicus — Islandski lišaj, islandska mahovina — Islandska pletika, plučni mah, bohinski mah — Isländische Moos.
11. **Cuscuta** europaea — Vilina kosa — Spredenc, predenica — Kleeseide.
12. **Platanthera** bifolia — Vimenjak, dragoljub — Volovod — Zweiblättrige Kuckucksblume.
13. **Sambucus** niger — Zova, bazgovina, zovika — Habat smrdljivi, bezeg — Holunder.
14. **E'chium** vulgare — Lisičji repak — Gobovnik — Ratterkopf.
15. **Pirola** rotundifolia — Bravinac — Hostna pesa — Rundblättrige Wintergrün.
16. **Viola** odorata — Ljubičica — Dišeča fiolica — Wohlrichendes Veilchen.
17. **Trifolium** repens — Djetelina bijela — Bela detelja — Weissklee.

TABELA XXVI.

1. **Tilia** parvifolia, grandifolia — Crna lipa — Lipovec, Bela lipa — Steinlinde, Silberlinde.
2. **Pisum** sativum — Grašak — Erbse.
3. **Platanus** occidentalis — Platana — Plattanenbaum.
4. + **Evonymus** europaea — Biskupska kapica — Škofova kapica, trdoleska — Spindelbaum, Pfaffenhütchen.
5. **Robinia** pseudo — Acacia — Bagren — Akazie.
6. **Coronila** varia — Divlja grašica — Divja grašica, šmarna detelja — Kronenwicke.
7. + **Paris** quadrifolia — Petrov krst — Kurjačja jagoda — Einbeere.
8. **Fraxinus** excelsior — Jasen bijeli — Beli jesen — Esche.
9. **Scorbus** aucuparia — Jarebika — Eberesche.
10. **Alnus** glutinosa — Jova, jošika, johovina, crna jova — Črna jelša — Schwarzerle.
11. **Picea** excelsa — Omorika — Fichte.
12. **Betula** alba — Breza — Birke.
13. **Fagus** silvatica — Bukva — Bukvica, fafarikula — Rotbuche.
14. **Salix** alba — Vrba bijela — Bela vrba — Weissweide.
15. **Juniperus** communis — Smreka, venja — Smrča, smrekovica, smreka črna — Wachholder.
16. **Salix** capraea (purpurea) — Vrba rakita — Rudeča vrba — Purpurweide, Salweide.
17. **Canabis** sativa — Konoplja — Hanf.

LIDIJA - Ljekovito bilje - Zagreb

Vinogradska cesta 8a.

Ček konto Pošt. štedionice Zagreb br. 31.336.

Konto Gradske štedionice Zagreb br.

Telefon br.

Kupuje i plaća

najviše dnevne cijene za sve naše ljekovito bilje — prvoklasne kakvoće i ovogodišnje berbe.

Prodaje

sve u ovoj knjizi navedeno ljekovito bilje — kemijski čišćeno i pakovano u higijenskim celofanskim vrećicama

po 4.— 6.— i 10.— Din

kao i na vagu uz dnevne cijene.

Glavno zastupstvo za Jugoslaviju

SANOFLOR ČAJA

Na sve pismene upite odgovaramo i dajemo savjete besplatno samo uz priklop poštanske marke za odgovor.

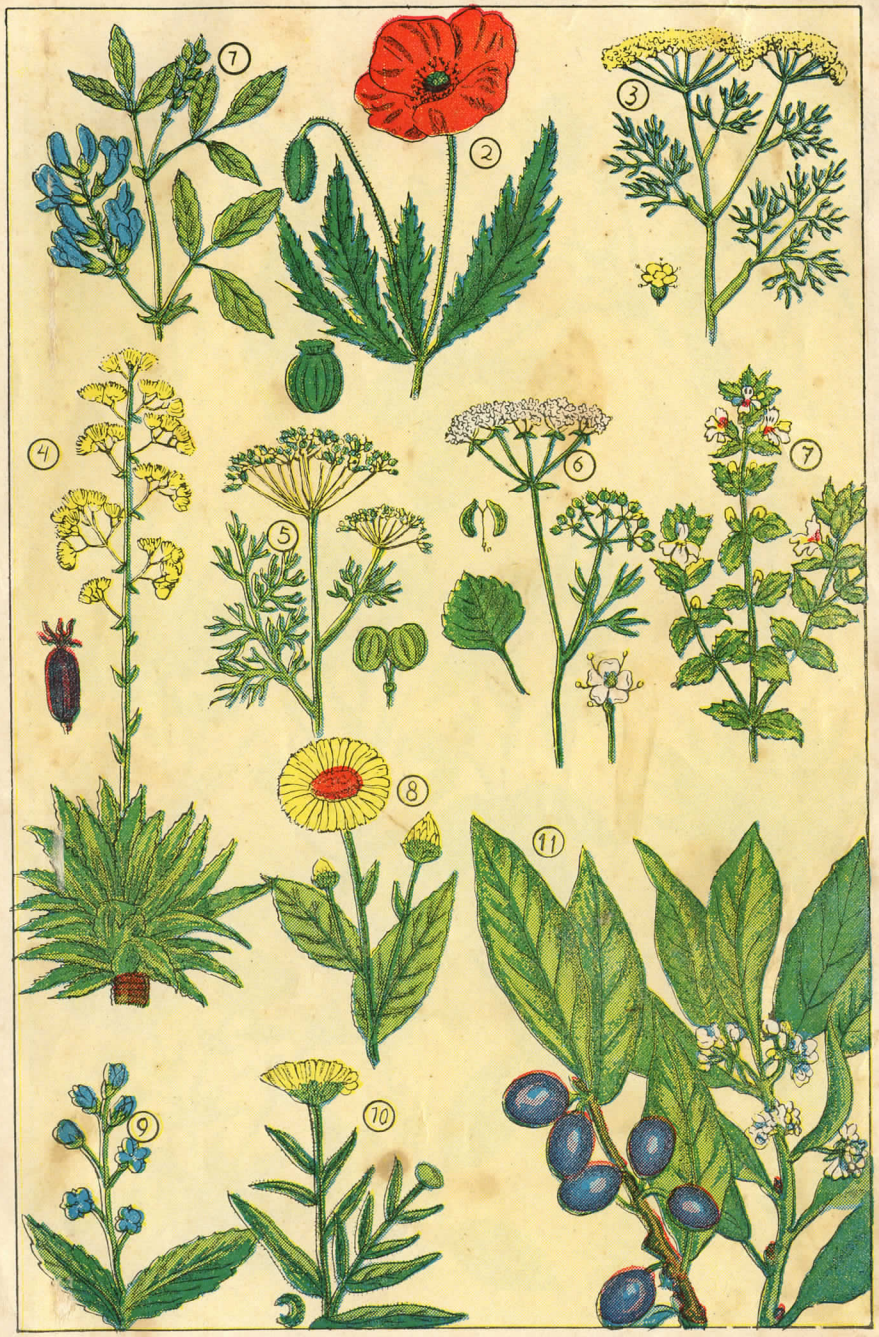
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

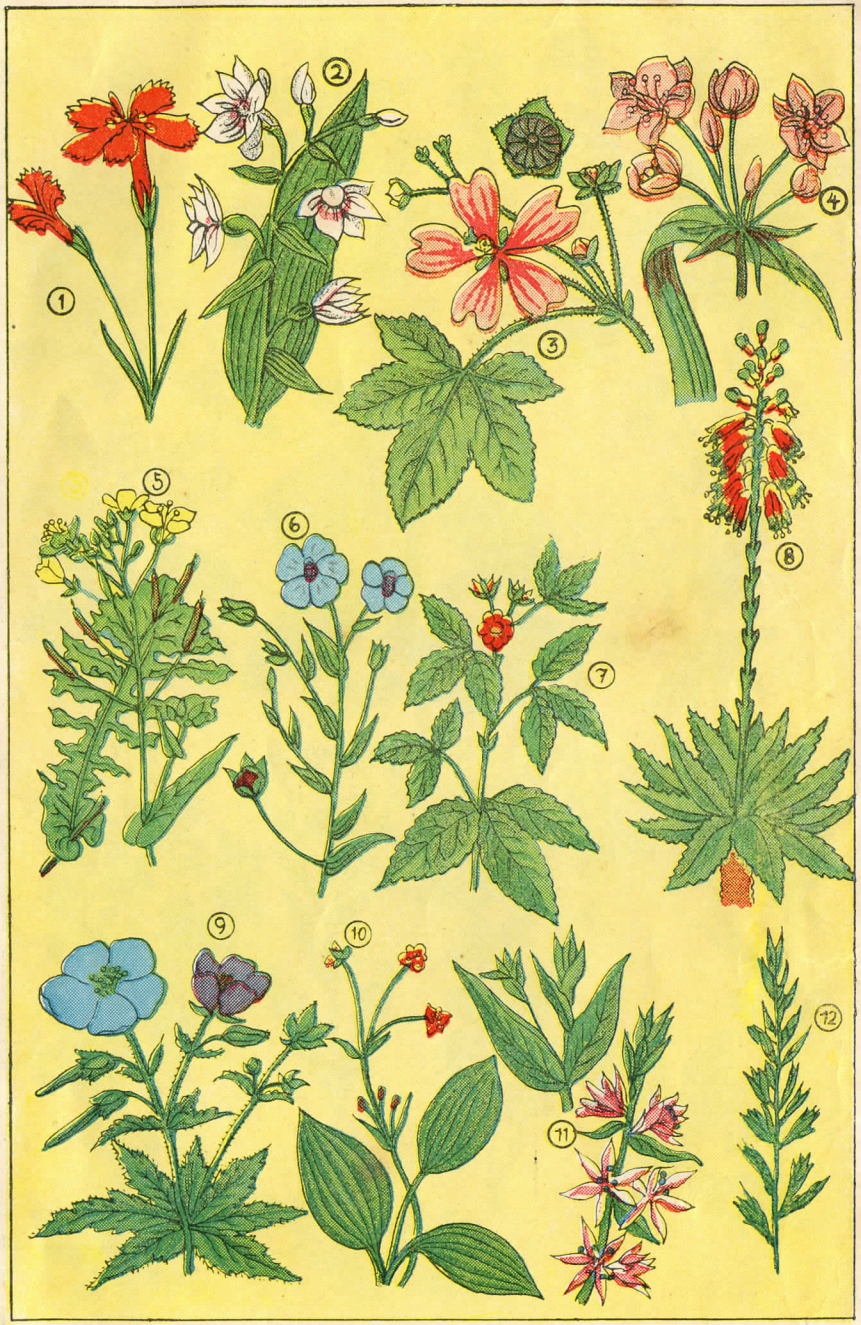
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

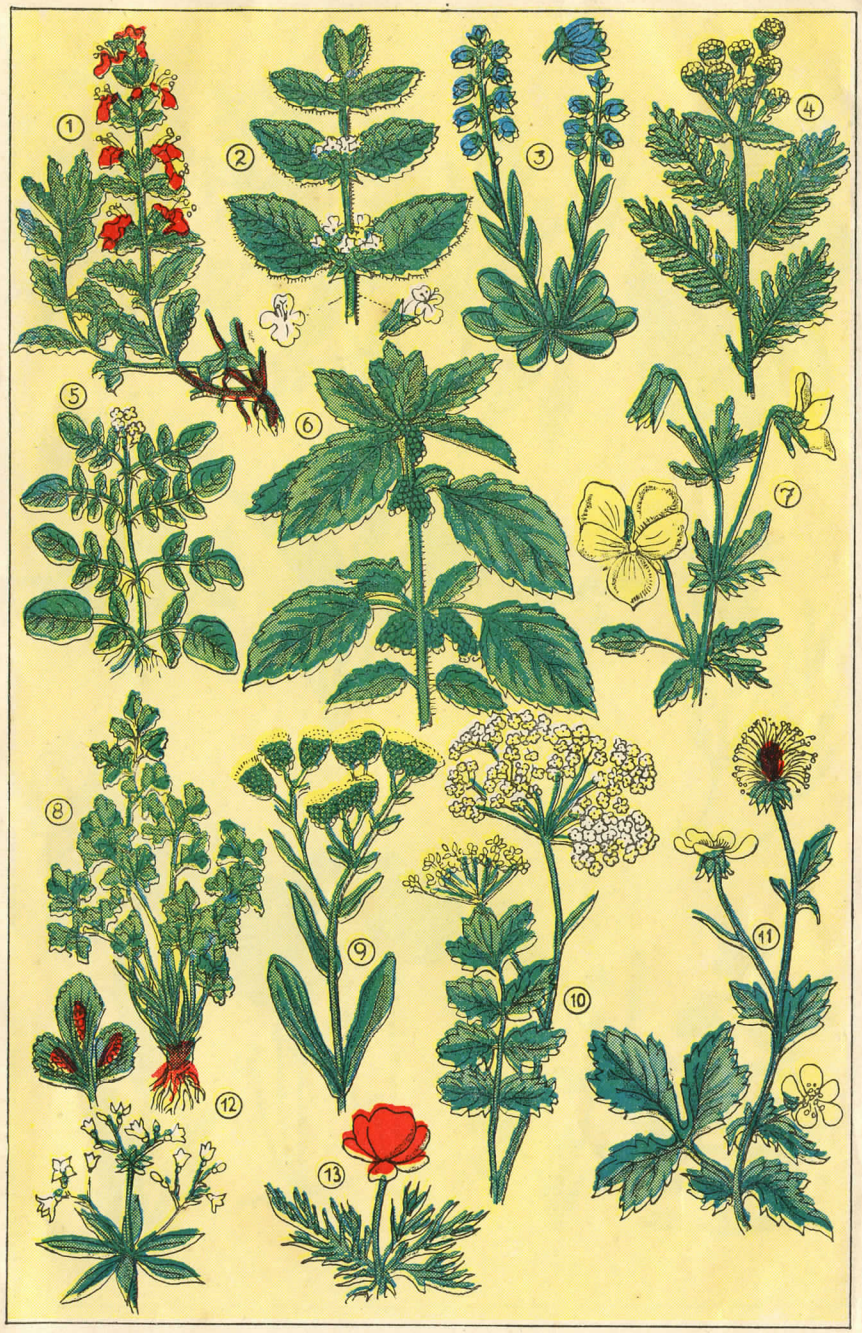
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

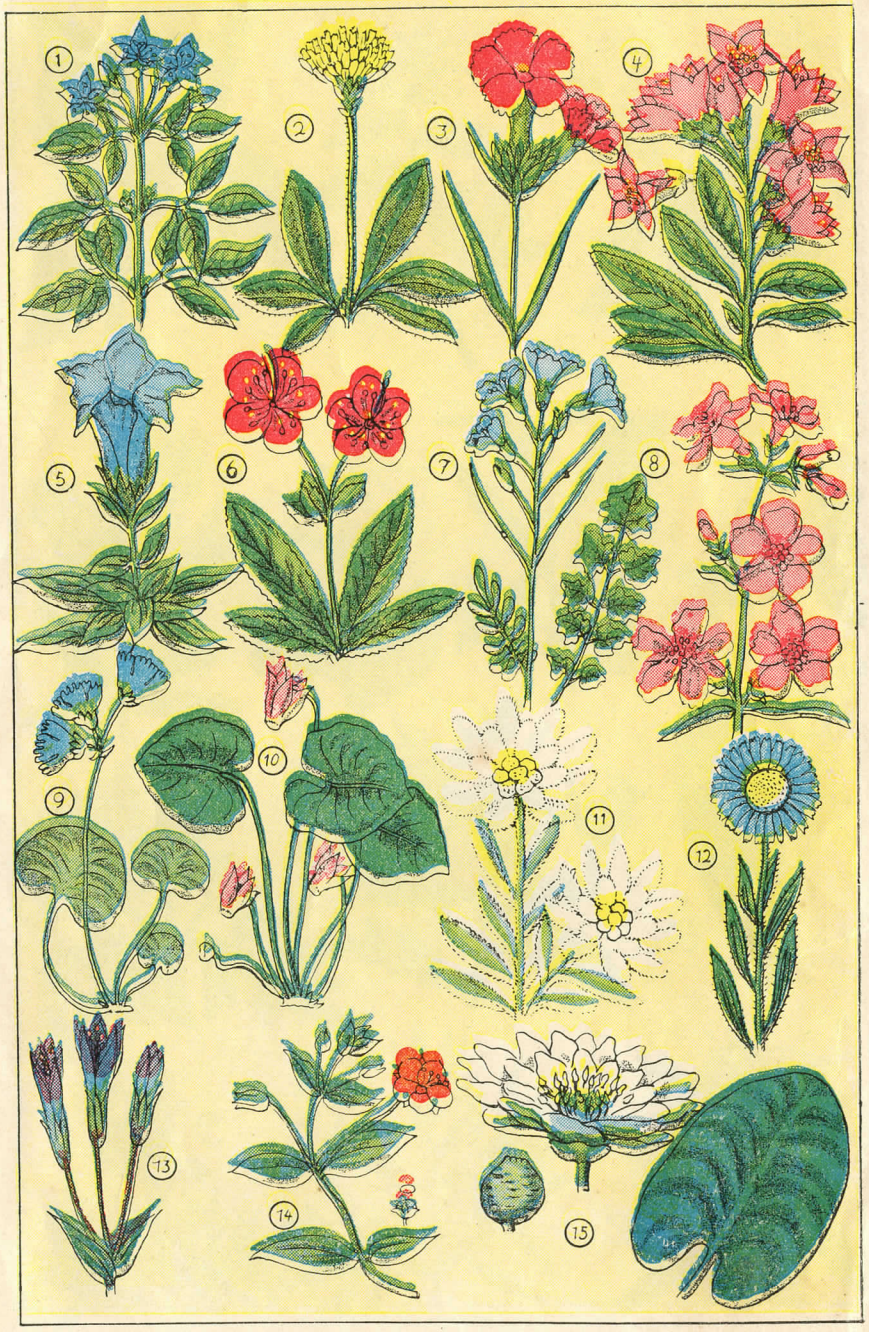
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

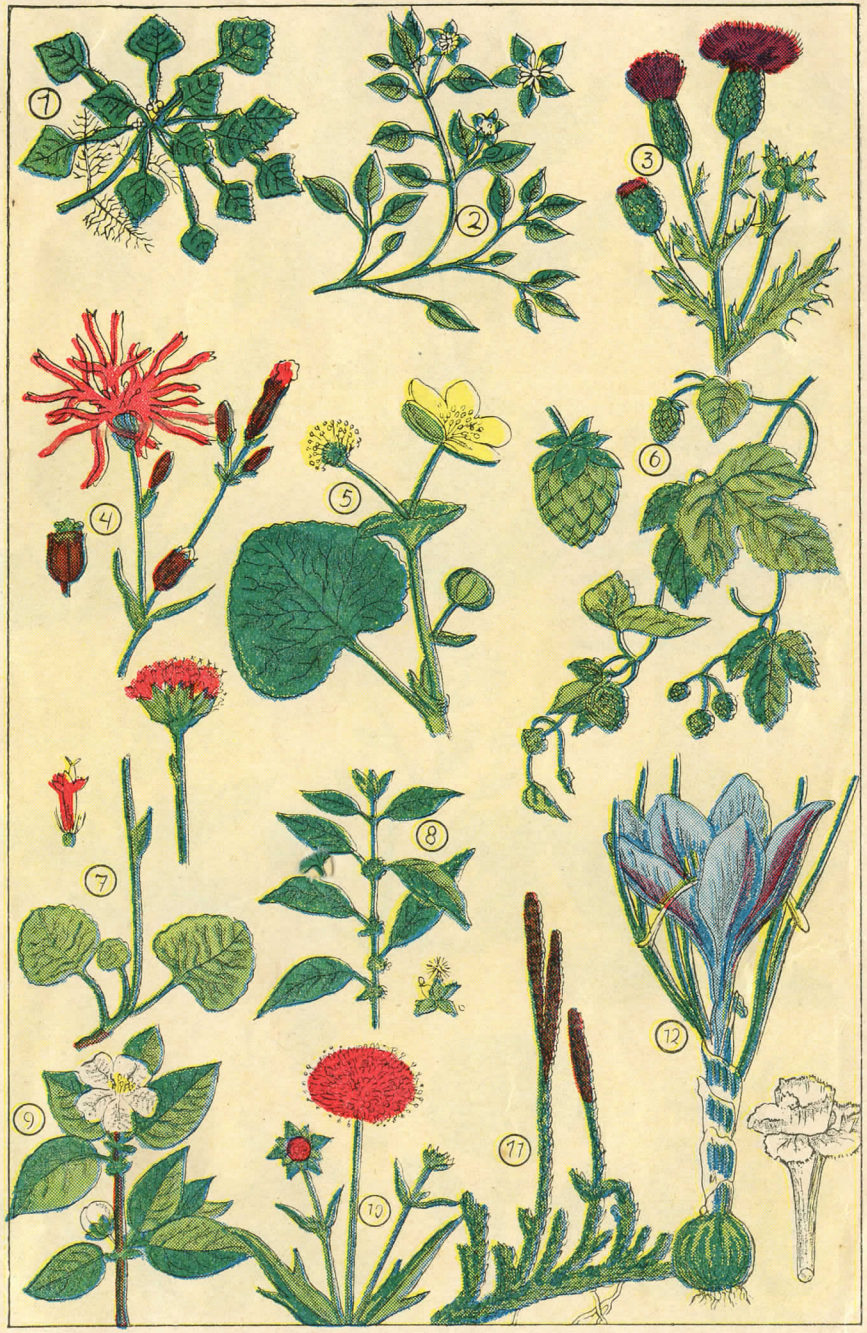
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

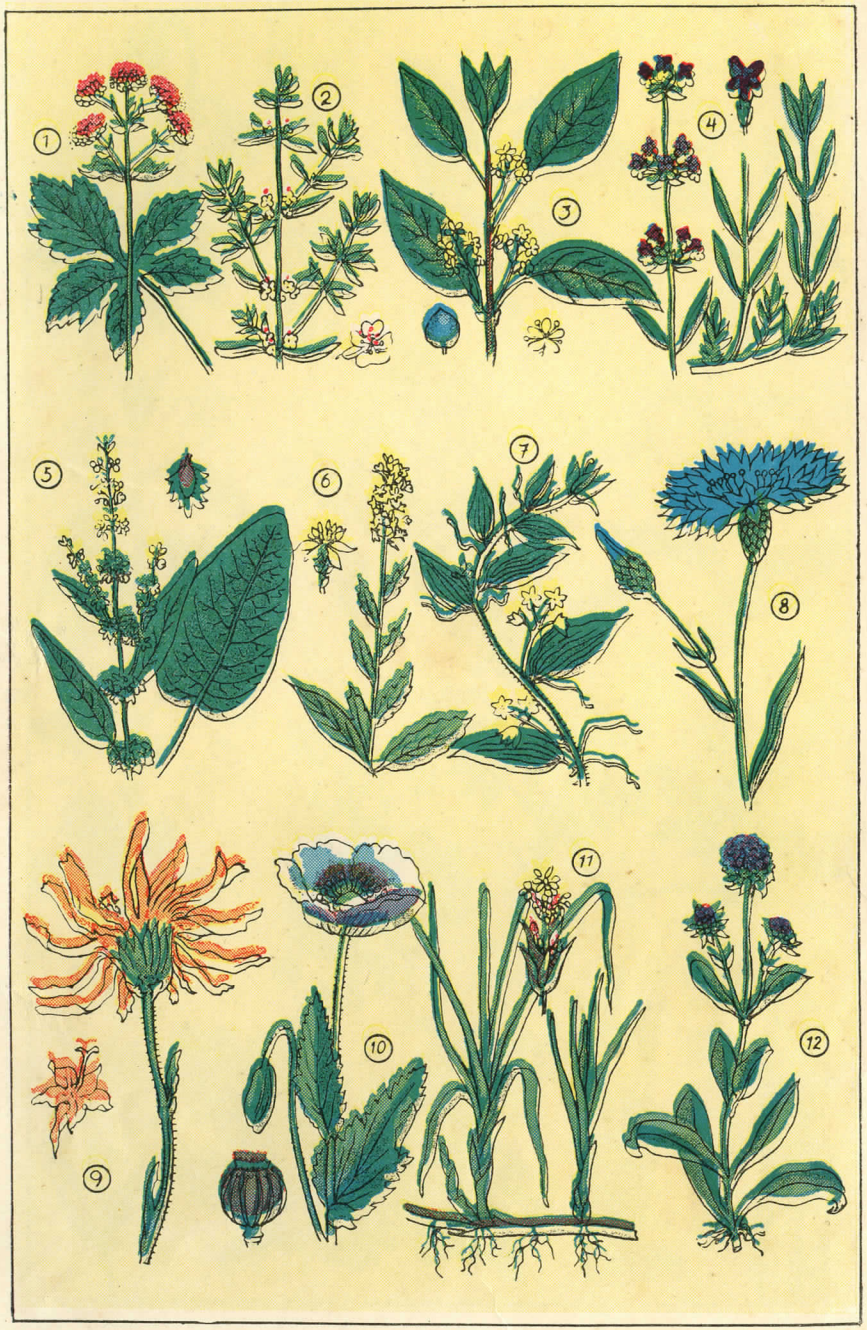
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
13

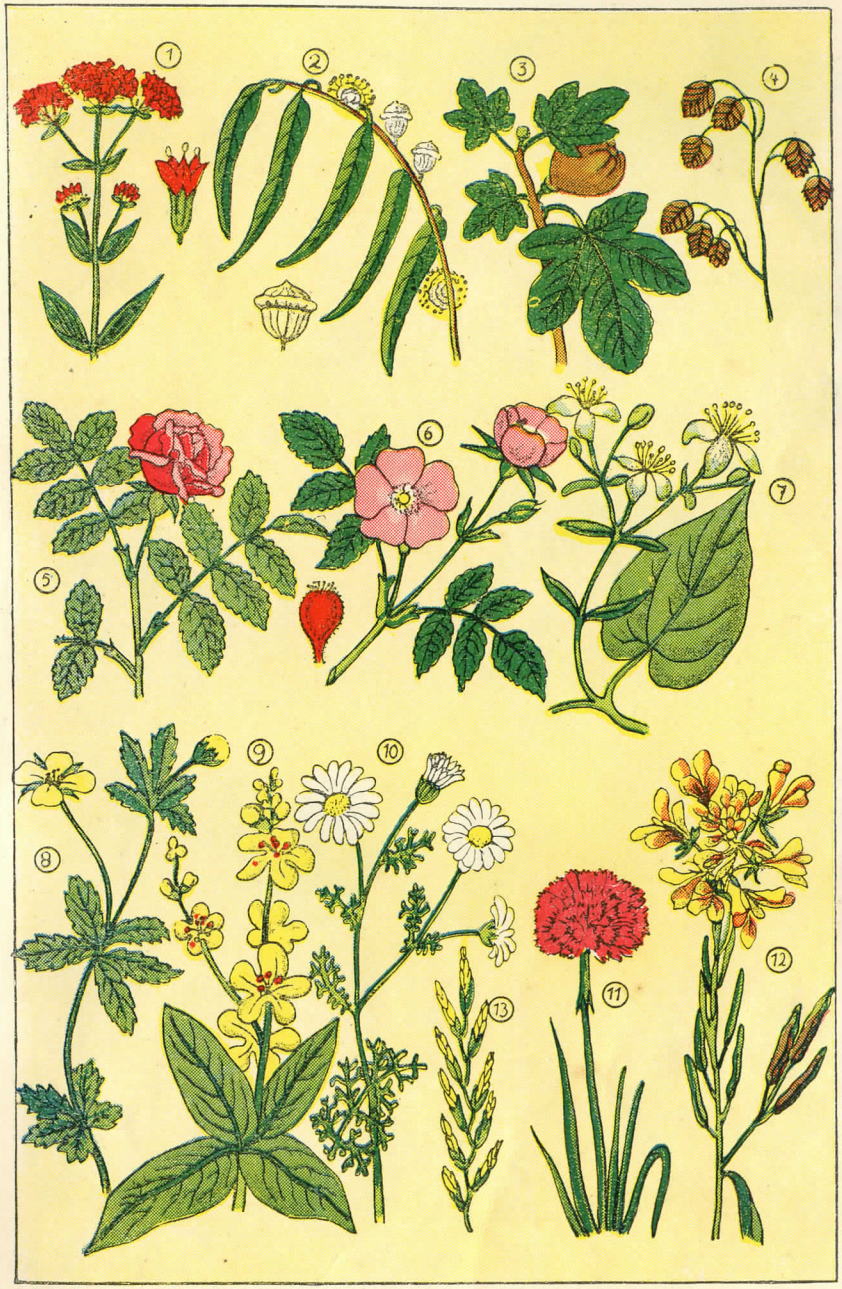
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

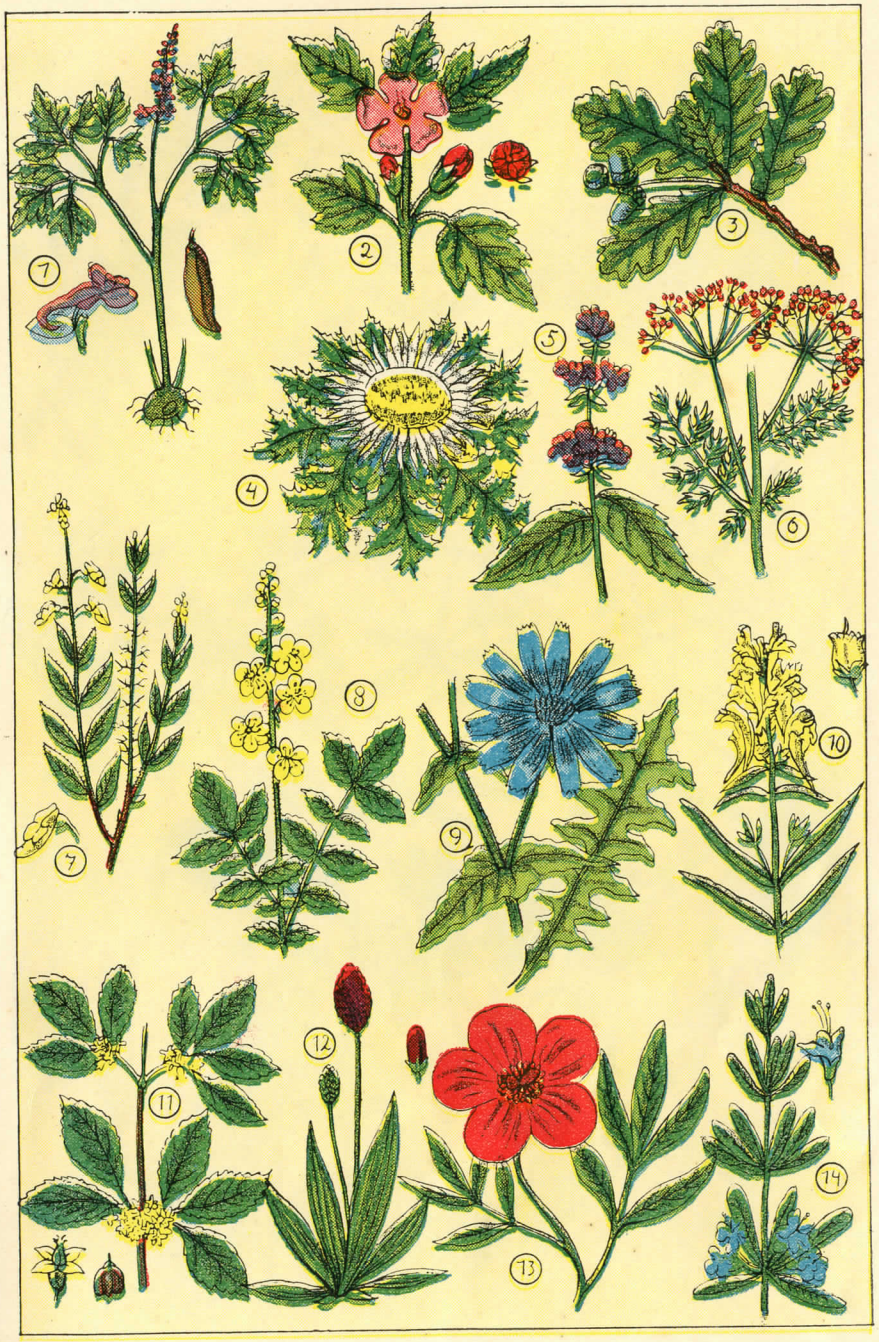
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

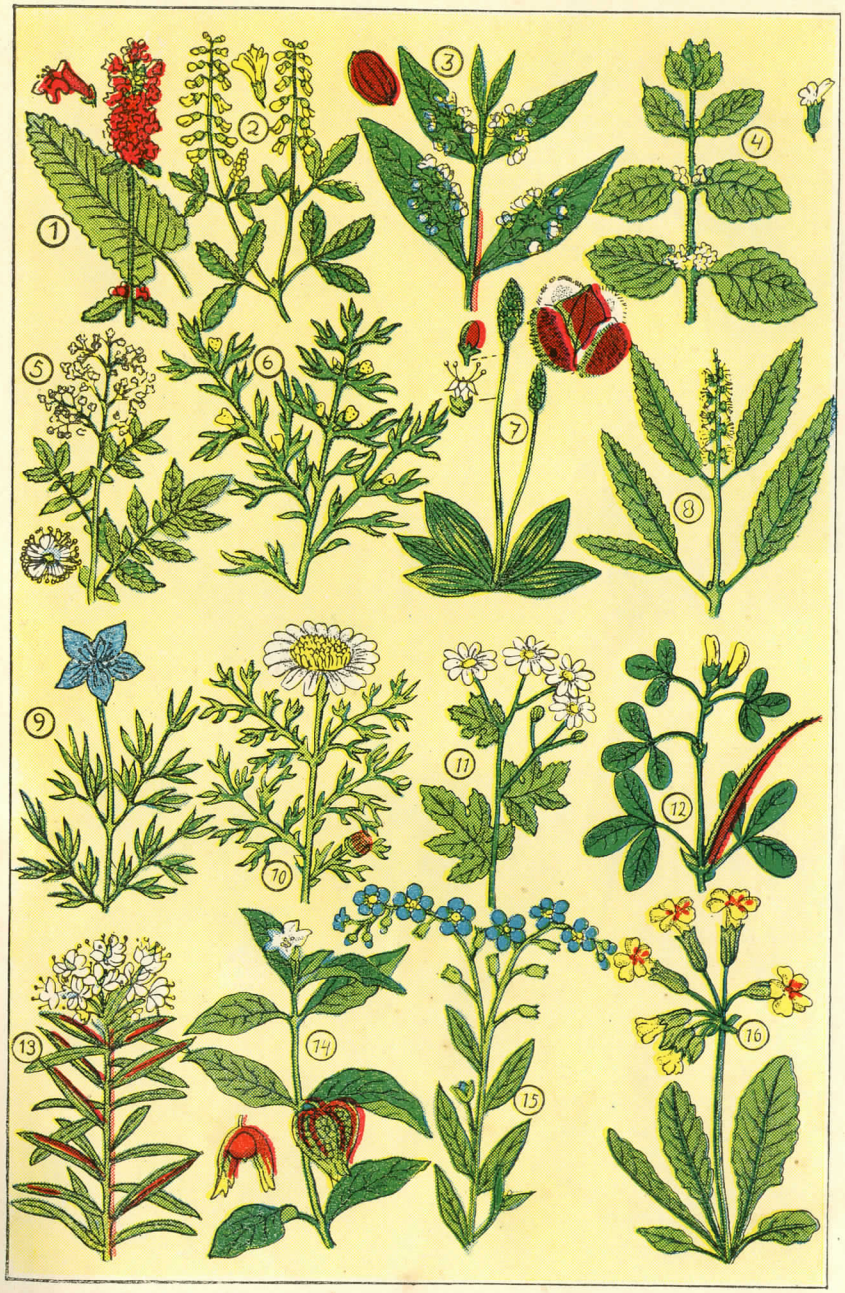
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

Tabela XVII.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Mićić Ivan: Ljekovito bilje — Лековито биље
Zdravilne rastline — Heilpflanzen

Tabela XIX.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

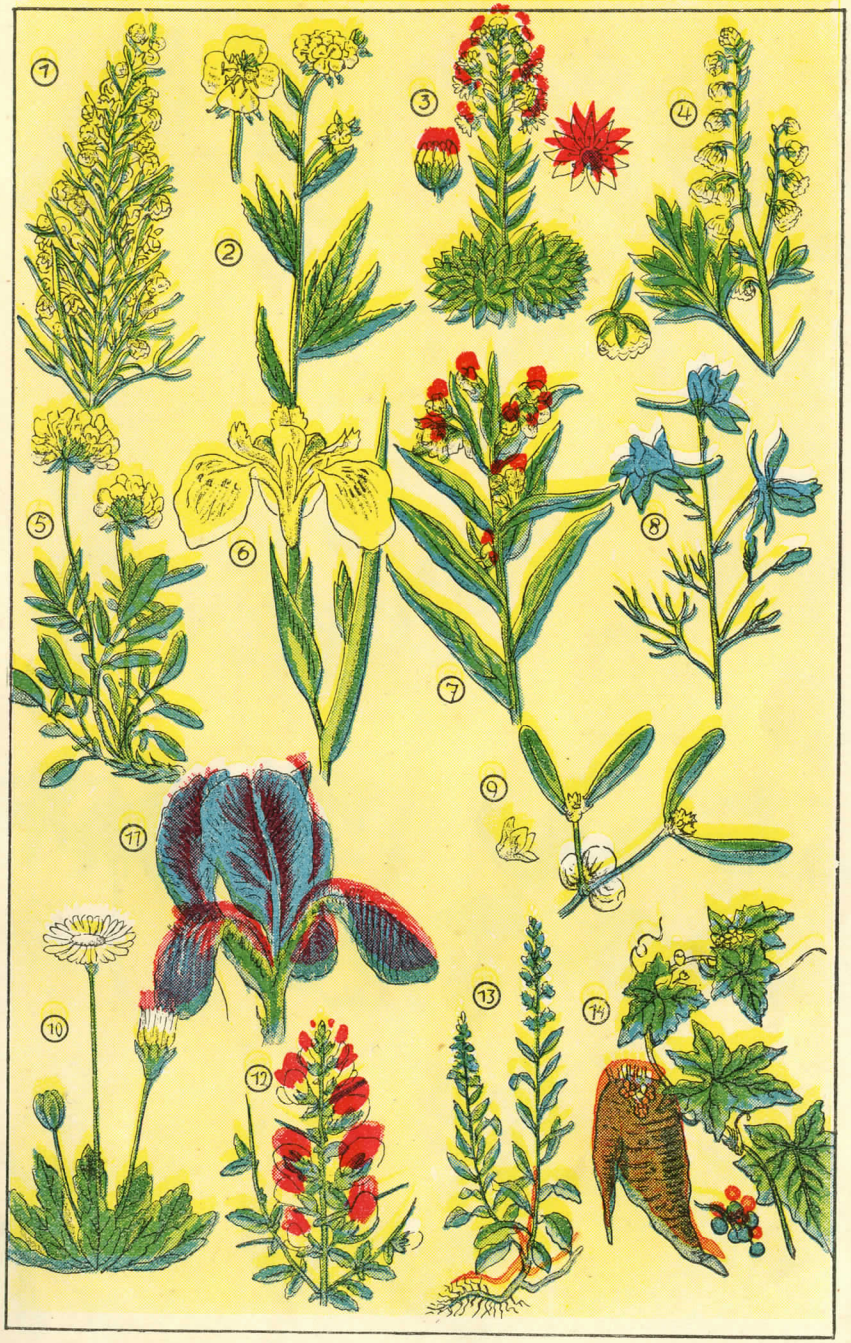
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

Mišić Ivan: Ljekovito bilje — Лековито биље
Zdravilne rastline — Heilpflanzen

Tabela XXII.

Tabela XXIII.

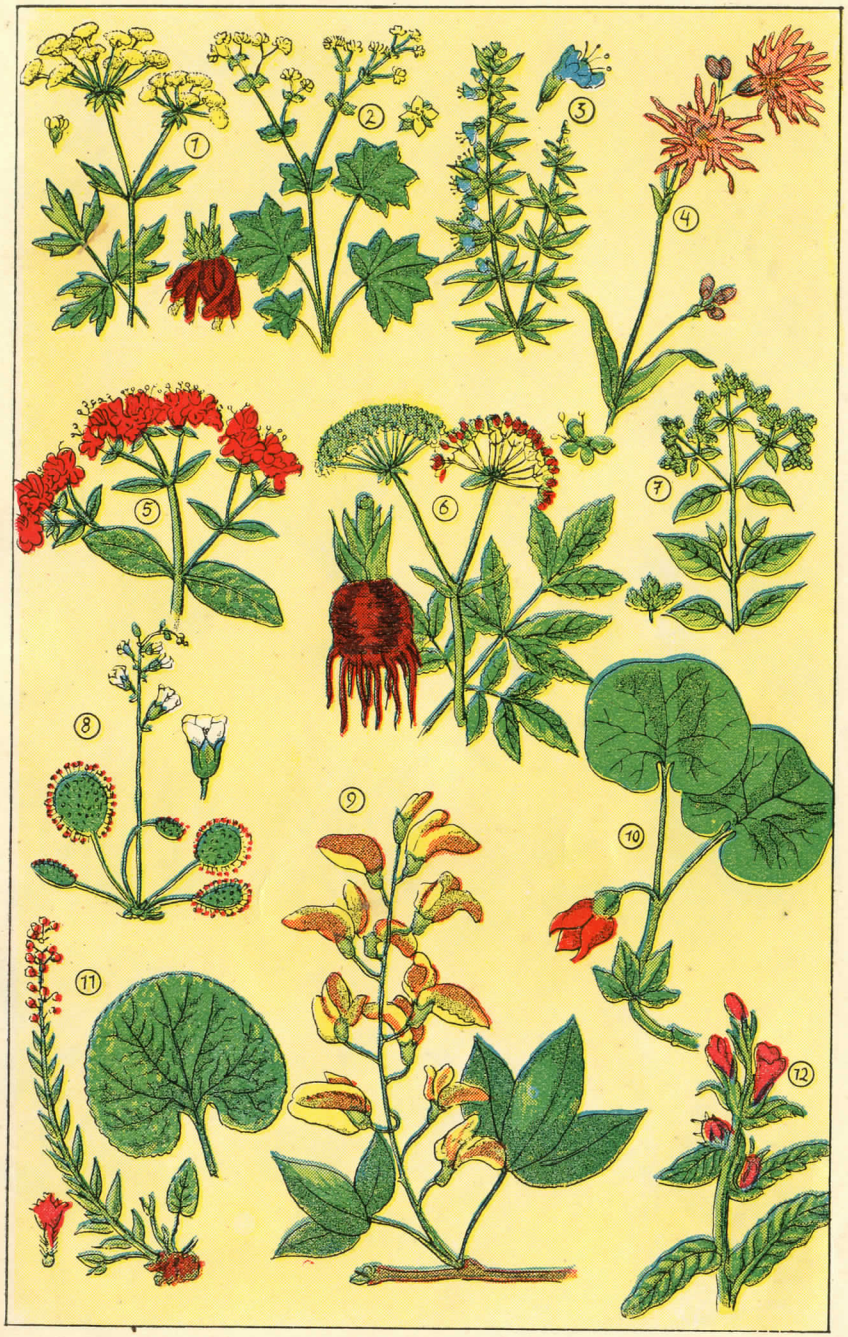

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14

Mišić Ivan: Ljekovito bilje — Лековито биље
Zdravilne rastline — Heilpflanzen

Tabela XXV.

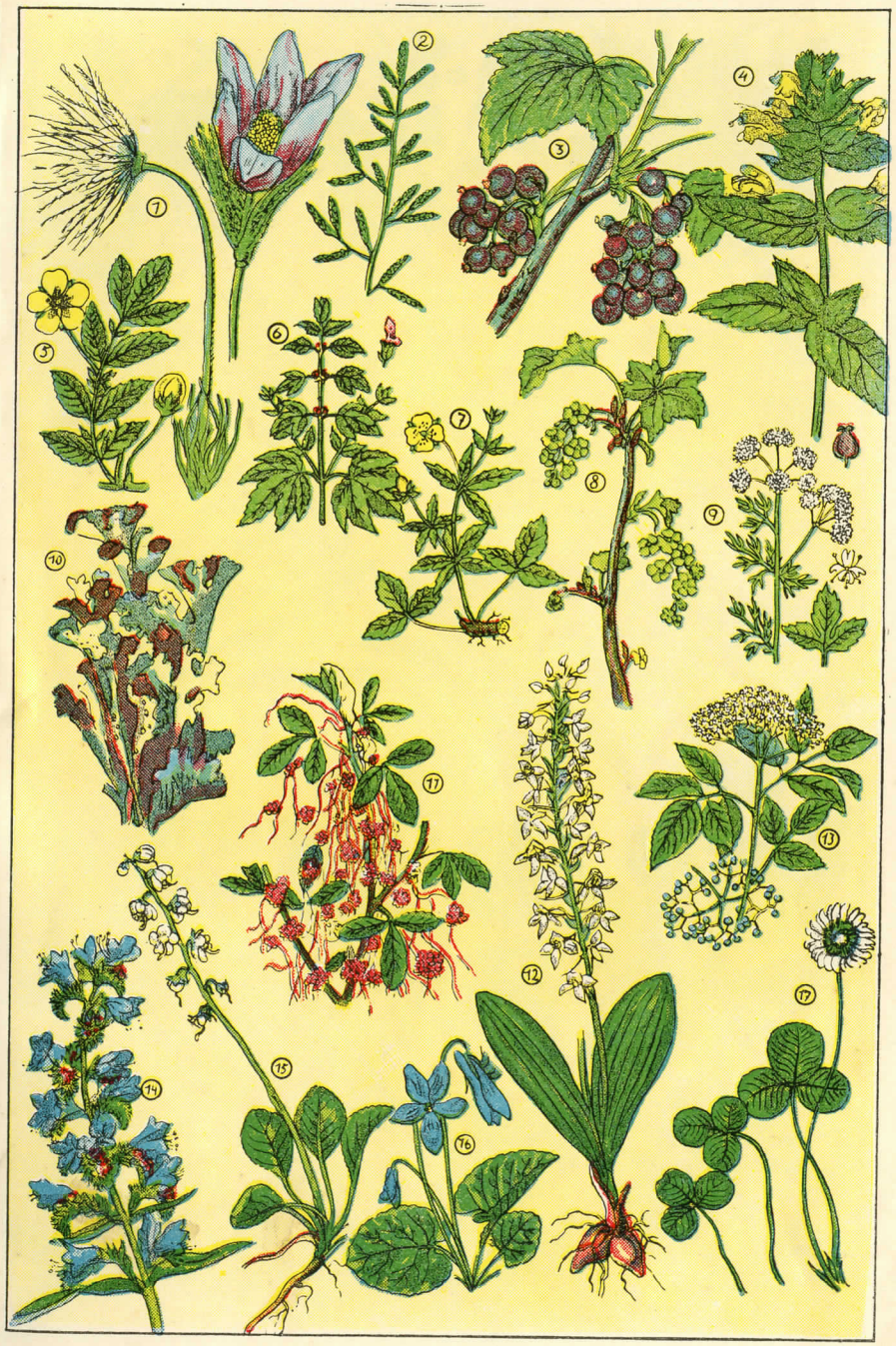

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17